

Хенри
ДЖЕЙМС

МОДЕРНА КЛАСИКА МОДЕРНА КЛАСИКА МОДЕРНА КЛАСИКА МОДЕРНА КЛАСИКА

Бостънци

МОДЕРНА *Colibri* КЛАСИКА

ХЕНРИ ДЖЕЙМС БОСТЪНЦИ

Превод: Надежда Розова

chitanka.info

„Тъжният и лабиринтов“ Хенри Джеймс (1843–1916), както го нарича Борхес, е познат на българските читатели с романите си „Портрет на една дама“, „Европейците“, „Примката на призрака“, „Какво знаеше Мейзи“, „Уошингтън Скуеър“ и др. Американският писател, прекарал по-голямата част от живота си в Англия, е виден представител на реализма в литературата на XIX в. и впечатляващо плодовит автор. Пише предимно романи, разкази и пиеси, но литературната му критика също привлича много ерудирани читатели. Известен е с психологически проникновените портрети на героите си, особено на женските образи, и специфичната сложност на стила. Въпреки противоречивото отношение на част от съвременниците на Джеймс към личността и творчеството му, някои от знаменитите му романи са филмирани, а повечето негови произведения продължават да се превеждат и преиздават.

В романа „Бостънци“ Хенри Джеймс отправя нееднозначен и в значителна степен сатиричен поглед към идеологията на феминизма и ролята на жените в обществото. Определян като „горчиво-сладка трагикомедия“, романът заплита съдбите на бостънската феминистка Олив Чансълър, нейния братовчед Базил Рансъм — адвокат с консервативни убеждения, и красивата млада Верена Тарант, протеже на Олив. Съперничеството между Базил и Олив за сърцето и ума на Верена е основната сюжетна нишка, с която се преплитат съдбите на впечатляваща галерия от второстепенни персонажи: политически активисти, журналисти, ексцентрични субекти със съмнителни занимания и много други. Кипежът на политически и обществени движения в Америка през XIX в., до голяма степен обусловили настоящия облик на страната, е фон на пъстри лични взаимоотношения и интригуващи намеци за характера на съвместния живот на двете главни героини, придаващи допълнителен колорит на мащабната картина, която рисува Хенри Джеймс. Противоречиво и предизвикателно четиво.

ПЪРВА КНИГА

I

— Олив помоли да ви предам, че слиза след десетина минути. Напълно в неин стил — десетина. Не пет, не петнайсет, ала не и точно десет — девет или единайсет. Не ми поръча да предам, че се радва да ви види, защото не знае дали е така, а за нищо на света не би се злепоставила с лъжа. Много е честна нашата Олив Чансълър, винаги се стреми да постъпва правилно. Никой в Бостън не послъгва от вежливост — не знам какво да ги правя тези хора! Е, аз поне се радвам да ви видя.

Словоохотливото изявление идеше от руса, пълничка и усмихната жена, която влезе в тясната дневна, където посетителят, принуден да изчака мъничко, вече вгълбено четеше книга. Дори не беше седнал, преди томчето да го заинтригува — явно го беше взел от масата още с влизането си, плъзнал бе поглед из стаята и беше потънал в страниците. При влизането на госпожа Луна той заряза книгата, ръкува се с нея и в отговор на последната ѝ забележка каза:

— Значи, вие единствена послъгвате.

— О, не, изобщо не е чудно, че се радвам да ви видя — отвърна госпожа Луна. — Вече три седмици съм в този неумолимо праволинеен град.

— Не звучи ласкателно — отбеляза младият мъж. — Аз се смятам за праволинеен.

— Божичко, да си южняк е истинско наказание! — възкликна дамата. — Олив ме помоли да ви предам, че ще се радва да останете за вечеря. А след като го казва, значи, наистина се надява. Склонна е да поеме този риск.

— Както съм облечен ли? — попита посетителят и посочи доста всекидневната си външност.

Госпожа Луна го измери с поглед от глава до пети и въздъхна леко усмихната, като че е пресмятала много дълъг сбор. Базил Рансъм наистина си беше дългуч и изглеждаше донякъде труден и обезсърчителен като колонка от цифри въпреки дружелюбното си лице, което бе свел към заместничката на домакинята и което беше

толкова слабо, че две дълбоки строги линии се бяха врязали около устата като преждевременно появили се бръчки. Беше висок и слаб, облечен целият в черно, носеше риза с ниска и широка яка, а поизмачканият ленен триъгълник, който се показваше под жилетката му, беше украсен с игла с малък червен камък. Въпреки бижутото младият мъж изглеждаше беден — доколкото може да изглежда беден млад мъж с толкова красива глава и такива великолепни очи. А очите на Базил Рансъм бяха тъмни, дълбоки и искрящи и главата му излъчваше възвишеност, която доста притуряше към ръста му. Такава глава виждаш да стърчи над тълпата, да седи на съдийска маса или на политическа сцена и дори върху бронзов медал. Челото му беше високо и широко, а от него като грива се спускаше гъстата му черна коса, идеално права, лъскава и без път. Всичко това и особено очите с тлеещия в тях огън, бяха признаци, че от него би излязъл велик американски държавник или пък просто че е от Каролина или от Алабама. Всъщност беше от Мисисипи и говореше с осезаем местен акцент. Никакво съчетание от букви не може да предаде този очарователен говор, но посветеният читател с лекота би си представил звученето му, което в конкретния случай не бива да бъде свързвано с вулгарност или суета. Този слаб, болнаво блед, поразителен млад мъж с превъзходна глава и широки рамене, с изражение на мрачна решителност и упорит ентузиазъм и с провинциална солидност, се явява, като представител на пола си, най-важният герой в моя разказ и играе активна роля в събитията, които съм се наел да опиша донякъде. И все пак умолявам читателя, който харесва пълнокръвни образи, който желае да чете не само с разума, а и със сетивата си, да не забравя, че този мъж удължаваше съгласните и гълташе гласните, че бъркаше и най-неочаквано вмяташе или изпускаше по нещо и че в говора му нахлуваше нещо жарко и просторно, почти африканско по своето пищно, разтапящо звучене, напомнящо ширнала се памукова нива. Госпожа Луна не бе способна да забележи всичко това, иначе не би отвърнала тъй шеговито на въпроса му:

— А някога изглеждате ли различно?

Госпожа Луна се държеше свойски, непоносимо свойски.

Базил Рансъм се поизчерви.

— О, да, на вечеря обикновено нося револвер и ловджийски нож.

Неопределено повдигна шапка — мека черна шапка с ниско дъно и широка права периферия. Госпожа Луна искаше да разбере с какво се занимава той. Настани го да седне и го увери, че сестра ѝ го очаква и че ще съжалява от дън душа — особено каквато е фаталистка, — ако той не остане за вечеря. Много жалко, че се налагало самата тя да излезе, но в Бостън човек трябвало охотно да приема отправените му покани.

Олив също щяла да ходи някъде след вечеря, но той да не се притеснявал, можел да я придружи, стига да иска. Не било забава — Олив не си падала по забавите, — а от онези странни събрания, които толкова обичала.

— Какви събрания имате предвид? Говорите, все едно са вещерски сборища в Брокън.

— Ами то си е така, там всички са вещици и магьосници, медиуми, спиритисти и гръмогласни радикали.

Базил Рансъм я гледаше втренчено и жълтото пламъче в кафявите му очи припламна по-силно.

— Да не намеквате, че сестра ви е гръмогласен радикал?

— Радикал ли? Тя е якобинка, нихилистка. Според нея всичко е неправилно. Добре е да го знаете, ако ще вечеряте заедно.

— Да му се не види! — промърмори младият мъж неопределено и се облегна на стола си със скръстени ръце. Изгледа госпожа Луна с умен и скептичен поглед. Беше доста симпатична: къдриците ѝ напомняха гроздове, тесният ѝ корсаж сякаш се пропукваше от нейната жизненост, а изпод твърдите гънки на фустата ѝ се подаваха пълнички стъпалца върху остро токче. Тя беше привлекателна и наперена, особено второто. Базил със съжаление обмисляше казаното от нея, но се отдаде на мислите си мълчаливо или поне известно време не продума, докато оглеждаше госпожа Луна и вероятно се чудеше какви разбирания изповядва тя, след като е толкова различна по нрав от сестра си.

Много неща озадачаваха Базил Рансъм, Бостън беше пълен с изненади, а той беше човек, който обича да вниква в нещата. Госпожа Луна слагаше ръкавиците си — Рансъм не беше подозирал, че са толкова дълги, и се зачуди как изобщо ще се задържат без ластик над лактите.

— Е, би трябвало да се досетя — обади се той накрая.

— Какво да се досетите?

— Ами че госпожица Чансълър ще бъде всичко, което казвате. Отраснала е в този реформаторски град.

— О, не е заради града, просто Олив Чансълър си е такава. Би реформирала и Слънчевата система, ако се докопа до нея. И вас ще реформира, ако не внимавате. Такава я заварих, когато се върнах от Европа.

— Били сте в Европа? — попита Рансъм.

— Да, за бога! А вие не?

— Не, никъде не съм ходил. А сестра ви?

— Да, за около час-два. Изобщо не ѝ хареса. Ако има как, ще я премахне. Не знаехте ли, че съм била Европа?

Госпожа Луна продължи да разказва с леко огорчения тон на жена, установила, че известността ѝ си има граници.

Рансъм едва не изтърси, че допреди пет минути не е подозирал за съществуването ѝ, но си спомни, че не е пристойно един джентълмен южняк да разговаря така с дама, затова се задоволи с признание на своето „беотийско“ невежество (харесваше му елегантната фраза). Изтъкна, че идва от област, където нямат високо мнение за Европа, и че той винаги е смятал, че госпожа Луна живее в Ню Йорк. Последната забележка направи наслуки, защото, естествено, не бе правил никакви предположения относно госпожа Луна. Дребната лъжа обаче само го изложи още повече.

— След като сте мислели, че живея в Ню Йорк, защо не дойдохте да ме посетите, за бога? — попита дамата.

— Ами, виждате ли, не излизам много, освен по дела.

— Имате предвид съдебни дела ли? Тук всеки има професия! Много ли сте амбициозен? Такъв ми изглеждате.

— Да, много — отвърна Базил Рансъм с усмивка и с любопитната женствена мекота, с която един джентълмен от Юга изговаря това наречие.

Госпожа Луна обясни, че е живяла в Европа няколко години — откакто съпругът ѝ е починал, — но се е прибрала у дома преди месец заедно с момченцето си, единственото, което ѝ е останало на света, и в момента гостувала на сестра си, която, разбира се, била най-близкото ѝ същество след детето.

— Ала не е същото — изтъкна тя. — С Олив имаме много противоречия.

— А със сина си явно нямате — отбеляза младият мъж.

— О, не, с Нютън винаги сме на едно мнение!

Госпожа Луна добави, че сега, след като се е върнала, просто не знае какво да прави. Това било най-неприятното на завръщането — било като прераждане, ала на почтена възраст... като да започнеш живота си наново. Не проумяваш дори защо си се върнал. Някои хора настоявали тя да прекара зимата в Бостън, обаче не можела да го понесе — със сигурност не това била причината за завръщането ѝ. Може би трябвало да наеме къща във Вашингтон — Рансъм бил ли чувал за това градче? Построили го по време на отсъствието ѝ. Освен това Олив не я искала в Бостън и го заявила, без да се церемони. Това ѝ било хубавото на Олив — не обичала с нищо да се церемони.

Базил Рансъм се надигна точно докато госпожа Луна изричаше последното си твърдение, защото в стаята неусетно бе влязла млада жена, която се закова на място, когато чу тези думи. Стоеше и гледаше внимателно и доста сериозно господин Рансъм и по устните ѝ играеше сянка от усмивка — едва доловима, само колкото да разведри естествената сериозност на лицето ѝ. Като тънък лунен лъч върху стената на затвор.

— Ако е вярно, не се налага да се извинявам, задето съм ви накарала да чакате.

Гласът ѝ беше тих и приятен — култивиран глас — и жената протегна слабата си бяла ръка към своя посетител, който отбеляза с известна тържественост (чувстваше се малко виновен като съучастник в недискретността на госпожа Луна), че е изключително радостен да се запознае с нея. Забеляза, че дланта на госпожица Чансълър е хладна и отпусната — тя просто я пъкна в неговата ръка, без изобщо да стисне. Госпожа Луна обясни на сестра си, че фриволността на думите ѝ се дължи на факта, че посетителят е техен роднина, макар че явно не знае много за тях. Тя не вярваше някога да е чувал за самата нея, госпожа Луна, макар да се бе престорил, че е, както подобава на истински благородник от Юга. Добави, че вече трябвало да тръгва, виждала каретата, и че в нейно отсъствие Олив можела да я опише както си поиска.

— Казах му за радикалните ти възгледи, а ти, ако щеш, го убеждавай, че съм същинска Езавел. Опитай да го превъзпиташ — човек от Мисисипи със сигурност е пълен с недостатъци. Ще се прибера много късно — отиваме на театър, затова ще вечеряме рано. Довиждане, господин Рансъм — продължи госпожа Луна и вдигна наметката си от бели пера, която направи хубостта ѝ още по-пищна. — Надявам се да поостанете, за да може сам да ни прецените. Искане ми се да се запознаете и с Нютън, той е малък аристократ и съветите ви за него ще ми бъдат полезни. Само утре ли ще останете? Но защо, каква полза? Е, напомням ви да ме посетите в Ню Йорк, със сигурност ще прекарам там част от зимата. Ще ви изпратя картичка, няма да ви се размине. Не ме изпращайте, сестра ми има предимство. Олив, защо не го заведеш на женското си сборище?

Фамилиарността на госпожа Луна се простираше дори до сестра ѝ. Мимоходом отбеляза, че госпожица Чансълър се е издокарала като за пътешествие по море.

— Радвам се, че моите разбирания не влияят на вечерното ми облекло! — заяви тя от прага. — Хората, които се опасяват да не изглеждат лекомислено, отделят огромно внимание на облеклото си!

II

Независимо доколко преднамерен беше упрекът, госпожица Чансълър със сигурност не предизвикваше с нищо подобен укор. Беше облечена със скромна тъмна рокля без никаква украса, а гладката ѝ коса без определен цвят беше обуздана със същото старание, с което косата на сестра ѝ бе насърчавана да се бунтува. Тя тутакси седна и докато госпожа Луна говореше, сестра ѝ не откъсваше очи от пода и поглеждаше към Базил Рансъм дори по-рядко, отколкото към бърбривата жена. Затова младият мъж имаше възможност преспокойно да я разгледа и изводът от наблюдението му беше, че тя е обезпокоена, но се опитва да го прикрие. Той се запита каква е причината за безпокойството ѝ, неспособен да предусети нещо, което щеше да установи впоследствие — че нравът ѝ е като мъничка лодка в бурно море. Дори след като сестра ѝ излезе от стаята, жената седеше, извърнала очи настрани, сякаш е прокълната и няма право да отмества поглед. Искам да доверя на читателя, че госпожица Олив Чансълър, относно която в хода на повествованието ще споделя много поверителна информация, бе подвластна на пристъпи на трагична стеснителност, по време на които бе неспособна да погледне дори собственото си отражение в огледалото. И в момента беше в плен на един от тези пристъпи без очевидна причина, а госпожа Луна само беше влошила допълнително положението с твърде свойското си поведение. На света нямаше по-фамилиарно същество от госпожа Луна. Сестра ѝ би я ненавиждала заради това, ако не си беше забранила това чувство по отношение на хората.

Базил Рансъм беше млад мъж с превъзходен интелект, който прекрасно съзнаваше колко ограничен е досегашният му опит. Стараеше се да избягва прибързаните обобщения, но вече беше направил няколко такива, ценни за нов член на нюйоркската адвокатска асоциация, който си търси клиенти. Според едно от тях най-простичкото възможно разделение на човешките същества беше на такива, които приемат всичко присърце, и на такива, които приемат всичко лековато. Той много бързо прозря, че госпожица Чансълър е от

първата група. Беше изписано на нежното ѝ лице толкова ясно, че той изпита към нея смътна жал още преди да разменят няколко думи. Самият той по природа гледаше леко на всичко. Напоследък беше станал по-рязък, но само след известен размисъл и когато бе притиснат от обстоятелствата. Обаче тази бледа млада жена със светлозелени очи, остри черти и нервно поведение беше видимо мрачна — ясно беше като бял ден. Клетият Рансъм установи мислено този факт, сякаш прави огромно откритие, но всъщност никога преди не беше се чувствал толкова „беотийски“ невеж, колкото в онзи момент. Изводът, че госпожица Чансълър е мрачна, не доказваше абсолютно нищо важно. Същественото във връзка с нея се криеше отвъд този факт. Защо беше мрачна и защо чувствителността ѝ беше толкова типична? Рансъм с огромно удоволствие би поровил достатъчно назад в миналото, за да намери обяснение на тази загадка. Повечето му досегашни познати жени имаха благ нрав като него и много рядко проявяваха особеността, която той долови у сестрата на госпожа Луна и заради която веднага я съжали. Харесваха му такива жени — да не мислят много-много, да не се чувстват отговорни за световните съдбини, както извън всяко съмнение се чувстваше госпожица Чансълър. Просто да са въздържани и пасивни, да се интересуват от домакинството и да оставят обществения живот на по-силния пол! Рансъм беше доволен от разбирането си за това решение на проблема, но нека напомня, че той идваше от дълбоката провинция.

Не беше формулирал тези съображения толкова недвусмислено, колкото ги представям тук; те намираха обобщението си в смътното съчувствие, което личността на братовчедка му предизвикваше у него, придружено от разумна неохота да я опознае по-добре, колкото и очевидно да бе, че тя вероятно е забележителна личност. Жал му беше за нея, но веднага прозря, че никой не бе в състояние да ѝ помогне — и точно безнадеждността я правеше трагична. Не беше тръгнал да търси късмета си далеч от изостаналия Юг, за който все още скърбеше в сърцето си, за да търси трагедии; поне не желаше да се натъква на тях извън кантората си на Пайн Стрийт. Наруши мълчанието, възцарило се след излизането на госпожа Луна, като произнесе една от своите вежливи тиради, към които все още имаха слабост южняците, и вече разговаряше доста непринудено с домакинята си. Макар да я определи като безнадеждна, тонът му разсея стеснителността ѝ. Огромното ѝ

предимство беше (с оглед на попрището, което си беше избрала), че при определени обстоятелства тя внезапно се одързостяваше. Олив Чансълър се успокои от откритието, че посетителят ѝ е особняк — съдейки по начина, по който говори той, явно не бе никак чудно, че се е сражавал на страната на Юга. За пръв път срещаше толкова екзотична личност, а тя открай време се чувстваше непринудено в присъствието на особняци. Обикновените неща я изпълваха с безмълвна ярост, което беше естествено, тъй като според нея почти всичко обикновено беше порочно. Вече никак не ѝ беше трудно да го покани да остане за вечеря — надяваше се Аделайн да му е предала съобщението ѝ. Беше горе с Аделайн, когато донесоха визитната му картичка, и тя усети прилив на неочаквано и необичайно вдъхновение да му го предложи с такава безпрецедентна (за нея) любезност; нищо не беше толкова чуждо на нрава ѝ като това да обядва или да вечеря сама с непознат господин.

Същият импулс я беше тласнал да пише на Базил Рансъм през пролетта, след като случайно беше научила, че е пристигнал на Север, в Ню Йорк, за да практикува професията си. В природата ѝ беше да се нагърбва със задължения, да товари съвестта си с трудни дела. След като сериозно се посъветва с този прецизен съдник, веднага разбра, че мъжът е издънка на старата робовладелска олигархия, която според собствените ѝ ярки спомени беше потопила страната в кръв и сълзи, и че поради връзката си с тези мерзости той не е достоен обект за покровителство от страна на личност, чиито двама братя — единствените ѝ — са пожертвали живота си за каузата на Севера. От друга страна обаче, това ѝ напомни, че Базил е страдал много и нещо повече, сражавал се е и е рискувал собствения си живот, макар и да не се бе разделил с него. Безсилна беше да се бори с дълбоката възхита — почти болезнена завист — към всеки щастливец, комуто е бил предоставен подобен шанс. Нейната най-скришна и най-свята надежда беше един ден да има шанса да стане мъченица и да загине в името на някаква кауза. Базил Рансъм беше оцелял, но тя знаеше, че го очакват трудни времена. Семейството му беше съсипано, бяха изгубили робите си, имотите си, приятелите и роднините си, дома си; бяха вкусили цялата жестокост на разрухата. Известно време той бе опитвал да продължи да се грижи за плантацията, ала на шията му като воденичен камък висяха дългове и той копнееше за работа, която да го отведе на

пълни с живот места. Мисисипи за него беше щатът на отчаянието, затова той повери остатъците от своето наследство на майка си и на сестрите си и почти трийсетгодишен за пръв път пристигна в Ню Йорк, издокаран по южняшки, с петдесет долара в джоба си и с мъчителен глад в сърцето.

Олив Чансълър нямаше откъде да знае, че всичко това бе отворило очите на младия мъж за това колко е невеж в редица отношения, но след първото гневно изчервяване си бе казал: ще се включа в играта и ще я спечеля. За нея беше достатъчно, че той се е окопитил, както се казва, че е приел свършения факт и е признал, че Северът и Югът са цялостен и неделим политически организъм. Родството между семействата Чансълър и Рансъм не беше близко, а по-скоро нещо, което според желанието си или приемаш, или пренебрегваш. Беше „по женска линия“, както беше написал Базил Рансъм в цветистия си и прекалено официален отговор на нейното писмо, все едно са потомци на кралица. Майка ѝ искаше да възстанови връзката с роднините си и не беше писала до Мисисипи единствено от опасение да не изглежда покровителствено на онези нещастни хорица. Ако беше възможно да изпрати на госпожа Рансъм пари или дори дрехи, би го направила, ала бе неспособна да прецени как би се приело такова предложение. Когато Базил пристигна на Север — и започна да напредва, така да се каже, — госпожа Чансълър вече беше покойница, затова решението трябваше да вземе Олив, останала сама в голямата къща на Чарлс Стрийт (Аделаин беше в Европа).

Тя знаеше какво би сторила майка ѝ и това улесни избора ѝ, защото майка ѝ винаги възприемаше положителен подход. Олив се страхуваше от всичко, ала най-силно от самия страх. Страшно ѝ се искаше да бъде щедра, а как да си щедър, ако не рискуваш? Беше превърнала в принцип на поведението си да поема всевъзможни рискове и нерядко впоследствие унижена установяваше, че се е измъкнала невредима. Нищо лошо не я сполетя, след като писа на Базил Рансъм. Всъщност какво друго би могъл да стори той, освен да ѝ благодари (обсипа я с възхитителни комплименти) за писмото и я увери, че ще я посети веднага щом работата му (вече започваха да го търсят по малко) го отведе в Бостън. И ето че сега беше тук, беше спазил признателното си обещание, но дори това не създаваше у госпожица Чансълър усещането, че си е навлякла опасност. Установи

(когато най-сетне го стрелна с поглед), че той не придава светски смисъл на неща, на които тя не се поддаваше нито по принцип, нито импулсивно. Беше толкова непретенциозен — толкова мисисипски — за подобно нещо, че тя почти се разочарова. Определено не желаше той да сметне поведението за лишено от женственост (госпожица Чансълър ненавиждаше това определение почти толкова, колкото и противоположното), но имаше предчувствието, че Базил ще се окаже прекалено добродушен, дори нескопосан. От всичко на света тя ценеше най-силно съревнованието (макар да не проумяваше защо, тъй като то винаги ѝ струваше сълзи, главоболия, ден-два на легло, бурни емоции), а беше твърде възможно Базил Рансъм да не дава пет пари за това. Няма по-голямо разочарование от безразличието на хората, които са на различно мнение от теб. Ни най-малко не очакваше той да се съгласява с нея — нима е възможно човек от Мисисипи да се съгласи с нещо? Не би му писала, ако допускаше, че би се съгласил.

III

Когато ѝ каза, че ако го приеме в този вид, с радост би вечерял с нея, тя се извини и отиде да даде разпореждания в трапезарията. Останал сам, младият мъж огледа салона — по-точно двете съседни помещения, издължени и тесни — и застана на задните прозорци, от които се виждаше заливът. Госпожица Чансълър имаше късмет, защото живееше от отсамната страна на Чарлс Стрийт, в чиято задна част червеното слънце се спуска следобед ниско на хоризонта, назъбен през празни промеждутъци от дървени колове, мачтите на самотни яхти и комините на прашни фабрики, щръкнали над солена водна шир от странен порядък: твърде просторна за река и твърде малка за залив. Гледката му се стори много живописна, макар че в сгъстяващия се здрач не беше останало много за гледане освен студени жълтеникави ивици на запад, блещукаща кафява вода и отражението от светлините, които бяха започнали да се появяват в редицата къщи, впечатляващи Рансъм с изключително модерния си вид и обърнати към същата лагуна върху дълъг крайбрежен насип от грубо натрупани камъни отляво. Помисли си, че подобен изглед от градска къща е почти романтичен. Извърна се назад към помещението, вече осветено от лампата, която прислужницата беше внесла и поставила върху масата, докато той бе на прозореца, и то му се стори още по-уютно и интересно. Базил Рансъм нямаше силно развит усет към красивото, нито пък (макар че беше прекарал детството си в разкош) разбирането му за комфорт беше стабилно установено — свеждаше се предимно до представата за многобройни пури, бренди, вода и вестници и едно кресло с камъшитена седалка с най-подходящ наклон, от което можеше да опъне крака. При все това му се струваше, че не е виждал по-истински интериор от странната, наподобяваща коридор дневна на своята новооткрита роднина. За пръв път попадеше сред атмосфера на така добре организирано уединение и сред толкова много вещи, издаващи навици и вкусове. Повечето му досегашни познати нямаха вкусове, имаха малко навици, но и те не бяха такива, че да изискват сериозно обрамчване. Беше посещавал само няколко нюйоркски

домове и досега не беше виждал толкова много украшения. Общото впечатление от стаята беше бостънско — в голяма степен си представяше града точно такъв. Чувал беше, че той притежава култура, и сега откриваше културата в масичките и диваните на госпожица Чансълър, в книгите, на които се натъкваше навсякъде върху полици на конзоли (сякаш не бяха книги, а статуетки), в снимките и акварелите по стените, в завеските, скромно окачени в рамките на вратите. Разгледа няколко книги и установи, че братовчедка му чете на немски, а впечатлението му за важноста на този факт (като признак за превъзходство) не бе накърнено от съзнанието, че самият той бе овладял езика (на него е написана обширна юридическа литература) през едно дълго, бездейно и мъртвешко лято в плантацията. Любопитно доказателство за природната скромност на Базил Рансъм е фактът, че немските книги на братовчедка му създадоха у него представа за вътрешната сила на северняците. Не за пръв път я забелязваше и вече бе решил, че трябва да се съобразява с нея. Едва след като натрупа дълъг опит, откри, че малцина северняци притежават неговата вътрешна енергия. Мнозина други преди него бяха направили същото откритие. Не знаеше почти нищо за госпожица Чансълър — посети я само защото тя му беше писала; не би му хрумвало да я издири, пък и в Ню Йорк нямаше никой, когото би могъл да разпита за нея. Затова можеше само да предполага, че тя е заможна млада жена — къща като тази, в която мълчалива неомъжена жена води подобен начин на живот, изискваше значителни доходи. Колко точно, запита се той. Пет хиляди, десет хиляди, петнайсет хиляди годишно? За нашия изпълнен с копнеж млад мъж дори най-малката от тези суми беше истинско богатство. Не беше користолюбив, ала пламенно мечтаеше за успех и нерядко си мислеше, че умерен капитал би му помогнал да постигне нещо. На по-ранна възраст беше станал свидетел на един от най-големите провали в историята, на грандиозно национално фиаско, и то му бе вдъхнало огромна ненавист към всяка неефективност. Докато чакаше домакинята, си даде сметка, че тя е неомъжена и богата, че е общителна (писмото ѝ беше свидетелство за този факт) и сама, и за кратко се отдаде на ексцентричната представа, че е партньор в това процъфтяващо предприятие. Скръцна със зъби при мисълта колко различни са съдбите на хората, защото в това уютно женско гнезденце той се почувства бездомен и недохранен. Настроението

обаче беше мимолетно, защото дълбоко в себе си той усещаше много по-силен стремеж, отколкото цялата култура на Чарлс Стрийт бе способна да удовлетвори.

После, когато братовчедка му се върна и двамата слязоха да вечерят заедно, тя го настави срещу себе си на малка маса с букет цветя по средата — място, откъдето му се откри различна гледка през прозорец, по нейно нареждане без дръпнатата завеса (тя му обърна внимание, че го е направила заради него), към сумрачната безлюдна река, осеяна с точки светлина. Тогава той уверено отбеляза мислено, че нищо не е в състояние да го накара да се люби в такова същество. Няколко месеца по-късно в Ню Йорк в разговор с госпожа Луна, която му беше отредено да вижда доста често, той случайно спомена за въпросната вечеря, за начина, по който сестра ѝ го беше направила на масата, и за забележката, с която беше изтъкнала предимствата на мястото му.

— В Бостън на това му казват „вежливост“ — поясни госпожа Луна. — Предоставят ти гледка към Бек Бей (отвратително име, не мислите ли?) и си приписват заслугата.

Ала този разговор тепърва предстоеше. Онова, което Базил Рансъм долови всъщност, беше, че госпожица Чансълър е свършената стара мома. Това беше присъщото ѝ качество, нейната съдба, категорично предопределена. Има жени, които остават неомъжени по случайност, и други, които не се женят по свой избор, Олив Чансълър обаче беше неомъжена, защото така налагаше собствената ѝ природа. Беше стара мома, както Шели е лиричен поет и както август е зноен месец. Целомъдрието беше толкова дълбоко заложено в нрава ѝ, че Рансъм я възприемаше като възрастна, макар че щом я зърна за първи път, реши, че е по-млада от него. Не му беше неприятна, държеше се толкова дружелюбно, ала малко по малко се събуди у него неловко усещане — както чувстваш, че никога не си в безопасност с човек, който приема всичко толкова сериозно. Хрумна му, че тя е потърсила приятелството му точно защото приема нещата толкова сериозно; от усърдие, не от неподправена сърдечност. В очите ѝ — какви невероятни очи обаче! — се четеше не наслада, а дълг. Вероятно очакваше и от него да прояви усърдие в отговор, ала той не можеше — не и в личния живот. В уединението на личния си живот Базил Рансъм искаше просто да се „отпусне“. Когато я поопозна, вече не му се

струваше толкова обикновена, колкото отначало — дори младият мъж от Мисисипи беше достатъчно културен да долови изтънчеността на тази жена. Бялата ѝ кожа беше като изопнатата върху лицето, но чертите ѝ, макар остри и неправилни, притежаваха деликатност, издаваща благороден произход. Лицето ѝ беше опърничаво, ала не неприятно. Любознателното пламъче в тях ги оживяваше и багреше, а насочи ли ги към теб, напомнят смътно за блестящ зеленикав лед. Фигурата ѝ беше неугледна и създаваше впечатлението, че се е наежила от студ. Въпреки всичко у нея имаше нещо много модерно и изключително високо развито, съчетано с предимствата и с недостатъците на една неспокойна личност. Непрекъснато се усмихваше на госта си, но макар той да направи няколко забележки, които смяташе за забавни, от началото до края на вечерята тя не се засмя нито веднъж. Впоследствие той установи, че е жена, която не познава смеха, а въодушевлението, ако изобщо я навестяваше някога, остава безсловесно. Само веднъж по време на последвалото познанство помежду им то бе изразено гласно и този звук се запечата в съзнанието на Рансъм като един от най-странните, които е чувал.

Тя му задаваше многобройни въпроси и не коментираше отговорите му, което само подсказваше, че ще последват нови въпроси. Стеснителността я бе напуснала изцяло и така и не се завърна — беше достатъчно самоуверена, за да не крие, че е силно заинтригувана от него. Но защо, питаше се той; не можеше да повярва, че ще изпита влечение към мъж като него — той имаше доста бохемски навици: пиеше бира в Ню Йорк по кръчми, не познаваше дами, но пък общуваше с една „вариететна“ актриса. Когато го опознаеше по-добре, най-вероятно Олив нямаше да одобри, макар че, разбира се, той не възнамеряваше изобщо да споменава за актрисата, нито пък за бирата, ако не се налага. Рансъм схващаше порока просто като поредица от специални събития, от обясними случайности. Не че му пукаше — щом любознателността бе част от бостънската природа, той щеше да се държи като безукорно вежлив южняк от Мисисипи. Щеше да ѝ разказва за Мисисипи, колкото тя пожелае, и щеше неведнъж да повтори, че старите южняшки ценности там все още са разпространени. Това не би ѝ помогнало да го разбере по-добре; не би схванала каква нищожна част от собствените му възгледи представя това ограничено признание. Споделеното от сестра ѝ относно нейната

мания да „реформира“ беше оставило неприятен вкус в устата му. Смяташе, че след като изповядва религията на хуманизма, а Базил Рансъм чете Конт, беше чел всичко, никога не би го разбрала. И той си имаше разбирания относно реформите, но главният принцип беше да бъдат реформирани реформаторите. Колкото повече приближаваше краят на вечерята, която въпреки скритите разногласия помежду им мина блестящо, тя го осведоми, че ще се наложи да го остави след вечеря, освен ако не е склонен да я придружи. Отивала на събиране в тесен кръг в дома на приятелка, поканила неколцина души, „запалени по нови идеи“, да се запознаят с госпожа Фариндър.

— О, благодаря — отвърна Базил Рансъм. — Забава ли е? Не съм ходил на забава от отделянето на Мисисипи.

— Не, госпожица Бърдзай не дава забави. Тя е аскет.

— Толкова по-добре, че вече вечеряхме — отвърна той през смях.

Домакинята му поседя мълчаливо, свела очи към земята, сякаш се колебае между няколко неща, които би могла да каже, до едно толкова важни, че ѝ е трудно да избере.

— Мисля, че ще ви бъде интересно — отбеляза в момента. — Ще чуете обсъждането, ако ви допаднат подобни неща. Може би няма да сте на същото мнение — додаде тя и спря върху него необикновените си очи.

— Може би няма да се съглася с всичко — отвърна той усмихнат, потупвайки крака си.

— Не ви ли интересува човешкият прогрес? — продължи госпожица Чансълър.

— Не знам... не съм виждал негови прояви. Вие ще ми покажете ли?

— Мога да ви покажа сериозен стремеж към прогрес. Не можем да сме сигурни в нищо повече. Но не съм убедена, че сте достоен за това.

— Нещо типично бостънско ли е? Бих желал да го видя — отвърна Базил Рансъм.

— И в другите градове има такива движения. Госпожа Фариндър обикаля навсякъде. Може би ще говори довечера.

— Прочутата госпожа Фариндър?

— Да, прочутата. Борецът за женската еманципация. Тя е близка приятелка на госпожица Бърси.

— А коя е госпожица Бърдзай?

— Една от нашите знаменитости. Струва ми се, че е жената, положила повече усилия от всички по света в името на всяка умна реформа. Мисля, че съм длъжна да ви осведомя — продължи госпожица Чансълър след мъничко, — че тя е една от най-първите, най-старите и най-запалените привърженички на аболиционизма.

Наистина смяташе, че трябва да изтъкне този факт, при това го направи с тръпнещо вълнение. Ала ако се бе опасявала, че той ще прояви някакво раздражение от новината, остана разочарована от сърдечното му възклицание:

— О, милата старица, явно е на доста зряла възраст!

На което тя отвърна доста рязко:

— Тя никога няма да остарее. Не познавам друг човек с толкова млад дух. Но ако не сте симпатизант, може би е по-добре да не идвате — продължи тя.

— Симпатизант на какво, скъпа госпожо? Попита Базил Рансъм, който според нея все още само се преструваше на сериозен. — Ако ще има обсъждане, както твърдите, следва да има различни позиции, а човек не може да симпатизира и на двете, разбира се.

— Да, но всеки по свой начин ще брани каузата на новите истини. Ако не ги изповядвате, няма да се разберете с нас.

— Уверявам ви, нямам представа какви са те! За мен на света има само стари истини — стари като слънцето и луната. Откъде да знам? Но вие ме заведете, това е огромен шанс да опозная Бостън.

— Не става дума за Бостън, а за човечеството! — С тази забележка госпожица Чансълър се надигна от стола си и с жеста си сякаш даде съгласие. Обаче преди да остави своя роднина сам и да отиде да се приготви, госпожица Чансълър го увери в липсата на всякакво съмнение от своя страна, че той прекрасно я разбира и само се преструва, че не схваща.

— Е, може би все пак имам най-обща представа — призна той, — но не разбирате ли, че това малко събиране ще ми даде шанс да попълня пропуските?

Тя се позабави с обезпокоено изражение.

— Госпожа Фариндър ще ги попълни! — заяви и отиде да се приготви.

В нрава на клетата жена беше да се тревожи без причина, да страда от безброй скрупули и да предсказва последиците от всяко нещо. Върна се десет минути по-късно с боне, което явно беше сложила в знак на уважение към аскетизма на госпожица Бърдзай. Права започна да си слага ръкавиците, докато посетителят ѝ се подкрепяше за борбата с госпожа Фариндър с още една чаша вино, а тя му заяви, че вече се разкайва за предложението си към него да я придружи. Нещо ѝ подсказвало, че няма да бъде приет благосклонно.

— Защо, спиритически сеанс ли ще има? — попита Базил Рансъм.

— Чувала съм много вдъхновяващи беседи в дома на госпожица Бърдзай. — Олив Чансълър беше твърдо решена да не откъсва поглед от лицето му, докато говори. Преценката ѝ за въздействието, което ще окаже върху него, действаше като неопровержима, не като възпираща причина.

— О, госпожице Олив, за мен е безценно попадение! — възкликна младият мъж от Мисисипи грейнал и плесна с ръце.

Изглеждаше ѝ много красив, докато изричаше тези думи, но госпожица Чансълър си напомни, че за жалост, мъжете не дават пет пари за истината, особено съвременните мъже, и то пропорционално на красивата си външност. Тя обаче разполагаше с извор на морална подкрепа, на който винаги можеше да разчита — в плен на силни чувства вече беше черпила утеха от ненавистта си към мъжкото съсловие.

— Пък и толкова много искам да видя стар аболиционист, никога не съм срещал такъв човек — додаде Базил Рансъм.

— Разбира се, на юг няма къде да срещнете такъв човек. Твърде много се страхувате от тях, за да ги допуснете там!

Искаше да ѝ хрумне нещо много рязко, за да го принуди да се откаже от желанието си да я придружи, защото странно, но факт — ако изобщо може да се говори за странности у човек с толкова изострена чувствителност — съмненията ѝ относно отпавената към него покана се бяха задълбочили през изминалите няколко минути и се бяха превърнали в абсурден ужас относно последиците от неговото присъствие.

— Може би няма да допаднете на госпожица Бърдзай — продължи тя, докато чакаха каретата.

— Не знам, надявам се на обратното — отвърна Базил Рансъм добродушно. Явно не възнамеряваше да се откаже от предоставената му възможност.

В същия миг през прозореца на трапезарията чува каретата да пристига. Госпожица Бърдзай живееше в Саут Енд, разстоянието беше доста голямо и госпожица Чансълър беше поръчала файтон — едно от предимствата да живееш на Чарлс Стрийт беше близостта на конюшните. Логиката на поведението ѝ беше от ясна по-ясна — ако беше сама, щеше да се придвижи с трамвай; и то не за икономия (щастливка беше, че не се налага да се съобразява с такива неща), не и защото толкова много обичаше да обикаля улиците на Бостън нощем (всъщност дълбоко ненавиждаше този риск), а поради разбиране, което ревностно следваше и което ѝ налагаше да отхвърля оскърбителните различия и да се доближава до живота на обикновените хора. Би отишла и пеша на Бойстън Стрийт, откъдето би взела градския транспорт (който ненавиждаше от дън душа) до Саут Енд. Бостън беше пълен с бедни момичета, принудени да сноват из града нощем и да се тъпчат в конски каруци, неприятни за всички сетива, така че защо тя да се смята за нещо повече от тях? Поведението на Олив Чансълър се ръководеше от възвишени принципи и тъкмо затова, тъй като тази вечер имаше предимството да бъде придружена от господин, тя поръча файтон, за да не се чувства облагодетелствана от това покровителство. Ако се бяха придвижили заедно по обичайния начин, щеше да му е задължена за дързостта си, а той бе представител на пол, на който тя не желаше да дължи нищичко. Когато му писа преди няколко месеца, бе тласкана по-скоро от желание да накара него да се почувства задължен. А сега пътуваха към Саут Енд рамо до рамо и доста смълчани, подрусваха се по трамвайните релси пренебрежимо по-малко, отколкото ако се бяха качили на трамвая, и рееха поглед от двете страни на каретата към редиците червени къщи, смътно очертани на светлината на уличните лампи, с изпъкнали фасади и каменни стълбища. Докато пътуваха, поклащайки се, госпожица Чансълър каза на спътника си, обзета от силно желание да му се противопостави и като наказание, задето я е хвърлил (и тя не проумяваше защо) в толкова силен трепет:

— Вярвате ли, че ще дойдат по-хубави дни и че е възможно да се направи нещо за човечеството?

Клетият Рансъм долови предизвикателството и доста се смути. Запита се що за жена е тази и каква игра играе. Защо изобщо го беше насърчила, ако се канеше да го тормози така? Въпреки това Базил беше готов на всякакви игри — и такава, и онакава — и долови, че се е забъркал в нещо, което отдавна иска да опознае по-отблизо.

— Е, госпожице Олив — отвърна той и отново нахлупи широкополата шапка, която беше оставил в скута си, — за мен най-поразителното е, че човечеството само разрешава проблемите си.

— Така говорят мъжете на жените, за да ги принудят смирено да приемат положението, в което са ги поставили.

— О, положението на жените! — възкликна Базил Рансъм. — Положението на жените е да правят мъжете на глупаци. По всяко време бих се разменил с вас — продължи той. — Помислих си го, когато влязох в изискания ви дом.

В тъмната вътрешност на каретата той не забеляза, че лицето ѝ тутакси пламна, пък и не знаеше, че не обича да ѝ се напомня за някои обстоятелства, които според нея облекчават женската ѝ съдба. Ала трепетът в гласа ѝ, когато му отговори малко по-късно, издаваше, че е напипал болезнено място:

— Да не ме укорявате, че по някаква случайност разполагам с малко пари? Най-съкровено ми желание е да направя нещо за другите, за нещастните хора.

Базил Рансъм би посрещнал последното твърдение със симпатията, което то заслужаваше, би похвалил благородния стремеж на своята роднина, но го озадачи внезапната рязкост в разговора им, който час-два по-рано бе започнал най-дружелюбно, затова избухна в неудържим смях. Което пък допълнително засили липсата на каквато и да било шеговитост у събеседницата му.

— Не знам защо изобщо се интересувам от мнението ви — каза тя.

— Ами добре, щом не ви интересува... Няма никакво значение.

Въпреки твърдението му тя усещаше, че има причини да проявява интерес. Беше го въвела в живота си и трябваше да си плати за това. Обаче ѝ се искаше незабавно да научи най-важното.

— Противник ли сте на еманципацията на жените? — попита тя и извърна преbledнѝлото си лице към него по време на краткото просветване на улична лампа.

— Имате предвид избирателното право, свободата на словото и така нататък? — попита той, но като видя колко сериозно приема отговора му Олив, почти се уплаши и се поколеба: — Ще ви кажа, след като чуя госпожа Фариндър.

Бяха пристигнали на адреса, който госпожица Чансълър даде на кочияша, и фѝйтонът им рязко спря. Базил Рансъм излезе и застана пред вратата с протегнатата ръка, за да помогне на младата дама. Тя обаче се поколеба и остана на мястото си с непроницаемо лице.

— Твърдо сте против еманципацията! — възкликна тя тихо.

— Госпожица Бърдзай ще ме разубеди — отговори Рансъм с искрено намерение, защото беше заинтригуван и се опасяваше да не би сега, в самия край, госпожица Чансълър да не го пусне да влезе в къщата. Тя слезе без негова помощ, а той изкачи подире ѝ високите стълби на жилището на госпожица Бърдзай. Изгаряше от любопитство и едно от нещата, които искаше да узнае, беше защо, за бога, му беше писала тази чепата стара мома.

IV

Още преди да потеглят, Олив го предупреди, че ще пристигнат по-рано — искала да се види с госпожица Бърдзай насаме, преди да са дошли останалите. Просто така, да се възползва от шанса да я види, защото госпожица Бърдзай винаги била заета с други хора. Тя прие госпожица Чансълър във вестибюла на сградата с изпъкнала фасада, над чиято врата в златно беше изписана едра огромна цифра — 756, а на един от прозорците на приземния етаж висеше тенекиена табелка с името на лекарка (Мери Дж. Пранс). Цялата постройка изглеждаше някак странно нова и едновременно избеляла — сякаш налегната от съвременна умора — подобно на стоки, намалени след дълъг престой във витрината. Вестибюлът беше много тесен, значителна част от него заемаше голяма закачалка за шапки, на която вече висяха няколко палта и шалове, а останалото място даваше възможност на госпожица Бърдзай да маневрира.

Тя се промъкна с рамото напред покрай гостите си и най-накрая се обърна да им отвори врата към вътрешността на къщата, която обаче се оказа заключена отвътре. Беше дребничка старица с огромна глава. Рансът забеляза най-напред широкото, открито, изпъкнало и прямо чело над чифт слаби, мили, изморени очи. Носеше шапчица, която, аха, да падне и която госпожица Бърдзай безуспешно се опитваше да закрепил, като току опипваше несръчно и бързо, докато говореше. Имаше тъжно, бледо и благо лице, което (такова беше и въздействието от цялата ѝ глава) изглеждаше размазано и с неясни очертания, като накиснато в бавен разтворител. Дългогодишната ѝ отдаденост на филантропията не бе подчертала чертите ѝ, а бе заличила преходите между тях, изразителността им. Вълните на състрадание, на въодушевление ги бяха загладили по същия начин, по който вълните на времето заглаждат повърхността на старите мраморни статуи, постепенно отмивайки острите ръбове, детайлите. Плахата ѝ, тънка усмивка беше почти незабележима на едрото лице. Беше само ескиз на усмивка, вноска по голям дълг, който беше длъжна да плати, и сякаш внушаваше, че жената би се усмихвала по-често, ако има време, но и

бездруго е съвсем ясно, че е хрисимо създание, което лесно можеш да измамиш.

Винаги се обличаше по един и същ начин: носеше свободна черна жилетка с дълбоки джобове, натъпкани с листове, паметни бележки от обемна кореспонденция, а под жилетката — къса вълнена рокля. Дължината на тази семпла дреха беше единственият начин, по който госпожица Бърдзай съумяваше да внуши, че е делова жена, че желае да има свобода за действие. В действителност тя принадлежеше към Лигата на късите поли, тъй като по принцип членуваше във всяка лига, основана с каквато и да е цел. И въпреки това беше обърквана, разхвърляна, непоследователна и безсистемна възрастна жена, чиято благотворителност беше безгранична и вървеше ръка за ръка с нейната доверчивост, и която след петдесет години хуманитарни мисии познаваше човешките си събрата по-малко, ако това изобщо е възможно, отколкото в деня, когато се беше заела да доказва колко несправедливо е общественото устройство. Базил Рансъм знаеше съвсем малко за живота на хора като нея, но за него тя беше квинтесенцията на една прослойка, на многобройни социалисти, имена и случки, за които беше чувал и които изникнаха зад нейния образ в спомените му. Госпожица Бърдзай изглеждаше като човек, прекарал целия си живот по трибуните, в зали, по събрания и фаланстери, дори повехналото ѝ лице изглеждаше озарено и поради навика ѝ да го извива нагоре тя сякаш постоянно гледаше някакъв оратор и се опитваше да поеме глътка въздух в задушната атмосфера, в която обикновено се обсъждат обществените реформи. Не спираше да говори с глас като развален звънец на входна врата, а когато госпожица Чансълър обясни, че е довела господин Рансъм, защото много искал да се запознае с госпожа Фариндър, домакинята подаде на младия мъж деликатната си, поизцапана, демократична ръка и го изгледа мило, но без най-малък намек за избирателно отношение спрямо други хора, които не бяха имали късмет (което вероятно бе несправедливо) да присъстват на такова интересно мероприятие. Още тогава му се стори много бедна, но едва впоследствие научи, че цял живот не е имала пукната пара. Никой нямаше представа как живее тази жена, защото, получеше ли отнякъде пари, тутакси ги даваше на някой негър или беглец. Надали имаше толкова непридирчиво същество като нея, но като цяло, тя предпочиташе тези две прослойки на човешката раса.

След Гражданската война се лиши от основното си занимание, защото преди това най-хубавите часове от живота си прекара с радостната увереност, че подпомага бягството на робите от Юга. Интересно дали дълбоко в сърцето си, просто в името на това вълнение, не ѝ се искаше чернокожите отново да са роби. По същия начин страдаше от отхвърлянето на деспотични режими в Европа, защото през последните години голяма част от романтиката в живота ѝ бе свързана със старанието да облекчава тежкия изгнанически живот на прогонени дисиденти. Бегълците бяха неимоверно ценни за нея, тя все се мъчеше да набере средства за някой мъртвешки блед поляк или да осигури обучение за италианец без риза на гърба. Говореше се, че навремето някакъв италианец спечелил любовта ѝ, ала изчезнал, след като я ограбил до шушка. Тази история обаче беше апокрифна, защото всъщност госпожица Бърдзай не притежаваше нищо, пък и беше крайно съмнително дали изобщо е способна на лични увлечения. Дори по онова време единствената ѝ любов бяха различните каузи, а единственият ѝ копнеж беше еманципацията. Ала тогава беше най-щастлива, защото каузите бяха въплътени в чужденци (какво друго бяха африканците?), а има ли нещо по-примамливо?

Тъкмо беше слязла да се види с доктор Пранс, да провери дали тя не би искала да се качи. Само че нея я нямаше в стаята ѝ — сигурно лекарката беше на вечеря, хранеше се в пансион на няколко пресечки от къщата. Госпожица Бърдзай изрази надежда, че госпожица Чансълър вече е вечеряла; самата тя щеше да има предостатъчно време за това, защото още никой не беше дошъл — не проумявала защо закъсняват толкова. Рансът разбра, че дрехите на закачалката явно не са признак, че приятелите на госпожица Бърдзай са се събрали. Ако беше влязъл още по-навътре, щеше да забележи, че къщата е от онези места, където в коридора неизменно висят някакви загадъчни дрехи. Посетителите на госпожица Бърдзай, на доктор Пранс и на другите наематели — защото къщата на номер 756 имаше няколко обитатели и границите на личното пространство бяха доста неясно очертани — нерядко забравяха неща, които по-късно идваха да си потърсят. Много от тях носеха торби и плетени чанти и все се чудеха къде да ги оставят. Духът на този дом бе намерил отражение и в апартамента на госпожица Бърдзай, където в момента влизаха гостите ѝ и където към тях щяха да се присъединят останалите членове на обкръжението на

милата дама. Всъщност жилището допълваше образа на стопанката си, ако изобщо е възможно нещо да допълни образа на тази безформена възрастна жена с вид на купа сено. Ала празният ѝ, дълъг и немарлив вестибюл (чиято форма беше досущ като този на госпожица Чансълър) показваше, че стопанката няма други нужди освен моралните и че цялата ѝ история е изтъкана от личните ѝ симпатии. Помещението беше осветено от малка газена лампа със силен пламък, който изглеждаше бял и безличен. Дори Базил Рансъм остана поразен от неговата безличност и си каза, че на братовчедка му явно ѝ е влязъл голям бръмбар в главата, след като харесва тази къща. Тогава той не знаеше, пък и никога не разбра, че тя ненавижда къщата от дън душа и че макар да бе отдадена на занимания, които неизменно я излагат на опасността да бъде нападната или ранена, най-дълбоко страдание ѝ причинява накърняването на вкуса ѝ. Опитала се беше да превъзмогне този дразнител, да убеди сама себе си, че вкусът е лекомислие, предрешено като познание, но чувствителността не ѝ даваше покой и я караше да се пита дали липсата на приятна обстановка е задължителен спътник на старанията в името на човечеството. Госпожица Бърдзай винаги се стараеше да намира работа, уроци по рисуване, поръчки за портрети за бедни художници от чужбина, в чийто талант се кълнеше безрезервно, но в действителност не притежаваше никакъв усет за художествената или декоративната страна на живота.

Към девет часа светлината на съскащите горелки озари внушителната фигура на госпожа Фариндър, която би допринесла за отрицателния отговор на въпроса на госпожица Чансълър. Беше пищна красива жена, чиято грубоватост беше посмекчена от излъчването ѝ на успяла личност. Носеше шумоляща рокля (явно не беше безразлична към добрия вкус), имаше гъста и лъскава черна коса, а ръцете ѝ бяха скръстени, сякаш за да покажат, че в кариера като нейната почивката е толкова драгоценна, колкото и кратка. Чертите ѝ бяха правилни като на красива и ведра маска, повдигаща въпрос с предизвестен отговор: нима е възможно лице с толкова правилни черти да бъде лишено от благородство. Правилните черти и благородството бяха безспорни, поради което госпожа Фариндър определено беше впечатляваща. Притежаваше гладкостта на литография и бе смесица от американска матрона и обществена личност. Големите ѝ, студени и спокойни очи бяха придобили характерна сдържаност, дължаща се на навика ѝ да ги

свежда от ораторската катедра към морето от глави на публиката, докато изтъкнатата им притежателка приема хвалебствията на най-видните граждани. Почти неизменно госпожа Фариндър се държеше като човек, който не обича да го прекъсват. Говореше бавно и отчетливо, с видимо чувство за огромна отговорност, произнасяше всяка сричка на всяка дума, за да бъде пределно ясна. Ако по време на разговор с нея човек се опиташе да приеме нещо за даденост или да избърза с няколко стъпки, тя млъкваше, вперваше в него студен и търпелив поглед, сякаш прекрасно познаваше този номер, и после продължаваше в собствения си отмерен ритъм. Говореше за въздържанието и за правата на жените, а целта, за чието постигане работеше, беше да осигури на всяка жена в страната правото на глас и да отнеме от ръката на всеки мъж чашата с алкохол. Беше известна с изисканите си обноски и като възплъщение на семейни добродетели и изисканост. С две думи, беше блестящо доказателство, че ако жените се качат на трибуната, това не вреди непременно на семейното огнище. Беше омъжена и съпругът ѝ се казваше Амарая.

Доктор Пранс се бе върнала от вечеря и се появи в отговор на звънливата покана на госпожица Бърдзай, отправена няколкократно надолу по стълбите към вестибюла, за да привлече внимание. Лекарката се оказа обикновена и слабичка млада жена, с къса коса и лорнет, която се озърташе с късогледо неодобрение и с надежда никой да не очаква от нея да прави обобщения или да присъства с друга цел, освен вежливо да провери какво иска този път госпожица Бърдзай. Към девет часа вече бяха пристигнали още дващестина души, които се разположиха по столовете, подредени покрай стените на дългата и гола стая, напомняща на огромен трамвай. В апартамента нямаше почти нищо друго освен въпросните столове, много от които изглеждаха като взети назаем и подсказваха, че стаите на горните етажи най-вероятно са празни; една-две маси с изсветлял мраморен плот, няколко книги и натрупани в ъглите вестници. Рансът вече лично се убеди, че явно не предстои никаква страхотна веселба. Присъстващите не общуваха оживено помежду си и повечето дори сякаш не се познаваха. Седяха, все едно чакат нещо, и хвърляха коси и мълчаливи погледи към госпожа Фариндър, явно с впечатлението, че, за щастие, не са тук, за да се веселят. Жените, които бяха много по-многобройни, бяха с бонета като госпожица Чансълър, а мъжете бяха с работно облекло или

с поовехтели палта. Двама-трима не бяха събули галошите си и в близост до тях се усещаше мирисът на каучук. Госпожица Бърдзай обаче изобщо не забелязваше такива неща, не усещаше нито миризмите, нито вкуса на храната. Повечето ѝ приятели имаха притеснен и измъчен вид, но имаше и няколко различни лица — спокойни и дори румени. Базил Рансъм се чудеше кои са тези хора, имаше само най-обща представа, че са медиуми, комунисти, вегетарианци. Госпожица Бърдзай не спираше да обикаля присъстващите с въпроси и разсеяни прояви на внимание, присядаше до повечето хора и на свой ред им отговаряше „Да, да“ неопределено и мило, тършуваше за листовете в джобовете на широката си дреха, наместваше шапчицата и очилата, чудейки се най-вече какво я беше накарало да събере на едно място всички тези хора. След това си спомни, че събитието е свързано с госпожа Фариндър, че тази сладкодумна жена е обещала да удостои присъстващите с подробности за последната си кампания и евентуално дори да нахвърля намеренията си за предстоящата зима. Именно това бе дошла да чуе госпожица Олив Чансълър, това интригуваше и тъмноокия млад мъж (приличаше на гений), който беше довела със себе си. Госпожица Бърдзай се върна при прочутата ораторка, която снизходително бе удостоила с вниманието си госпожица Чансълър, свита на тясно местенце, само и само да е близо до гостенката, и седнала със склучени ръце и съсредоточено въпросително изражение, за разлика от свободното и волево поведение на госпожа Фариндър. Обиколката на домакинята беше прекъсната от пристигането на нови почитатели — не подозираше, че е споменала за събитието пред толкова много хора, помнеше само на кого е забравила да каже — а това несъмнено беше доказателство за интереса към делото на госпожа Фариндър. Току-що бяха влезли доктор Тарант, съпругата му и дъщеря им Верена. Той лекуваше с хипноза, а жена му беше от стар аболиционистки род. Госпожица Бърдзай удостои със сухата си, тънка усмивка дъщерята, която виждаше за пръв път, и си каза, че тя несъмнено е забележително гениална — произходът ѝ беше гаранция за това. Госпожица Бърдзай откриваше гении къде ли не. Селак Тарант чудодейно лекуваше с хипноза, а собствените ѝ познати бяха страшно многобройни — само да решат да му се доверят. Съпругата му беше дъщеря на Ейбрахам Грийнстрийт и цели трийсет дни беше укривала в дома си избягал роб.

Случило се беше преди години, когато дъщерята сигурно е била съвсем мъничка, но нима майчиното благородство не бе предизвикало появата на дъга над люлката ѝ, нима не бе наследила някаква дарба? Момичето беше много красиво, нищо че бе червенокосо.

V

А междувременно госпожа Фариндър не изгаряше от желание да започне речта си пред събралите се хора. Призна го на Олив Чансълър с усмивка, която издаваше надеждата ѝ, че липсата на точност няма да бъде приета прекалено критично. Беше говорила пред толкова много аудитории, че сега предпочиташе да чуе мнението на другите. Госпожица Чансълър несъмнено беше размишлявала много над тази жизненоважна тема — дали не би желала да каже нещо и да сподели част от личния си опит? Какво бе мнението на жените от Бийкън Стрийт за правото да гласуват? Може би за тях думите ѝ биха се оказали къде-къде по-важни. Местните лидери надали бяха достатъчно информирани относно проблема, но тъй като искаха да участват във всичко, защо госпожица Чансълър не им съдейства? Госпожа Фариндър говореше с толкова далновиден тон, че преди да я опознае човек, би могъл да приеме поведението ѝ за показно. Тя съзнаваше колко ограничен е полетът на въображението на повечето хора в сравнение със собствения ѝ размах. Насърчи своята събеседница да работи във висшето общество, намекна за семейните си връзки там и я подтикна да накара някои от приятелите си тук, в Милдам, да се поразмърдат.

Олив Чансълър прие призива ѝ със смесени чувства. Беше запален привърженик на реформите, но нерядко ѝ се искаше реформаторите да бяха малко по-различни. У госпожа Фариндър имаше нещо величаво, което извисяваше човек до нейното ниво, обаче прозвуча и фалшива нотка, докато тя обсъждаше с младата си приятелка жените от Бийкън Стрийт. На Олив ѝ беше неприятно да слуша как за тази хубава улица се говори така, все едно е невероятно забележително място и животът там е доказателство за светски блясък. Обитателите ѝ бяха всякакви, а жена с блестящ ум като госпожа Фариндър, която живееше в Роксбъри, не биваше да бърка нещата. Разбира се, беше дребнаво да се дразни от такива грешки, но госпожица Чансълър не за пръв път забелязваше, че хладнокръвието само по себе си не е основание да възприемаш новите истини. Знаеше

мястото си в йерархията на бостънското общество и то не беше такова, каквото предполагаше госпожа Фариндър, затова не беше далновидно ораторката да разговаря с нея като с представителка на аристокрацията. Олив беше наясно, че твърде буквалното прилагане на термина (особено в Съединените щати) е неуместно, но въпреки това би било реалистично да се твърди, че по своето положение семейство Чансълър спадат към буржоазията — най-старата и най-добрата буржоазия. Независимо от отношението им към този факт (всъщност се гордееха с него) те бяха такива, каквито са, а неразбирането на госпожа Фариндър изглеждаше някак провинциално (в крайна сметка дори в прическата ѝ имаше нещо провинциално). Когато госпожица Бърдзай определяше някой като „обществен лидер“, Олив можеше да ѝ прости дори този противен израз, защото, разбира се, всеки знае, че тя, клетата, напълно е изгубила връзка с действителността. Беше героиня, беше възвишена, цялата морална история на Бостън се отразяваше в кривите ѝ очила, но част от нейната оригиналност се дължеше на факта, че е възхитително провинциална. Олив Чансълър смяташе, че има достатъчно привилегии и без да е свързана с недостъпната аристократична прослойка, за да участва в събития в по-тесен кръг, които бяха истинско изпитание. Признателна беше, че на съвестта ѝ не тежи тази неморалност. Жените, за които говореше госпожа Фариндър (следва да се допусне, че тя имаше предвид конкретни персони), можеха сами да говорят от свое име. Лично Олив изпитваше огромно желание да опознае някое бедно момиче. Изглеждаше лесно, но всъщност тя се затрудни. Пробва да се запознае с една-две продавачки, но те, изглежда, се бояха от нея и опитът се оказа безрезултатен. Олив ги възприемаше по-трагично, отколкото се възприемаха самите те. Момичетата не проумяваха какво иска от тях и все се оказваха отблъскващо забъркани с Чарли — млад мъж с бяло палто и хартиена яка. В крайна сметка момичетата се интересуваха най-силно от него. Много повече, отколкото от избирателното си право. Как ли би разтъкувала този проблем госпожа Фариндър? В проучванията си сред младите жителки на града Олив неизменно се натъкваше на въпросния натрапчив младеж и вече силно го ненавиждаше. Обземаше я раздразнение дори само при мисълта, че жертвите му имат нужда от него, за да бъдат щастливи (научила беше, че за каквото и да разговарят с нея, помежду си обсъждат само него), а една от основните

цели на вечерния клуб за нейните изтощени и зле платени посестрими, който тя отдавна мечтаеше да основе, беше донякъде да подкопае влиянието на въпросния Чарли — въпреки непоклатимото ѝ усещане, че той ще причаква момичетата на прага. Нямаше никаква представа как да отговори на госпожа Фариндър, когато тази непредсказуема жена, чиито мисли все още бяха насочени към дамите от Милдам, възобнови атаката си:

— Нуждаем се от хора, които да работят в тази посока, макар да познавам само две-три прекрасни жени, които с всички сили се стараят да подпомогнат борбата — мили домакини от средите, почти недостъпни за всеки нов глас. Знаем няколко имена, които може да ви изненадат и са добре познати на Стейт Стрийт, но никой привърженик не ни е излишен, особено сред хората с благородно потекло. При необходимост сме готови да предприемем стъпки, с които да разширим кръга на симпатизантите си. Движението ни е за всички, то апелира дори към най-деликатните дами. Развейте знамето сред тях и привлечете хиляда имена. Знаем няколко, които бих искала в нашите редици. Обръщам внимание не само на големите неща, но и на дребните подробности — поясни госпожа Фариндър, както може да се очаква от жена като нея, с мила усмивка, предизвикала тръпки у слушателката.

— Не мога да разговарям с тези хора, не мога! — възкликна Олив Чансълър с изражение, което умоляваше да бъде освободена от тази отговорност. — Искам да се отдам на другите, искам да разбера всичко, което остава скрито от погледа и под повърхността, разбирате ли? Искам да вляза в живота на жените, които са клетки и самотни. Искам да бъда близо до тях, да им помагам. Искам да направя нещо... О, само да можех да говоря!

— С радост ще ви отстъпя думата още сега да споделите своите мисли — заяви госпожа Фариндър светкавично, доказателство за уменията и да председателства.

— Божичко, не мога да говоря, не съм способна! Не притежавам нито самообладание, нито красноречие, не мога и три думи на кръст да кажа. Но много искам да допринеса с нещо.

— А какво притежавате? — попита госпожа Фариндър и измери събеседницата си от глава до пети с делови и студен поглед. — Имате ли пари?

В онзи момент Олив силно се надяваше тази велика жена да одобри финансовите ѝ възможности и изобщо не ѝ хрумна, че тя би могла просто от учтивост да оцени и друго нейно качество. Все пак призна, че разполага с известен капитал, и долови дълбочина и сериозност в тона, с който госпожа Фариндър каза:

— Ами допринесете с капитал тогава!

Тя прояви добрината да развие тази идея, а представата си за приноса на госпожица Чансълър посредством щедри дарения да финансира разпространението на по-адекватно разбиране сред жените в Америка за техните семейни и обществени права — фонд, който самата неотдавна беше основала, — тази дръзка картина тя очерта бързо и красноречиво, с вещината на превъзходен оратор. Омагьоса Олив, изпълни я с въодушевление. Ако животът ѝ въздействаше така на хората — особено на далновидна жена като госпожа Фариндър, — значи, все пак имаше възможност Олив да допринесе с нещо. Едно е сама да прави избор, ала сега вместо нея избора беше направила велика представителка на движението за свобода на жените (свобода от всякакво робство).

Голото помещение, мъжделиво осветено с газена лампа, ѝ се струваше все по-великолепно и по-просторно, разтваряше се за прекрасния свят на хуманизма. Сериозните и изморени хора с палта и шапки се сдобиха с лъчистия ореол на герои. Да, ще направя нещо, каза си Олив Чансълър. Щеше да направи нещо, за да разведри ужасния и мрачен образ, който неизменно изникваше пред очите ѝ и срещу който ѝ се струваше, че е родена да поведе кръстоносен поход — образа на женската злочестина. Злочестината на жените! Стоновете на тяхното безмълвно страдание неспирно звучаха в ушите ѝ, океанът от сълзи, които бяха пролели от зората на времето, сякаш се изливаше от собствените ѝ очи. Бяха преживели вековно потисничество, милиони жени бяха живели само в страдание, само в мъки. Те бяха нейни посестрими, нейни сродни души и денят на тяхното освобождение беше настъпил. Това бе единствената свята кауза, това беше великата и справедлива революция. Тя трябваше да победи, трябваше да помете всичко по пътя си, трябваше да изцеди от другата, жестока, окървавена грабителска раса и последната капчица изкупление! Предстоеше най-голямото предизвикателство на света, нова епоха за човешкия род, а имената на хората, прокарали пътя и

повели цели ескадрони, щяха да светят най-ярко на алеята на славата. Щяха да са имена на слаби, преследвани и измъчени жени, ала отдадени на каузата с всяка фибра на своето съществуване и готови да загинат за нея. Това интригуващо момиче не знаеше как ще бъде изисквана от нея подобна саможертва, ала възприемаше проблема през розова мъгла от чувства, която правеше опасността толкова прелестна, колкото и успеха. Когато се приближи госпожица Бърдзай, усещането преобрази нейната позната комична фигура и превърна клетата труженичка на полето на човешките права почти в мъченица. Олив Чансълър я погледна с обич, спомни си, че нито веднъж в своя дълъг живот, изпълнен с умора и лишен от възмездие, тази жена не е мислела за себе си и не е пожелала да стори нещо за себе си. Изпитваше дълбоко и пламенно състрадание към хората, което бе набръчкало лицето ѝ като стара и протрита ръкавица. Присмиваха ѝ се зад гърба, смятаха я за досадница, но тя не даваше пет пари. Нямахме нищичко на света освен дрехите на гърба си и когато легнеше в гроба, подире ѝ щеше да остане само нейното смешно, безизвестно и жалко име. И въпреки това хората твърдяха, че жените са суетни, себични и користолюбиви! Докато госпожица Бърдзай канеше госпожа Фариндър да каже няколко думи, Олив Чансълър нежно намести малката брошка на яката ѝ, която, аха, да падне.

VI

О, благодаря ви — рече госпожица Бърдзай, — не ми се иска да я изгубя. Подарък ми е от Мирандола!

Беше го приютила като беглец навремето, когато неколцина нейни приятели, запознати с ограничените му средства, се бяха учудили откъде се е сдобил с тази джунджурия. След като поздрави доктор Тарант и съпругата му, вниманието на госпожица Бърдзай отново се отклони, когато тя спря да представи високия и тъмнокос спътник на госпожица Чансълър на доктор Пранс. Беше забелязала мрачната му фигура, облежната на стената до вратата — стоеше сам, откъснат от идеалите, които според госпожица Бърдзай споделяха присъстващите и които всъщност привличаха чужденците в Бостън. Не ѝ хрумна да се запита защо госпожица Чансълър не разговаря с него, откакто го е довела. Подобни разсъждения бяха непосилни за госпожица Бърдзай. Всъщност Олив открито пренебрегваше своя роднина, докато госпожа Фариндър не я настрои на по-възвишена вълна с думите си. Наблюдаваше го от другия край на стаята и съзнаваше, че той сигурно е отегчен, но реши да не обръща внимание на този факт. В крайна сметка нали го беше помолила да не идва! И той правеше същото като останалите — просто чакаше. Щеше да го запознае с госпожа Фариндър, преди да си тръгнат. Може би преди това щеше да я подготви, защото не всеки би се съгласил на познанство с южняк от противниковия лагер. Младата дама вече съзнаваше, че когато бе потърсила далечния си роднина, всъщност се бе нагърбила с нещо много по-сложно, отколкото бе подозирала. Още не се беше отърсила от неочакваното смущение, което бе породил у нея в каретата, макар че не го усещаше толкова силно сега, в присъствието на други хора и особено в близост до госпожа Фариндър, от която струеше сила. Така или иначе, ако той се отегчаваше, би могъл да поговори с някого — беше заобиколен от прекрасни хора, макар и запалени реформатори. Ако иска, можеше да заговори красивото рижо момиче, което току-що пристигна. Нали южняците уж били големи кавалери!

Госпожица Бърдзай изобщо не обръщаше внимание на такива неща и не предложи да го запознае с Верена Тарант, чиито родители вече представяха момичето на група приятели в другия край на стаята. Госпожица Бърдзай си спомни, че госпожица Верена бе отсъствала дълго, почти година. Беше гостувала на свои приятели на Запад и поради това, естествено, не беше позната в бостънските среди.

Доктор Пранс следеше госпожица Бърдзай с малките си, бдителни и неподвижни зеници и добрата дама се зачуди дали съседката ѝ не се сърди, задето я е поканила да се качи. Знаеше, че колкото по-надарен е човек, толкова е по-своенравен, а в случая с доктор Пранс нещата стояха именно така. Канеше се да я увери, че ако иска, би могла да се върне долу, но дори човек без светски маниери като госпожица Бърдзай не би си позволил да се избави от гост по такъв начин. Опита се да отвлече младия южняк, съобщи му, че вероятно скоро ще си имат развлечение — госпожа Фариндър беше истински интригуваща, когато поиска! А после се зачуди дали да не представи Базил на доктор Пранс — все едно той е бил поводът да я повика. Щеше да ѝ се отрази добре от време на време да се откъсва от работата си. Правеше медицинските си проучвания до късно нощем, а госпожица Бърдзай, която страдеше от безсъние (Мери Пранс всъщност беше предложила да опита да я излекува), я беше чувала през отворените за свеж полъх прозорци как в тишината на малките часове остри инструментите си. Госпожица Бърдзай подозираше, че лекарката прави дисекции в малката лаборатория, която беше устроила в задната си стая, макар че, ако не беше лекарка, би могла да превърне стаичката в своя спалня. Пък и кой знае, току-виж я използваше и за двете! Домакинята представи младите си приятели едни на друг, може би леко неумело, и отиде да подкани госпожа Фариндър.

Базил Рансъм вече беше забелязал доктор Пранс. Изобщо не скучаеше, а наблюдаваше всички в стаята и правеше различни изобретателни догадки. Дребничката лекарка му се струваше идеален женски представител на янките — личност, която в консервативните представи на децата от памучните щати беше продукт на образователната система на Нова Англия, пуританското възпитание, нездравословния климат и липсата на галантност. Суха и строга, без нито една женствена извивка и лишена от изящество, тя, изглежда, не очакваше милост от съдбата и сама не бе склонна да я проявява. Обаче

Рансъм забеляза, че лекарката не е никак ентузиазизирана, а след общуването с ентузиазизираната му братовчедка това бе огромно облекчение за него. Лекарката изглеждаше като момче, и то дори не като добро момче. Ако беше, сигурно щеше да бяга от училище и да измисля свои експерименти по механика или природознание. Да, ако беше момче, щеше поне мъничко да прилича на момиче, защото сега у нея нямаше нищо момичешко. Освен с интеллигентните си очи не се отличаваше с други външни достойнства. Рансъм я попита дали познава лъвицата и в отговор на въпросителния ѝ поглед поясни, че има предвид прочутата госпожа Фариндър.

— Не мога да твърдя, че я познавам, но съм слушала нейна реч и съм платила своя половин долар — додаде лекарката малко мрачно.

— Е, успя ли да ви убеди? — попита Рансъм.

— В какво да ме убеди, господине?

— Че жените превъзхождат мъжете.

— О, моля ви! — възкликна доктор Пранс и въздъхна нетърпеливо. — Мисля, че знам за жените повече от нея.

— И се надявам, че сте на друго мнение — отбеляза през смях Рансъм.

— За мен жените и мъжете са еднакви — каза доктор Пранс. — Не виждам никаква разлика. И двата пола трябва да се стремят да се усъвършенстват, защото са далеч от идеала.

На въпроса на Рансъм какъв е идеалът, тя отвърна:

— Ами трябва да живеят по-добре, ето какво трябва да направят.

И после заяви, че според нея всички говорят твърде много. Рансъм толкова отдавна изповядваше същото разбиране, че изпита топлота към доктор Пранс и изрази почитта си към нейната мъдрост по южняшки — с цветисти комплименти, които я накараха да извърне към него проникателните си и подозрителни очи. Базил опита да се овладее — явно смяташе и него за един от хората, които говорят твърде много, а тя не си падаше по празните приказки. Така или иначе, той напомни, че са дошли за лекцията на госпожа Фариндър, и се чуди защо тя още не започва.

— Да — сухо се съгласи доктор Пранс, — сигурно за това ме покани госпожица Бърдзай. Явно смята, че не бих пропуснала лекцията.

— Докато аз предполагам, че не бихте реагирали с безутешна печал, ако пропуснете — предположи Рансъм.

— Имам си работа и не желая никои да ме учи какво може да прави една жена! — отсече доктор Пранс. — Все пак тя би могла да хвърли светлина на някои неща, стига да поиска. Освен това съм запозната със системата ѝ и знам всичко, което е способна да каже.

— И какво е то? Понеже тя продължава да мълчи...

— Ами просто жените искат да живеят по-добре. До това се свежда всичко. Знаем го, няма нужда тя да ми го казва.

— Не симпатизирате ли на този стремеж?

— Мисля, че не съм особено сантиментална — отговори доктор Пранс. — Всеобщата симпатия е предостатъчна, дори без мен. Намирам за естествено жените да искат да живеят по-добре. Мъжете също, струва ми се. Обаче не знам дали съм склонна да правя жертви. Просто не съм сигурна дали лично аз трябва да правя жертви в името на този призив. Не намирам, че моментът е подходящ за повратни промени.

Тази дребничка жена, жилава и делова, която явно не си падаше особено по великите дела, все по-силно интригуваше Базил Рансъм, а той, както основателно може да се опасяваме, беше голям скептик. Попита я дали познава братовчедка му госпожица Чансълър, която ѝ посочи до госпожа Фариндър, защото тя противно на тях вярвала в подобрите времена (смятала, че те предстоят). Преливала от симпатия и той изобщо не се съмнявал в готовността ѝ за саможертва.

Доктор Пранс погледна към Олив в другия край на стаята и отговори, че не я познава, но вероятно познава други като нея — посещавала ги, когато се разболеят.

— Изглежда си е издействала индивидуална лекция — отбеляза Рансъм, на което доктор Пранс отвърна:

— Но предполагам, че ще се наложи да си плати!

Навярно лекарката съжаляваше за онзи половин долар, който се бе наложило да плати, и се отнасяше със смътно раздражение към поведението на представителките на своя пол. Рансъм намираще отношението ѝ за напълно основателно, но прецени, че е по-удачно да не обсъждат женската кауза, а вместо това той да опита да изкопчи от събеседницата си сведения за присъстващите мъже. Без успех се опита да я подтикне сама да подхване темата, но си личеше, че тя се

интересува единствено от изследванията си, прекъснати тази вечер, и че е напълно неспособна да му зададе личен въпрос. Лекарката познаваше неколцина господата — и друг път ги беше виждала у госпожица Бърдзай. Разбира се, познаваше преди всичко дамите. Още не беше настъпило времето, когато мъж ще повика лекарка, и тя се надяваше никога да не настъпи, макар че според мнозина точно към това се стремяха жените, упражняващи тази професия. Доктор Пранс познаваше господин Пардън — младия мъж с бакенбардите и с бялата коса; бил някакъв редактор, но и пишел „от свое име“ — може би Базил бил чел някои негови произведения. Няма още трийсет въпреки бялата си коса. Бил известен в журналистическите среди. Смятала го за много умен, но не била чела нищо негово. Не четяла много — поне не за развлечение; само „Транскрипт“. Доколкото знаела, господин Пардън понякога публикува в „Транскрипт“, така че явно бил много умен мъж. Другият ѝ познат — макар и не личен (което сигурно би озадачило Базил) — беше високият и блед господин с черни мустаци и монокъл. Среждали се в обществото, но всъщност не били лични познати, защото тя не желала това. Ако приближи да я заговори — а той, изглежда, се канел да направи точно това, — щяла просто да му отговаря „Да, господине“ или „Не, господине“, и то много студено. Дори да му се стори твърде суха; пък и малко сухота нямало да му навреди. Какви били възраженията ѝ? Не споменала ли, че той чудодейно лекува с хипноза. Нито вярвала в неговата система, нито не вярвала, било ѝ все едно; знаела само, че са я викали да преглежда лекувани от него жени и била установила, че той е станал причина болните да пропилят много ценно време. Разговарял с тях, но изглежда, нямал представа от нещата, за които говори. Допускала, че е донякъде невеж в областта на физиологията, и според нея не бивало да поема отговорност да лекува хора. Не искала да проявява тесногърдие, но смятала, че човек трябва да знае някои неща. Сигурно Базил щял да я вземе за прекалено емоционална, но понеже попитал... Можела само да го увери, че не би желала този човек да докосва собствените ѝ близки. Вършел всичко с ръцете или с езика си.

Базил долови раздражението на доктор Пранс и допусна, че подобна откровеност ѝ е неприсъща като член на общество, в което случайното споделяне на рязко мнение по правило предизвиква всеобщо мълчание. Ала поблагодари на бога за раздражението ѝ,

защото то му отвори очите за много неща. И за да извлече допълнителна полза, я попита коя е младата дама с рижата коса — красавицата, която той беше забелязал едва през последните десет минути. Оказа се госпожица Тарант, дъщерята на въпросния лецител; не споменала ли името му? Селах Тарант, ако Рансъм реши да го потърси. Доктор Пранс не познавала момичето, знаела само, че е единственото дете на хипнотизатора и че хората споменавали някаква нейна дарба — не помнела точно каква. Е, след като е негова дъщеря, би трябвало да има дарба, например дарбата да води разговор. Или пък способността да възкръсва? Може би щеше да им демонстрира таланта си, тъй като очевидно нищо друго не се случваше. Да, момичето имаше красива външност, но също и признаци на анемия, затова доктор Пранс не би се учудила, ако то яде твърде много сладко. Базил смяташе, че младата жена има привлекателна външност, и отбеляза, несъмнено с донякъде „местен“ предразсъдък, че това е първата красавица, която вижда в Бостън. Тя разговаряше с няколко жени в другия край на стаята и неспирно си вееше с голямо червено ветрило. Беше неспокойна, постоянно мърдаше, не я свърташе на едно място, докато говори, и имаше излъчването на човек, който каквото и да прави, все още му се иска да прави нещо различно. Когато хората твърде дълго се визираха в нея, тя им отвърщаше със същото, затова очарователните ѝ очи няколко пъти бяха срещали тези на Базил Рансъм. Най-често обаче се насочваха към госпожа Фариндър и се спираха върху ведрото и солидно присъствие на прочутата ораторка. Момичето очевидно се възхищаваше на забележителната жена и за нея беше чест да бъде край нея. Очевидно се наслаждаваше на компанията, в която се беше озовала — факт, който би намерил обяснение във вече споменатото ѝ скорошно заточение на Запад, поради което вероятно момичето възприемаше сегашното събиране като завръщане към интелектуалния живот. Рансъм тайничко желаше — след като съдбата му беше отредила братовчедка в Бостън — роднината му да прилича повече на това момиче.

По това време сред събралите се вече настъпи известно раздвижване. Няколко дами, подразнени от безпричинното забавяне, напуснаха местата си и се приближиха да помолят лично госпожа Фариндър, обградена от свои привърженици. Госпожица Бърдзай вече се отчайваше. Тактично я подкани, защото усещаше известна

враждебност от страна на публиката. Всъщност нямаше никаква враждебност, само твърде много симпатия.

— Не ми е нужна симпатия — каза госпожа Фариндър със спокойна усмивка на Олив Чансълър, — повече се въодушевявам, когато се натъкна на предразсъдъци, фанатизъм, несправедливост или консерватизъм, възправени пред мен като войска. Тогава се чувствам, както сигурно се е чувствал Наполеон Бонапарт в навечерието на някоя от огромните си победи. Нуждая се от враждебни сили, за да се сражавам с тях.

Олив се замисли за Базил Рансъм и се запита дали той може да бъде окачествен като враждебна сила. Спомена го пред госпожа Фариндър, която изрази сериозна надежда, че ако той не възприема принципите, скъпи на всички тях, не е зле да опитат да го убедят да вземе думата и да защити позицията си.

— С радост ще му отговоря — каза госпожа Фариндър много благо. — Във всеки случай би било чудесно да обменим мнения.

Дълбока тревога обзе Олив при мисълта за публичен диспут между тези две енергични личности (имаше усещането, че Рансъм е точно такъв) не защото се съмняваше в щастливия изход, а защото самата тя щеше да се озове в затруднено положение, тъй като беше довела тук този нападателен млад мъж. Олив се ужасяваше от затруднените положения.

Госпожица Бърдзай нямаше да се засегне, нищо че беше поканила четирийсет души да слушат речта на госпожа Фариндър, а тя не говореше. Обаче съществуваше толкова благородна причина! Имаше нещо храбро и героично в претекста, който си бе намерила, и това беше толкова типично за нея, толкова волно, че госпожица Бърдзай не се засегна, а се отдалечи, обхождайки с поглед другите си гости бегло, сякаш не ги различава един от друг, за да изтъкне в сгоден момент причината за тяхното разочарование, уверена, че и те като нея ще я приемат като много основателна.

— Дали да не се престорим, че сме на обратната позиция само колкото да я подтикнем да започне? — посъветва се тя с господин Тарант, който седеше до съпругата си доброволно, но съвсем не високомерно откъснат от останалата част на компанията.

— Ами не знам, струва ми се, че всички тук сме солидарни — отвърна господинът и се озърна наоколо с ленива и широка усмивка, от

която устата му се разтегли неимоверно, от двете ѝ страни се вдълбаха бръчки като прилепови криле и едрите му, равни и хищни зъби лъснаха.

— Селакх — поде жена му и положи длан върху ръкава на шлифера му, — дали госпожица Бърдзай ще прояви интерес да чуе Верена?

— Ако пее, много жалко, че нямам пиано — побърза да отговори госпожица Бърдзай. И си спомни усещането си, че момичето безспорно притежава талант.

— Не ѝ трябва пиано, нищо не ѝ трябва — отбеляза Селакх, без да обърне внимание на съпругата си. Житейската му философия беше да не дължи никому нищо, никога да не се изненадва или да бъде неподготвен.

— Не съм сигурна, че интересът към пеенето е голям — отбеляза госпожица Бърдзай донякъде вяло, обмисляйки евентуален заместител на провалено то си мероприятие.

— Ще видите, че не е точно пеене — оповести госпожа Тарант.

— Какво е тогава?

Господин Тарант изглади бръчките и показа дори кътниците си.

— Вдъхновяващо е.

Госпожица Бърдзай се позасмя, но без капка скептицизъм:

— Е, щом гарантирате...

— Мисля, че ще бъде приемливо — отбеляза госпожа Тарант, вдигна ръката си в къса ръкавица и придърпа госпожица Бърдзай до себе си, докато двамата със съпруга ѝ се редуваха да обясняват какво ще направи дъщеря им.

А междувременно Базил Рансъм призна на доктор Пранс, че е доста разочарован. Беше очаквал повече от вечерта, искаше да научи някои нови истини. Госпожа Фариндър, така да се каже, не излязла от укритието си, а той се надявал не само да се запознае с тези изтъкнати личности, но и да ги послуша.

— Е, аз не съм разочарована — отвърна жилавата нисичка лекарка. — Ако беше започнало някакво обсъждане, сигурно щеше да се наложи да остана.

— Нали не възнамерявате да се оттеглите?

— Трябва да продължа изследванията си. Не искам господата от лекарското съсловие да ме изпреварят.

— О, никой никога няма да ви изпревари, сигурен съм. Погледнете, тази красива млада дама отива да поговори с госпожа Фариндър. Сигурно ще я помоли да изнесе реч... и госпожа Фариндър няма да устои.

— В такъв случай ще се измъкна незабелязано, преди да е започнала. Лека нощ, господине — каза доктор Пранс, която вече изглеждаше на Рансъм по-податлива на опитомяване като горско животинче, рис или плашлива кошута, научена да мирува, докато я галиш, и дори да дава лапа. Служеше на здравеопазването и самата тя беше здрава. Ако и братовчедка му беше такава, Базил щеше да бъде много по-доволен.

— Лека нощ, докторе — отговори той. — В крайна сметка не ми казахте мнението си за способностите на жените.

— Какви способности? — попита доктор Пранс. — Способни са да губят времето на хората. Знам само, че не желая никой да ми обяснява на какво е способна една жена!

Тя тихо се отдалечи от него, сякаш обикаляше на визитация в болницата, и той я проследи с очи как стига до вратата, останала отворена след позакъснелите гости. Лекарката поспря на прага, огледа всички присъстващи бдително, като страж, и бързо излезе. Рансъм усещаше раздразнението ѝ към главната тема, отегчението, с което приемаше постоянното напомняне, че е безправна жена — подробност, която тя обикновено забравяше, защото имаше толкова права, за колкото ѝ стигаше време. Беше пределно ясно, че каквото и да се случи с движението като цяло, малката лична революция на доктор Пранс се е увенчала с успех.

VII

Веднага след като лекарката си тръгна, Олив Чансълър се приближи към него с поглед, който сякаш казваше: „Не ме интересува дали си тук, или не — чувствам се прекрасно!“. Ала изреченото от устните ѝ се оказа много по-мило — попита го дали ще ѝ достави удоволствието да го представи на госпожа Фариндър. Рансъм се съгласи с присъщата си южняшка галантност и след мъничко тя се изправи, за да го въведе в кръга от хора, образувал се около госпожа Фариндър. Възползва се от повода елегантно да оправдае репутацията си и можем безпристрастно да кажем, че впечатли Рансъм с достойния си и аристократичен стил на общуване, непостижим дори за най-изтънчените и най-благородни дъщери на южната му родина. Олив Чансълър сякаш долавяше, че той не е запален привърженик на промените, за които тя радеше, и искаше да му покаже, че представителка на нейния пол е в състояние да прояви великодушие към един назадничав южняк. Знанието относно тайното си недоверие той долавяше изписано и по лицата на другите дами, чиито предпазливи погледи обаче (защото не им беше официално представен) издаваха, че според тях това е по-скоро жалко, отколкото срамно. Усещаше погледите на всички тези жени на средна възраст, забелязваше провисналите от тъмните бонета къдрици, наклонените напред глави, които сякаш се ослушваха в очакване. Нямаше нито едно светло или радостно лице — само онова момиче с прекрасната коса, което бе забелязал преди време и което сега се навърташе в периферията на скупчената група. Отново срещна погледа ѝ — тя също го гледаше. Очакваше госпожа Фариндър, на която братовчедка му може би го беше представила в неблагоприятна светлина, да го предизвика на двубой и се чудеше (тъй като беше страшно стеснителен) дали ще съумее да се мобилизира достатъчно, за да се справи достойно с предизвикателството. Ако тя подхвърли като ръкавица темата за сухия режим, той щеше да се почувства длъжен да я поеме, защото всяка законодателна намеса в този проблем предизвикваше гнева му. Обичаше да си пийва понякога и твърдо

вярваше, че устоите на цивилизацията ще бъдат застрашени, ако тя се окаже под властта на кресливи жени (само ви предавам неговите гневни мисли), които се опитват да попречат на мъжа да надигне чаша. Госпожа Фариндър му доказа, че не се чувства неуверена пред него — покани го да представи пред присъстващите социалната и политическа обстановка на Юг. Той помоли да го освободят от това задължение, същевременно я увери, че се чувства поласкан от молбата ѝ, и мислено се усмихна на възможността да импровизира такава лекция. Усмиваше се дори докато отгатваше смисъла на погледа, който му хвърли госпожица Чансълър: „Е, в крайна сметка наистина не струвате много!“. Да разговаря с тези хора за Юга — само да знаеха с какво нежелание би го направил! Беше силно привързан към родния си край и се чувстваше тясно свързан с него, поради което не беше способен да се довери на група фанатични северняци и да им прочете писмата от майка си или от любимата си. Да мълчи относно Юга, да не го докосва с мръсни ръце, да го остави насаме с раните и спомените му, да не дърдори нито за проблемите, нито за надеждите му, а да изчака, както подобава на един мъж, бавното и постепенно целебно въздействие на времето — ето за това копнееше Рансъм дълбоко в сърцето си и прекрасно съзнаваше, че то не би било забавно за гостите на госпожица Бърдзай.

— Знаем съвсем малко за жените на Юг, те са напълно лишени от глас — отбеляза госпожа Фариндър. — Доколко можем да разчитаме на тях? Колко от тях биха се обединили под нашите знамена? Препоръчват ми да не изнасям беседи в южните градове.

— О, госпожо, това е много жесток съвет — за нас! — възкликна галантно Базил Рансъм.

— Миналата пролет имах превъзходна публика в Сейнт Луис — отбеляза непознат глас над главите на събралата се група. Базил се извърна като всички останали и установи, че се е обадило красивото момиче с рижата коса. Беше се поизчервила от дързостта да направи това изявление и сега стоеше и се усмихваше на слушателите си.

Госпожа Фариндър благосклонно изви вежди, макар че беше видимо изненадана.

— О, разбира се, а по каква тема говорихте, скъпа млада госпожице?

— За историята, сегашното положение и изгледите за бъдещето, което очаква нашия пол.

— Е, Сейнт Луис... не е точно Югът — отбеляза една от жените.

— Сигурен съм, че младата дама би пожънала също толкова голям успех в Чарлстън или в Ню Орлиънс — намеси се Базил Рансъм.

— Искан да сляза още по на юг — продължи момичето, — но нямаше при кого. В Сейнт Луис имам приятели.

— Не е нужно никъде да разчитате на приятели — отбеляза госпожа Фариндър с тон, който недвусмислено издаваше на какво се дължи репутацията ѝ. — Познавам лоялността на хората от Сейнт Луис.

— Позволете да ви представя госпожица Тарант, която изгаря от желание да се запознае с вас, госпожо Фариндър.

Думите бяха на един от господата — младия мъж с побеляла коса, когото доктор Пранс описа на Рансъм като известен журналист. До този момент и той бе стоял на заден план, но сега вече предпазливо се промъкваше към тях (няколко дами му направиха път), повел дъщерята на хипнотизатора.

Тя се засмя, все още изчервена, с нежно порозовели бузи. Изглеждаше толкова млада, слабичка и непристорена, докато госпожа Фариндър ѝ правеше място на канапето, след като Олив Чансълър стана.

— Отдавна искам да се запознаем. Много ви се възхищавам и се надявах да поговорите пред нас тази вечер. Много се радвам да ви видя, госпожо Фариндър — каза тя пред заинтригуваните погледи на хората. — Разбира се, вие не ме познавате. Аз съм обикновено момиче, което иска да ви благодари за всичко, което сте направили за нас. Защото вие говорите от наше име, от името на младите момичета, толкова... толкова... — Тя се поколеба, огледа с въодушевен поглед групата и отново срещна погледа на Базил Рансъм.

— Колкото и на по-възрастните жени — добродушно довърши мисълта ѝ госпожа Фариндър. — Изглеждате ми много красноречива.

— Тя се изразява изключително красиво! — отбеляза младият мъж, който я беше представил. — Ако ѝ дадете думата, ще се убедите колко нов и оригинален е стилът ѝ — добави той.

Стоеше със скръстени ръце и наблюдаваше с усмивка постижението си — срещата на двете жени. Базил Рансъм си спомни

какво му беше разказала доктор Пранс и съдейки по собствените си наблюдения относно източниците, от които нюйоркските вестници черпят информация, веднага усети, че мъжът вижда тук подходящ материал за статия.

— Скъпо дете, ако вземете думата, ще помоля всички да запазят тишина — каза госпожа Фариндър.

Момичето я изгледа с безгранична откритост и доверие.

— Ако може да чуем първо вас... просто да създадете нужната атмосфера.

— Никаква атмосфера не създавам аз, у мен няма нищо романтично! Боравя само с фактите, с неумолимите факти — отговори госпожа Фариндър. — Чували ли сте какво говорят за мен? Ако сте, ще знаете колко съм рязка.

— Дали съм чувала ли? Изпълвахте целия ми живот! Толкова се радвам да ви видя. Попитайте майка ми дали е така! — Още от първата дума, която изрече, момичето се изразяваше уверено и точно, сякаш предварително беше наизустила изказването си. Въпреки това поведението ѝ излъчваше необикновена спонтанност, неподправено въодушевление и невинност. Гледаше госпожа Фариндър с преливащи от вълнение усмихнати очи. Дамата беше обект на огромно преклонение и прекрасно знаеше, че сърцата на всички представителки на нейния пол я подкрепят, но беше видимо озадачена от това неочаквано възплащание на признателност и красноречие; очите ѝ изучаваха момичето с известна сдържаност, докато някъде дълбоко в сърцевината на своята изтъкната личност тя се питаше дали госпожица Тарант е забележителна млада жена, или просто млада хитруша. Изводът ѝ не беше обвързан с нито едно от двете предположения и тя каза само:

— Искаме младите, разбира се, че искаме младите!

— Кое е това очарователно същество? — чу Базил Рансът тихия и сериозен глас на братовчедка си, която отправи въпроса към Матиас Пардън, младежа, довел госпожица Тарант сред тях. Не знаеше дали госпожица Чансълър го познава, или го беше заговорила дръзко, тласкана от любопитство. Рансът беше близо до двамата и също чу отговора на господин Пардън.

— Дъщерята на доктор Тарант, хипнотизатора... госпожица Верена. Тя е оратор от висока класа.

— Какво искате да кажете? — попита Олив. — Държи ли речи публично?

— О, да, има доста сериозна кариера на Запад. Миналата пролет я слушах в Топека. Определят я като вдъхновяваща. Не знам каква е причината, но речите ѝ наистина са невероятни, свежи и поетични. Вероятно е наследила способността от баща си. — И господин Пардън направи жест, с който да онагледя последните си думи.

Олив Чансълър не отговори, само въздъхна тихо и нетърпеливо. После насочи вниманието си към момичето, което беше поело ръката на госпожа Фариндър и я умоляваше да направи поне кратко встъпление.

— Нуждая се от отправна точка, колкото да се ориентирам — каза тя. — Само няколко от вашите възвишени мисли.

Базил пристъпи по-близо до братовчедка си и отбеляза, че Верена е много красива. Тя мигновено се извърна, измери го с поглед и каза:

— Така ли мислите? — И след секунди добави: — Сигурно ви е адски неприятно тук!

— О, не, вече стана забавно — отговори Рансъм добросърдечно, макар и леко грубовато. Твърдението му беше основателно, защото в този момент отново се появи госпожица Бърдзай, последвана от хипнотизатора лечител и съпругата му.

— А, виждам, че сте успели да я поразговорите — каза госпожица Бърдзай на госпожа Фариндър. Мисълта, че Верена има нужда някой да я „поразговори“, предизвика у Базил Рансъм глух смях, тръпка, която издаде, че за него веселбата вече е започнала, а това му навлече поредния строг поглед от страна на госпожица Чансълър. Госпожица Верена му се струваше предостатъчно разговорлива.

— Това е баща ѝ, доктор Тарант, който има прекрасна дарба, и майка ѝ, дъщеря на Ейбрахам Грийнстрийт — представи спътниците си госпожица Бърдзай.

Сигурна беше, че госпожа Фариндър ще се заинтригува, и не искаше да пропилее този сгоден случай, макар и обстоятелствата да не бяха благоприятни за самата нея. После госпожица Бърдзай се обърна към присъстващите, стараяйки се да обхване дори пръсналите се най-надалеч, обзета от видимо облекчение, че това необичайно даровито момиче се е оказало сред тях точно когато по-прочутата личност беше

проявила капризността на гения. Отчасти поради този каприз госпожа Фариндър — непостоянството ѝ сигурно ще затрудни читателя — явно беше решила да сподели някои свои мисли, затова домакинята можеше преспокойно да изрази всеобщото мнение, че би било прекрасно да чуят представители както на старата, така и на новата школа.

— Опасявам се Верена да не ви разочарова — каза госпожа Тарант с печално примирение, подбра роклята си и приседна в крайчеца на един стол, явно най-сетне готова да изслуша който и да е оратор.

— Не съм такава, майко — отвърна Верена тихо и сериозно, отдръпна се от госпожа Фариндър и остана седнала на мястото си и замислено забола очи в пода. При цялото ни уважение към госпожа Тарант, нужно беше известно пояснение на поведението на младата дама. Госпожица Бърдзай го усети, но беше безсилна да се намеси. Затова пък с обичайната си ведрост към всеки и всичко поде объркан и любезен разказ, в който току се появяваше Ейбрахам Грийнстрийт, току се описваха с най-големи подробности чудодейните церове на доктор Тарант и се представяше успехът на госпожица Верена на Запад — но без никакво преувеличение, защото госпожица Бърдзай не си падаше по такива работи, а като признати чудеса, като присъщи на епохата на нови откровения. Беше научила подробности относно тези неща само преди десет минути от родителите на момичето, но гостоприемната ѝ душа се нуждаеше от малко време, за да ги асимилира. Разказът ѝ може и да не беше много ясен, но нека да послужи като извинение фактът, че човек не би могъл да опише пред другите Верена Тарант, след като самият той не е чувал за нея. Госпожа Фариндър беше осезаемо подразнена и явно след първоначалното си колебание беше решила, че семейство Тарант са неуместно идеализирани. Гледаше хладно Селах и съпругата му, все едно са шарлатани.

— Стани и ни кажи каквото имаш да казваш — нареди тя донякъде строго на Верена, която само вдигна очи към нея, вече мълчаливо, после ги спря на баща си. Въпросният господин откликна сякаш на неудържим порив — огледа компанията озъбен и каза, че тези ласкателни намеци не го смущават чак толкова, тъй като неговият успех и успехът на дъщеря му е напълно обективен — наблегна на тази

дума. Току-що я бяха чули да казва „Не съм такава, майко“, а той, госпожа Тарант и момичето прекрасно знаели, че тя наистина не е.

Сякаш някаква външна сила я обладавала; той не можел да каже защо дъщеря му е избраницата повече от всеки друг. Обаче изглежда наистина била избраница. Силата се разбудила веднъж, когато той положил длан върху главата ѝ, за да я успокои. На Запад силата се проявявала в силно красноречие. Верена наистина говорела умело пред културна и възвишена публика. Освен това следяла със симпатия движенията за освобождаване на своя пол от всякакъв вид зависимост — това бил основният ѝ интерес още като малка (спомена, че деветгодишна тя кръстила любимата си кукла Елайза П. Моузли в памет на великата ѝ предшественица, която всички боготворели), а сега тя била проводник на това вдъхновение, така да се каже. Гласът, който говорел през нейната уста, изглежда искал да приеме точно този вид. Вероятно не бил способен да се въплъти в друго. Нека гласът се излива както пожелае — изобщо не подлежал на контрол от нейна страна. И сами можели да преценят уникалността на случващото се. Тъкмо затова той държал да представи собственото си дете пред събраните дами и господа — защото не си приписвали никакви заслуги, всичко се случвало по волята на външна сила. Ако Верена се чувствала вдъхновена тази вечер, несъмнено щяла да успее да заинтригува всички. Молел ги само за кратко мълчание, за да може тя да чуе гласа.

Няколко дами заявиха, че с радост ще я чуят — надявали се, че госпожица Тарант е в добра форма. Други обаче се противопоставиха и напомниха, че не става дума за нея — тя нямала нищо общо, — така че нямало значение в каква форма е. А един господин додаде, че според него мнозина от присъстващите са разговаряли с Елайза П. Моузли.

Междувременно Верена все повече се затваряше в себе си, но оставаше напълно невъзмутима към публичното обсъждане на мистичните ѝ способности. Отново се извърна мило към госпожа Фариндър и я попита дали не би желала да започне — само колкото да ѝ вдъхне смелост. Госпожа Фариндър вече беше обзета от мрачна потиснатост и изгледа очарователната си молителка начумерена като Юнона. Изобщо не одобряваше кратката реч на доктор Тарант и все по-малко ѝ се искаше да я свързват с този продавач на чудеса.

Ейбрахам Грийнстрийт беше чудесен човек, но вече бе в гроба, а Елайза П. Моузли в крайна сметка беше доста безлична.

Базил Рансъм се запита защо госпожица Тарант приема надменното поведение на възрастната дама толкова примирено — от безочливост или от наивност. В този момент чу Олив Чансълър да възкликва току до лакътя му с развълнувано разтреперан глас:

— Моля, започвайте, моля, започвайте! Нуждаем се от глас, от човешки глас.

— Ще говоря след вас и ако се окажете шарлатанка, ще ви разоблича! — предупреди госпожа Фариндър по-скоро величествено, отколкото закачливо.

— Мисля, че всички сме солидарни, както се изрази доктор Тарант, и ще запазим мълчание — обади се госпожица Бърдзай.

VIII

Верена Тарант се изправи и се приближи към баща си в средата на стаята. Олив Чансълър се върна на освободеното от момичето място до госпожа Фариндър на канапето, а гостите на госпожица Бърдзай се настаниха внимателно по столовете или се облегнаха на голите стени на помещението. Верена застана пред баща си и го хвана за ръцете, без да го поглежда в очите, насочила поглед към събралата се група хора. А после, мъничко по-късно, майка ѝ се надигна и с прелюбопитна въздишка избута напред стола, на който седеше. Госпожа Тарант получи друг стол, Верена пусна ръцете на баща си и се настани на стола, който Тарант постави пред нея. Седеше със затворени очи, а баща ѝ положи издължените си слаби длани върху главата ѝ. Базил Рансъм наблюдаваше случващото се с огромен интерес, защото момичето го забавляваше и интригуваше. Беше много по-колоритна от всеки друг гост, тъй като в доста бледото и безцветно общество, събрано от госпожица Бърдзай, цялото внимание на света беше концентрирано в тази привлекателна, но доста противоречива млада особа. У баща ѝ обаче нямаше нищо противоречиво. Него Рансъм просто го ненавиждаше още от мига, в който беше отворил уста, държеше се безкрайно фамилиарно и беше точно какъвто човек би очаквал от един презрян авантюрист — неискрен, лукав, вулгарен простак, най-евтиният човешки продукт. Фактът, че е баща на деликатно и красиво момиче, а явно и умно, независимо дали имаше някаква дарба, беше досаден и смущаващ. Бялата пухкава майка с високото чело в ъгъла повече приличаше на дама, ала ако наистина беше дама, за нея беше още по-унизително, че се е свързала с такъв мошеник, помисли си Рансъм по характерния си укорителен начин, типичен за старата английска литература. Не за пръв път се натъкваше на човек като Тарант; убеден беше, че лично неведнъж е „правил на пух и прах“ хора като него в политическите дебати в разрушените от войната южни щати през тежкия период на реконструкцията. Ако госпожа Фариндър смяташе Верена Тарант за шарлатанка, не беше без известни основания, защото момичето създаваше подобно впечатление

и у Базил Рансъм. Той за пръв път се натъкваше на такава смесица: тя имаше неземно красиво лице, сякаш озарено от прожектор като изложбен експонат или като актриса от театрална трупа. Театралността се отразяваше дори в преднамерената кройка на облеклото ѝ. Ако извадеше отнякъде кастанети или дайре, аксесоарите щяха да са съвсем подходящи.

Дребната доктор Пранс с присъщия си строг здрав разум беше отбелязала, че момичето е анемично, и беше намекнала, че е измамница. Стойността на изпълнението на Верена тепърва щеше да бъде потвърдена, но тя определено беше прекалено бледа, каквито обикновено са рижите жени — сякаш цялата им кръв е отишла в косата. И все пак в бледината на тази млада жена имаше яркост. Тя беше силна и гъвкава, очите и устните ѝ притежаваха цвят, а косата ѝ, вдигната в сложен кок, сякаш бе озарена от ярката ѝ личност. Имаше любознателни, лъчисти и влажни очи (усмихнатият им поглед беше като преливащ блясък на скъпоценен камък) и макар да не беше висока, сякаш се извисяваше и виреше глава. Рансъм би казал, че у момичето има нещо източно, ако хората на изток не бяха смугли. Ако тя имаше козичка, щеше да прилича на Есмералда, макар че Базил съвсем смътно си спомняше коя точно е Есмералда. Верена беше облечена със светлокафява рокля с причудлива кройка и жълта фустанела, препасана с широк пурпурен колан, пристегнат отстрани. От заоблената ѝ шия към младата гръд се спускаше двоен наниз от кехлибари. Нека добавим, че въпреки мелодраматичния ѝ външен вид изпълнението ѝ, каквото и да представляваше то, не обещавахе нищо мелодраматично. Седеше притихнала (беше сгънала голямото си ветрило), а баща ѝ продължаваше тайнствените си усилия да я приспи. Очите ѝ останаха затворени за няколко минути и Базил чу как някаква дама близо до него, явно беше запозната с подобни явления, отбеляза, че момичето се унася. Въпреки това представлението не беше впечатляващо, макар че със сигурност красивото момиче, неподвижно като статуя, представляваше красива гледка. Доктор Тарант не поглеждаше към никого, докато галеше и умиротворяваше дъщеря си, погледът му блуждаеше по корнизата на стаята и той се усмихваше към тавана, сякаш към въображаема публика.

— Тихо... тихо... — току мърмореше той. — Ще дойде, дете мое, ще дойде. Просто му позволи да го стори. Пусни духът да излезе,

когато пожелае.

От време на време размахваше ръце, за да смъкне ръкавите на дългия си дъждобран, които отново се свличаха върху ръцете му. Базил Рансъм забелязваше всички тези неща, забеляза срещу себе си и изпълненото с очакване лице на братовчедка си, извърнато от мястото ѝ на канапето към затворените очи на младата пророчица. Той все повече губеше търпение — не заради закъсняващата поява на поучителния глас (макар че вече бе минало доста време), а заради нелепите манипулации на Тарант, които му бяха толкова противни, сякаш ги усещаше върху собственото си тяло, и които според него сякаш обезчестяваха неподвижната девойка. Тези ръце го напругаха, гневяха го и той се чудеше дали авантюристът пред него има право да постъпва така със собствената си дъщеря. Испита облекчение, когато Верена рязко стана от стола и изтласка баща си на заден план, сякаш той вече беше изпълнил своята роля. Момичето стоеше право със спокойно изражение и незрящи очи и след малко заговори.

Говореше несвързано и почти нечуто, като насън. Рансъм не разбираше какво казва тя, звучеше му много странно, и се питаше какво ли би казала доктор Пранс.

— Тя просто подрежда мислите си, за да докладва. Ще излезе от състоянието съвсем нормално.

Тази тиха забележка на хипнотизатора чу Базил. Явно така докторът описваше медиумната връзка. Оказа се прав и след малко Верена настина се събуди, при това го стори очарователно — с чудато и ексцентрично въздействие, говореше бавно и предпазливо, сякаш слушане невидим суфльор и улавяше една по една отделни фрази, прошепнати отдалеч, зад кулисите на този свят. След това възвърна паметта си — или пък вдъхновението си — и тя изцяло се потопи в ролята си. Изпълни я невероятно семпло и изискано и десет минути по-късно Рансъм долови, че всички в публиката — госпожа Фариндър, госпожица Чансълър и дори той, жилавият кореняк от Мисисипи — бяха подвластни на обаянието ѝ. Казвам десет минути, но всъщност младият мъж изгуби представа за времето, след това се чудеше колко време е говорила девойката и прецени, че нейната странна, пленителна, абсурдна и завладяваща импровизация би трябвало да е продължила половин час. Не беше важно какво точно бе казала — той не даваше пет пари за това и почти нищичко не беше схванал. Проумя

само, че думите ѝ бяха посветени на женската благодост и доброта и на това как векове наред жените са били притискани от желязната пета на мъжете. Речта беше посветена на равнопоставеността на жените — може би дори на тяхното превъзходство (Базил не беше съвсем сигурен). Момичето говореше, че най-сетне е настъпил техният миг, че всички жени по света са сестри, че те имат дълг към самите себе си и една към друга. Това беше темата, но дори тя според Базил не разваляше атмосферата. Въздействието се дължеше не на думите ѝ, макар че тя говореше красиви неща, а на вида и фигурата на красиво облечената девойка (която отново беше започнала да си вее с червеното си ветрило), на нейния свеж и искрен порив. Когато набра увереност, тя отвори очи — въздействието на речта ѝ наполовина се дължеше на лъчистата мекота на погледа. Думите ѝ бяха изпъстрени с училищни фрази, със запаметени мъдри мисли, с детински логически грешки, с полети на въображението, които наистина биха могли да допринесат за успеха ѝ в Топека, но според Рансъм дори ако изпълнението ѝ беше много по-лошо, въздействието щеше да е все така силно, защото убедителността на аргументите нямаше почти никакво значение. Беше просто интригуващо индивидуално изпълнение, а изпълнителката се оказа очарователна. Вероятно не се беше понравила на някои хора — Рансъм допускаше, че има и други среди в Бостън, които биха я преценили като устата, но собствените му зажаждали сетива я намираха за изключително привлекателна. Той беше крайно консервативен и съзнанието му беше закалено срещу безсмислиците, които дрънкаше тя — правата на жените, равенството между половете, истеричността на конвенциите, омаловажаването на суфражизма, перспективата американските майки да влязат в Сената. Нямаше значение, тя сама не разбираше за какво говори, баща ѝ беше напълнил главата ѝ с тези глупости и тя би говорила със същия успех за каквото и да било друго, защото желанието ѝ не беше да привлече последователи на някаква нелепа кауза, а да излиза очарователната мелодия на гласа си, да говори с младежка волност, да разтърсва плитките си като русалка, която излиза от вълните, да доставя наслада на всички край себе си и самата тя да си доставя радост така. Не знам дали Рансъм беше осведомен, че това тълкуване не беше рядкост и приписваше голяма повърхностност на госпожица Тарант. Той се задоволи с убеждението, че тя е толкова невинна, колкото и прелестна,

и че е надарена с невероятни гласови данни, които по лошо стечение на обстоятелствата е принудена да използва, за да изпълнява лоша музика. Ала колко красиво звучеше тя от нейната уста!

— Разбира се, аз говоря само пред жените, пред своите скъпи посестрими. Не говоря пред мъже, защото не допускам, че думите ми ще им допаднат. Те се преструват, че ни се възхищават, обаче аз бих предпочела да не ни харесваха чак толкова, а да ни вярваха повече. Не знам какво сме им причинили, че не ни допускат до нищо. Оказали сме им прекалено голямо доверие и според мен вече е настъпил моментът да ги укорим и да заявим, че нашата изолация не им е донесла бог знае какъв успех. Признавам, че като гледам какво се случва по света и докъде са ни докарали мъжете, се питам: „Е, след като жените са го допуснали, какво ли мислят по въпроса?“. Като наблюдавам страданието на хората и виждам бедите, които ги сполитат всеки час, всеки миг, си казвам, че ако това е най-доброто, на което са способни, може би е по-добре да отстъпят малко назад, за да видим на какво сме способни ние. Надали бихме влошили положението повече, нали така? Ако всичко това беше наше дело, не би било редно да се хвалим. Бедност, невежество, престъпления, болести, злоба и войни! Кръвопролития — все повече и повече, целият свят е окъпан в кръв! Избиваме се едни други с всякакви скъпи и все по-съвършени оръжия — това е най-блестящото мъжко изобретение! Струва ми се, че ние бихме могли да го спрем, да измислим нещо по-хубаво! Жестокостта — тя е толкова огромна, толкова огромна! Защо да не я замени нежност? Защо нашите женски сърца са преизпълнени с нежност, но тя вехне и се пилее, докато армиите и затворите се множат, а човешкото нещастие става все по-дълбоко? Аз съм само едно обикновено американско момиче, не съм видяла много и не знам много за живота. Обаче чувствам някои неща, дори ми се струва, че съм родена тъкмо за да ги чувствам. Звучат в ушите ми в нощния мрак, изникват пред очите ми като видения в тъмното. Виждам на какво е способно великото сестринство на жените, ако обединят усилия и надигнат глас, за да заглушат жестокия тътен на света, в който трудно можеш да чуеш воплите на слабите и страдащите или молбите за милост и за справедливост. Трябва да заглушим този тътен, трябва да го накараме да замлъкне и тогава нашият глас ще стане проповедник на новия световен мир! За това трябва да вярваме една на друга, трябва

да бъдем честни, добри и великодушни. Трябва да помним, че този свят е и наш — колкото и нищожни да са правата ни в него! — и че все още не е решено окончателно какво ще управлява света — несправедливостта или любовта!

С тези думи младата жена приключи своята тирада, която не бе последвана от изтощено отпускане на стола, нито от каквито и да било признаци на напрегнато усилие. Тя само се извърна бавно към майка си, усмихна се през рамо на всички в стаята, сякаш са един-единствен човек, без изобщо да поруменее или да изпита нужда да си поеме дълбоко въздух. Наглед изпълнението ѝ се беше удадо с лекота и поведението ѝ излъчваше известна арогантност, задето самата тя не е изтощена като всички останали. Жизнерадостен смях напираше у Рансъм, но той го овладя — такава реакция предизвика у него целомъдрената девойка, която се бе изправила пред слушатели на зряла възраст и бе говорила пред тях за „любов“, заключителната дума на нейния монолог. Ето в това се криеше най-голямото очарование, най-яркото доказателство за нейната невинност. Успехът ѝ беше огромен и госпожа Тарант, която я притисна в прегръдките си и я целуна, несъмнено усети, че публиката не е разочарована. Хората бяха дълбоко затрогнати, започнаха да надават възклицания и да мърморят. Селах Тарант показно разговаряше със съседите си, бавно въртеше дългите си палци, отново зареял поглед нагоре към корниза, сякаш нищо в блестящото изпълнение на дъщеря му не го изненадваше, защото беше виждал още по-впечатляващи нейни представления и защото знаеше, че това няма пряко отношение към нея. Госпожица Бърдзай огледа присъстващите с прикрито ликуване, а големите ѝ меки бузи лъщяха от сълзи. Рансъм чу как младият господин Пардън отбеляза, че познава хора, които ако бяха присъствали, биха пожелали да ангажират госпожица Верена като основен участник в зимната си кампания. И добави приглушено:

— Това момиче би могло да им донесе сериозни пари, стига да не им избяга, разбира се!

Що се отнася до младия южняк, той запази приятното усещане за себе си, само се зачуди дали да не помоли госпожица Бърдзай да го представи на героинята на вечерта. Не веднага, разбира се, защото южняшката гордост на младия мъж беше примесена със стеснителност и скромност. Той съзнаваше, че е външен човек в тази къща, и беше

готов да изчака съкровено му желание да се сбъдне, след като останалите от хомогенната група я уверят в одобрението си, което тя, естествено, би оценила повече от всичко, което би й казал той. Случилото се внесе оживление сред присъстващите, усещаше се дори известно веселие, което се изрази в разговори на висок глас. Хората обикаляха по-свободно и в момента Верена Тарант се оказа скрита от погледа на Базил Рансъм зад сплотените редици на новите си приятели. „Никога не съм чувала никой друг да говори така!“, чу Рансъм възклицанието на една от жените, на което пък друга отвърна, че не проумява как не е хрумнало на някоя от известните жени, които познават. „Е, това несъмнено си е дарба!“, а също и „Да го наричат както си искат, но със сигурност беше приятно за слушане!“ — тези искрени похвали бяха изречени от устните на двама умислени господи. Рансъм чу хората да споделят, че ако имаше още няколко такива личности, проблемът много скоро щеше да бъде решен, но бяха единомислени, че надали щяха да са много — стилът беше уникален. Такова бе мнението на мнозинството, но тъкмо тази уникалност бе разковничето за успеха на госпожица Тарант.

IX

Рансъм отново се приближи към госпожа Фариндър, която бе останала на канапето заедно с Олив Чансълър. Когато тя извърна лице към него, Базил установи, че и тя е подвластна на всеобщото впечатление. Проницателните ѝ очи блестяха, достолепните ѝ страни бяха порозовели и по всичко личеше, че вече е решила какво поведение да възприеме. Олив Чансълър седеше неподвижно, забола очи в пода със сковано и разтревожено изражение, каквото придобиваше в моменти на напрегната стеснителност. С нищо не издаде да е забелязала приближаването на своя роднина. Той каза на госпожа Фариндър няколко думи в опит да изрази възхитата си от Верена, тя отвърна достолепно, че изобщо не се учудва на красноречието на момичето — каузата ѝ беше прекрасна.

— Тя е изящна и прекрасно владее езика. Според доктор Тарант дарбата ѝ е вродена.

Рансъм установи, че няма бързо да отгатне действителното мнение на госпожа Фариндър, а притворството ѝ подсили неговото впечатление, че тя е много хитра жена. Не беше негова работа дали дълбоко в себе си тя смята Верена за подражателка, или за гений, но тутакси долови, че според нея момичето може ефективно да подпомогне каузата. За миг Базил застина ужасено, докато си представяше как тази жена ще използва девойката и ще я съсипе, превръщайки я в поредната кресла. Обаче бързо се отърси от тази представа и потърси спасение, като се обърна към братовчедка си с въпроса дали харесва госпожица Верена. Олив не отговори и остана с извърната настрани глава, забола сериозните си очи в килима. Госпожа Фариндър я стрелна косо с поглед и после спокойно каза на Рансъм:

— Хвалите изяществото на дамите от Юга, но трябваше да дойдете на Север, за да видите тази газела в човешки облик. Госпожица Тарант е едно от съкровищата на Нова Англия, така поне смятам аз!

— Сигурен съм, че след дамите в Бостън никоя проява на изящество не би ме учудила — отвърна Рансъм и погледна братовчедка

си усмихнат.

— Тя е поразена — поясни госпожа Фариндър, снишила глас, макар че Олив явно все още беше глуха за света.

В този момент се приближи госпожица Бърдзай и попита госпожа Фариндър дали не би желала да изрази признателността на всички присъстващи за вдъхновението, което са почерпили от госпожица Тарант. Именитата гостенка отвърна, че с удоволствие би го сторила, но преди това моли за чаша вода. Госпожица Бърдзай я увери, че веднага ще уреди въпроса — една от дамите вече поискала вода и господин Пардън тъкмо слязъл долу да налее. Базил се възползва от прекъсването, за да помоли госпожица Бърдзай да го удостои с огромната чест да го запознае с госпожица Верена.

— Госпожа Фариндър ще ѝ благодари от името на присъстващите, но не и от мое име — отбеляза той през смях.

Госпожица Бърдзай демонстрира въодушевено предразположение да изпълни молбата му — много се радваше, че младежът е толкова впечатлен. Тъкмо го поведе към госпожица Тарант, когато Олив Чансълър се надигна рязко от стола си и възпря домакинята, като положи длан върху ръката ѝ. Обясни, че ѝ е прилошало и трябва да си тръгва. Каретата я чакала. Изрази и надеждата си, че госпожица Бърдзай ще бъде така добра да я изпрати до вратата.

— Да, явно и вие сте дълбоко впечатлена — отбеляза госпожица Бърдзай, дълбокомислено загледана в нея.

Рансъм остана разочарован: разбра, че се готвят да го отведат оттук, и не успя да овладее покрусеното си възклицание. Изръси първото, което му хрумна, в опит да попречи на братовчедка си да се оттегли:

— О, госпожице Олив, нима ще пропуснете речта на госпожа Фариндър?

Тя го изгледа с изражение, което за него бе непроницаемо и озадачаващо. Злокобно сериозното ѝ лице, ококорените очи и червените петна на бузите отправяха остър въпрос, светкавичен призив. Можеше да отвърне на този внезапен изблик единствено с недоумяващ поглед и за пореден път да се запита каква игра е подхванала с него тази северна роднина. Впечатлен ли беше? Вероятно да! Госпожа Фариндър, която безспорно беше светска жена, му се

притече на помощ — или пък се притече на помощ на госпожица Чансълър, — като изрази силна надежда, че Олив няма да остане на събирането, защото е прекалено развълнувана.

— Ако останете, няма да говоря — додаде тя. — Иначе съвсем ще ви разстроя. — И продължи с огромна нежност за интелigentна жена като нея: — Ако всички жени бяха толкова чувствителни като вас, без съмнение щяхме да намерим изход.

— О, със сигурност ще намерим изход, мисля аз — промърмори госпожица Бърдзай.

— Не забравяйте за Бийкън Стрийт — напомни госпожа Фариндър. — Трябва да се възползвате от положението си, трябва да разбудите Бек Бей!

— До гуша ми е дошло от Бек Бей! — разпалено възкликна Олив и се отправи към изхода заедно с госпожица Бърдзай, без да се сбогува с никого. Беше превъзбудена и не бе в състояние да се владее, затова на Рансъм не му оставаше нищо друго, освен да я последва. На вратата обаче двете дами неочаквано спряха — Олив се закова разколебано на място. Огледа стаята и откри Верена, която седеше заедно с майка си сред групичка признателни слушатели, после решително вирна глава и се приближи към момичето. Рансъм съзря сгодна възможност и побърза да придружи госпожица Чансълър. Малката групичка реформатори я наблюдаваха как приближава. Лицата им изразяваха подозрение към високото ѝ обществено положение, примесено с морални скрупули относно това доколко е уместно да го признаят. Верена Тарант усети, че е обект на тази демонстрация, и се изправи, за да посрещне дамата, която толкова целеустремено се приближаваше към нея. Рансъм обаче забеляза, или поне така му се стори, че девойката не го направи като признание за общественото положение на Олив, защото не страдаше от подобни предубеждения. Тя се усмихна лъчезарно и отмести поглед от госпожица Чансълър към него. Дали се усмихна, защото обичаше да се усмихва, да доставя удоволствие, да се радва на успеха си, или пък защото беше великолепна малка актриса и това беше част от изпълнението ѝ? Пое ръката на Олив, протегнатата към нея, а околните седяха сериозно по местата си и наблюдаваха.

— Не ме познавате, но аз бих желала да ви опозная — каза Олив. — Сега мога само да ви изкажа благодарността си. Бихте ли ме посетили някой път?

— О, да. Къде живеете? — попита Верена с тон на момиче, за което всяка покана (а тя не получаваше много такива) си е просто покана.

Госпожица Чансълър каза адреса си, а госпожа Тарант пристъпи напред усмихната.

— Чувала съм за вас, госпожице Чансълър. Струва ми се, че баща ви е познавал моя баща, господин Грийнстрийт. Верена много ще се радва да ви посети, а ние с радост бихме ви посрещнали в дома си.

Докато майката говореше, Базил Рансъм искаше да каже нещо на дъщерята, която стоеше до него, но не му хрумваше нищо подходящо. Няколкото фрази, за които се сети — типични южняшки фрази, — му се струваха прекалено снизходителни и цветисти. Освен това не възнамеряваше да изразява одобрение към казаното от нея. Искаше само да ѝ каже, че е възхитителна, а му беше трудно да отдели едното от другото. Затова само ѝ се усмихна безмълвно и тя отвърна със същото — с усмивка, която му се стори предназначена единствено за него.

— Къде живеете? — попита Олив.

Госпожа Тарант обясни, че живеят в Кеймбридж и че конните трамваи минават точно пред дома им.

— Нали ще дойдете скоро? — настоя Олив, а Верена я увери, че много скоро ще я навестят, и с детинска добронамереност повтори номера на Чарлс Стрийт, за да покаже, че го е запомнила. Рансъм разбра, че тя би отишла да посети всеки, който я покани, и за миг съжали, че не е бостънска дама, за да бъде в положение да ѝ отправи подобно предложение. Олив Чансълър задържа ръката ѝ още мъничко, удостои я с прощален поглед и каза:

— Да вървим, господин Рансъм.

И го изведе от стаята. Във вестибюла срещнаха господин Пардън, който се качваше от долния етаж с кана вода и чаша. Каретата на госпожица Чансълър вече ги очакваше и след като Базил я настани вътре, тя го увери, че няма да я затрудни да го откара — хотелът му се намираше близо до Чарлс Стрийт. Никак не му се искаше да се качва при нея — пушеше му се. Осъзна хладното ѝ поведение едва след като каретата потегли и се запита защо, по дяволите, беше побързала да го отведе. Странна беше тази негова бостънска братовчедка. Той постоя, загледан към осветените прозорци на госпожица Бърдзай и обзет от

силно желание да се върне в къщата, където вече щеше да има възможност да поговори с момичето. Обаче се задоволи само със спомена за усмивката ѝ и се извърна с облекчение, че се е измъкнал от групата безумци, както и с прозаичното усещане (вероятно в обратна последователност), че го мъчи жажда.

Х

Още на следващия ден Верена Тарант дойде от Кеймбридж на Чарлс Стрийт — този квартал на Бостън имаше пряка връзка с академичното предградие. Сигурно близостта изобщо не изглеждаше пряка на клетата Верена, когато най-накрая слезе пред вратата на госпожица Чансълър, след като през цялото време бе стояла права в претъпкания трамвай, наполовина увиснала на кожения ремък от лъскавия таван на задушното превозно средство като разцъфнало растение в оранжерия. Беше свикнала с тези вертикални пътувания и макар че, както видяхме, не беше склонна да приема безропотно социалните условности на епохата, и през ум не ѝ минаваше да критикува обществения транспорт в родината си.

Скорошното ѝ посещение у Олив Чансълър беше по идея на майка ѝ и Верена слушаше ококорена в уединената малка къща в Кеймбридж госпожа Тарант да ѝ обяснява какво поведение да следва, докато баща ѝ беше зает с пациентите си. Момичето беше едновременно покорно и неопитно, затова изреждането на предимствата от близостта ѝ с госпожица Чансълър ѝ звучеше като приказка. Все още се чувстваше като в приказка, когато усърдната ѝ майка собственоръчно нагласи елегантната шапка с перо на Верена, закопча късото ѝ палто с огромни златисти копчета и ѝ връчи двацента за трамвая. Никога не се знаеше предварително как госпожа Тарант ще реагира на едно или друго нещо и дори Верена, която в семейството си се държеше много по-почтително, отколкото в обществото, съзнаваше странностите на майка си. А тя наистина беше странна — вяла, апатична, болнава и капризна жена, ала въпреки това прилепчива. Онова, в което се вкопчваше, беше общественото положение, на каквото, както нашепваше вътрешният ѝ глас, никога не се бе радвала, ала което, както още по-настойчиво нашепваше гласът, тя ужасно се боеше да не изгуби. Горещо желаше да го възстанови и да го съхрани и това бе една от многото причини провидението да я удостои с такава прелестна дъщеря. Верена беше призвана по рождение не само да поведе представителките на техния пол на борба

с робството, но и да преобрази списъка с гости в дома на семейство Тарант, който се издуваше и теснееше на неподходящи места като зле скроена дреха. Като дъщеря на Ейбрахам Грийнстрийт госпожа Тарант беше прекарала младостта си в кръговете на аболиционистите и съзнаваше прекрасно колко ѝ бе навредил съюзът с млад мъж, започнал кариерата си като продавач на моливи (беше цъфнал на прага на господин Грийнстрийт именно в това свое качество), впоследствие прекарал известно време в прочутата общност Каюга, където няма съпрузи, съпруги и нищо подобно (госпожа Тарант така и не проумя как точно стоят нещата), а по-късно (още преди да развие лечителските си способности) се беше прочул в кръговете на спиритистите. (Той беше изключително популярен медиум, но се бе наложило да спре по причини, за които госпожа Тарант имаше своя версия.) Дори в общество, до голяма степен отдадено на премахването на предразсъдъците, съществуваха известни резерви относно подобна многостранна личност, макар че той не бе опитал да спечели благоразположението на госпожица Грийнстрийт с хитрост, защото и като нея беше загледан единствено към бъдещето. Младата двойка (той беше значително по-възрастен от нея) съвместно отправи взор към съвместното си бъдеще, докато двамата не установиха, че напълно са се отърсили от миналото и че настоящето вече им предлага крехка стабилност. С други думи, госпожа Тарант си навлече неодобрението на семейството си, което недвусмислено показва на съпруга ѝ, че колкото и силно да е желанието им да снемат оковите на робството, определено поведение им се струва прекалено свободолюбиво. По тяхно мнение тъкмо такова поведение преобладаваше в общността Каюга и беше безпредметно той да ги уверява, че престоят му там е само краткотраен епизод (само за него, защото общността все още съществуваше), понеже не можеше да оправдае и спиритуалистичните пикници и лагерите за вегетарианци, където навляклата си неодобрение двойка бе потърсила утеха впоследствие.

Такива бяха тесногърдите разбирания на хората, допреди смятани способни да отварят сърцата си за всички похвални новости, но сега, според госпожа Тарант, поставени на истинско изпитание. Предпочитанията на съпруга ѝ се позагладиха от собствената ѝ мека и добродетелна природа и двамата живееха в новаторска атмосфера, в която сговорчивата съпруга понякога изпитваше новото за нея усещане

за глад, който не може да утоли. Баща ѝ почина и ѝ завеща малко пари, след като беше похарчил цяло състояние за чернокожите. Селак Тарант и неговата спътница в живота имаха необикновени приключения и тя се оказа изцяло привлечена към многочислената и разюздана армия от бохеми. Тя я засмука като социално блато и госпожа Тарант потъваше все по-дълбоко с всеки изминал ден, без да осъзнава дълбочината на падението си — първо потъна до брадичката, а накрая стигна дъното. В деня на гостуването си у госпожица Бърдзай тя реши, че е възстановила стабилното си място в обществото. Вратата, която се бе отворила пред нея, не беше като онази, през която влизаха други хора (никога нямаше да забрави вирнатия нос на госпожа Фариндър) — тя само се открехна и разкри възможните хоризонти. Беше живяла сред дългокоси мъже и късокоси жени, посвещаваше променливата си вяра и жертваше благополучието си в името на обществените експерименти, беше черпила утеха от многобройни религии, беше следвала какви ли не хранителни режими, предимно вредни, беше посещавала всякакви сеанси и лектории толкова редовно, колкото вечеряше. Съпругът ѝ неизменно имаше билети за всякакви лекции и в мигове на раздражение от липсата на последователност в развитието им тя го обвиняваше, че тези билети са единственото, което има той. Споменът за всички зимни вечери, когато двамата бяха газили в кишата (билетите, за жалост, не включваха транспорт!), за да чуят госпожа Ейда Т. П. Фоут относно „Земята на вечното лято“, се връщаше в огорченото ѝ съзнание. Навремето Селак беше въодушевен привърженик на госпожа Фоут и съпругата му беше убедена, че е бил „обвързан“ с нея в Каюга (така описваше Селак подобни епизоди). В брачно отношение клетата жена беше принудена да търпи много — на моменти трябваше да впрегне цялата си вяра в неговата гениалност, за да издържи. Знаеше, че съпругът ѝ е много магнетичен (всъщност в това се изразяваше неговата гениалност), и чувстваше, че тъкмо магнетизмът му я удържа до него. Беше я принудил да преживее много неща, за които наистина не ѝ се искаше да мисли. Понякога тя се опасяваше, че е изгубила стабилните нравствени устои, с които се славеше семейство Грийнстрийт.

Разбира се, от жена, която имаше лошия вкус да се омъжи за Селак Тарант, не можеше да се очаква при никакви обстоятелства да има трезва преценка, но без съмнение клетата женица беше много

съсипана. Беше затваряла очи, бе правила компромиси, беше се питала нима не е напълно естествено да иска да помогне на съпруга си в трудните му времена като медиум, когато понякога масата не се откъсваше от земята, канапето не се понасяше във въздуха и сръчната длан на изгубения любим отказваше да раздвижи магическия кръг. Ръцете на госпожа Тарант винаги се оказваха достатъчно сръчни да предизвикат свръхестествен ефект и в подобни мигове тя успокояваше съвестта си с мисълта, че насърчава у клиента вярата в безсмъртието. Ала въпреки това госпожа Тарант грижливо пазеше многобройните си спомени за затъмнените стаи, за насядалите в кръг и изпълнени с очакване хора, за тихите потропвания по масата и по стените, за леките докосвания по бузите или по краката, за музиката, за дъжда от цветя и за усещането как нещо загадъчно прелита във въздуха. Мразеше съпруга си, задето я принуждава да търпи и дори да върши неща, от които сега лицето ѝ внезапно пламваше. Мразеше го, защото имаше усещането, че е принизил общественото ѝ положение. Ала в същото време се възхищаваше на дързостта му, която бе толкова крайна, че дори в нейните очи (въпреки всички унижения, провали и мъчителната несигурност) изглеждаше непогрешима. Съзнаваше, че той е ужасен шарлатанин, но никога не го признаваше — наистина впечатляващ факт предвид възможностите да го стори. Той никога не допускаше да бъде обвинен в измама. Двамата нерядко приличаха на двойка авгури зад олтара, но въпреки това той никога не ѝ хвърляше тайни погледи, когато никой от публиката не ги наблюдава. Дори в домашна обстановка той все намираще думи, извинения, обяснения и начини да представя нещата пред нея в по-възвишена светлина. И словата му, както и нравът на Селах, бяха настроени на обществена вълна.

Макар да бе измъчвана от съвестта си и от презрение към собствената си съдба, унижена от неспособността на съпруга си да изкарва прехраната им и ужасена от неговото упорство (той смяташе, че водят прекрасен живот), в момента тя можеше да го упрекне само, че не умее да говори пред публика. Там се коренеше проблемът, там се криеше слабостта на Селах. Той не съумяваше да задържа вниманието на публиката си, не беше приемлив оратор. В главата му се въртяха много мисли, ала сякаш не ги навързваше една с друга. Ораторството беше традиция за семейство Грийнстрийт и ако някой попиташе госпожа Тарант дали на младини е допускала, че ще се омъжи за

обаятелен лечител, тя би отговорила: „Ами никога не съм смятала, че ще се омъжа за мъж, който ще си гълта езика пред публика!“. Това бе най-мъчителното ѝ унижение, то обемаше в себе си и надхвърляше всяко друго, а фактът, че в замяна Селах притежава сърчни ръце — кариерата му като лечител го доказваше, — ѝ носеше нищожна утеха. Семейство Грийнстрийт не отдаваха сериозно значение на сърчността на ръцете, предпочитаха красноречието на устата. Затова можете да си представите възторга, с който с течение на времето госпожа Тарант прие положението си на майка на даровита дъщеря, на млада жена, от чиито устни красноречието се изливаше като пълноводна река. Традицията на семейство Грийнстрийт нямаше да умре и върху пустинята на живота им вероятно щеше да се излее обилен дъжд. Трябва да добавим, че напоследък пресъхналата почва се напояваше, макар и умерено, от още един извор. Откакто Селах се беше пристрастил към тайнственото изкуство на хипнозата, домът им малко повече доби облика, който би трябвало да има. Той имаше „значителен брой“ пациенти, вземаше по два долара на сеанс и успяваше да предизвика ефективно изцеление. Една дама от Кеймбридж му беше толкова задължена, че неотдавна го убеди да наеме къща до нейната, за да може да се отбива при нея по всяко време. Той се възползва от това удобство — и бездруго се местеха често, а госпожа Тарант имаше усещането, че този път действително са се „устроили“.

Както знаем, дори Верена бе озадачена и объркана от майка си. Момичето още не беше успяло да разгадае как апатичността на майка ѝ внезапно бива заменена от решителност. Промяната настъпваше, когато я опияняваше амбицията за издигане в обществената йерархия, и тя протягаше ръка от ръкава на измачкания си халат, за да улови някой сгоден случай за опашката. Тогава изненадваше дъщеря си с многословните си проповеди относно необходимостта от нови познанства и с явно доброто си познаване на тайните на отбраното общество. Притежаваше дарба да разяснява поверително — и в стремежа си към изразителност често правеше странни физиономии — как следва да се тълкуват обноските на най-изисканите хора и с какво деликатно достойнство следва да общуваш с тях, която караше Верена да се пита от какви тайни извори черпи познанията си нейната майка. Верена все още възприемаше живота съвсем простичко, без да познава голяма част от разликите в общественото положение на хората.

Знаеше, че има богати и бедни, а също и че домът на баща ѝ никога не бе тънал в разкош, заради който човек да се запита дали е редно да живее в лукс в свят, пълен с толкова окаяни хора. Ала освен в случаите, когато майка ѝ я озадачаваше със своето възмущение от някое оскърбление, което момичето изобщо не бе доловило, или с трепетното съжаление за вече отминал шанс, Верена изобщо нямаше усещането, че е по-незначителна от другите, защото никоя авторитетна личност не ѝ бе обяснила какво място заемат хипнотизаторите в обществената йерархия. Не можеше да отгатне отнапред как ще реагира госпожа Тарант на нещо. Понякога тя беше крайно безразлична, а друг път ѝ се струваше, че всеки, който я погледне, иска да я оскърби. На моменти преливаше от подозрение към дамите, които Селак хипнотизираше (защото те бяха предимно жени), после пък сякаш се отказваше от всичко освен от чехлите и вечерния си вестник (от който черпеше неразгадаема утеха), така че дори ако госпожа Фуот лично се върнеше от земята на вечното лято (където се беше оттеглила от известно време), пак не би могла да наруши почти циничната невъзмутимост на госпожа Тарант.

В обществено отношение обаче тя беше къде-къде по-ловка от дъщеря си. Момичето осъзнаваше колко много още има да учи, когато откри изключително безпощадните стаени стремежи на хората, търсещи познанство с тях. Единственото ѝ желание беше да се учи и трябва да добавим, че съвсем искрено виждаше в лицето на майка си превъзходен учител. Тщеславието ѝ понякога обезсърчаваше момичето, защото ѝ се струваше, че то не е част от онзи по-възвишен живот, който всеки в дом като техния би следвало да се стреми да води. Не беше присъщо и на справедливия ред, за чието установяване се бореха всички те, да се държи толкова строга сметка за всяка дребна подигравка. Верена смяташе, че баща ѝ е къде-къде по-искрен във възвишените си стремежи, макар че безразличието му към старомодните норми и неизменният му призив за по-светло обществено бъдеще още не я бяха накарали да се запита дали в крайна сметка мъжете не са по-безкористни от жените. Дали интересът беше тласнал майка ѝ да реагира толкова сърдечно към госпожица Чансълър и да заяви многозначително на Верена, че е наложително веднага да я посети? Дори да изпиша настойчивостта на госпожа Тарант в курсив, пак няма да я предам по достойнство. Защо не беше казала, както бе

правила преди, че ако някой иска да ги види, е добре дошъл да ги посети у дома и че тя не стои толкова ниско в обществото, че да не е запозната с традицията човек да оставя визитката си? Захапеше ли темата за обществените условности, госпожа Тарант можеше да говори дълго, само че този път изобщо не я повдигна. Предпочете да изтъкне изключителната любезност на госпожица Чансълър, факта, че приятелството с нея е изключително желано и че тя е била по-впечатлена от всички останали от прекрасната тирада на Верена. Посочи също, че тя би им отворила вратите към най-добрите салони в Бостън и че когато е настояла за скорошно посещение, е имала предвид още следващия ден — така трябвало да възприемат думите ѝ (човек трябвало да усеща кога признателно да приеме подобно предложение). И че с две думи тя, госпожа Тарант, прекрасно знае за какво говори.

Верена прие всичко това, защото беше достатъчно млада да се зарадва на възможността да се повози на карета и защото изпитваше любознателност към света. Озадачи се само как така майка ѝ беше разбрала толкова много неща за госпожица Чансълър само с един поглед. Единственото, което Верена беше забелязала у младата жена, приближила към нея предната вечер, беше строгото ѝ облекло, вида ѝ, сякаш е плакала (Верена познаваше това изражение, често го бе виждала), и желанието ѝ да си тръгне възможно най-скоро. Скоро щеше да узнае дали тази жена е толкова забележителна, колкото твърди майка ѝ. Верена още не се замисляше над собствената си обществена значимост, не изпитваше лично превъзходство, поради което не се измъчваше от вероятността да допусне грешка. Не се вглеждаше особено в себе си, засега повече я интригуваха външни неща. Дори развитието на нейната така наречена дарба не я караше да се чувства като прекалено важна особа за подобни експерименти. У нея нямаше капчица неувереност, капчица суета. Може и да изглежда напълно естествено дъщерята на Селак Тарант и на неговата съпруга да бъде вдъхновяващ оратор, но опознае ли Верена по-добре, човек изпадаше в дълбоко недоумение как изобщо е възможно тези хора да са нейни родители. Желанията ѝ бяха съвсем простички — радваше се на нова шапка с големи пера, а двайсет цента ѝ се струваха огромна сума.

XI

— Сигурна бях, че ще дойдете. Цял ден имам това усещане — нещо ми го подсказваше!

С тези думи Олив Чансълър посрещна младата си гостенка и бързо се приближи към нея от мястото си до прозореца, където явно стоеше в очакване на пристигането ѝ. Няколко седмици по-късно тя обясни на Верена колко конкретно е било предчувствието ѝ, как през целия ден я е изпълвало с напрегнато и мъчително очакване. Увери я, че подобни предчувствия са типични за нрава ѝ, че не знае как да ги тълкува и просто ги приема. Мимоходом даде за пример внезапно обзелия я ужас онази вечер, преди пристигането на каретата, след като беше предложила на господин Рансъм да я придружи на събирането у госпожица Бърдзай. Преживяването било едновременно странно и инстинктивно и несъмнено озадачило господин Рансъм, защото идеята да отидат била нейна, а въпреки това внезапно се беше разколебала. Такава си беше, сърцето ѝ туптяло учестено от увереност, че ако Рансъм прекрачи този праг, ще ѝ навреди. Не му попречила да я придружи и вече не давала пет пари, защото, както сподели, беше спечелила интереса на Верена, а това я правеше безразлична към всякаква опасност, към всяко обикновено удоволствие. По това време Верена вече беше опознала необикновения нрав на приятелката си, нейната самобитност, чувствителност и сериозност, силата на духа и целеустремеността ѝ. Олив я беше взела под крилото си в буквалния смисъл на думата — беше разперила криле като птица в полет и я бе понесла над шеметни простори. В повечето случаи на Верена ѝ харесваше, допадаше ѝ да се стрелва нагоре с лекота и да се любува отвисоко на мирозданието и на историята. Още след първия им разговор се почувства подвластна на Олив Чансълър и се предаде, само за миг притвори очи, както правим, когато някой, на когото имаме пълно доверие, предложи с наше съгласие да ни подложи на някое усещане.

— Искам да ви опозная — каза Олив тогава. — Още снощи го пожелах веднага щом ви чух да говорите. Струват ми се

необикновена. Озадачавате ме. Мисля, че трябва да станем приятелки, затова ви поканих да ме посетите направо, без никакви увертюри, и бях уверена, че ще дойдете. Струва ми се съвсем правилно, че дойдохте, което доказва и собствената ми правота.

Думите се лееха от устата на госпожица Чансълър, докато тя, стаила дъх и с трепет, който се долавяше в гласа ѝ дори когато изобщо не бе развълнувана, настаняваше Верена на дивана си и я измерваше от глава до пети с поглед, заради който момичето се зарадва, че си е облякло сакото с позлатените копчета. Олив я завладя тъкмо така, постави началото с този бърз поглед, който не пропусна нищо.

— Вие сте забележителна? Не знам дали съзнавате колко сте забележителна! — продължи домакинята с тихо мърморене, сякаш от възхита вече не бе способна да се владее.

Верена седеше усмихната, без сянка от смущение, с бистър и блеснал поглед, който обезсмисляше всякакви възражения.

— О, не се дължи на мен, нали разбирате. Това е нещо свише! — подметна тя небрежно, сякаш го правеше често, и Олив се запита дали забележката ѝ е искрена, или са празни думи. Не беше настроена критично, защото за нея беше напълно удовлетворително обяснение, че момичето е привикнало да се изразява с клишета, което обаче не намали симпатията ѝ към него. Дори я засили. Верена беше толкова необикновена, толкова различна от момичетата, с които Олив обикновено се срещаше, че сякаш идваше от цигански табор или от трансцендентни бохемски селения. С ярките си и простовати дрехи, със своята биеща на очи външност тя приличаше на акробатка или на ясновидка, което криеше огромно преимущество, защото според Олив ѝ придаваше „простонароден вид“, поставяше я в здрача на загадъчната демокрация, за която според госпожица Чансълър облагодетелстваните класи не знаеха почти нищо и с която (вероятно в съвсем близко бъдеще) щеше да им се наложи да се съобразяват. Нещо повече, момичето я бе трогнало така, както нищо друго не бе успявало, а способността да постигнеш това бе нещо, заслужаващо уважение. Чувството ѝ все още беше много силно, макар да разговаряше с посетителката си така, сякаш всичко случило се ѝ се струва напълно естествено. То не отслабваше най-вече поради факта, че беше намерила онова, което отдавна търсеше — приятелка от своя пол, своя сродна душа. За приятелството е нужно съгласието и на двете страни,

но не бе възможно това невероятно мило момиче да откаже. С присъщата си проникателност Олив тутакси долови, че съществува срещу нея крие в себе си безгранична щедрост. Не знам какви са били другите предчувствия на госпожица Чансълър, обаче няма съмнение, че тя светкавично успя да прецени Верена. Точно това искаше, останалото нямаше значение. Госпожица Тарант можеше да се накичи с позлатени копчета от глава до пети, но това не правеше душата ѝ вулгарна.

— Мама каза, че е най-добре веднага да ви посетя — каза Верена и огледа стаята, много доволна, че се е озовала на толкова приятно място, и забеляза много неща, които би желала да разгледа по-подробно.

— Майка ти е разбрала, че поканата ви е сериозна. Не всеки ми оказва тази чест. Забелязала е, че бях разтърсена от глава до пети. Ще кажа само едно и нищо повече: каква сила! Каква сила, госпожице Тарант!

— Да, струва ми се, че наистина е сила. Ако не беше, нямаше да съм способна да направя нищо подобно!

— Толкова сте простодушна, същинско дете — отбеляза Олив Чансълър. Това беше истината и тя искаше да я изкаже бързо и без заобикалки, защото това щеше да ги сближи. Искеше ѝ се да стигнат дотам. Изпълваше я такова нетърпение, че след няма и пет минути, откакто момичето беше влязло в стаята, Олив мина право на въпроса — заразитва я, прекъсвайки сама себе си, прекъсвайки целия разговор: — Ще ми станете ли приятелка, най-добрата ми приятелка, най-близката на света за вечни времена? — Лицето ѝ преливаше от настойчивост и нежност.

Верена се засмя весело и без никакво смущение или объркване.

— Може би ви харесвам твърде много.

— Разбира се, че ми харесвате твърде много! Когато харесвам някого, винаги го харесвам твърде много! Но дали вие ме харесвате, разбира се, е друг въпрос — додаде Олив Чансълър. — Трябва да почакаме, да, нека почакаме. Умея да бъда търпелива, когато държа на нещо. — Тя протегна ръка към Верена и жестът беше толкова приятен и уверен, че момичето инстинктивно положи в нея собствената си длан. И така, хванати за ръце, двете млади жени седяха, вперили

поглед една в друга. — Толкова много неща искам да ви попитам — каза Олив.

— Ами не мога да ви разкажа много, освен как татко работеше с мен — отговори Верена с чистосърдечие, в сравнение с което скромността би изглеждала като претенция.

— Не се интересувам от баща ви — отвърна Олив Чансълър много сериозно и уверено.

— Той е много добър — протичко изтъкна Верена. — И е невероятно магнетичен.

— Не става дума нито за баща ви, нито за майка ви. Не мисля за тях. Нужна сте ми само вие — такава, каквато сте.

Верена сведе поглед. „Такава, каквато бях вчера“, помисли си тя.

— Искате да се откажа от всичко ли? — попита тя с усмивка.

Олив Чансълър за миг притаи дъх, сякаш от болка, после с треперещ глас отговори измъчено:

— О, как бих могла да ви моля да се откажете? Аз ще се откажа... ще зарежа всичко!

Все още под впечатлението на прекрасния интериор на домакинята си и на думите на майка си относно състоянието на госпожица Чансълър и за положението ѝ в бостънското общество, Верена наново отклони вниманието си и огледа обстановката, чудейки се каква би била ползата от такова себеотрицание. О, не, дано не се отказва от нищо — поне не преди тя, Верена, да е успяла да разгледа всичко. Имаше усещането обаче, че засега няма да получи друг отговор освен природната настойчивост на госпожица Чансълър, силните чувства, под чийто напор тя внезапно възкликна, сякаш в нервния екстаз на очакването:

— Но ние трябва да почакаме! Защо обсъждаме това? Трябва да почакаме! Всичко ще бъде наред — добави тя спокойно и много нежно.

Впоследствие Верена се чудеше защо не се беше изплашила от нея, защо всъщност не беше станала и не беше избягала от стаята. Само че плахостта и предпазливостта не бяха в характера на тази млада жена, тя още не познаваше страха. Знаеше твърде малко за света, за да се отнася с недоверие към внезапните изблици на въодушевление, а дори да я измъчваше подозрение (както диктува обичайният здрав разум), то беше неоснователно — че тази

ексцентрична привързаност ще бъде мимолетна. Самата тя не бе в състояние да изпитва подобно нещо, защото лицето на госпожица Чансълър грееше и подсказваше, че ако тя изпитва такова чувство, то може да изпепели обекта и самата нея, но никога няма да изпепели самото себе си. Верена все още не се усещаше изпепелена, чувстваше само приятна топлина. Освен това тя също мечтаеше за приятелство, макар че не това беше най-лелеяната ѝ мечта, ала след като съдбата ѝ го поднасяше, не биваше да се отказва. Тя никога не се ограничаваше.

— Сама ли живеете тук? — попита тя Олив.

— Няма да съм сама, ако се преместите при мен!

Дори този разпален отговор не стресна Верена. Тя реши, че най-вероятно богатите хора си отправят подобни непринудени предложения. Беше част от романтиката, от лукса, от богатството, присъщи на света на поканите, към който тя още не се беше приобщила. Но ѝ се стори нелепо дори да си мисли за това, като си спомни малката къща в Кеймбридж с разкованите дъски на стълбището към верандата.

— Трябва да остана при родителите си — отговори. — Пък и работата ми, нали разбирате? Засега се налага да живея така.

— Работата ви ли? — попита недоумяващо Олив.

— Дарбата ми — отвърна Верена с усмивка.

— А, да, разбира се, трябва да я използвате. Да промените света с нея. Дадена ви е от Бога.

Наистина мислеше така, бе лежала будна и беше размишлявала цяла нощ дали не би могла да спаси момичето от безжалостната експлоатация, да стане нейна закрилница и съюзница и двете заедно да постигнат велики дела. Дарбата на Верена беше загадка и можеше да си остане загадка. Невероятно беше откъде черпи изключителната сила на духа си такова очарователно и неподправено същество в разцвета на силите си, младо и невинно. Когато не беше в плен на дарбата си, нищо у нея не издаваше подобна сила — ето, както си седеше сега например, човек никога не би допуснал, че тя получава толкова ярки прозрения. Засега Олив трябваше да се задоволи със заключението, че момичето се е сдобило с ценните си способности, както се е сдобило с красотата и оригиналността си (според Олив то беше преизпълнено с това качество) — направо от небето, без посредничеството на родителите ѝ, които госпожица Чансълър категорично не одобряваше.

Тя се отнасяше различно дори към различните реформатори. Беше убедена, че всички умни хора се стремят към коренни промени, но не всички, които желаят промени, непременно са умни хора. Помълча след последната забележка, после отново я повтори, сякаш там се криеше решението на всичко, сякаш тя таеше с абсолютна сигурност огромно бъдещо щастие.

— Трябва да изчакаме, трябва да изчакаме!

Верена нямаше нищо против да изчака, макар да не проумяваше какво точно ще чакат, и лицето ѝ грейна в откровено съгласие, което изглежда поуспокои събеседницата ѝ. Олив я отрупа с безброй въпроси, изгаряше от желание да стане част от живота ѝ. Беше от онези разговори, които помниш дълго, дума по дума, и в които съзираш признаците на ново начало. Колкото повече научаваше Олив за живота на гостенката си, толкова по-силно ставаше желанието ѝ да се приобщи към него и толкова повече се откъсваха мислите ѝ от самата нея. Знаеше, че животът на хората в Америка е странен, но случващото се беше невъобразимо по-странно, а най-странното беше, че девойката не намираше нищо необичайно във всичко това. Беше отраснала в затъмнени стаи и беше закърмена със сеансите. Беше започнала да „посещава лекции“, както се изразяваше, още като бебе, защото майка ѝ нямаше на кого да я остави у дома. Беше седяла в скута на сомнамбули, медиуми си я бяха предавали от ръце на ръце, познаваше всеки „лек“ и беше отраснала сред редакторки на вестници, защитаващи нови религии, и сред противници на брака. Верена говореше за брачните връзки така, както би говорила за често обсъждан нов роман. Понякога, докато слушаше отговорите ѝ на своите въпроси, Олив Чансълър затваряше очи като човек, който изчаква да премине световъртежът му. Наистина ѝ се виеше свят от откровенията на младата ѝ приятелка, създаваха у нея представа за всичко, от което следва да предпазва момичето. Верена беше напълно непорочна, недокосната от злото, но макар самата Олив да нямаше конкретни възгледи относно брачните връзки — не се беше замисляла над тази конкретна реформа — не ѝ допадаше „атмосферата“ в средите, където този институт беше поставен под съмнение. Нямаше желание да се заема с този проблем, но все пак за всеки случай щеше да попита Верена дали одобрява брака.

— Трябва да призная, че предпочитам свободните съюзи — отвърна госпожица Гарант.

Олив притаи дъх за миг — такова схващане не беше приемливо за нея. След това промърмори нерешително:

— Дано ми позволите да ви помогна!

Същевременно обаче ѝ се струваше, че Верена почти не се нуждае от помощ, защото все повече ѝ се изясняваше, че красноречието ѝ пред стая пълна с хора е вдъхновено свише. Тя отговори на всички въпроси на приятелката си добросърдечно, без да се старае да представя нещата приемливо или да ѝ угажда, но в крайна сметка не разкри почти нищо за себе си. Това стана очевидно, когато Олив я попита откъде е почерпила „проникновеното си разбиране“ относно страданието на жените, защото речта ѝ в дома на госпожица Бърдзай показваше, че и тя като самата Олив е получила това прозрение нощем насън. Верена се позамисли, сякаш се опитваше да проумее какво има предвид събеседницата ѝ, после попита с неизменната си усмивка откъде Жана д'Арк е разбрала, че Франция страда. Изрази се толкова красиво, че Олив едва се сдържа да не я целуне — в този миг момичето изглеждаше така, сякаш и тя като Жана д'Арк е била посетена от светците. Разбира се, впоследствие Олив си даде сметка, че всъщност това не е отговор на въпроса ѝ. Замисли се и над нещо, което правеше отговора още по-труден — факта, че девойката е отраснала сред лекарки, жени медиуми, редакторки, проповеднички, лечителки, жени, спасили се от пасивното съществуване и способни да демонстрират поне отчасти окаяното положение на своя пол. Разбира се, те бяха способни и да говорят за това, да разказват какво са „преживели“ на своята по-млада посестрима, но Олив беше сигурна, че пророческият порив на Верена не е разбуден от женското бърбрене (госпожица Чансълър го познаваше не по-зле от всеки друг), а се дължи по-скоро на женското безмълвие. Каза на посетителката си, че независимо дали ангелите са слезли при нея в лъскави доспехи, тя е единствената ѝ позната, която изпитва същата загриженост и същото състрадание към жените като самата нея. Госпожица Бърдзай донякъде имала същото отношение, но не ѝ достигала страст и пламенност, и била способна само на незначителни дела. Госпожа Фариндър, разбира се, не била слаб характер и допринасяла с огромен интелект за делото, но не била достатъчно

лично ангажирана — отношението ѝ било твърде абстрактно. А Верена не била абстрактна, благодарение на въображението си тя сякаш живеела във всички епохи. Гостенката се съгласи, че наистина има въображение и че надали изпълнението ѝ би било толкова въздействащо, ако нямаше толкова развинута фантазия. Олив отново взе ръката ѝ в своята и я увери, че това е единственото нещо на света, което я интересува — освобождението на жените, и че се надява провидението да ѝ позволи да пожертва живота си в името на тази свобода. Верена поруменя от признанието ѝ, а пламъчето, грейнало дълбоко в очите ѝ, бе първата проява на вдъхновение от чутото.

— О, да, искам да посветя живота си на това! — възкликна тя с треперещ глас и додаде сериозно: — Искам да направя нещо велико!

— Ще направите, и двете ще направим! — възторжено се провикна Олив Чансълър. И добави: — Вие сте толкова млада и прелестна, дали съзнавате какво означава да отдадеш живота си на нещо?

Верена сведе очи и се замисли.

— Мисля, че съм размишлявала над въпроса повече, отколкото изглежда на пръв поглед.

— Разбирате ли немски? Чели ли сте „Фауст“ — попита Олив. — *Entsagen sollst du, sollst entsagen!*

— Не знам немски, но много ми се иска да науча. Искам да науча всичко.

— Ще поработим заедно над това, ще изучим всичко. — Олив почти се задъхваше от вълнение и докато говореше, в съзнанието ѝ изникна представата за спокойни зимни вечери под лампата, навън вали сняг, на масичката е сервиран чай и тя води приятен разговор с предпочетен събеседник за Гьоте — може би единственият чуждестранен автор, когото харесваше. Не обичаше френската литература, въпреки важното място, отредено там на жените. Тази представа бе най-голямата наслада, която можеше да си достави. Случваше ѝ се много рядко. Верена сякаш също долови картината, защото лицето ѝ грейна още по-силно и тя призна, че това много би ѝ допаднало. Попита и какво означават думите на немски.

— „Не преставай, лишавай се, неспирно се лишавай!“^[1] Такъв е преводът на стиха — отвърна Олив.

— О, способна съм да се лишавам! — възкликна Верена през смях. И се изправи бързо, сякаш щеше да докаже смисъла на думите си, сбогувайки се. Олив протегна ръце да я прегърне и в същия миг една от тежките завеси на вратата се отметна и младата прислужница на госпожица Чансълър въведе един господин.

[1] Прев. Кръстьо Станишев. — Б.пр. ↑

XII

Верена го позна — беше го видяла предната вечер у госпожица Бърдзай, и каза на домакинята си:

— Трябва да тръгвам, имате нов гост!

Верена смяташе, че в изисканите среди (към които и тя като госпожа Фариндър смяташе, че принадлежи госпожица Чансълър, а сега — и самата тя, след като бе тук), в най-високите обществени кръгове е прието гостът да си тръгне при появата на следващия. Неведнъж я бяха осведомявали на прага, че домакинята не може да я приеме, защото има друг посетител, и тя си бе тръгвала по-скоро обзета от благоговение, отколкото оскърбена. Въпросните дами не бяха върхът на изискаността, но според нея те се стремяха да подражават на еталоните. Олив Чансълър поздрави Базил Рансъм според нея по подобаващ за истинска дама начин, но както се изрази младият мъж няколко месеца по-късно пред госпожа Луна, пред която не се чувстваше задължен да бъде тактичен (както и тя не беше тактична пред него), всъщност го беше измерила с гневен поглед. Олив допускаше, че е твърде вероятно той да я посети този ден, ако възнамерява да напусне Бостън, макар прекрасно да знаеше, че с нищо не го бе насърчила на раздяла. Тя щеше да се подразни, ако Базил не беше дошъл, а ако дойдеше, щеше да се вбеси — прекрасно съзнаваше и това. Надяваше се съдбата да ѝ поднесе по-малката от двете злини. Засега той единствено беше отговорил на писмото ѝ — доста безлично оплакване. И да дойдеше, щеше да е малко преди вечеря, по същото време като предния ден. Той обаче се появи значително по-рано и госпожица Чансълър имаше усещането, че гостът се възползва от нея и нарушава уединението ѝ. Беше озадачена и смутена, но както вече казах, се държа подобаващо на дама. Беше твърдо решена да не изпада в плен на емоциите като преди гостуването му у госпожица Бърдзай. Беше искрено убедена, че странното опасение, обзело я тогава, вече е преодоляно. Не знаеше какво точно може да ѝ причини той. Въпреки появата си не беше осуетил едно от най-щастливите събития, които ѝ се бяха случвали напоследък — бързата и обнадеждаваща визита на

Верена Тарант. Просто когато се появи той, се наложи девойката да си тръгне, а възпиращата ръка на Олив тутакси се отпусна.

Опасявам се, че Рансъм не успя да прикрие задоволството си, че отново се озовава лице в лице с очарователното създание, с което бе разменил онази безмълвна усмивка на сбогуване предната вечер. Срещата с нея го зарадва повече от срещата със стар приятел, защото изведнъж сякаш в нейно лице съзря нов. „Прелестно момиче — помисли си той, — усмихва ми се така, сякаш ме харесва!“ Нямаше представа колко глупаво е това, защото Верена се усмихваше така на всеки. Още при първата си среща с някого, тя се държеше с него като с познат. Нещо повече, не седна отново в негова чест, а му даде да разбере, че не се е отказала от намерението си да си тръгне. Тримата стояха наред характерната дълга стая и за пръв път в живота си Олив Чансълър реши да не представя един на друг двамата посетители, срещнали се под покрива ѝ. Мразеше Европа, но можеше да се държи европейски при нужда. Никой от гостите ѝ нямаше представа каква е причината да стърчат един срещу друг (същински ужас за американците), но в момента Базил Рансъм не даваше пет пари дали е представен, или не, защото няма значение колко голяма е злочестината, ако средството за преодоляването ѝ е ефикасно.

— Госпожица Тарант надали ще се изненада, че я познавам... че си позволявам дързостта да я заговоря. Тя е публична личност и следва да е готова да плати цената за известността си — дръзко заяви той на момичето по южняшки галантно, като същевременно отбеляза мислено, че на дневна светлина тя е още по-красива, отколкото нощем.

— О, заговаряли са ме много господа — отвърна Верена. — В Топека например... — увисна изречението ѝ, когато тя погледна към Олив и се зачуди какво ѝ става.

— Боя се, че си тръгвате в мига, в който се появявам — продължи Рансъм. — Не разбирате ли колко жестоко постъпвате с мен? Знаем какви са разбиранията ви... вчера ги формулирахте превъзходно и разбира се, успяхте да ме убедите. Съвестно ми е, че съм мъж, но съм такъв, нищо не мога да направя. Готов съм обаче да понеса всяко наложено от вас наказание. Наистина ли се налага гостенката ви да си тръгва, госпожице Олив? — попита той братовчедка си. — Нима бягате от всяка особа от мъжки пол? — извърна се той към Верена.

— О, не, харесвам особите от мъжки пол! — увери го младата дама през смях.

Рансъм още повече се възхити на девойката и реши, че тя е много необикновена представителка на пола си. Зачуди се как така се е сближила толкова бързо с неговата братовчедка, с която допреди броени часове изобщо не се е познавала. Явно бе нормално сред жените. Помоли я да се върне на мястото си, защото госпожица Чансълър несъмнено не би желала да се лиши от компанията ѝ. Верена погледна към приятелката си, но не за позволение, а за подкрепа, и отново седна, а Рансъм изчака госпожица Чансълър да последва примера ѝ. След кратко колебание тя оправда очакването му, защото ако откажеше, щеше да постави Верена в неловко положение, обаче ѝ струваше огромно усилие и тя силно се разстрои. Никой не се беше разпореждал толкова безцеремонно в собствената ѝ гостна като този шумен южняк, на когото толкова прибързано беше предложила подкрепа — той си позволяваше да отправя покани към собствените ѝ гости под носа ѝ. Фактът, че Верена се подчини на молбата му, беше свидетелство за недостатъчната „домашна култура“ на момичето (така го окачества госпожица Чансълър). За щастие, на Чарлс Стрийт можеше да получи изобилни указания в това отношение. (Разбира се, Олив беше убедена, че добрите обноски не са в разрез с еманципацията.) Верена откликна на молбата на Базил Рансъм напълно чистосърдечно, но с присъщата си схватливост бързо долови неудоволствието на приятелката си. Нямаше представа какво я е подразнило, но в този миг получи представа за тревогите (толкова неочаквани например, както и много по-сериозни), които щяха да съпровождат евентуалните ѝ по-близки отношения с госпожица Чансълър.

— А сега ми кажете — поде Базил Рансъм и се приведе към Верена с ръце върху коленете си и напълно забравил за домакинята, — наистина ли вярвате в красивите безумства, които наговорихте снощи? Можех да ви слушам часове наред, но никога не съм чувал нещо толкова погрешно. Длъжен съм да протестирам от позицията на оклеветен и злепоставен мъж. Признайте, че го направихте като пародия, като сатира на госпожа Фариндър, нали?

Той изрече думите с вежлива непринуденост и с познатата си дружелюбна южняшка интонация.

Верена го изгледа ококорено:

— Нима искате да кажете, че не вярвате в нашата кауза?

— Не, това няма да стане, няма да стане! — продължи Рансъм през смях. — На грешен път сте. Наистина ли ще защитавате позицията, че вашият пол е лишен от влияние? Влияние? Та вие водите всички ни за носа — затова сме стигнали дотук! Заради вас сме такива, каквито сме. Вие сте в основата на всичко.

— О, да, а искаме да бъдем на върха — отговори Верена.

— Уверявам ви, на дъното е по-добре, оттам можете да управлявате всичко! Освен това вие сте и на върха, вие сте навсякъде, вие сте всичко. Споделям мнението на една историческа личност — крал, струва ми се, — според когото зад всяко дело се крие жена. Независимо за какво става дума, човек трябва да търси жената, която е първопричината. Е, аз винаги търся жената и винаги я намирам. Разбира се, правя го с удоволствие, но това само доказва, че тя е причината за всичко. Нали не искате да отречете това влияние — силата да тласкате мъжете към действие. Вие стоите в основата на всички войни.

— Подобно на госпожа Фариндър аз предпочитам опозицията — възкликна Верена с радостта усмивка.

— Което доказва, че въпреки привидния ужас сраженията ви доставят удоволствие. Какво ще кажете за Хубавата Елена и за кръвопролитие, за което е станала причина? Също така е известно, че кралицата на Франция е в основата на последната война, водена от страната. А що се отнася за четирите страховити кръвопролитни години у нас, не може да отречете, че тъкмо жените бяха главната движеща сила. Аболиционистите я причиниха, а нима главните личности сред тях не бяха жени? Снощи някой спомена прочутата Елайза Моузли. Според мен тя е причината за най-мащабната война в историята.

Базил Рансъм се наслаждаваше на собственото остроумие, още повече че и Верена явно го оценяваше, ако се съди по изражението, с което отговори след кратката му тирада:

— Но, господине, вие също трябва да изразявате публично позицията си. Можем да действаме заедно — като отрова и противотрова!

Думите ѝ го зарадваха и създадоха у него усещането, че е успял да я убеди поне засега, поне доколкото имаше значение. Обаче изражението на Верена мигом помръкна, когато тя погледна към Олив Чансълър, забола упорито поглед в пода (поза, която момичето щеше да опознае до болка). Лицето ѝ бе неразгадаемо. Гостенката бавно се надигна — усещаше, че е време да си тръгва. Допускаше, че този красив шегобиец (защото точно такъв ѝ се струваше Базил Рансъм) не допада на госпожица Чансълър, и остана с впечатлението, че новата ѝ приятелка се отнася към женския въпрос много по-сериозно от самата нея.

— Много бих се радвал да ви видя отново — продължи Рансъм. — Мисля, че ще бъда в състояние да ви разтълкувам историята в нова светлина.

— В такъв случай за мен ще бъде удоволствие да ви видя у дома.

Едва изрекла тези гостоприемни думи (майка ѝ я беше научила, че така е уместно да отговаря в такива случаи; не биваше да се очаква тя да направи първото посещение), Верена усети дланта на домакинята си върху своята ръка и прочете пламенната молба в погледа на Олив.

— Трябва просто да се качите на трамвая, който минава по Чарлс Стрийт — поясни тя приглушено и благо.

Верена нищо не разбираше, само усещаше, че отдавна вече би трябвало да си е тръгнала. Стори ѝ се най-лесно просто да целуне госпожица Чансълър на раздяла. Недоумението на Базил Рансъм беше още по-голямо и той отбеляза с тъга, че все пак мъжете не са по-недостойни същества и че тази среща надали би приключила толкова скоропостижно, ако не беше нетактичната му намеса, задълбочила предишните му грешки. Малката пророчица му отправи покана, но въпреки това поканата не беше достатъчна, пък и той не би могъл да се възползва от нея, защото на следващия ден заминаваше от Бостън. Освен това госпожица Чансълър явно смяташе да изрази някакво мнение по въпроса. В този момент обаче той протегна ръка към Верена и каза:

— Довиждане, госпожице Тарант. Няма ли да имаме удоволствието да ви чуем в Ню Йорк? Имаме отчаяна нужда.

— Разбира се, с радост ще надигна глас в най-големия град — отговори момичето.

— Ами опитайте. Ще се постарая да не ви опровергавам. Светът би бил твърде предсказуем, ако винаги знаем какво се канят да кажат жените.

Верена усещаше приближаването на трамвая по Чарлс Стрийт и съзнаваше, че госпожица Чансълър е притеснена, но остана достатъчно дълго, за да отбележи, че според нея разбиранията му са старомодни и че той възприема жената като играчка на мъжа.

— Не е играчка, а източник на радост! — възкликна Рансъм. — Позволявам си да твърдя, че се отнасям към жените с толкова обич, колкото вие се отнасяте една с друга!

— Явно е добре осведомен по въпроса — извърна се Верена с коса усмивка към Олив Чансълър.

В очите на Олив тези думи направиха Верена още по-красива, но възторгът ѝ не пролича в нравоучителния тон, с който тя се обърна към господин Рансъм:

— Не ми се иска да анализирам как се държат жените помежду си, но ми се струва, че най-важното е как приема истината човешката душа, а според мен дори една жена е способна да долови това!

— Истината ли? Скъпа ми братовчедке, вашата истина е напълно безсъдържателна!

— Мили боже! — възкликна Верена Тарант и веселият трепет в гласа ѝ, когато изрече това простичко възклицание, беше последното, което Рансъм чу от устата ѝ. Госпожица Чансълър я изведе бързо от стаята и остави младия мъж сам да размишлява над неизразимата ирония, с която беше изрекла думите „дори една жена“. Следваше да се предположи, че тя ще се върне в стаята, но нищо в погледа, който му хвърли на излизане, не го подсказваше. Младият мъж постоя озадачен, после интересът му се насочи към книгата, която той по навик побърза да вземе. Почете пет минути, заел неудобна поза и напълно забравил, че е изоставен. Припомни си този факт при появата на госпожа Луна, издокарана за излизане, която отново тъкмо си слагаше ръкавиците — тази жена като че ли все това правеше. Попита го какво търси тук, за бога, и дали сестра ѝ е осведомена.

— О, да — увери я Рансъм, — тя допреди малко беше тук, но слезе долу заедно с госпожица Тарант.

— И коя, за бога, е госпожица Тарант?

Рансъм се озадачи, че близостта между двете млади дами не е известна на госпожа Луна, защото въпреки краткото си познанство, те явно бяха много близки. Госпожица Олив обаче изглежда не бе споменавала за новата си приятелка.

— Ами тя е вдъхновяващ оратор, най-обаятелното същество на света!

Госпожа Луна прекъсна заниманието си, измери го с развеселен и озадачен поглед, после огласи стаята със смеха си:

— Да не искате да кажете, че вече са ви спечелили за каузата си?

— Госпожица Тарант със сигурност ме спечели!

— Не, на никаква госпожица Тарант няма да принадлежите, ще принадлежите единствено на мен — отсече госпожа Луна, която беше размишлявала за своя роднина южняк през последното денонощие и беше решила, че той е подходяща компания за сама жена. Сетне добави: — Затова ли дойдохте, за да се срещнете с тази вдъхновяваща ораторка?

— Не, дойдох да се сбогувам със сестра ви.

— Наистина ли заминавате? Още не съм изтръгнала от вас и половината от желаните обещания. Но ще се оправим с това в Ню Йорк. Как се разбирате с Олив Чансълър? — попита госпожа Луна директно с присъщата си настойчивост, макар че закръгленото ѝ тяло и трапчинките на бузите до този момент бяха възпирали обвинението към нея в този порок. Тя имаше навик да нарича сестра си с пълното ѝ име и съдейки по този обичай, човек би допуснал, че Олив е много по-възрастна, а не че е с десет години по-малка от Аделайн. Тя умееше по многобройни начини да подчертава пропастта, която делеше двете, но в момента с лекота прекара мост с въпроса: — Как ви се струва милата стара симпатията?

Рансъм прецени, че мостът няма да издържи тежестта му — въпросът ѝ му се стори по-скоро дързък, отколкото смислен. Защо се държеше толкова неискрено? Несъмнено знаеше, че такова описание не отговаря на госпожица Чансълър. Тя не беше стара, беше много млада. Освен това му беше трудно да си представи, макар да беше видял как малката пророчица я целува на раздяла, че Олив Чансълър е нечия „мила“. Още по-малко пък беше „симпатията“, защото бе вдъхваща страхопочитание личност. Затова той отговори:

— Тя е забележителна жена.

— Внимавайте, не бъдете безразсъден! — възкликна госпожа Луна. — За толкова ужасна ли я смятате?

— Нито дума против братовчедка ми — отвърна Базил в мига, когато госпожица Чансълър отново влезе в стаята. Извинително промърмори някакво извинение за отсъствието си, но сестра ѝ я прекъсна с въпроси за госпожица Тарант.

— Господин Рансъм я намира за ужасно очарователна. Защо не ме запозна? Само за себе си ли си решила да я пазиш?

Олив безмълвно спря очи върху госпожа Луна. После рече:

— Воалетката ти е накриво, Аделайн.

— Искаш да кажеш, че изглеждам като чудовище, така ли! — възкликна Аделайн и застана пред огледалото, за да оправи непокорната тъкан.

Госпожица Чансълър така и не покани Рансъм да седне, явно очакваше той скоро да си тръгне. Вместо това обаче гостът отново зачекна въпроса за Верена и я попита дали очаква момичето отново да излезе пред публика и дали ще тръгне да обикаля като госпожа Фариндър.

— Да излезе пред публика! — повтори Олив Чансълър. — Не допускате ли, че този чист глас трябва да звучи тихо?

— Тихо ли, не! В никакъв случай — гласът ѝ е толкова прекрасен! Ала не бива и да се извисява до крясък, не бива да се напъва, да дрезгавее и да се съсипва. Тя не бива да прилича на другите. Трябва да продължи да се отличава.

— Да се отличава ли? — попита госпожица Чансълър. — При положение че ние ще се грижим за нея, ще се сплотяваме край нея, ще се молим за нея! — попита тя подигравателно. — Ако съумея да ѝ помогна, ще се превърнем в мощна сила в подкрепа на доброто.

— Или в шарлатанска сила, скъпа ми госпожице Олив! — отрони се от устните на Базил, макар да си беше обещал да не „дразни“ домакинята си, която беше видимо напрегната. Изрече го обаче тихо и дружелюбно, а оскърбителната дума беше поднесена по-нехайно и с усмивка. Тя се отдръпна от него заднишком, сякаш я беше избутал.

— Това вече наистина беше безразсъдно — отбеляза госпожа Луна, докато оправяше панделките си пред огледалото.

— Надали бихте се намесвали, ако съзнавахте колко слабо ни разбирате — каза госпожица Чансълър на Рансъм.

— Кого имате предвид — всички представителки на възхитителния ви пол? — попита той. — Вас със сигурност не ви разбирам, госпожице Олив.

— Елате с мен и ще ви обясня всичко за нея пътъом — покани го госпожа Луна, която приключи с тоалета си.

Рансъм подаде ръка за сбогом на домакинята си, но Олив пренебрегна жеста му. Не желаше да я докосва.

— Ако искате да я представите пред публика, доведете я в Ню Йорк — каза той и се постара да звучи все така дружелюбно.

— В Ню Йорк имате мен — не ви трябва никой друг! — подметна госпожа Луна кокетно. — Вече реших да прекарам зимата там.

Олив Чансълър погледна първо единия, после другия си роднина, единия по-близък, другия по-далечен, но и двамата еднакво враждебни към нея, и реши, че за нея вероятно ще е по-безопасно да ги свърже. За пръв път ѝ хрумваше такава идея, а фактът, че това прозрение я осени мигновено, издава колко силно бе притеснението ѝ.

— Ако я доведа в Ню Йорк, няма да спра дотам — отбеляза тя с надеждата да прозвучи загадъчно.

— Говориш като импресарио. Наистина ли възнамеряваш да се захванеш с подобно нещо? — попита госпожа Луна.

Рансъм нямаше как да не забележи, че госпожица Чансълър не се ръкува с него, и това го засегна. Поспря с ръка върху бравата, преди да напусне стаята.

— Госпожице Олив, защо ми писахте и ме поканихте да дойда да се срещнем?

Зададе въпроса си с весело изражение, но в погледа му се таеше онази жълтеникава светлина, за която вече споменахме — зловеща за един-единствен миг. Госпожа Луна вече слизаше по стълбите и остави двамата си роднини насаме един срещу друг.

— Попитайте сестра ми, тя ще ви каже — отговори Олив, извърна се настрани и застана на прозореца. Остана там, загледана навън, докато не чу вратата да се затваря и не видя как двамата заедно пресичат улицата. Когато се скриха от погледа ѝ, пръстите ѝ тихо забарабаниха по рамката, сякаш я бе осенило неочаквано вдъхновение.

Междувременно Базил Рансъм попита госпожа Луна:

— Защо ми писа, за бога, след като не ме харесва?

— Защото искаше да ви запознае с мен — мислеше, че аз ще ви харесам!

И явно не грешеше, защото, когато стигнаха Бийкън Стрийт, госпожа Луна не искаше и да чуе да продължи сама по пътя си. Остана глуха за уверенията му, че разполага само с час-два в Бостън (щеше да пътува евтино с корабче) и че трябва да посвети времето на делата си. Тя се позова на южняшката му галантност, и то ненапразно — все пак той признаваше някои права на жените.

XII

Както може да се допусне, госпожа Тарант остана доволна от разказа на дъщеря си за дома на госпожица Чансълър и за приема, на който се бе радвало момичето там. През следващия месец Верена често ходеше на Чарлс Стрийт.

— Просто се дръж мило с нея, както си знаеш — съветваше я госпожа Тарант и с известно задоволство отбелязваше мислено, че дъщеря ѝ наистина знае — тя умееше да се държи в обществото. Не я бяха учили, дисциплината „маниери и поведение на младата дама“ не фигурираше сред учебните предмети на госпожица Тарант. Разбира се, бяха ѝ внушавали, че не е редно да краде и да лъже, но почти нищо за правилното светско поведение. С две думи, тя можеше да се ръководи единствено от примера на родителите си. Майка ѝ обаче я смяташе за будна и грациозна, затова я разпита най-подробно относно развитието на този любопитен епизод. Не виждаше защо Верена да не го държи в постоянен „резерв“, както се изрази. Размишлявайки за бъдещето на дъщеря си, госпожа Тарант никога не бе смятала изгодния брак награда за положените усилия. Смяташе за крайно неморално да се опитва да намери богат съпруг на дъщеря си. В действителност тя не беше убедена, че такива екземпляри съществуват — всички богати мъже вече си имаха съпруги, а ергените, по правило твърде млади, се различаваха един от друг не толкова по размера на доходите си, които рядко се обсъждаха, колкото по интереса им към новите идеи. Тя предполагаше, че Верена ще се ожени за такъв мъж някой ден, и се надяваше съпругът ѝ да е свързан с обществения живот — което според госпожа Тарант означаваше името му да бъде видимо, в светлината на прожекторите, по цветни плакати, на входа на Тремънт Темпъл. Въпреки това тя не изгаряше от желание да се осъществят майчините ѝ мечти, защото животът на омъжената жена до голяма степен беше лишен от блясък — представяше си дъщеря си изморена, с бебе на ръце, приведена над печката, от която се носи лек топъл полъх. Истинско приятелство с млада жена, която притежаваше, както се изрази госпожа Тарант, „средства“, приятно би запълнило времето,

докато Верена намери пътя си. Би било чудесно да има място, където тя да може да избяга, ако се нуждае от промяна, пък кой знае, току-виж се оказало, че домът ѝ е на две места. Защото, подобно на повечето американки като нея, госпожа Тарант благоговееше пред дома и беше непоклонливо убедена, че въпреки всички превратности през последните двайсет години, тя е съхранила духа на домашното огнище. Толкова по-добре, ако момичето ѝ се чувстваше у дома на две места.

Всичко това обаче беше незначително в сравнение с факта, че госпожица Чансълър явно смяташе дарбата на своята приятелка за вдъхновяваща или поне, както често повтаряше Селах, за много рядко явление. От Верена госпожа Тарант не можеше да разбере много ясно какво е мнението по въпроса на госпожица Чансълър, но ако начинът, по който тя беше завладяла Верена, не беше показателен за убедеността ѝ, че момичето е способно да увлича хората, един бог знае за какво беше показателен. Доставяше ѝ радост, че Верена очевидно откликва свободно, не обръщаше внимание на разходите си за трамвая и дори беше казала на майка си, че госпожица Чансълър предложила да натъпче джобовете ѝ с билети. Първия път беше отишла по настояване на майка си, но явно вече го правеше, защото ѝ беше приятно. Говореше с възхита за новата си приятелка, твърдеше, че ѝ е отнело известно време да я опознае, но сега вече я намирала за прекрасна. Възхитата на Верена превъзхождаше тази на всеки друг и беше изключително приятно да гледа човек колко окриляващо ѝ въздействаше младата дама от Чарлс Стрийт. Двете много се ценяха взаимно — беше очевидно, трудно можеше да се каже чие уважение е по-силно. Всяка смяташе другата за благородна и според госпожа Тарант двете заедно бяха способни да поведат хората. Верена се нуждаеше от някой, който да се справи с нея (баща ѝ се справяше единствено с лечението на болни, засега много успешно), и явно госпожица Чансълър беше способна повече от всеки друг да го стори.

— Тя умее възхитително да накара човек да се разговори — сподели Верена с майка си. — Въпросите ѝ са толкова пряки, че по време на първото си посещение в дома ѝ имах чувството, че е настъпил Страшният съд. В същото време самата тя е много открита и това е прекрасно. Тя е кристалночиста — убеждаваш се, когато я опознаеш. Толкова е благородна, че събужда и у теб желание да бъдеш не по-малко благороден. Единствената ѝ амбиция е свободата на нашия

пол, единственото ѝ желание е да работи за тази кауза. Повярвай ми, тя ме вдъхновява, майко, наистина ме вдъхновява. Изобщо не се интересува от облеклото — иска само гостната ѝ да бъде уютна. Е, постигнала го е, това място е истинска мечта. Следващата седмица ще поставят там дърво и тя каза, че иска да ме види как седя под това дърво. Струва ми се, че е някаква източна идея, неотдавна представена в Париж. По принцип не си пада по френските идеи, но твърди, че това хрумване е по-смислено от другите. Собствените ѝ хрумвания са толкова многобройни, че надали има нужда да заимства. Бих седяла дори в гората, за да слушам как ги разяснява — продължи Верена по присъщия си цветист начин. — Цялата се разтреперва, докато обяснява какво са преживели представителките на нашия пол. Много ми е интересно да слушам обяснението за нещо, което открай време изпитвам. Ако не се страхуваше да говори публично, щеше да ме задмине. Ала тя не желае да говори лично, иска да постави мен на преден план. Майко, ако тази жена не успее да привлече вниманието на хората към мен, нищо няма да успее. Тя твърди, че съм получила дара на красноречието — няма значение откъде. Смята, че е огромно предимство умна млада личност да стане символ на движението. Е, аз съм млада наистина, а заговоря ли, се чувствам и умна. Твърди, че самообладанието ми, когато се изправя пред стотици хора, е невероятна способност, дори я смята за божи дар. Самата тя не я притежава — тя е най-емоционалната жена, която познавам. Исква да разбере как така съм способна да говоря по този начин и какво изпитвам. И аз, разбира се, ѝ описвам какво чувствам, доколкото е по силите ми. Тя явно има сили за всичко — не познавам друг човек, който да почива толкова малко. Твърди, че съм предопределена за велико дело, и ме заставя да се чувствам по този начин. Настоява, че ще стана много влиятелна, ако накарам хората да ме чуят, а аз отговарям, че ако го постигна, ще бъде само благодарение на нейното влияние.

Селах Тарант гледаше на тези взаимоотношения по-отвисоко, отколкото съпругата му — поне това показваше неговата растяща сериозност. Той не изпадна в необмислено въодушевление от перспективата дъщеря му да се сдобие с богата покровителка от средите на движението, а възприемаше Верена единствено от гледна точка на нейната служба на човечеството. Да ѝ помогне да съхрани

правилната ориентация на своите идеали, да направлява и да вдъхновява нравствения ѝ живот — с това трябваше да се занимава родител, тясно свързан с трансцендентното откровение и лечение, а не да се грижи дъщеря му да изгражда доходоносни светски връзки. Нещо повече, той пътуваше през по-голяма част от времето и не можеше да следи отсъствието ѝ от къщи, пък и имаше съвсем смътна представа коя е въпросната госпожица Чансълър, дете не слизаше от устата на съпругата му. Дебютът на Верена в Бостън, както наричаше той изпълнението ѝ у госпожица Бърдзай, пожъна огромен успех, което придаваше на неговия и бездруго назидателен изказ още високопарен оттенък. Селах приличаше на свещеник от религия, преживяваща своя стадий на чудесата, и отговорността му личеше дори по общата издълженост на тялото, по жестовете (ръцете му вече неизменно бяха във въздуха, сякаш се готвеше за снимка в тази поза), по думите и изреченията, по усмивката му — беззвучна като смазана брава, а също по гънките на неизменния му дъждобран. Вече не можеше да си позволи да отговори на кой въпрос импровизирано или да дава мнение по най-простички проблеми, затова задълбочеността на съждението му зависеше от това доколко тривиален или елементарен е зададеният въпрос. Ако на вечеря съпругата му го попиташе дали картофите са хубави, той отвърщаше, че са поразителни (беше научил тази дума от вестника и я използваше за най-разнообразни неща), и прокарваше паралели, достойни за Плутарх, с чиято помощ сравняваше въпросните картофи с други представители на същия вид зеленчук. Селах създаваше (или би могъл да създаде) впечатлението, че погледът му е отправен надалеч и нависоко, че не се интересува от непосредственото, а само от далечното. В действителност той имаше една всепоглъщаща мечта — желанието да пишат за него по всички вестници, както пишеха и досега, само дете поделяше славата с дъщеря си. Вестниците бяха неговият свят, най-богатата проява на човешкия живот. Мислеше, че ако на земята дойде Спасител, незабавно ще получи най-хубавите реклами във всекидневниците. С копнеж очакваше мига, когато името на Верена ще се появи в колонката на знаменитостите, защото предполагаше, че на света най-щастливи са онези (а те бяха мнозина), които вестниците споменават всеки божи ден. В действителност Селах Тарант не би се задоволил с нищо по-малко — неговата представа за

блаженство беше да стане неизменна част от вестника като заглавието и датата или списъка с пожарите, или рубриката с каубойските анекдоти. Представата за подобна публичност изпълваше мечтите му и той с радост би пожертвал в нейно име свещената неприкосновеност на родния си дом. За него човешкото съществуване беше огромна реклама, чийто единствен недостатък понякога беше, че не е достатъчно ефикасна. Преди време той пишеше за едно спиритуалистично издание, но не беше убеден, че личността му привлича всеобщото внимание по този начин, пък и вестникът отдавна беше изживял времето си. Не можеше да се говори за никакъв успех, докато физическите мерки на дъщеря му и слухът за нейния годеж не се появяват в раздел „Клюки“ и не започнат да се препечатват от издание в издание.

Противно на очакванията му разказът за нейните подвизи на Запад не се разчуваше бързо по крайбрежието. Според него причината беше, че няколкото публични прояви, които беше направила, не бяха лекции по определени теми, оповестени предварително и с продажба на билети, а случайни, спонтанни прояви пред многобройна публика заедно с други оратори, по-известни от нея. Не им бяха донесли пари, бяха само в името на благородна кауза. Ако се знаеше, че Верена говори без възнаграждение, отзвукът сигурно щеше да бъде по-силен. Единственият проблем беше, че безплатните ѝ прояви с нищо не го убеждаваха, че има доходоносна дъщеря. Пък дори в това отношение според Селлах не бяха нищо различно, защото мнозина други също говореха безплатно. Говоренето — ето с това занимание повечето хора винаги бяха готови да се заемат и без заплащане. Не беше лесно човек да се преструва на безкористен. Безкористността не беше съвместима с добрите доходи, а в крайна сметка точно към тях се стремеше Селлах Тарант според личното му признание. Искаше му се да настъпи ден, в който парите ще текат като река, а читателят вероятно вече си представя жеста, с който той придружаваше тази своя представа, докато обмисляше въпроса.

В момента му се струваше, че скоро ще може да жъне плодовете, особено след благополучната вечер в дома на госпожица Бърдзай. Ако успееш да убедят госпожа Фариндър да напише „отворено писмо“ за Верена, то щеше да помогне повече от всичко друго. Селлах не се отличаваше с деликатност, но познаваше света, в който живее,

достатъчно добре, за да знае, че госпожа Фариндър е склонна да „хвърли къч“, както се казва в Пенсилвания, където беше живял, преди да се заеме с търговия на моливи. Тя невинаги приемаше нещата според очакванията и ако не беше в неин интерес публично да благодари на Верена, изобретателният ум на Тарант беше безсилен да я накара да премисли. Ако човек искаше услуга от госпожа Фариндър, можеше само да чака, както очакваш да се покачи стълбчето на термометъра. Беше споделил с госпожица Бърдзай желанието си и съдейки по начина, по който беше впечатлена прочутата им приятелка, тя явно смяташе, че идеята рано или късно ще ѝ хрумне дори само защото ще ѝ се прииска да сподели впечатленията си с обществеността. В момента беше заминала някъде, но госпожица Бърдзай възнамеряваше след завръщането ѝ в Роксбъри да изпрати да повикат Верена за някои полезни напътствия. А междувреме Селак беше сигурен, че държи коз, усещаше мириса на пари във въздуха. Може да се каже, че вече имаше постъпления от Чарлс Стрийт — онази богата и особена млада жена изглежда беше склонна да проявява огромна щедрост. Както споменах, той се преструваше, че нищо не забелязва, но всъщност зарееше ли поглед към корниза, виждаше страшно много. Изобщо не се съмняваше, че ако реши да наеме зала за изпълнението си някоя вечер, тя ще му каже къде да изпрати сметката. Това обмисляше в момента — дали не е добре незабавно да наеме зала, та Верена светкавично да се прочуе, или да изчака тя да изнесе още няколко частни представления, за да разпали по-силно любопитството.

Такива размишления го съпровождаха, докато обикаляше улиците и покрайнините на столицата на Нова Англия. Както споменах, Селак с часове отсъстваше от къщи — дълги периоди, през които госпожа Тарант се подкрепяше с варено яйце и поничка и недоумяваше как издържа той на празен стомах. Прибереше ли се, съпругът ѝ искаше само парче пай, но държеше да му бъде поднесено топло. Тя беше убедена, че по време на посещенията си при своите пациенти му поднасят скромни обеда. Наричаше така всяко случайно похапване по което и да е време в денонощието. Справедливо е да добавим, че когато издадеше подозрението си, Селак отбелязваше, че единствената храна, от която се нуждае, е усещането, че върши добро. Това негово старание беше многолико и наред с други неща включваше неспирно бродене по улиците, возене в карети, посещение

на гари и на магазини с разпродажби. Ала местата, където го познаваха най-добре, бяха редакциите на вестниците и вестибюлите на хотелите — големите мраморни салони за неофициални срещи, чиито високи прозорци към улицата са като витрина на живота на американските граждани.

Тук, сред купчини багаж, удобни плювалници, кресла с подлакътници, безутешни „гости“, свирепи ирландски носачи, редици чорлави мъже с чудати шапки, които пишат писма на маси, отрупани с реклами, Селак Тарант прекарваше дълги часове в размисъл. Не би могъл да обясни с какво се занимава във всеки конкретен момент, просто имаше усещането, че тези места са нервните центрове на страната и че колкото повече наблюдава, толкова повече ще бъде „в час“. Още по-интригуваща обаче беше светая светих на всекидневната преса и фактът, че беше и по-труднодостъпна, че там той се натъква на препятствия по пътя си, само засилваше желанието му да проникне вътре. Търсеше всевъзможни претексти, понякога дори правеше дарения, беше упорит и пробивен и беше известен като неудържимия Тарант. Навърташе се, заседаваше се твърде дълго, отнемаше времето на заети хора, прокрадваше се в печатниците, след като го изгонеха от канцеларията, разговаряше със словослагателите, докато те по погрешка не отпечатаха неговите забележки, и с репортерите, когато дотегнеше на словослагателите. Винаги се мъчеше да разбере какво „влиза“ в броевете, опитваше се самият той да се добере до всичко и когато не успееше, се надяваше да се сдобие с безплатна реклама. Най-съкровено му желание беше да му вземат интервю, затова се навърташе край редакторите. Веднъж дори даде интервю и заглавието с дебели букви дни наред танцува пред очите му, ала текстът остана непубликуван. Очакваше възмездие в деня, когато Верена пробие с гръм и трясък, представяше си как ще приеме кореспондентите на вестниците, които ще пристигнат заради нея.

XI

— Трябва да осигурим някой да я посрещне — отбеляза госпожа Тарант. — Сигурно „тя“ няма да си направи труда да дойде да се види само с нас.

В онзи период в разговора между майка и дъщеря „тя“ можеше да се отнася единствено до Олив Чансълър, която беше обсъждана в малката къща в Кеймбридж по всяко време и от всевъзможни гледни точки. Този път разговора започна Верена, защото ѝ беше омръзнало от темата. Разбираше я по свой начин, различен от този на майка си, и ако се поддаде на обстояните разсъждения на тази дама, стори го само защото така най-добре можеше да запази своите мисли за себе си.

Госпожа Тарант си въобразяваше, че е способна да анализира хората и че в този момент прави анализ на госпожица Чансълър. Толкова се увличаше, че понякога постигаше неочаквани резултати. Все още се стараяше да тълкува света за находчивия ум на дъщеря си и разгадаваше госпожица Чансълър с увереност, която почти не вземаше предвид факта, че я е виждала само веднъж, докато Верена имаше предимството да се среща всекидневно с нея. Верена смяташе, че вече познава Олив превъзходно, а дори най-засуканите тълкувания на майка ѝ относно нейните мотиви и темперамент (госпожа Тарант не разбираше какво означава думата, но винаги говореше за темперамента на хората) не представяха по достойнство явлението, което тя имаше привилегията да наблюдава на Чарлс Стрийт. Олив беше много позабележителна, отколкото мислеше госпожа Тарант. Беше отворила очите на Верена за невероятни картини, беше я убедила в божественото ѝ предназначение, беше разбудила у нея, както вече видяхме, напълно нов интерес към живота. Последниците бяха много по-големи от шанса да срещне обществените лидери в дома на Олив. Още не се беше запознала с никого, освен с госпожа Луна, защото новата ѝ приятелка изглежда искаше да я запази преди всичко за себе си. Засега това беше единственият укор към покровителката ѝ. Госпожа Тарант беше разочарована, че Верена не е навлязла по-дълбоко в модерните кръгове. Самата тя беше дълбоко убедена, че те

са кухи и озлобени, освен това Верена я беше осведомила, че госпожица Олив ги ненавижда и презира. Не би могла да каже дали дъщеря ѝ ще има полза от това общество (защото тези дами бяха прословути с невъзприемчивостта си към новите идеи), но въпреки това се сърдеше, че Верена само вдъхва уханието на Бийкън Стрийт. Момичето щеше да е силно заинтересувано, ако не беше толкова покорно. Тя приемаше с признателност всичко, което получаваше, и не пропускаше да забележи нищо, което ѝ отнемат — невероятната смесица от охота и покорство. Госпожа Тарант градеше теории относно човешкия темперамент и обичаше дъщеря си, но съвсем смътно съзнаваше факта, че има на своя страна най-нежно уханния нрав (както би се изразил някой), разцъфвал на земята. Тя се гордееше със схватливостта на Верена и със специалната ѝ дарба, но собствената ѝ невзрачност не подпомагаше налагането на дъщеря ѝ. Затова си каза, че успехът ѝ в живота ще бъде по-голям, ако познава няколко големи клечки, дори и само за да ги засрами. Сякаш нещо би могло да направи успеха на Верена още по-голям. Сякаш не беше достатъчно голям успех човек да е устроен, както бе устроена тя.

Госпожа Тарант беше отишла в града на посещение у госпожица Чансълър. Осъществи плана си, обмислян безкрайно дълго, без да осведоми Верена. Беше решила, че има претекст — достойнството ѝ го изискваше, защото тя имаше усещането, че в момента родовата гордост на семейство Грийнстрийт е отстъпила място на нейното любопитство. Искаше отново да се срещне с госпожица Чансълър и да я зърне обградена от нейните очарователни вещи, които Верена описваше в най-големи подробности. Претекстът, който ѝ беше най на сърце, липсваше — гостуване на Олив в Кеймбридж, което следваше да бъде предшествано от нейно в дома ѝ, затова се примири със следващия по значимост — внуши си, че е неин дълг да види с очите си мястото, където дъщеря ѝ прекарваше толкова много време. В очите на госпожица Чансълър щеше да изглежда, че госпожа Тарант идва да ѝ благодари за гостоприемството. Предварително беше намислила какво поведение да възприеме (или поне така смяташе — поведението на госпожа Тарант невинаги беше такова, каквото допускаше тя), беше избрала точния нюанс на тона (освен това беше с впечатлението, че поназнайва френски). Бяха минали седмици, а Олив не даваше никакви признаци, че възнамерява да се представи, затова госпожа Тарант

укори строго Верена, задето не е внушила на госпожица Чансълър, че дължи подобна проява на внимание към майката на приятелката си. Верена се боеше да признае, че госпожица Чансълър не отделяше голямо внимание на госпожа Тарант, макар да беше установила този неловък факт и да го отдаваше на невероятната обширност на възгледите на Олив. Самата Верена не смяташе, че майка ѝ заема особено важно място във вселената, а госпожица Чансълър не се занимаваше с дреболии. Не виждаше и начин да обясни (вече не беше толкова открита у дома и започваше да долавя подозрението), че Олив се стреми напълно да я откъсне от родителите ѝ и затова не се интересуваше от сближаване с тях. Нека спомена, че госпожа Тарант имаше още един мотив: тя изгаряше от желание да зърне госпожа Луна. Това обстоятелство може и да беше показателно за огромната монотонност в живота ѝ, а ако е така, аз не бих могъл да го отрека. Тя се познаваше с всички хора, които посещаваха лекциите, но ѝ се искаше за разнообразие да се запознае и с други, които не ходят по такива места, а съдейки по описанието на Верена, госпожа Луна обобщаваше особеностите на тази ексцентрична група.

Верена беше отделила огромно внимание на блестящата сестра на Олив. Вече беше споделила всичко с приятелката си — освен една тайна, а именно, че ако имаше право на избор, би желала да прилича на госпожа Луна. Беше очарована от нея, личността ѝ я изпълваше с копнежи по непознати земи. Толкова ѝ се искаше да прекара една вечер насаме с нея, за да я отрупа с хиляди въпроси. Ала никога не оставаха само двете. Аделайн само се мяркаше, издокарана за вечеря или за концерт, и винаги подмяташе някоя светска забележка на момичето от Кеймбридж и по нещо на Олив с волност, която Верена надали някога щеше да притежава (липса на предвидливост от нейна страна). Госпожица Чансълър обаче никога не я спираше, никога не даваше на Верена шанс да се срещне с нея, никога не допускаше, че момичето има някакъв интерес да се запознае с тази личност, а просто след излизането на сестра си подновяваше разговора им по темата — а тя, разбира се, винаги беше една и съща: какво биха могли да сторят заедно за своя многострадален пол. Не че Верена не се интересуваше от това, нищо подобно! То ѝ се разкри по време на прекрасните разговори с Олив по най-вдъхновяващ начин, но мислите ѝ се отклоняваха, когато нещо различно изскочи на пътя ѝ. Партньорката ѝ

я водеше интелектуално в един танц, в който краката ѝ — по-точно главата ѝ — понякога отказваха да работят от изтощение. Госпожа Тарант откри госпожица Чансълър у дома, но не беше удостоена дори мимоходом с поглед от госпожа Луна — факт, който дълбоко в себе си Верена смяташе за голям късмет, защото след като майка ѝ със свежи сили обсъждаше госпожица Чансълър, все едно Верена никога не я е виждала, можеше само да гадае до какви умозаклучения (от подобно естество) щеше да стигне тя след евентуална среща с Аделайн.

Когато Верена най-накрая заяви на приятелката си, че според нея вече е време да ги посети в Кеймбридж — просто не проумявала защо не го прави, Олив обясни основанията си съвсем откровено, призна, че ревнува и не иска дори да допуска мисълта, че момичето принадлежи на друг, освен на нея. Господин и госпожа Тарант щели да ѝ се налагат и да изразяват недоволство, затова тя не желала да се среща с тях и дори да си спомня за съществуването им. Кое то си беше вярно, но Олив не можеше да каже на Верена всичко — не можеше да признае пред нея, че ненавижда ужасните съпрузи в Кеймбридж. Както знаем, беше си забранила да изпитва това чувство по отношение на хората и се ласкаеше от мисълта, че за нея семейство Тарант са просто окаян вид хора, особена прослойка, която дискредитира каузата на новите истини. Беше ги обсъждала с госпожица Бърдзай (Олив неизменно се грижеше за нея и от признателност ѝ подаряваше разни неща — през този период благата старица се появяваше с красиви шапки и шалове) и дори тя, чиято враждебност към царящите злини живееше в щастлив (макар и незаконен) съюз с манията ѝ да намира оправдание за всяко нещо, беше принудена да признае, че ако човек претегли положителните и отрицателните страни, клетият Селлах не е нищо особено. Олив проумя неговата незначителност, след като накара Верена да си развърже езика и момичето се разговори надълго и нашироко относно баща си и майка си — без да съзнава какви изводи си прави госпожица Чансълър. Тарант беше моралист без морал — това незабавно се изясни на Олив, след като чу разказа за детството и младостта на дъщерята, който Верена поднесе с безхитростна живост. Въпросният разказ, силно интригуващ за госпожица Чансълър, събуди у нея най-различни чувства и я накара да се запита дали момичето също е лишено от разбиране за добро и зло. Не, тя беше просто невинна във висша степен и не проумяваше мащабите на онова, което

описва. Нямаше никакво намерение да критикува родителите си. Олив искаше да „вникне“ в условията, в които се е развивала прекрасната ѝ млада приятелка (намираше я все по-възхитителна с всеки изминал ден) и с тази цел, както вече разказах, я подтикваше към безкрайни разкази. Вече беше удовлетворена, беше проумяла всичко и най-силното ѝ желание беше да накара момичето да скъса с миналото. Ни най-малко не осъждаше миналото ѝ, защото то беше посветило Верена (а чрез нея — и нейната покровителка) в страданията и тайните на хората. Олив изгради теорията, че Верена (макар в жилите ѝ да течеше кръвта на Грийнстрийт, но пък кои бяха те, в крайна сметка?) е цвете на великата Демокрация и че не е възможно да си представи по-незначителен произход от този на Тарант. А той беше неописуемо незначителен — от затънтено градче в Пенсилвания. Олив щеше силно да се разочарова, ако не беше така. Тя предпочиташе като малка Верена да е познавала крайната бедност, затова с жестока радост си представяше, че някога това крехко същество буквално е гладувало (само затруднението да беше продължило по-дълго). Тези подробности правеха Верена още по-ценна в очите на Олив и бяха причина младата дама да си представя, че в резултат общото им начинание ще бъде много по-сериозно. Прието е, че революционерите винаги имат конкретен стимул да се борят, който в конкретния случай би липсвал, ако не беше стечението на обстоятелствата в миналото на Верена. Когато момичето ѝ предаде покана от името на майка си да посети Кеймбридж по конкретен повод, Олив реши, че вече е време да направи това усилие. Големите усилия не бяха новост за нея — дори животът беше огромно усилие, — но точно това ѝ се струваше изключително жестоко. Тя обаче беше решена да го направи и се закле, че първото ѝ посещение у семейство Тарант ще бъде и последно. Единствената ѝ утеха беше очакването, че ще страда дълбоко, защото предчувствието за дълбоко страдание беше нещо, което в духовно отношение я съпътстваше неизменно. Уговориха се Олив да отиде на чай (храненето, което Селах смяташе за своя вечеря), а госпожа Тарант, както видяхме, реши да ѝ окаже честта да покани още един гост. Избраха въпросния гост след дълго обсъждане между тази дама и Верена и първият човек, когото Олив съзря, когато влезе във вестибюла в Кеймбридж, беше млад мъж с преждевременно побеляла

коса, който ѝ се стори смътно познат и ѝ беше представен като господин Пардън.

Не страда, колкото се надяваше — страшно се увлече да съзерцава обстановката в дома на Верена. Беше толкова зле, колкото ѝ се искаше, за да почувства, че с чиста съвест може да притегли момичето към себе си (и да я откъсне от тази обстановка). Олив все повече копнееше да изтръгне от момичето конкретно обещание. Още не знаеше какво е най-подходящо да бъде, чувстваше само, че трябва да е свързано с нещо свято за Верена, което да ги обвърже до живот. И ето че сега то се оформи в съзнанието ѝ. Започна да си представя какво може да поиска, макар да си даваше сметка, че сигурно ще се наложи да почака малко. В собствения си дом госпожа Тарант също стана пълнокръвен образ — беше пошло същество извън всякакво съмнение. Олив Чансълър презираше пошлостта, имаше усет към нея и я долавяше дори у близките си, нерядко, с поруменели бузи, дори у Аделайн. Всъщност на моменти усещаше пошлост у всички освен у госпожица Бърдзай (у която нямаше нищо подобно, тя беше същинска антика) и у най-бедните и най-смирени хорица. Колкото и да е странно, само най-усърдните труженици бяха лишени от този недостатък. Госпожица Чансълър щеше да е много по-щастлива, ако движението, което я интересува, се осъществяваше само от хора, които ѝ допадаха, и ако революциите не започваха винаги от човешката същност — от вътрешните сблъсъци, жертви и екзекуции. За жалост, общата цел, колкото и възвишен да е резултатът от нея, не прави обществото безлично.

Закръглената госпожа Тарант се стори на гостенката си отекала и избелена. Лицето ѝ сякаш покрито със слой захабен лак, възредичката ѝ коса беше прибрана на кок на тила с провесени букли покрай ушите. Нямаше вежди и гледаше втренчено като восъчна фигура. Когато говореше и настояваше на своето, а тя все настояваше на нещо, лицето ѝ се кривеше и се мръщеше, опитваше се да изрази неизразимото, което в крайна сметка се оказваше едното нищо. Притежаваше някак печална еlegantност, стараше се да се държи поверително и изглеждаше така, сякаш иска да установи тайно съглашение, за да попита гостенката си дали ще приеме парче ябълков сладкиш. Беше облечена с лека наметка, която напомняше на дъждобрана на съпруга ѝ — ако се извърнеше към дъщеря си или заговореше за нея, дрехата ѝ

придаваше вид на някаква жрица на майчинството. Стараеше се да поддържа разговора в русло, което да ѝ даде възможност да задава внезапни и несвързани въпроси на Олив, най-вече дали познава водещите дами (според израза на госпожа Тарант) не само в Бостън, но и в други градове, които беше посещавала по време на скиталчеството си. Олив познаваше някои от тях, за други дори не беше чувала, но се подразни и се престори, че не познава никого (съзнаваше, че за пръв път ѝ се налага да лъже толкова), което силно смути стопанката на дома — та нали въпросите ѝ бяха съвсем простишки и искрени, без никакви задни мисли и без връзка с новите истини!

XV

Тарант обаче беше неизменно бдителен. Държеше се сериозно и вежливо с госпожица Чансълър, подаваше ѝ разни неща на масата и се осмели да отбележи, че пърженият ябълков сладкиш е много вкусен, но с тези изключения не засягаше теми, по-тривиални от възраждането на хуманизма и силната си надежда, че госпожица Бърдзай отново ще организира някое от прекрасните си събирания. По отношение на последното той обясни, че го очаква не като възможност отново да представи дъщеря си пред публика, а просто заради обмена на ценни мисли и общуването със значими хора. Ако на Верена беше съдено да допринесе нещо съществено към решаването на социалния проблем, щеше да има такава възможност — бяха убедени в това. Не възнамеряваха да насилват събитията — ако бяха желани, щеше да му дойде времето, ако не бяха, щяха да си кротуват и да оставят другите, призваните, да настъпват напред. Ако те били призваните, щели да го разберат, ако ли не, щели просто да се държат един за друг както винаги. Тарант много обичаше различните алтернативи и спомена още няколко — слушателите му не можеха да го упрекнат, че не е безпристрастен.

Госпожица Чансълър установи, че семейството не е заможно. От начина им на живот си личеше, че не рият парите с лопата, но вярваха, че независимо дали човек надига глас, или работи тихомълком, успява да преодолее основните трудности. Освен това имаха значителен опит с важните проблеми. Тарант говореше така, сякаш семейството му е готово да поеме отговорност за тях, доколкото му позволяват силите. Винаги се обръщаше с „госпожо“ към Олив, която за пръв път чуваше името си толкова често. Непрекъснато звучеше в ушите ѝ, освен когато госпожа Тарант и Верена зачекваха съвсем отвлечени теми — и това правеха заради нея, но се задоволяваха да използват само местоимението. Искаше ѝ се да си състави мнение за доктор Тарант (съмняваше се, че той почтено се е сдобил с това звание). Сега ѝ се предоставяше тази възможност и си каза, че ако наистина е такъв, какъвто изглежда, и тя му предложи десет хиляди долара, за да се

откаже от всички свои претенции над Верена и заедно със съпругата си не припарват до нея, учителят най-вероятно щеше да отговори с боязлива усмивка: „Нека да са двацет, авансово, и ще го сторя“. Представа за тази сделка като едно от бъдещите възможности се оформи в главата на Олив сред моралните прозрения от тази вечер. Внушаваше я сякаш самото място, дръзката голота на временната бърлога на Тарант, дървената къща с обрасъл преден двор и неголямата открита площадка, която по-скоро излагаше дома на показ, отколкото го предпазваше от черния път отпред с дъсчена пътека за преминаване. В зависимост от капризите на времето дъските потъваха в киша или в замръзнал сняг и приближаващите пешеходци пристъпваха по тях с ловкостта и опита на въжеиграчи. В къщата нямаше нищо забележително — Олив усети само мирис на керосин. Все пак помнеше, че е седнала някъде — върху нещо скърцащо и клатещо се под нея — и че масата, на която беше поднесен чайт, беше застлана с покривка в ярки цветове.

Що се отнася до сделката със Селлах, тя я обмисляше, съобразявайки се с убеждението си, че Верена никога няма да напусне родителите си. Олив беше сигурна, че момичето никога няма да им обърне гръб и винаги ще споделя с тях. Би изпитала презрение към нея, ако смяташе, че е способна да постъпи другояче, ала в същото време недоумяваше защо този природен закон да не бъде отменен, след като родителите са толкова безполезни. Въпросът я върна към вечната енигма, към загадката, която вече часове наред прехвърляше в съзнанието си — как изобщо бе възможно тези хора да са създали Верена. Обясняваше си го, както си обясняваме най-различни невероятни неща — като чудо. За нея момичето беше чудо на чудесата, което не беше от човешки произход, а раждането му от същества като Селлах Тарант и съпругата му бе невероятен каприз на животворящата сила и че с оглед на това степента на необяснимост няма значение. Всеизвестно беше, че големите красавици, големите гении и големите личности сами избират времето и мястото за своята поява и оставят зрителите със зяпнала уста да се опитват да ги „вместят“ някъде, да проследят произхода им до далечни предтечи или дори по-скоро до божествена намеса, отколкото до техните грозни или глупави родители. Така или иначе, това бяха необясними явления, както би се изразил самият Селлах. Според Олив Верена беше самото възплъщение

на „даровито същество“, качествата ѝ не бяха купени с пари, а по-скоро приличаха на лъскав подарък за рожден ден, оставен на прага от непознат пратеник, доставящ радост като неизчерпаемо наследство и приятно озадачаващ поради неизвестния си източник. Тези качества все още бяха твърде сурови — за късмет на Олив, която, както знаем, си беше обещала да ги усъвършенства, — но бяха напълно естествени като плодовете и цветята, като сиянието на огъня или шуртенето на водата. Според критичната си приятелка Верена имаше артистична нагласа, притежаваше душевност, на която се удаваха лесно и естествено всякакви красиви творения. Отначало бе нужно усилие, за да си представиш толкова неподготвен, невеж и неопитен художник. Но пък беше нужно усилие да си представиш и хора като възрастните Тарант или живот, дотолкова преизпълнен с грозни неща като нейния. Само изключително същество би могло да се противопостави на тези неща, само момиче, притежаващо естествена светлина, божествената искра на добрия вкус. Имаше такива хора, създадени сякаш от Всемогъщия, различни от всички останали, но чието съществуване беше колкото безспорно, толкова и ползотворно.

Дърдоренето на Тарант за дъщеря му, за нейното бъдеще и нейния ентусиазъм беше крайно мъчително за Олив. То ѝ напомни колко вече е страдала от мисълта, че Селак принуждава Верена да говори посредством съприкосновение с нея. Фактът, че това действие е задължително за разбуждането на дарбата ѝ, силно вредеше на каузата и Олив вече беше решила за в бъдеще Верена да прекрати въпросното сътрудничество. Момичето буквално беше признало, че се поддава само за да достави удоволствие на баща си, и че всичко друго също би свършило работа — всичко, което да я поуспокои мъничко, преди да започне да „предава посланията“. Олив беше убедена, че е в състояние да я успокои, макар че всъщност не оказваше подобно въздействие върху хората. Щеше да се качи на сцената заедно с Верена, ако се налага, и да положи длани върху главата ѝ. Защо, за бога, проклетата съдба беше разпоредила Тарант да проявява интерес към участта на жените — като че ли се нуждаеше от помощта му, за да постигне целта си. Та той беше най-обикновен долен шарлатанин, лишен от чувството за хумор, блясъка и престижа, които понякога замаскират плиткоумието. Господин Пардън явно също се интересуваше от това, а нещо във външността му подсказваше, че тази симпатия не е опасна.

Той се държеше съвсем непринудено и простичко в дома на семейство Тарант и Олив си помисли, че макар Верена да ѝ бе казала много за него, не беше създала у нея представата, че са толкова близки. Беше споменала само, че понякога я води на театър. Кое то беше понятно за Олив. Самата тя беше преживяла подобен период (малко след смъртта на баща си, преди който беше починала майка ѝ, когато купи малката къща на Чарлс Стрийт и заживя сама), когато ходеше на различни увеселения, придружавана от мъже. Ето защо не се шокира от мисълта за подобни приключения от страна на Верена, защото, съдейки по собствения си опит, знаеше, че в това няма нищо приключенско. Въпросните унили и поучителни преживявания беше запомнила със сериозния интерес към финансовото ѝ положение от страна на нейния спътник (поякога дори твърде настойчив интерес от страна на съответния млад бостънец), с удобно насядалите наблизко други приятели, които несъмнено знаеха кой е придружителят ѝ, със сериозното обсъждане в антрактите на поведението на героите в пиесата и с речта на младия мъж накрая, докато се разделяше с нея на вратата на дома ѝ, на която тя отвърщаше вежливо: „Благодаря ви за приятната вечер“. Винаги ѝ се струваше, че го казва прекалено превзето, сякаш го изричаше през стиснати устни. Но подобни мероприятия сами по себе си бяха твърде превзети, което бе ясно дори за ограниченото чувство за хумор на Олив. Не беше строго преживяване като посещение на вечерната служба в Кралския параклис, но беше много сходно. Разбира се, не всички момичета постъпваха по този начин — имаше семейства, които не гледаха благосклонно на тази традиция. Но в такива случаи и момичетата бяха по-буйни, затова се налагаше да им бъдат забранявани някои неща. Като цяло обаче тази практика се смяташе за благоприлична, беше проява на култура и на кротки вкусове. Поради което поведението на Верена беше невинно, тъй като нейният живот я излагаше на много по-сериозни опасности. Едно нещо обаче мяташе дълга тревожна сянка в съзнанието на Олив — вероятността момичето да предприеме заедно с някой изобретателен младеж експедиция, която да продължи повече от една вечер. С една дума, преследваше я страхът да не би Верена да се омъжи, ако срещне съдбовния си избраник — съдба, на която Олив изобщо не бе готова да я отстъпи, поради което гледаше с подозрение на всички познати на девойката.

Господин Пардън не беше единственият ѝ познат. Беше си изградила представа за другите двама студенти по право в Харвард, които се явиха след чая в същия този ден. Когато се настаниха по местата си, Олив се запита дали Верена не крие нещо от нея, дали тя в крайна сметка не е (като много други момичета от Кеймбридж) „увлечението на колежа“, обект на чести посещения от страна на студентите. Естествено беше в големи университетски градчета да има такива момичета, подир които да тичат студентите, обаче тя не искаше Верена да е от тях. Някои момичета предпочитаха студенти от горните курсове, други — първокурсници и второкурсници, някои млади дами предпочитаха студентите, които учеха за конкретни професии. Имаше дори малка група в добри отношения с младежите, които учеха за унитаристки свещеници в малкото странно здание в края на Дивинити Авеню. При появата на новите гости госпожа Тарант тутакси настръхна, но след като накара всички няколко пъти да разменят места, компанията се настани в кръг, току накъсван от броденето на съпруга ѝ, който, когато нямаше какво да каже по някоя тема, заставаще на различни места в позата на слушател и кимаше бавно, зареял поглед към килима с величайшо внимание. Госпожа Тарант разпита студентите по право за учебните им занимания и за това доколко сериозно е намерението им да се занимават с тази професия, отбеляза, че според нея някои закони са крайно несправедливи, и изрази надежда те да ги подобрят. Самата тя пострадала от закона — починал баща ѝ, но не получила половината от имуществото му, както би трябвало да стане, ако законите били различни. Смятала, че законите са важни за обществените въпроси, не за личните дела на хората, защото ѝ се струвало, че законът винаги те притиска още повече, когато си ниско долу, и те обгражда с трудности. Понякога ѝ се струваше забележително, че е успяла да се развие въпреки многобройните препятствия, но това приемаше като доказателство, че човек може да намери свободата навсякъде, ако знае как да я търси.

Двамата младежи бяха в прекрасно настроение, приемаха изблиците ѝ с веселие, което макар и да намираще вежлив израз, криеше несъмнена насмешка. Естествено, те разговаряха повече с Верена, отколкото с майка ѝ, а през това време госпожа Тарант обясни на Олив кои са момчетата и как един от тях, най-дребният, който не беше чак толкова издокаран, беше довел другия, придирчивия си

приятел, за да го представи. Въпросният приятел, господин Бъридж, бил от Ню Йорк, бил изключително популярен, излизал много често в Бостън („не се съмнявам, че някои от местата са ви познати“) и произхождал от богато семейство.

— Е, той познава много такива места — продължи госпожа Тарант, — но не бил удовлетворен. Не познавал хора като нас. Казал на господин Грейси (онзи дребничкия), че трябва да се запознае с такива хора, затова поръчахме на господин Грейси да го доведе, разбира се. Е, надявам се, че ще научи нещичко от нас. Говори се, че е сгоден за госпожица Уинкуърт — сигурна съм, че знаете за кого говоря. Обаче господин Грейси твърди, че я е виждал само един-два пъти. Изглежда, така се разпространяват слуховете в онези среди. Е, радвам се, че не принадлежим към тях, добре сме си тука! Господин Грейси е съвсем различен, той е скромен, но според мен е високообразован. Вие намирате ли го за скромен? А, не знаете? Е, сигурно не ви интересува, виждали сте мнозина като него. Аз обаче трябва да призная, че намирам младеж с неговата външност за болезнено скромен. Чух доктор Тарант да отбелязва това при последното му посещение. Изобщо не искам да кажа, че скромността краси човека. Е, когато ви поканих, нямах представа, че ще се съберат толкова гости. Дали Верена да не поднесе тортата? Обикновено на студентите много им харесва.

Накрая това задължение беше поверено на Селах, който след продължително отсъствие се върна с поднос деликатеси, които предложи последователно на всички присъстващи. Олив забеляза как Верена щедро дарява с усмивки господин Грейси и господин Бъридж. Помежду им се бяха установили весели отношения и особено последният господин се заливаше от одобрителен смях. Наблюдавайки групата, човек би решил, че призиванието на Верена е да се усмихва и да разговаря с младите господа, които се накланяха към нея. Би го решил обаче човек, който не е толкова уверен в противното като Олив, която имаше причина да знае, че едно „даровито същество“ е изпратено на този свят по съвсем различна причина и че приятното прекарване на двама млади господа е последното, за което следва да мислиш, ако притежаваш дарбата да си възплъщение на една кауза. Олив се постара да се зарадва, задето приятелката ѝ притежава щедър нрав, който прави жената вежлива, но без скрити мотиви. Смяташе, че

Верена изобщо не флиртува, че просто е очарователно общителна с всички, че природата я е надарила с прекрасна усмивка, която озарява безпристрастно всички — и жени, и мъже. Олив може и да беше права, но ще споделя поверително с читателя, че всъщност тя не можеше да разбере дали Верена флиртува. Младата дама не би могла да ѝ каже (дори ако самата тя знаеше, което не беше така), а Олив, лишена от въпросното качество, нямаше как да прецени у друг изтънченото женско желание да доставяш наслада. Забелязваше разликата между господин Грейси и господин Бъридж, доказателство за което вероятно беше досадата ѝ от опита на госпожа Тарант да я изтъкне. Любопитно беше, че въпреки ревностното си старание да утвърди превъзходството на жените, тя разбираше много по-добре мъжките похвати, а не женските. Господин Бъридж беше много красив младеж, с усмихнато и умно лице, с прекалено изискано облекло и с поведение на човек от „високите кръгове“ — преждевременно съзрял и добродушен светски мъж, жаден за нови усещания и донякъде дилетант по природа. Несъмнено беше малко амбициозен и понеже обичаше да се ласкае с мисълта, че съзира по нещо ценно дори у най-нисшия, той се бе сблизил с по-грубоватата, но в същото време по-проницателна личност на един истински син на Нова Англия, който беше потвърдоглав от него и притежаваше по-цинично чувство за хумор, и който, познавайки семейство Тарант отдавна, беше решил да му покаже нещо автентично и крайно интересно, може би дори очарователно. Господин Грейси беше нисък и с голяма глава. Носеше очила, ходеше размъкнат, почти по селски, а грозните му устни изричаха красиви слова. Верена имаше отговори за повечето от тях и докато говореше, бузите ѝ поруменяваха красиво. Олив усещаше, че момичето се държи тъкмо така, както единият младеж бе предупредил другия. Госпожица Чансълър прекрасно знаеше какво са си казали двамата — все едно го беше чула с ушите си. Господин Грейси беше обещал, че ще я увлече, че тя ще оправдае описанието му и ще се докаже като най-ярквата представителка на своята прослойка. Двамата щяха да се заливат от смях по неин адрес, когато си тръгнат, щяха да запалят по една пура и дни наред след това разговорите им щяха да са изпъстрени с цитати от „момичето, което се бори за правата на жените“.

Поразително беше по колко много начини мъжете могат да бъдат неприятни. Тези двамата бяха съвсем различни от Базил Рансъм и един от друг, но въпреки това поведението на всеки от тях беше оскърбително за жените. Най-лошото бе, че Верена със сигурност нямаше да обърне внимание на това възмутително поведение и нямаше да ги намрази вследствие на него. Толкова много неща все още не се бе научила да мрази въпреки упоритото старание на приятелката ѝ да я научи. Имаше ясно виждане (чудо на чудесата) за жестокостта на мъжа, за неговата незапомнена жестокост, но представата ѝ оставаше абстрактна, платонична и не бе довела до презрение към този пол. Каква полза, че тя имаше толкова жива и ярка представа за историята на своя пол (както сама твърдеше, тя приличаше на изцяло свръхестественото разбиране на Жана д'Арк за плачевното положение във Франция), след като нямаше да може да я реализира, след като ще се държи като най-обикновена боязлива и обикновена млада жена? Да, още през първия ден тя обеща да се отрече от всичко това, но нима в мигове като този приличаше на млада жена, която се е отрекла? Ами ако този лъскав и засмян младеж Бъридж с верижките, пръстените и лъснатите си обувки се влюби в нея и с впечатляващите си притежания опита да я подкупи да се откаже от други неща — от святото си дело например — и да замине с него в Ню Йорк, където да заживее като негова съпруга ту глезена, ту заплашвана, както е присъщо на хора като Бъридж? Споменът за небрежното признание на Верена, че предпочита „свободните връзки“, носеше слаба утеха на Олив. Това беше чисто и просто младежко лекомислие — момичето не бе вникнало в значението на думите си. Беше отраснала сред хора, които приемаха за даденост всякакви странности и разпуснатост, тя беше съхранила истинската невинност на американската девойка, най-великата невинност на света, защото беше преживяла премахването на всякакви прегради и катинари. Сегашните думи на Верена бяха най-убедителното доказателство за това. Във всеки случай те бяха намек, че определен вид връзки се ползват с одобрението ѝ, което не изключваше опасностите, които можеха да възникнат от срещите ѝ с млади мъже в търсене на такива усещания.

XVI

Олив забеляза, че господин Пардън е донякъде изключен от тази комбинация, обаче не беше човек, който лесно се предава. Настани се до госпожица Чансълър и поде литературна тема — попита я дали следи „сериите“, които в момента публикуваха по списанията. Когато му отговори, че никога не е следила подобно нещо, той поде защита на романите с продължение, а тя побърза да добави, че не е възнамерявала да ги критикува. Пардън не се обезсърчи от забележката ѝ, а плавно смени темата на Маунт Дезърт, защото явно беше човек, който не може да мълчи. Говореше бързо и тихо, а думите и дори изреченията му оставаха недоизказани. В тона му се долавяше приятна прямота, а речта му беше изпъстрена с възклицания „Мили боже!“ и „Бог да ни е на помощ!“, които не се използваха много сред представителите на пола, склонен към по-груби изрази. Беше дребен, с правилни черти, забележително спретнат, с красиви очи и мустаци, които все поглаждаше — младееше въпреки побелялата си коса, и имаше свободно поведение, което дължеше на журналистическата си кариера. Приятелите му знаеха, че въпреки неговата мекота и деликатното му бърборене той е същински живак. Свързваха го с много литературни начинания. Следва да отбележим, че повечето от тях придаваха на това схващане същото значение като Селах Тарант — близост с пресата, изграждането на великото изкуство на саморекламата. За този изобретателен син на своето време разликите между обикновения човек и артиста бяха престанали да съществуват. Животът на писателя беше станал храна за журналистите, всичко и всеки бяха общодостъпни. За него всичко беше повод за публикация, а публикацията означаваше просто безкрайни репортажи относно неговите съграждани, незабавно оповестяване, оскърбително при нужда и дори без нужда. Той преднамерено клепаше личния им живот и външния им вид, убеден като Селах Тарант, че да си във вестника е същинско блаженство и че е проява на придиричивост да се питаш дали не е нарушена личната неприкосновеност. Той беше *enfant de la balle*^[1], както казват французите. Беше започнал кариерата си

четиринайсетгодишен, обикаляйки хотелите, за да роби за сведения в големите, осеяни с мазни петна регистри върху мраморните плотове, и можеше да се похвали, че е дал своя принос от името на бдителното обществено мнение, гордостта на демократичната държава, за великата цел да възпрепятства тайните и незаконни пътувания на американските граждани. Оттогава се беше изкачил още по-нагоре по стълбицата и беше най-блестящият репортер в бостънската преса. Най-сполучливо описваше жените. В кратките си материали беше обрисувал много от най-прочутите представителки на времето, някои от които всъщност бяха доста обемисти. Говореше се, че по доста съмнителен начин причаква примадоните и актрисите сутрин, след пристигането им в хотелите, или понякога вечер, докато качват багажа им в стаята. Беше само на двайсет и осем години и въпреки побелялата си коса беше съвременен млад мъж до мозъка на костите си. И през ум не му минаваше да пропусне да се възползва от някое съвременно удобство. Мисията на човечеството на земята според него беше в неспирното бълване на телеграми. За него почти всичко беше еднакво, той нямаше усещане за мярка или за качество. Според него единствено най-новите неща изискваха някакво подобие на уважение.

Този човек предизвикваше крайното възхищение на Селак Тарант, който беше убеден, че младежът владее всички тайни на успеха, и който, щом госпожа Тарант споменеше (при това нееднократно), че според нея господин Пардън проявява интерес към Верена, заявяваше, че той е сред малцината младежи, които господин Тарант би желал да приеме в тази връзка, един от малцината, на които беше склонен да повери дъщеря си. Бащата беше убеден, че ако Матиас Пардън поиска ръката на Верена, то ще е, за да опита да наложи името ѝ, и момичето ще се сдобие не само със съпруг, а и с репортер, журналист, мениджър и агент, владеещ основните „всекидневници“, способен да пише за нея и да я налага по научному, така да се каже. Предимствата на всичко това бяха достатъчно големи, за да бъдат специално изтъквани. Матиас обаче имаше лошо мнение за Тарант, смяташе го за второразреден привърженик на остарели каузи. Предполагаше, че самият той е влюбен във Верена, но страстта му не е съпроводена от ревност, а се отличава с похвална склонност да споделя обекта на своята обич с американския народ.

Той поговори малко с Олив за Маунт Дезърт, довери ѝ, че в писмата си описва компанията в различните хотели. Отбеляза обаче, че в днешно време един кореспондент страда много от конкуренцията на дамите авторки, защото техните статии били по-приемливи за вестниците. Очакваше това негово наблюдение да я зарадва — знаеше колко я интересува шансът жените да имат поле за свободна изява. Те наистина били прекрасни кореспондентки и напипвали чудесни теми за нула време — почти нищо не оставало скрито от тях и човек трябвало да бъде много пъргав, ако иска да ги изпревари. Разбира се, те били по природа по-бъбриви, а точно този литературен стил се харесвал най-много днес. Само че те пишели предимно онова, което искат да четат жените. Разбира се, той знаел, че има милиони читателки, но намекна, че самият той никога не се обръщал само към представителите на единия пол, а се стремял да включи неща, интересни за всички. Ако четеш писмо от жена, още отначало знаеш какво би открил в него. В момента той се стремял читателите да нямат и най-малка представа, винаги се опитвал да напипа нещо, което да озадачи читателя. Господин Пардън не беше тщеславен, поне не повече, отколкото се полага на човек, чиято младост и успех вървят ръка за ръка, затова бе напълно естествено да не е наясно в какво разположение на духа го слуша госпожица Чансълър. Даваше си сметка, че тя е културна жена, затова желанието му беше просто да я снабди с очакваната от нея храна за размисъл. Тя го смяташе за доста посредствен. Чувала беше, че е изключително умен, но вероятно бе грешка, така че Верена не беше застрашена от ум, който възприемаше големите тенденции само през призмата на клюката. Освен това той беше недостатъчно образован и тя беше убедена, или поне се надяваше, че образованието, което Верена получаваше в момента (лично под насоките на Олив), би ѝ дало възможност да открие това сама. Олив неизменно воюваше с лекомислието и простодушието на начина на мислене на своето време. Повечето възгледи ѝ се струваха несъстоятелни почти до глупост, без никаква мярка и норма, щедри на суперлативи и заставящи хората с удоволствие да приемат поднасяните им заблуди. Това поколение ѝ се струваше разхайтено и деморализирано и тя очакваше приливът на женска енергия да го застави да се почувства и да говори по-ясно и категорично.

— О, за мен е огромна чест да ви слушам как разговаряте — изтъкна госпожа Тарант. — Ето това наричам истински разговор. Рядко ни се случва нещо толкова свежо, затова и мен ме обзема желание да се присъединя. Направо не знам кого да слушам. Верена изглежда си прекарва великолепно с онези господата. Улавям откъслечи от разговора, но май не съм в състояние да възприема всичко. Може би трябва да обърна повече внимание на господин Бъридж — не ми се иска да реши, че ние тук не сме толкова сърдечни, колкото нийоркчани.

Тя реши да се присламчи по-близо до тройката в другия край на стаята, защото беше забелязала (и горещо се надяваше госпожица Чансълър да не е), че Верена се опитва да убеди и двамата си събеседници да отидат да поговорят със скъпата ѝ приятелка, обаче безскрупулните млади господата само хвърлиха поглед през рамо и помолиха за пощада, изтъквайки умолително, че не са дошли за това. Селак отново излезе от стаята с подноса със сладкиши, а господин Пардън заговори с Олив за Верена и сподели с нея, че май не може да ѝ каже всичко, което изпитва, по отношение на проявения от нея интерес към момичето. Олив не проумяваше защо той се смята длъжен да говори или да изпитва каквото и да било и отговаряше едностранно, а клетият младеж, който не осъзнаваше сполетялата го участ, сподели надеждата си, че тя няма да оказва влияние, което ще попречи на госпожица Тарант да получи полагащия ѝ се по право статут. Смяташе, че тя е изтласкана на заден план, и искаше да я види на челните позиции, искаше да види името ѝ на огромни афиши, а портрета ѝ — по всички витрини. Тя несъмнено беше гений и щеше да ги поведе в нова посока. Притежаваше обаяние, а то беше търсено качество във връзка с новите идеи. Толкова много хора се бяха провалили, защото не го притежаваха. Верена трябваше да излезе в авангарда, трябваше да стигне върха. Нужни бяха смели действия, той просто не проумяваше какво чакат. Нали не искат тя да стане на петдесет — в редиците им вече имало предостатъчно старици. Пардън знаеше, че госпожица Чансълър си дава сметка за предимствата, които носи младостта на момичето, защото Верена лично му го казала. Баща ѝ беше ужасно небрежен, а зимата вече свършваше. Господин Пардън дори изтъкна, че ако доктор Тарант не оправи делата си, на него ще му се наложи да вземе всичко в свои ръце. В същото време той изрази надежда, че възгледите на Олив няма да ѝ позволят да принуди

госпожица Верена да отлага. Надявал се също тя да не реши, че я притиска прекалено. Знаел, че хората все обвиняват журналистите, задето са твърде склонни да прекрачват границата. Тревожел се само, че хората, които са много по-близки на Верена, отколкото той можел да се надява да бъде, не са достатъчно дейни. Знаел, че е посетила няколко салона след онази вечер в дома на госпожица Бърдзай, чувал бил и за приятните събирания в дома на госпожица Чансълър, където много от най-видните семейства били поканени да се запознаят с нея. (Имаше предвид обяда в тесен кръг, даден от Олив, когато Верена говори пред десетина матрони и стари моми, подбрани изключително обмислено и с многобройни нравствени терзания от домакинята. Репортаж за събитието, написан от младия Матиас, който не присъстваше, естествено, се бе появил във вечерния вестник с невероятна бързина.) Разбира се, това било прекрасно, но той мечтаел за по-големи мащаби, за нещо толкова голямо, че никой да не може да го подмине. Сниши глас мъничко и поясни какво има предвид: лекция в Мюзик Хол срещу билет за петдесет цента, без присъствието на баща ѝ, изнесена самостоятелно от нея. Сниши глас още повече и разкри пред госпожица Чансълър най-съкровената си мисъл, след като преди това се увери, че Селах го няма и че госпожа Тарант разпитва господин Бъридж какво е успял да види в Бостън. В действителност самата госпожица Верена искала да се „отърве“ от баща си. Не желала той да се навърта покрай нея, както правел обикновено, преди тя да започне да говори — така изобщо не ѝ помагал да спечели публиката. Господин Пардън се надявал, че госпожица Чансълър е съгласна с него, а на Олив, на която единомушието с господин Пардън изобщо не ѝ беше по сърце, ѝ струваше огромно усилие да признае, че всъщност споделя мнението му. Попита го донякъде високомерно и студено — вече изобщо не се стесняваше пред него — дали проявява сериозен интерес към подобряването на положението на жените. Въпросът изглежда се стори на младия човек рязък и неуместен и се стовари върху него от висоти, на които не умееше да общува. Той обаче беше свикнал с бързи действия и само след мигновено объркване отвърна:

— О, готов съм на всичко за дамите — само ми дайте шанс и ще се уверите.

Олив се умълча за миг.

— Имах предвид дали симпатията ви е към представителките на нашия пол, или конкретно към госпожица Тарант.

— Е, симпатията си е симпатия, само това мога да кажа. Отнася се за госпожица Верена и за всички останали — особено за журналистките — додаде младият мъж шеговито, но тутакси долови, че приятелката на Верена не е усетила шегата в тона му. Не пожъна успех и когато продължи: — Включва дори вас, госпожице Чансълър!

Олив се изправи колебливо. Искаше да се отдалечи, но не можеше да остави Верена да бъде използвана от тези неприятни млади мъже, както допускаше, че ще се случи, след като тя си тръгне. Изпитваше и странното усещане, че през последния половин час приятелката ѝ я пренебрегва, не ѝ обръща внимание и дори е издигнала преграда помежду им — преграда от широки мъжки гърбове, от смях, граничещ с грубост, от коси погледи и подсмивания към Олив в другия край на стаята, които по-скоро я откъсваха от случващото се отсреща, отколкото я канеха да вземе участие в него. Дори ако Верена се бе досетила, че госпожица Чансълър се смущава, когато насмешливи млади мъже владеят положението, откритието не я беше озадачило особено. Но клетото момиче трябваше да се досети, че да приема непригодността на Олив за подобна компания като нещо, което се разбира от само себе си, е също толкова неприятно за Олив, колкото и това да бъде въввлечена в подобно общуване. Най-лошите опасения на младата дама се оправдаха, когато госпожа Тарант се провикна, че гостенката не бива да си тръгва тъкмо когато господин Бъридж и господин Грейси се опитват да убедят Верена да им демонстрира уменията си да говори вдъхновяващо, защото дъщеря ѝ щяла да се съгласи, ако госпожица Чансълър я убеди да се овладее. Тя била способна да ѝ повлияе повече от всеки друг. Само че господин Грейси и господин Бъридж дотолкова я напрегнали, че госпожа Тарант се съмнявала в успеха на начинанието. Цялата група се бе изправила, а Верена се приближи към Олив с протегнати ръце и грейнало лице, без никакви признаци за угризения на съвестта.

— Знам, че много искате да говоря, затова ще се опитам да кажа нещо, ако позволите. Боя се обаче, че няма достатъчно хора. Няма да постигна много с малка аудитория.

— Жалко, че не доведох приятели. С радост биха дошли — обади се господин Бъридж. — В университета има голямо желание

хората да ви чуят, а няма по-благосклонна аудитория от тази на Харвард. Тук сме само двама — Грейси и аз, но съм сигурен, че той ще потвърди думите ми.

Младият мъж изрече думите волно и с лекота, усмихвайки се леко на Верена и дори на Олив като човек, когото смятат за майстор на хитроумните подмятания.

— Господин Бъридж умее да слуша още по-добре, отколкото говори — заяви приятелят му. — Свикнали сме да внимаваме по време на лекции, нали разбирате. За нас ще е привилегия да ви чуем да говорите. Затънали сме в невежество и предразсъдъци.

— О, моите предразсъдъци! — продължи Бъридж. — Само да знаете — ужасни са, уверявам ви!

— Дайте им да се разберат! — провикна се Матиас Пардън. — Ако искате да завладеете Харвард, това е шансът ви. Тези господа ще разпространят новината. Ще поставите началото на всички начала.

— Не знам дали ще ви допадне — каза Верена, все още вперила поглед в очите на Олив.

— Сигурна съм, че всичко тук допада на госпожица Чансълър — вметна с благородна увереност госпожа Тарант.

Селах отново се появи — високата му и одухотворена фигура застана в рамката на вратата.

— Малко вдъхновение? — попита той насърчително и огледа групата.

— Ще се справя сама, ако предпочитате — каза Верена нежно на приятелката си. — Може би случаят е подходящ да опитам без татко.

— Да не искаш да кажеш, че ще се справиш сам-самичка? — възкликна смаяно госпожа Тарант.

— О, умолявам ви, покажете ни цялата програма, с всички действащи лица! — настоятелно се обади господин Бъридж.

— Единственото ми желание е да я предразположа — увери ги Селах, бранейки позицията си. — Веднага ще се оттегля, ако не се получи. Нямам желание да привличам внимание към собствените си скромни дарби.

Изявлението му, изглежда, беше насочено към госпожица Чансълър.

— Ще се получи по-добре, ако не я докосвате — каза му Матиас Пардън. — Ще бъде, сякаш върху нея се спуска свише... каквото там

се спуска.

— О, никога не сме твърдели нищо подобно — промърмори госпожа Тарант.

Лицето на Олив пламна след този кратък разговор. Усещаше, че всички присъстващи я наблюдават — най-вече Верена — и че ѝ се предоставя възможност да засили влиянието си над момичето. А такива възможности вълнуват. Тя изобщо не обичаше да попада в центъра на вниманието, ала всичко казано беше невежо и пошло. В стаята се бе възцарила тъкмо атмосферата, от която тя искаше да измъкне Верена. Гледаха на нея като на атракция, като на развлечение, а двамата колежани най-безсрамно ѝ се присмиваха. Не това беше нейното предназначение и Олив щеше да я спаси. Верена беше толкова простодушна, че не го проумяваше, тя беше единствената чиста душа сред тази противна сбирщина.

— Иска ми се да говорите пред достойна публика, да убеждавате хора, които са сериозни и искрени. — Олив усети, че гласът ѝ трепери още докато изричаше тези думи. — Твоята мисия не е да развличаш отделни хора, а да докоснеш сърцата на цели общности, на народи.

— Скъпа госпожо, сигурен съм, че госпожица Тарант ще докосне сърцето ми! — възрази галантно господин Бъридж.

— Не знам дали това е справедлива преценка на младите господа — въздъхна госпожа Тарант.

Верена за миг отклони вниманието си от своята приятелка и усмихнато погледна господин Бъридж:

— Надали изобщо имате сърце, но дори да имахте, не ме интересува.

— Дори не можете да си представите до каква степен думите ви засилват желанието ми да ви чуя.

— Постъпете както желаете, скъпа моя — едва чуто продума Олив. — Каретата ми сигурно е пристигнала, така или иначе, трябва да тръгвам.

— Усещам, че не искате — удивено отбеляза Верена. — Ако искахте, щяхте да останете, нали така?

— Не знам какво трябва да правя. Елате с мен! — каза Олив почти сърдито.

— Е, така изобщо няма да им повлияете — изтъкна Матиас Пардън.

— Мисля, че е най-добре да дойдете друг път — предложи помирително Селах, но Олив долови скрития намек.

Господин Грейси опита енергично да се противопостави:

— Вижте, госпожице Тарант, нали искате да спасите Харвард? — попита той със смешна гримаса.

— Не знаех, че вие сте целият Харвард! — отговори Верена също тъй шеговито.

— Опасявам се, че ще бъдете разочаровани от прекараната вечер, ако сте очаквали да добиете представа за нашите идеи — подметна госпожа Тарант на господин Грейси с безсилна симпатия. — Лека нощ, госпожице Чансълър — продължи тя, — дано да сте облечена достатъчно топло. Сигурно ще се съгласите, че в този дом правим много. Е, повечето хора са на това мнение. Има малка дупка ей тук, на верандата — доктор Тарант все забравя да извика някой да я запълни. Много ни беше приятно, че ни посетихте, засилихте желанието ми да общувам. С карета ли пристигнахте? Аз не понасям шейните, прилошава ми.

Така отговори домакинята на кратките думи за сбогом на госпожица Чансълър, изречени, докато трите дами вървяха към вратата на жилището. Олив беше напуснала неголемия салон бързо и невиждащо, без да се сбогува с останалата част от компанията. Когато беше спокойна, обноските ѝ бяха добри, но напрегнеше ли се, допускаше грешки, които в малките нощни часове си припомняше многократно преувеличени. Понякога те предизвикваха разкаянието ѝ, друг път — нейното ликуване, като във втория случай тя имаше усещането, че не би могла хладнокръвно да прояви такава справедлива отмъстителност. Тарант настоя да я изпрати надолу по стълбите и през малкия двор към каретата ѝ. Напомни ѝ, че нарочно са посипали дъсчената пътека с пепел, но тя го помоли да я остави на мира и почти го избута. Издърпа Верена в свежия нощен мрак и затвори вратата зад тях. Небето беше прелестно — синьо-черно и сребристо, искрящ зимен свод, върху който звездите приличаха на хиляди ледени точки. Въздухът беше режещ и тих, а оскъдният снежец изглеждаше плашещ. Олив вече съвсем ясно съзнаваше какво обещание ѝ се искаше да ѝ даде Верена, но навън беше толкова студено, че не можеше да я държи дълго гологлава. Междувременно в салона госпожа Тарант отбеляза, че явно госпожица Чансълър отказва да повери Верена на собствените ѝ

родители, а Селлах намекна, че ако ѝ бъде отправена уместна покана, дъщеря му с радост ще се обърне към широка публика в университета. Матиас Пардън си помисли (и го заяви) развеселено, че това би било сензационна новост, но добави, че преди това ще се поизмъчат да изкопчат съгласието на госпожица Чансълър. Компанията явно споделяше мнението му.

— Виждам, че сте ядосана на нещо — каза Верена на Олив, докато двете стояха под звездите. — Дано не сте ядосана на мен. Какво направих?

— Не съм ядосана... притеснена съм. И се страхувам, че ще ви изгубя. Верена, не ме изоставяйте, не ме изоставяйте!

— Да ви изоставя ли? Но как бих могла?

— Разбира се, че можете. Имате пътеводна звезда. Само не слушайте тях.

— Кого имате предвид, Олив? Родителите ми ли?

— О, не, не родителите ви — отговори госпожица Чансълър малко рязко. Умълча се и додаде: — Родителите ви не ме интересуват, не за пръв път ви го казвам. А сега, след като се запознах с тях — съгласно тяхното и вашето желание и противно на моето, — отново ви го повтарям: те не ме интересуват, Верена. Би било непочтено да ви заблуждавам, че не са ми безразлични.

— Защо, госпожице Чансълър? — промърмори Верена, сякаш се опитваше въпреки тъгата, предизвикана от тези думи, да отдаде заслуженото на безпристрастността на приятелката си.

— Да, сурова съм, може би дори съм жестока, но трябва да бъдем сурови, ако искаме да победим. Не слушайте младежите, които ви се подиграват и ви мътят главата. Те не дават пет пари нито за вас, нито за всички нас. Интересува ги единствено собственото им удоволствие, защото са убедени, че имат правото на по-силния. По-силния ли? Съмнявам се.

— Някои от тях са силно загрижени... така ми се струва... не са безразлични към нас — отбеляза Верена с усмивка, едва видима в тъмното.

— Да, ако се откажете от всичко. Не за пръв път ви питам — готова ли сте да се откажете от всичко?

— Имате предвид да се откажа от вас ли?

— Не, от нашите клетки посестрими, от нашите надежди и цели, от всичко, което смятаме за свято и за което си струва да се живее!

— О, те не искат това, Олив. — Усмивката на Верена стана съвсем видима, когато тя добави: — Не искат толкова много!

— Ами тогава отидете да говорите пред тях и да им попеете! И да им потанцувате!

— Колко сте жестока, Олив!

— Да, такава съм. Но ако ми обещаете нещо, ще стана много нежна!

— Странно място за клетки — потръпна Верена и се озърна в тъмното.

— Да, ужасна съм, знам. Но ми обещайте. — Олив придърпа момичето към себе си, загърна я с една ръка с наметката, която висеше от раменете на собствената ѝ слаба фигура, и с другата я прегърна, вперила в нея умолителен, но леко неуверен поглед. — Обещавайте! — повтори тя.

— Нещо ужасно ли е?

— Никога да не ги слушате, никога да не допускате да ви подкупят...

В този миг вратата се отвори отново и светлината от вестибюла блисна върху верандата. В отвора се показа Матиас Пардън заедно с Тарант и съпругата му. Другите двама гости също пристъпиха напред, за да проверят какво бави Верена.

— Май сте организирали някаква лекция тук, навън! — отбеляза господин Пардън. — Внимавайте, дами, иначе ще замръзнете, вкопчени една в друга!

Майката на Верена ѝ напомни, че ще измръзне до смърт, но момичето вече беше чуло прекрасно последните думи на Олив, макар и изговорени съвсем тихо. Приятелката ѝ я пусна и бързо закрачи по пътеката от верандата към очакващата я карета. Тарант се спусна да помогне на госпожица Чансълър, а другите дръпнаха Верена обратно в къщата. „Обещавайте ми да не се омъжвате!“ — ето какво отекваше отново и отново в слисаното ѝ съзнание, когато господин Бъридж възобнови атаката си и я помоли поне да посочи вечер, когато ще могат да я чуят. Девојката съзнаваше, че нареждането на Олив не следва да я учудва, защото то вече витаеше във въздуха. Който и когато и да я беше попитал, Верена щеше да го увери, че госпожица Чансълър не би

желала тя да се омъжи. Обаче след като приятелката ѝ изрече думите, идеята придоби нова тежест и под въздействието на тези няколко бързи и настойчиви думи тя се почувства напрегната и обзета от нетърпение, сякаш неочаквано беше надникнала в бъдещето. А това си е страшничко дори ако човек вижда желаната от него съдба.

Когато двамата млади мъже от Харвард я притиснаха с молбата си, Верена попита през смях, който ги учуди, дали не я „подиграват и не ѝ мътят главата“. Те си тръгнаха, след като се съгласиха с последната забележка на госпожа Тарант: „Боя се, сами усещате, че още не ни разбирате добре“. Матиас Пардън остана. Родителите на Верена си легнаха, напълно сигурни, че той ще ги извини, и го оставиха в дневната. Той постоя още малко, почти час, и каза неща, които породиха у Верена предположението, че младият мъж иска да се ожени за нея.

Ала докато го слушаше, по-разсеяно от обикновено, тя си каза, че надали ще ѝ бъде трудно да даде пред Олив исканото обещание, поне по отношение на него. Матиас беше много приятен и знаеше много за всичко — или по-скоро за всеки, — и ще я отведе напред вихъра на живота. Обаче тя въпреки това не искаше да се омъжи за него и след като той си тръгна, Верена след още един кратък размисъл установи, че всъщност не желае да се омъжи за когото и да било. Затова в крайна сметка щеше лесно да даде на Олив исканото обещание и така да ѝ достави огромна радост!

[1] Дете, отгледано в артистична среда (фр.). — Б.пр. ↑

XVII

При следващата си среща с Олив Верена я осведоми, че е готова да положи исканата клетва, но за нейна огромна изненада младата жена реагира с въпрос, целящ да обуздае тази прибързаност. Госпожица Чансълър вдигна предупредително пръст, сякаш в опит да я разубеди почти толкова сериозно, колкото бе настоявала преди, а пламенното ѝ нетърпение, изглежда, бе отстъпило място на други съображения, беше заменено от примирението, което идва след дълбок размисъл. В конкретния случай то беше обагрено от горчивина, доколкото изобщо е възможно да изпитва горчивина една млада дама, градяща своята вяра в нещо голямо.

— Вече нищо ли не искате да ви обещавам? — попита Верена. — Но защо, Олив, защо е тази промяна?

— Скъпо дете, толкова сте млада, толкова озадачаващо млада. Чувствам се на хиляда години, сякаш съм живяла поколения наред, векове наред. Знам нещата от опит, а вие — посредством въображението си. И това е напълно уместно за свежо и будно същество като вас. Все забравям разликата помежду ни — че вие още сте дете, макар и да сте създадена за велики дела. Онази вечер бях забравила, но си го припомних. Трябва да преживеете определени неща и би било погрешно от моя страна да ви спирам. Вече го знам. Разбирам, че преди се обади завистта ми — моята неутолима, жадна завист. Имам я в излишък, но не бива да давам основание някой да твърди, че завистта е женско качество. Не ми е нужно обещанието ви, нужно ми е само вашето доверие и всичко, което произтича от него. От все сърце се надявам да се омъжите, но ако не го сторите, нека не е, защото сте ми обещали. Знаете мнението ми — има благородство в саможертвата в името на велико дело. Свещениците — когато са истински свещеници — не се женят, а нашата обща мечта изисква свещенодействие. Много ми е мъчно, че нито приятелството, нито вярата и милосърдието, нито най-интересното занимание на света — дори такова съчетание изглежда не е достатъчно само по себе си да живееш в негово име. Не познавам никой мъж, който поне мъничко да

изпитва интерес към онова, което се стремим да постигнем. Мразят го, надсмиват му се и при всяка възможност се опитват да го потъпчат. О, да, знам, че има мъже, които се преструват на ангажирани, но те не са искрени и аз им нямам доверие. Готова съм да се сражавам на живот и смърт с всеки мъж! Не твърдя, че няма същества от мъжки пол, които са склонни да ни покровителстват лекичко, да ни потупват по гърба и да ни посъветват да направим някои умерени отстъпки, да признаят, че в някои отношения обществото не е съвсем справедливо към нас. Обаче всеки мъж, който дава вид, че приема изцяло програмата ни, както я разбираме аз и вие, и го прави по собствена воля, без да е принуден — такава личност просто крои да ни предаде. Многобройни господа с радост биха запушили устата ви с целувка! Ако някой ден застрашите тяхната себичност, техните интереси, тяхната липса на морал — за което всеки ден се моля да се случи, скъпа моя приятелко! — за всеки от тях би било огромна победа да успее да ви убеди, че ви обича! Тогава ще видите какво ще ви причини и колко далеч ще го отведе тази обич! Ще бъде много тъжен ден за вас, за мен и за всички нас, ако наистина му повярвате. Както виждате, вече съм съвсем спокойна, всичко съм премислила.

Верена я изслуша с блеснал поглед.

— О, Олив, та вие самата сте прекрасен оратор! — възкликна тя. — Само да пожелаете, ще ме надминете и още как!

Госпожица Чансълър поклати глава с мила тъга.

— Пред вас мога да говоря, но това не е никакво доказателство. Аз не притежавам лекота, аз съм непохватна, суха и стеснителна.

След като се пребори с вихъра на емоциите и навлезе в спокойните води на извисената разсъдливост, тази млада дама прояви най-изисканата си страна. Говореше меко и съпричастно, с благо достойнство и ведра мъдрост, които бяха високо ценени от познатите ѝ и които Верена намираше за почти царствени. Такива настроения обаче рядко се проявяваха пред широка публика, те бяха част от личния живот на госпожица Чансълър. В момента тя беше в плен на такова настроение и опита да обясни непоследователността на приятелката си със спокойната яснота и безпристрастието на жена, чиято склонност към самоанализ беше толкова остра, колкото и склонността ѝ да се отклонява.

— Не ме смятайте за непостоянна, като ви уверявам, че предпочитам да ви се доверя без никакви обещания. Дълга на вас и на всички извинение за грубостта и разпалеността си в дома на майка ви. Просто изведнъж си дадох сметка — само като видях онези млади мъже, — че сте изложена на голяма опасност, и за момент направо обезумях от тази мисъл. Все още виждам тази опасност, но забелязвам и други неща, затова възвърнах равновесието си. Трябва да бъдете в безопасност, Верена, трябва да бъдете спасена, ала не и да сте свързани ръце. Редно е да се получи вследствие на развитието на миогледа ви, от вашата искрена и непоклатима представа за тези хора в светлината, в която ги възприемам аз. А също от усещането ви, че свободата е от огромно значение за работата ви и че единствената свобода за вас и за мен е ревностно да отказвате да правите онова, което често ще ви карат другите, но аз — никога! — Госпожица Чансълър изрече последните думи, гордо вдигнала глава, почти патетично. — Не ми обещавайте, не ми обещавайте! — продължи тя. — Предпочитам да не го правите. Но не ме изоставяйте, иначе ще умра!

Тя оправда непостоянството си съвсем по женски: искаше да се добере до сигурност, като в същото време омаловажи даването на обещание, и щеше да се радва да осигури на Верена шанс да се наслаждава на свободата, която беше толкова важна за нея, като ѝ попречи да се възползва от нея само в едно отношение. Момичето вече изцяло се намираше под нейно влияние. То имаше свои интереси и увлечения — останеше ли самичка, не мислеше само за окаяното положение на жените. Обаче тонът на Олив направи магия и тя осъзна, че в познанията на приятелката ѝ, във възвишеността на възгледите ѝ има нещо, към което поне част от собствената ѝ природа с готовност се стреми. Госпожица Чансълър познаваше историята и философията, поне така изглеждаше в очите на Верена, която смяташе, че съвкупността от знания в тези области позволяват на човек да управлява разумно живота си. Действаше и един по-силен импулс — Верена искаше да угоди на Олив дори и само защото се ужасяваше от това да не ѝ угоди. Недоволството на Олив, нейното разочарование и неодобрение бяха трагични, истински паметни. Тя пребледняваше, но без да пролива сълзи като повечето несвършени жени (плачеше, когато е гневна, не когато е наранена), но душата ѝ сякаш се

препъваше и се задъхваше, като че ли ѝ е била нанесена рана, която ще остане за цял живот. От друга страна, нейното одобрение и задоволство бяха нежни като западен ветреца, а най-редкият признак на благосклонност от нейна страна беше доброволно да се счита задължена на някой мъж. Иначе почти не ги забелязваше. Според нея мъжете като цяло бяха дотолкова задължени на противоположния пол, че всяка жена разполагаше с неограничен кредит по отношение на който и да е от тях и не би могла да изразходва всичко, което се полага по тази всеобща сметка на жените. В ушите на момичето неочаквано съдържаната реч на Олив, която целеше да убеди Верена да не допуска грешката да се омъжи, притежаваше антична прелест, мъдрост, пречистена от природните стихии, и ѝ напомни за качества, достойни за Антигона или за Електра. Ето защо още по-силно ѝ се прииска да направи нещо, с което да се отблагодари на Олив, и въпреки опита на приятелката си да я разубеди, тя заяви, че с готовност ще даде исканото обещание.

— Охотно обещавам да не се омъжа за никой от господата, които бяха в къщата — каза тя. — Струва ми се, че основно от тях се опасявате.

— Обещайте да не се омъжите за човек, когото не харесвате — настоя Олив. — Това би ми донесло огромна утеха!

— Но аз харесвам господин Бъридж и господин Грейси.

— А Матиас Пардън? Ама че име!

— Ами той умее да печели хората. Способен е да каже всичко, което човек би желал да узнае.

— Имате предвид — което не би желал да узнае! Е, ако харесвате всички, изобщо не възразявам. Бих се разтревожила единствено от предпочитания. Не се притеснявам, че ще се омъжите за отблъскващ мъж, опасността се крие в привлекателните мъже.

— Приятно ми е, че признавате някои от тях за привлекателни! — възкликна Верена с тих смях, който благоговението ѝ пред госпожица Чансълър още не беше успяло да заглуши. — Понякога ми се струва, че никой не би ви харесал!

— Мога да си представя мъж, който страшно ще ми хареса — отвърна Олив след малко. — Но не харесвам тези, които срещам. Струват ми се жалки същества.

И наистина тя изпитваше към тях преди всичко хладно презрение. Смяташе повечето за лицемери и насилници. За финал на разговора Верена с обичайното си покорство се съгласи с оптимистичното заключение на приятелката си, че просто преминава през някаква „фаза“ с това свое предпочитание към вечерни посещения на колежанчета и журналисти, която ще надрасне, и отбеляза, че несправедливото отношение на мъжете може да бъде случайност или пък неизменна част от нрава им, но така или иначе, на нея ѝ предстои съществена промяна, преди да реши да се омъжи.

В средата на декември Матиас Пардън посети госпожица Чансълър, за да я попита какво възнамерява да предприеме за Верена. Тя не му беше отправяла покана за посещение и появата на младия господин, чието желание да я види бе твърде неудържимо, за да се съобразява с подобни дреболии, не ѝ се беше случвало достатъчно често, че да я научи на хладнокръвие. За нея посещението на господин Пардън беше проява на волност, но ако очакваше да му внуши този факт, като не го покани да седне, страшно грешеше, защото той отне почвата под краката ѝ, като ѝ поднесе стол. Поведението му беше достатъчно гостоприемно за двама, затова тя нямаше как да не изслуша безпрецедентния му въпрос, приседнала в крайчеца на канапето си (можеше поне да седне където си пожелае). Разбира се, не беше длъжна да му отговори, пък и почти не го схващаше. Той ѝ обясни, че е подтикнат от силния интерес, който изпитва към госпожица Верена, което не направи думите му по-понятни, защото това чувство (от негова страна) беше странна смесица. Той притежаваше галантност, което подсказваше, че отсъствието на деликатност се дължи на професията му, и молеше за разкрития относно *vie intime* на своите жертви с безочливата самоувереност на прочут лекар, който разпитва за симптомите. Искаше да узнае какво възнамерява да прави госпожица Чансълър, защото ако не възнамеряваше да прави нищо, той имал идея, която нямало да крие от нея: лично да се заеме с начинанието.

— Вижте, ето какво бих искал да узная — как мислите, тя принадлежи на вас или принадлежи на цялото човечество? Ако е ваша, защо не я извадите на показ?

Той не целеше да бъде дързък и не съзнаваше безцеремонността си, искаше само учтиво да обсъди въпроса с госпожица Чансълър.

Разбира се, знаеше, че има вероятност Верена да не съумее да се впише в обществото, но тази вероятност не можеше да му попречи да излъска този самороден диамант до блясък. Самият той разполагаше с немалко възможности за публично осъждане или възхвала чрез „могъщите всекидневници“. Всъщност господин Пардън приемаше толкова много неща за даденост, че Олив изгуби дар слово, докато ги обмисляше, а той се възползва от този факт, който възприе за щастлива възможност да бъде пределно искрен. Напомни й, че познава Верена много по-дълго от нея, че е пътувал до Кеймбридж предната зима (през свободните си вечери) при температури от десет градуса под нулата. Открай време смятал момичето за привлекателно, но едва сега очите му се отворили изцяло. Дарбата й била съзряла и той без колебание би я нарекъл блестяща. Госпожица Чансълър можела да си представи как като стар приятел на семейството той преспокойно наблюдавал това прелестно развитие. Тя била способна да очарова хората точно както очаровала самата нея (госпожица Чансълър) и самия него, ако му позволява да добави. Истината била, че Верена е силен коз, който някой трябва да изиграе. За пръв път пред американската публика излизала такава превъзходна ораторка — тя щяла да задмине госпожа Фариндър, която прекрасно го съзнавала. Несъмнено имало място и за двете, изтъкна Пардън, защото стилът им бил различен. Така или иначе, той искал само да докаже, че има място за госпожица Верена. Не било нужно тя да продължи да шлифова дарбата си, вече трябвало да направи пробив. Нещо повече, той смятал, че всеки господин, който я отведе до успеха, ще заслужи уважението й, може би дори щял да я привлече още по-силно, кой знае! Ако госпожица Чансълър искала да я привърже завинаги, трябвало да я тласне напред. От думите на госпожица Верена той заключавал, че покровителката й иска да я убеди да се обучава още известно време, да завърши някакъв курс. Е, вече можел да я увери, че няма по-добра школа от това да застанеш пред няколко хиляди човека, които са платили да те слушат. Госпожица Верена притежавала природна дарба и той силно се надявал нейната наставница да не й отнеме таланта. Момичето щяло да се усъвършенства в крачка, вече притежавало онова голямо нещо, което не се учи, както твърдят древните, така че било най-добре да започне да го използва. Нямало да отрича как му въздейства всичко това — бил запленил от нея и тласкан от възхищението си, искал тя да заеме

полагащото ѝ се място. Не би следвало да го интересува особено как Верена ще стигне дотам, но със сигурност щял да изпита по-силно задоволство, ако ѝ помогне да стигне върха. Ето защо, нека госпожица Чансълър му каже следното — колко дълго смята да възпира развитието ѝ? Колко дълго очаква един смирен почитател да чака? Разбира се, целта на посещението му не била да я подложи на кръстосан разпит — винаги се бил стремил да избягва подобно поведение и настоявал да му каже, ако го е проявил. Дошъл бил със свое предложение и се надявал то да е достатъчно сериозен повод за посещението му. Дали госпожица Чансълър е склонна да си разделят... така да се каже... тази отговорност? Дали не биха могли съвместно да се заемат с госпожица Верена? В такъв случай всички щели да останат доволни. Тя щяла да пътува като компаньонка на момичето, а той щял да се погрижи американците да станат техни последователи. Ако госпожица Чансълър я пуснела да направи няколко крачки, той щял да се погрижи за останалото. Не искал много, само около час и половина три-четири вечери седмично.

Докато той отправяше молбата си, Олив имаше време да събере мислите си и да се запита какво би могла да каже на този чудовищен млад мъж, за да го накара да проумее колко низко намира предложението му да се съюзят, за да извлекат заедно полза от Верена. За жалост, най-саркастичният въпрос, който ѝ хрумна в отговор, беше и най-очевидният, затова той се поколеба за миг как да отвърне, след като тя го попита колко хиляди долара планира да спечели.

— За госпожица Верена ли? Зависи от времето. Тя ще се задържи на сцената най-малко десет години. Не мога да преценя, преди всички щати да узнаят за нея — отвърна той усмихнат.

— Нямам предвид за госпожица Тарант, а за вас — уточни Олив с впечатлението, че го гледа право в очите.

— О, колкото ми оставите! — отговори Матиас Пардън през смях, побрал цялата шеговитост на американската преса, че и повече. — Ако говорим сериозно, не искам да печеля пари.

— А какво искате да постигнете тогава?

— Искам да пиша историята! Искам да помогна на жените.

— На жените — промърмори Олив. И се канеше да добави: „Какво знаете вие за жените?“, но бързата му реакция я възпря.

— По целия свят. Искам да работя за тяхната еманципация. Според мен това е големият въпрос на съвременето.

При тези думи госпожица Чансълър вече скочи на крака — дойде ѝ прекалено. Читателят сам ще прецени по-късно дали беше успяла да постигне целта си, но в онзи момент не разполагаше с изгледи за успех, каквито обещава решимостта да се възползваш от всяка предложена помощ. Това е наказанието за придиричивия, безкомпромисен и затворен нрав, за неспособността да виждаш нещата простичко и отчетливо, а порочни и заплетени. За младата дама нямаше нищо по-отблъскващо от перспективата да дължи своята еманципация на хора като Матиас Пардън. Любопитното беше, че общите качества между него и Верена, които се струаха на Олив романтични и трогателни — простонародният произход, преживяната бедност, скромното съществуване и опитът с грозната страна на живота — ни най-малко не я смелиха. Сигурно защото той беше мъж. Отвърна, че му е много признателна за предложението, но че той явно не разбира Верена и самата нея. Не, не разбираше госпожица Тарант въпреки отдавнашното си познанство с нея. Да, тя непременно трябвало да застане пред публика, а светът щял да я аплодира и завинаги да запомни думите ѝ, ала грубите и прибързани действия били нещо, от което и двете никак не се нуждаели. Промяната на ужасното положение на жените не била въпрос, свързан само с днешния ден, а и с бъдещето, и то за години наред. Много неща трябвало да бъдат обмислени и предвидени. Едно били решили непоколебимо — мъжете не бивало да ги смятат за повърхностни. Когато Верена се появи пред публика, щяла да бъде въоръжена до зъби като Жана д'Арк (сравнението се беше запечатало в съзнанието на Олив), да разполага с всички факти и цифри и да се изправи срещу мъжете на собствената им територия.

— Решени сме да се справим превъзходно с онова, което се каним да направим — заяви много строго госпожица Чансълър пред своя посетител и го остави сам да си прави изводите според силата на въображението си.

Твърдението ѝ не му донесе никаква утеха. Той изпита недоумение и се обезсърчи — всъщност направо му прилоша. Нима не беше обезсърчаващо да я слуша как описва този ужасен процес на подготовка? Като че ли на някого му пукаше и би желал да знае дали

Верена е подготвена, или не! Нима госпожица Чансълър не вярваше в нейното момичешко очарование? Не съзнаваше ли колко силен коз би могла да бъде тя? Това беше последният въпрос, който Олив му позволи да зададе. Изтъкна, че могат да разговарят цяла вечност, преди да постигнат съгласие — гледните им точки бяха толкова различни. Пък и това беше женски въпрос. Целта им беше свързана с жените и трябва да бъде постигната от жените. Неведнъж бяха показвали вратата на младия Матиас, но отстъплението никога не му се беше струвало толкова неприятно. Той беше приветлив човек, но досега не му се беше случвало да изпитва усещането, че не е — и не може да бъде — фактор в съвременната история, а ето че тази хищна жена искаше сама да се възползва от благоприятното стечение на обстоятелствата. Той ѝ даде да разбере, че е изключително себична и че ако реши да принесе една красива личност в жертва на собствените си допотопни теории и на жаждата си за власт, бдителните ежедневници — чийто дълг било да изобличава злото — щели да ѝ потърсят сметка. Тя отговори, че ако вестниците решат да я оскърбят, това си е тяхна работа. Едно оскърбление повече към нейния пол нямало никакво значение. А след като той си тръгна от дома ѝ, тя сякаш съзря зората на успеха си. Битката започна и Олив изпитваше нещо подобно на мъченически екстаз.

XVIII

Седмица по-късно Верена ѝ съобщи, че господин Пардън много настоявал тя да се омъжи за него. И добави с видима радост, че може да зарадва приятелката си с приятната новина, че категорично е отказала да говори по този въпрос. Надявала се Олив поне сега да ѝ повярва, защото предложението било по-примамливо, отколкото госпожица Чансълър смятала.

— Той наистина умее да представя нещата съблазнително — поясни Верена. — Каза, че ако стана негова съпруга, ще ме увлече вихърът на успех, за какъвто сега дори не мога да мечтая. Че съм щяла да се прочуя. Трябвало само да му призная чувствата си и той щял да се погрижи за останалото. Уверява ме, че всеки миг от младостта ми е безценен и че ще го прекараме прекрасно, като обикаляме заедно страната. Мисля, ще се съгласите, че всичко това е направо смайващо, защото аз не притежавам вашата целеустременост!

— Обещава ви успех. Какво е успехът за вас? — попита Олив, загледана в приятелката си с благотворна хладина — временно оттегляне на симпатията, — вече добре позната на Верена (макар да не ѝ допаднаше повече, отколкото отначало), вследствие на която одобрението, когато най-сетне дойдеше, изглеждаше още по-снизходително.

Верена се позамисли и после отвърна усмихнато и уверено:

— Да предизвикам натиск, на който да бъде невъзможно да се противопоставяш. Да принудя Конгреса и щатските законодателни органи да отменят някои закони и да приложат други.

Изрече думите като катехизис, който бе запаметила, а Олив усети, че механичният тон е преднамерено шеговит. Често бяха повтаряли тази дефиниция, защото госпожица Чансълър все намираще повод да напомни на приятелката си какво всъщност представлява успехът. Разбира се, вече лесно можеше да ѝ докаже, че апетитната стръв на господин Пардън е нещо съвсем различно — най-обикновен капан и примамка, подкуп за суетата и нетърпението, начин да накара Верена да се продаде, както и самият той да напълни джобовете си.

Олив прекрасно познаваше непоследователността на момичето, вече беше виждала как на моменти тя е ревностно сериозна, а после става своенравно, макар и невинно, лекомислена — като сега, когато се опитваше да превърне в шега един от най-светите постулати на Олив. Впрочем тя отдавна беше стигнала до извода, че не е нужно Верена да бъде като нея — Олив беше цялостна, монолитна, а момичето сякаш беше съставено от многобройни късчета, между които имаше тесни и капризни цепнатини, през които понякога отвътре струеше насмешливо сияние. Именно поради разликата между двете жени предложението на господин Пардън за нескончаеми вълнения изглеждаше примамливо на Верена и тя изобщо проявяваше някаква търпимост към него. Олив се стараеше да отдава подобни отклонения на младостта и на провинциалното възпитание на момичето, но дори когато се стараеше най-много, Верена я укоряваше — доколкото изобщо неизлечимо благият нрав на Верена бе способен да укорява, — че не е достатъчно толерантна. Олив явно не проумяваше, че докато господин Пардън беше рисувал тази картина и бе държал момичето за ръка (неуместна представа), тя беше отправила дълъг и изпълнен с копнеж поглед през отворената от него врата към веселото оживление в света и после се бе извърнала единствено заради приятелката си към по-суровите морални изпитания и по-чистите усилия.

Заради приятелката си и заради всички свои поробени посестрими, Верена беше направила саможертва и след известно време тази мисъл вдъхна сигурност на Олив. Беше като гаранция за бъдещето, защото Олив знаеше, че младият журналист няма да се откаже лесно, но беше и уверена, че Верена няма да се поддаде.

В момента господин Бъридж често посещаваше малката къща в Кеймбридж — Верена ѝ беше разказала. Всъщност ѝ разказваше много, почти всичко. Вече идвал без господин Грейси, сам намирал пътя и предпочитал да няма никой друг. Толкова допаднал на майка ѝ, че тя почти винаги излизала от стаята — главното доказателство колко високо цени госпожа Тарант посетителя джентълмен. Вече знаели всичко за него: баща му бил починал, майка му била много известна светска личност, а самият той притежавал значително наследство. В Ню Йорк го ценели високо. Колекционирал красиви предмети, картини и антики, за които специално пътувал до Европа, а много от тях били изложени в дома му в Кеймбридж. Притежавал инталии, испански

олтарни покривала и рисунки на стари майстори. Отличавал се от повечето мъже, изглежда искал да се наслаждава на живота и смятал, че човек наистина може да го постигне, стига да си го позволи. Разбира се, съдейки по притежанията му, явно смятал, че човек се нуждае от доста неща в бита си. След известно време Верена сподели с Олив — с известно закъснение, — че той я поканил в дома си, за да разгледа съкровищата му. Искал да ѝ ги покаже, сигурен бил, че ще им се наслади. Верена също беше сигурна, но нямало да отиде сама, искаше Олив да я придружи. Щели да пият чай, освен това щели да присъстват и други дами, а Олив щяла да ѝ каже какво мисли за живот, изпълнен с толкова много красота. Госпожица Чансълър обмисли всичко това и тъй като реши, че е най-добре засега просто да приеме случилото се, защото иначе щеше силно да се разтревожи. Отправи гореща молба към небето лукавите млади мъже с много свободно време да оставят Верена на мира, обаче явно нямаше да се получи, затова беше най-безопасно самата тя да се запознае с колкото може повече ухажори и да ги прецени. Ако Олив не беше толкова сурова, би приела с усмивка откровеността, с която момичето прие нейната теория. Тя разпалено обясняваше, че господин Бъридж изобщо не иска същото като клетия господин Пардън. Той я молел да му разяснява възгледите си много по-често от другия господин, но изобщо не намеквал, че искал да ѝ стане съпруг или агент на публичните ѝ лекции. Засега най-смелото му твърдение беше признанието, че я харесва по същата причина, по която харесва стари емайли и стари бродерии, а когато тя отбеляза, че не проумява по какво прилича на тези неща, той поясни, че тя е крехка и специална като тях. Може и да беше специална, обаче Верена възрази срещу мнението му, че е крехка. Изобщо не искаше да я смятат за такава, от което Олив отсъди, че момичето не приема доверчиво всичко, казано от младия мъж. Когато госпожица Чансълър попита Верена дали уважава господин Бъридж (а момичето вече знаеше колко тържествено звучеше тази дума от устата на Олив), тя отвърна със своя нежен и суетен смях, но явно съвсем добронамерено, че няма значение дали го уважава, защото нима всичко това не било просто фаза — същата, за която вече говорили? Колкото по-бързо го изживеела, толкова по-добре, нали така? Беше убедена, че посещение в дома на господин Бъридж ще ускори прехода. Както вече изтъкнах, Верена с радост приемаше въпросната фаза като неизбежна

и неведнъж повтаряше на Олив, че след като се борят с мъжете, трябва да ги опознаят колкото може по-добре. Госпожица Олив попита защо майката на Верена не я придружи да разгледа въпросните антики, след като стана ясно, че господин Бъридж не е пропуснал да покани и госпожа Тарант, и момичето се съгласи, че така би било много полесно, само че майка ѝ нямало да ѝ обясни толкова добре като госпожица Чансълър дали господин Бъридж заслужава уважението ѝ. Необходимостта да решат дали господин Бъридж е достоен за уважение придоби изключително важно нравствено значение в живота на двете забележителни млади жени, превърна се в знаменателно събитие. Отначало Олив опита да го отхвърли — не решението, а мероприятиято, защото, както е известно, тя отдавна беше решила за себе си с какво уважение следва да се ползва който и да е представител на противоположния пол. Ако господин Бъридж продължаваше да я изкарва от търпение, имаше опасност Верена да реши, че приятелката ѝ е несправедлива към него. Беше убедена, че неговата игра е много по-сериозна от тази на младия Матиас, и беше склонна да го наблюдава, обаче прецени, че е по-благоразумно да не се опитва да съкрати фазата (възприе тази терминология) преждевременно — укор, който щеше да си навлече, ако незабавно се затвори, както се изразяваше Верена, за младия ценител.

Ето защо беше договорено госпожа Тарант заедно с дъщеря си да приеме поканата на господин Бъридж. Няколко дни по-късно дамите го посетиха в жилището му. Разбира се, след това Верена имаше много за разказване, но се разпростря по-подробно на впечатленията на майка си, отколкото на своите. Госпожа Тарант се беше запасила с такива за цяла зима. Присъствали и няколко дами от Ню Йорк, които били „на линия“ в онзи момент и с които тя хубавичко си побъбрила. Уверила ги колко ще се радва да ги приеме в дома си, но те още не били прекосили дъсчената пътека в предния ѝ двор. Господин Бъридж се държал изключително мило и много интересно им разказвал за колекциите си, които били превъзходни. Верена беше склонна да смята, че той заслужава уважение. Признал, че всъщност изобщо не се занимава с право и е дошъл в Кеймбридж само за дипломата. Тя обаче не виждала защо и това да не е достатъчно, когато човек се държи толкова приятно. Стигна дори дотам да попита Олив дали вкусът и любовта към изкуството нямат никакво значение, от което приятелката ѝ

заклучи, че момичето е навлязло доста сериозно във фазата си. Разбира се, госпожица Чансълър разполагаше с готов отговор. Вкусът и любовта към изкуството са хубаво нещо, когато разширяват съзнанието, а не когато го стесняват. Верена се съгласи и отбеляза, че тепърва ще видят какво е въздействието им върху господин Бъридж — забележка, която събуди опасенията на Олив, че събитията ще се развиват главоломно. Особено след като момичето добави, че е планирано още едно посещение у младия мъж и че този път Олив трябва да отиде с нея, защото той горещо помолил да му бъде оказана тази чест, а и защото на самата нея много ѝ се искало заедно да разгледат красивите му вещи.

Ден-два по-късно господин Хенри Бъридж остави визитната си картичка на прага на госпожица Чансълър, придружена с бележка, в която изразяваше надеждата си тя да пие чай с него в конкретен ден, когато очаквал да го посети и майка му. Олив отговори, че ще откликне на поканата заедно с Верена, но се озова в изключителното за нея положение да не е съвсем наясно как да постъпи. Озадачаваше се, че Верена я подтиква да предприеме тази стъпка, след като беше свободна да отиде и без нея, а това показваше две неща: първо, че тя е силно заинтригувана от господин Хенри Бъридж, и второ, че душата ѝ е невероятно невинна. Иначе нищо не можеше да обясни безразличието ѝ към подобна възможност да флиртува. Верена искаше да узнае истината и явно беше убедена, че Олив Чансълър вече разполага с нея. Ето защо настойчивостта ѝ доказваше преди всичко, че цени по-високо мнението на приятелката си за Хенри Бъридж, отколкото своето собствено — което пък напомни на Олив огромната отговорност, с която се бе нагърбила, с решението да формира този щедър млад ум и за високото място, което вече заема в него. Такива откровения би следвало да ѝ носят удовлетворение, а причината да не стане съвсем така, беше съжалението на по-голямата жена, че субектът, относно който искаха мнението ѝ, е млад мъж, лишен от най-лошите пороци. Вечерта, когато Олив Чансълър се запозна с Хенри Бъридж в дома на госпожа Тарант, той наистина беше помогнал да я „изкарат от кожата“, както се изразяваха двете млади приятелки, но въпреки това тя отчетливо усещаше, че той е истински джентълмен и свестен човек.

Това стана болезнено ясно по време на посещението в дома му. Той беше толкова добронамерен, забавен, дружелюбен и грижовен,

толкова внимателен към госпожица Чансълър, домакинстваше в ергенската си квартира с такава лекота, че отначало Олив седеше и безмълвно разтърсваше съвестта си като спрял часовник, за да я принуди да изтъкне по-основателна причина да не го харесва. Установи, че без никакви трудности ще възненавиди майка му, което, за жалост, не обслужваше така добре целите ѝ. Госпожа Бъридж беше пристигнала да прекара няколко дни със сина си и беше отседнала на хотел в Бостън. Олив се досети, че след съвместно прекараната вечер би било вежливо да я посети, но за радост, можеше да се оправдае с бостънския темперамент и да остави нещата така. Честно казано, беше малко досадно, че госпожа Бъридж е нюйоркчанка до мозъка на костите си и всъщност нямаше да забележи дали една жителка на Бостън се отбива да я посети, или не, но изглежда дори най-сладкото от мъщение понагарча. Тя беше светска дама, едра и пищна, със светла кожа и типично грозновата. Имаше вид на муден и доста тромав човек, но впечатлението тутакси се разсейваше от бързия ѝ и весел говор, от краткия и звънлив смях, с който завършваше всяка изречена шегга (независимо каква). Създаваше впечатление, че бързо схваща всичко, което види и чуе. Очевидно беше свикнала да говори и дори да изслушва, макар и да не изчакваше дълго за подробностите и вмятанията. Не беше последователна, а бърза, и си личеше, че не обича обясненията, макар че надали имаше причина да се бои от тях. Предпочиташе общата картина, не детайлите, държеше се с всички вежливо, но в никакъв случай мило, и беше безукорно общителна, без да доверява нищо лично, както постъпваха жителите на Бостън, когато (в мигове на превъзбуда) искаха да внушат, че не са подозрителни. В цялото ѝ поведение имаше нещо, което подсказваше на Олив, че светът на тази жена е по-широк от нейния. Нашата млада героиня се подразни, когато научи, че госпожа Бъридж е живяла доста години в Европа, което тутакси я изпрати в групата на покварените. Научи засегната, че нито майката, нито синът са прекарвали зад граница по-дълго от нея и че ако ще ги осъжда, че са развейпрах, трябва да го прави индивидуално. Дали тази преценка бе улеснена от факта, че госпожа Бъридж много харесваше Бостън и колежа Харвард, интериора на сина си, чая си (поднесен в стар севърски порцелан), който изобщо не беше толкова лош, колкото бе очаквала, компанията, която беше поканил да се запознае с нея (присъстваха трима-четирима

господа, един от които беше господин Грейси), и накрая, но не на последно място, харесваше Верена Тарант, към която се отнасяше като към знаменитост — мило и умно, но без майчинска нежност или други прояви на разликата във възрастта? Разговаряше с момичето, все едно са равни в това отношение, все едно геният на Верена и славата ѝ компенсират несъответствието, затова момичето не се нуждаеше от закрила или насърчение. Гостенката обаче не направи нито намек за възгледите на младата жена, не зададе нито един въпрос относно „дарбата“ ѝ — пропуск, който озадачи Верена, и тя напълно искрено сподели разсъжденията си в тази връзка с Олив. Госпожа Бъридж явно смяташе, че всички присъстващи имат отличителна особеност и дарба и че заедно са чудесна компания. Нищо в поведението ѝ не издаваше да се страхува от Верена заради сина си. Не приличаше на човек, който би желал той да се ожени за дъщерята на лецител с хипноза, но въпреки това, изглежда, смяташе за очарователна появата на тази млада жена в Кеймбридж. Клетата Олив беше разкъсвана от противоречиви чувства. Ужасяваше я мисълта Верена да се омъжи за господин Бъридж, но въпреки това се ядосваше, задето майка му, изглежда, също не намираще младата червенокоска, на чиято свежест се наслаждаваше, за сериозна опасност. Всичко това тя забеляза през призмата на своята стеснителност и на съзнателното и напрегнато мълчание, в което доброволно потъваше през повечето време. Можем само да предполагаме колко ярка би била картината в съзнанието ѝ, ако приемаше нещата по-простичко, защото беше достатъчно интелигентна, за да не се държи неприятно дори за самозащита.

Трябва да добавя обаче, че в един миг тя се почувства почти щастлива — или поне си помисли колко е жалко, че не може да бъде. Госпожа Бъридж помоли сина си да изсвири „нещо мъничко“, а той седна на пианото и демонстрира талант, достоен за гордостта на тази дама. Олив беше силно чувствителна към музиката, затова очарователното изпълнение на младия господин нямаше как да не ѝ въздейства успокоително и приятно. Първото „нещо мъничко“ беше последвано от второ, а изборът неизменно беше много удачен. Гостите седяха пръснати на червеникавото сияние на камината, слушаха притихнали в удобни пози, носеше се леко ухание на горящи дърва, примесено с дъха на Шуберт и Менделсон. Лампи с абажури светеха меко тук-там, шкафовете и конзолите хвърляха кафеникави сенки, от

които проблясваше по някоя ценна вещ: фигурка от слонова кост или италианска чаша от периода чинкуеченто. При тези обстоятелства Олив имаше възможност за половин час да се отпусне, да се наслаждава на музиката, да признае, че господин Бъридж свири с изтънчен вкус, да се почувства във временно примирие. Нервите ѝ се успокоиха, проблемите ѝ — поне временно — отстъпиха на заден план. Под това влияние и в тази обстановка цивилизацията оказва своето въздействие, цареше хармония и човешкият живот престана да бъде битка. Тя дори се запита защо е необходима тази битка, взаимоотношенията между мъжете и жените в колоритната групичка на присъстващите не ѝ се струваха враждебни. С две думи, тя получи възможност за неочаквана почивка, по време на която очите ѝ следяха главно Верена, седнала близо до госпожа Бъридж и потънала в музиката повече от Олив. Тя носеше наслада и на нея, заслушаното ѝ лице несъзнателно се обръщаше към различни части на стаята, а очите ѝ неопределено се спираха на изящните дреболии, подчертани от сиянието на огъня. Понякога госпожа Бъридж свеждаше към нея лице и ѝ се усмихваше мило, Верена отвръщаше на усмивката ѝ и изражението ѝ сякаш казваше: о, да, отказвам се от всичко, от всички принципи, от всички проекти. Още преди да стане време да тръгват, Олив усети, че и двете (и тя, и Верена) доста са се размекнали. Сякаш имаше сили само да отведе приятелката си, когато чу госпожа Бъридж да я кани да прекара две седмици в Ню Йорк. Тогава Олив възкликна мислено: „Дали не е някакъв заговор? Защо просто не я оставят на мира, за бога?“, и понечи да загърне девойката със своята наметка, както бе правила и преди. Верена отговори донякъде необмислено, че с огромно удоволствие ще посети госпожа Бъридж, после погледна към Олив и овладя привързаността си, като добави, че вероятно домакинята не би я поканила, ако знаеше категоричната ѝ подкрепа за еманципацията на жените. Госпожа Бъридж погледна към сина си и се засмя — поясни, че е прекрасно осведомена за възгледите на Верена и че надали има по-голям симпатизант на тези възгледи от нея. Силно се интересувала от еманципацията на жените и смятала, че може да се направи много. Прозвучаха само тези две забележки относно важната тема и нито Хенри Бъридж, нито приятелят му Грейси споменаха пред Верена за евентуална нейна лекция пред студентите в Харвард. Верена беше споделила с баща си, че Олив е наложила вето по въпроса, и

Тарант предаде на младите мъже, че явно госпожица Чансълър ще организира събитието по свой начин. Самият той смятал въпросния начин за доста заобиколен, но госпожица Чансълър му внушила, че е много сериозна, което го плашело и отнемало съпротивителните му сили — толкова страшни асоциации предизвиквало. Познатите му с най-сериозно отношение били членовете на някакъв комитет отпреди десетина години, които разследвали явлението „материализация“ на духове и насочили към него безмилостния лъч на научния метод. На Олив ѝ се струваше, че закачливостта на господин Бъридж и на господин Грейси се е изпарила, което обаче не ги правеше по-малко цинични. На раздяла Хенри Бъридж настоя Верена сериозно да обмисли поканата на майка му, а момичето отвърна, че надали в бъдеще ще може да отделя много време на хора, които вече споделят възгледите ѝ: очакваше да се заеме с другите, които не ги споделяха.

— Да не би графикът ви да изключва всякакви развлечения, всякаква почивка? — попита младият мъж с обезпокоено изражение.

С присъщото си добродушно и ведро уважение Верена пренасочи въпроса към своята спътница както обикновено.

— Изключва ли ги графикът ни?

— Опасявам се, че развлечението, на което се насладихме днес следобед, трябва да ни стигне за доста време — отвърна Олив не рязко, а доста величествено.

— Е, той достоен ли е за уважение? — настойчиво попита Верена, докато двете млади жени се отдалечаваха в здрача, крачейки рамо до рамо със зимните си наметки като монахини от свят орден.

Олив се позамисли.

— Да, много — като пианист!

Верена се върна с нея в града с конска карета — беше отседнала на Чарлс Стрийт за няколко дни — и вечерта озадачи Олив, като се отдаде на разсъждения, сходни на собствените ѝ странни мечтания в красивото жилище на господин Бъридж, но срещу които реагира бурно.

— Хубаво би било да приемаме мъжете такива, каквито са, а не непрекъснато да мислим за недостатъците им. Хубаво би било да не си задаваме толкова много въпроси, а да приемем, че те са намерили своите отговори и вече можем да поседнем в удобното старо испанско кожено кресло, да дръпнем завесите, за да ни предпазват от студа,

тъмнината и огромния, страховит и жесток свят, и да слушаме Шуберт и Менделсон до безкрай! Тях изобщо не ги е интересувало женското страдание. Днес изобщо нямах усещането, че ми е нужно правото да гласувам, а ти? — попита Верена накрая Олив, както винаги завършваше подобни размисли.

Младата дама прецени, че е наложително да ѝ даде категоричен отговор:

— Винаги имам това усещане — навсякъде, денонощно. Ето тук го имам — тържествено притисна тя с ръка сърцето си. — Усещам го като дълбока и незабравима злина, както човек усеща позорно петно върху честта си.

Верена се засмя звучно, въздъхна тихо и каза:

— Не знам, Олив, понякога се питам дали без вас щях изобщо да се чувствам така.

— Скъпа моя приятелко — отговори Олив, — за пръв път ми казвате нещо, което толкова ясно изразява близостта и светостта на нашия съюз.

— Вие наистина сте моята опора — увери я Верена. — Вие сте моята съвест.

— Бих искала да кажа, че ми придавате форма, че сте моят плик. Но сте твърде красива за това! — отвърна Олив на комплимента на приятелката си и добави, че би било много по-лесно да се откажат от всичко, да дръпнат завесите и да прекарат живота си в изкуствена обстановка на светлината на розови лампи. Щеше да им бъде много по-лесно да се отдръпнат от борбата, да изоставят всички нещастни жени по света на тяхната горестна участ от незапомнени времена, да свалят бремето от плещите си, да затворят очи за цялата мрачна картина, с две думи, просто да умрат. Верена възрази, че изобщо не се кани да умира и че тази представа е по-злокобна от всичко, което действително става по света, че животът ѝ още не е приключил и че не възнамерява да допусне отговорностите ѝ да я премажат. Накрая двете млади жени заключиха, както бяха правили многократно преди, че помежду им цари пълно и вдъхновяващо единомислие, че са решени да продължат да живеят и да успяват, да се прочуят, за да не останат неизвестни, и да добият сила, за да не останат безполезни. Олив не за пръв път заявяваше, че иска или да живее възвишено, или изобщо да не живее. Светът беше пълен със злини, но тя се радваше, че се е

родила, преди той да бъде пометен, докато все още може да му противостои, да си постави задача и да получи възнаграждение за нея. След като бъдат осъществени големите реформи, след като настане денят на справедливостта, няма ли животът да бъде доста безличен и беден? Олив никога не беше отричала, че надеждата да се сдобие със слава, да се прочуе е един от най-силните ѝ мотиви. Беше на мнение, че най-ефикасният протест срещу робството на жените беше всяка представителка на пола да стане видна личност. Ако някой дочуеше дори част от разговора на тази вдъхновена двойка, щеше да бъде трогнат от силния им стремеж към светска слава. Идеята не беше хрумнала на Верена, но тя разпалено я беше възприела от приятелката си и беше заинтригувана от нея. Олив смяташе, че партньорството между умовете на тях двете — като всяка от тях беше лишена от важни качества — е единна цялост, която с оглед на престоаящата задача няма как да не се окаже блестящо ефикасно. Верена нерядко беше много по-неотзивчива, отколкото би желала Олив, но хубавото на характера ѝ беше, че само след кратък досег с върховната идея — Олив винаги се стараше да ѝ показва блясъка ѝ като на скъпоценен камък в отворена кутийка — тя отново се разпалваше, лумваше, попиваше думите от убедителните устни на приятелката си, превръщаше се във вълшебен глас и отново ставаше красива млада пророчица. Освен това Олив усещаше, че без нежното присъствие на Верена кръстоносният им поход ще се лиши от сладост, от така наречената от католиците екзалтация. И от друга страна, съзнаваше, че силата на момичето не е в логическата и статистическата страна на въпроса, поради което се нуждае от нейната подкрепа. Двете заедно обаче бяха свършени, бяха цялост и щяха да тържествуват.

XIX

Представата за техния триумф, макар още далечен и неокончателен, но предшестван от сериозни усилия, толкова ревностни, че никога не им липсваше екстаз, неизменно съпътстваше двете приятелки, но най-вече Олив, през зимата на 1870 година, когато започна най-паметният период от живота на госпожица Чансълър. Към Коледа беше предприета стъпка, която съществено придвижи напред делата ѝ и им придаде постоянен характер. Крачката се изразяваше в това, че Верена се премести да живее при нея на Чарлс Стрийт след уговорка между Олив, Селак Тарант и съпругата му момичето да пребивава там няколко месеца. Пътят вече беше напълно разчистен. Госпожа Фариндър беше започнала ежегодната си голяма обиколка, вдъхновяваше хора от Мейн до Тексас. Матиас Пардън (най-вероятно) беше поукротил своя плам, а госпожа Луна се бе установила в Ню Йорк, където беше наела къща за една година и откъдето написа на сестра си, че ще наеме Базил Рансъм (с когото общуваше по този повод) да се грижи за правните ѝ дела. Олив се чудеше какви точно правни дела има Аделайн и се надяваше да не се е забъркала в някоя неприятност с хазяина или с шапкаря си, та да се налага толкова често да разговаря с господин Рансъм. Госпожа Луна много скоро ѝ съобщи, че въпросните разговори са започнали, че младият южняк е идвал на вечеря при нея, че доколкото можела да прецени, работата му не вървяла особено, и се опасявала, че той надали дори вечеря всеки ден. Ала вече носел цилиндъркато северняк и Аделайн довери на сестра си, че го намира много привлекателен. Държал се много мило с Нютън, най-подробно му разказал за войната (южняшката версия, разбира се, обаче госпожа Луна не давала пет пари за американската политика и искала синът ѝ да научи всички версии), а Нютън непрекъснато говорел за него, наричал го „Рани“ и имитирал произношението му на някои думи. След това Аделайн написа, че е твърдо решила да му повери делата си (Олив само въздъхна съвсем не великодушно, като си помисли какви ли „дела“ има сестра ѝ), а по-късно ѝ довери, че сериозно се замисля дали да не го наеме за възпитател на Нютън.

Искаше ѝ се това интересно дете да получи частно образование и според нея щеше да е много по-приемливо да го повери на човек, който и бездруго е част от семейството. Писмата на госпожа Луна звучаха така, все едно Базил смята да се откаже от професията си, за да обучава сина ѝ, но Олив беше сигурна, че това се дължи просто на претенциозния навик на сестра ѝ, особено след завръщането ѝ от Европа, да се изразява така, като че ли тя винаги се нуждае от специални мерки.

Въпреки разликата във възрастта Олив отдавна я беше преценила и беше решила, че на Аделайн ѝ липсват всички качества, които трябва да притежава един човек, за да ѝ стане интересен. Беше богата (или поне достатъчно заможна), имаше традиционни разбирания и плах нрав, много обичаше вниманието от страна на мъжете (сред които ѝ се носеше славата на дръзка, но Олив се отнасяше присмехулно към подобна смелост), водеше егоистичен и инстинктивен живот, не обръщаше внимание на актуалните тенденции, бъдещите опасности, новите истини и големите обществени проблеми, все едно са просто гарнитура на дреха, каквато почти представляваше самата тя. Ясно като бял ден беше, че тя няма съвест, и Олив много се дразнеше, че ако е устроена така, на жената са спестени много неприятности. „Делата“ на Аделайн, както вече намекнах, нейните социални връзки, възгледите ѝ за образованието на Нютън, нейната практика и нейните теории (защото такива тя имаше многобройни, да ме прости Господ!), внезапните ѝ пориви да се омъжи повторно и още по-глупавите ѝ отстъпления пред лицето на опасността (защото тя не притежаваше дори смелостта на лекомислието) — всичко това беше обект на трагична преценка от страна на Олив още от завръщането на по-голямата ѝ сестра в Америка. Трагичното не се изразяваше в конкретна вреда, нанесена ѝ от госпожа Луна (защото тя имаше полза от нея дори когато ѝ оказваше честта да ѝ се присмива), а в самия спектакъл, в драмата, направлявана от пръста на съдбата, чиито малки и позорни сцени се разгръщаха толкова логично една след друга. Разбира се, развързката съответстваше на развитието и щеше да бъде духовната гибел на госпожа Луна, която накрая нямаше да проумява словата на Олив и щеше да затъне още по-дълбоко в светска охраненост, в последното самодоволство, във върховната глупацина на дребнавия и благовъзпитан консерватизъм. Що се отнася до Нютън, когато порасне,

той щеше да стане още по-противен от сега, ако това изобщо е възможно. Всъщност развитието му нямаше да е нагоре, а надолу, ако майка му продължаваше да го възпитава по същата глупава система. Той беше непоносимо нахален и себичен, а под претекст, че иска на всяка цена да съхрани изискаността му, Аделайн го коткаше и го глезеше, непрекъснато го държеше до полата си, позволяваше му да пропуска уроците, когато момчето се преструваше, че го боли ухо, въвличаше го в разговора и му разрешаваше да ѝ отговаря с нетипично за възрастта му раздражение, когато тя наложеше дори най-дребното ограничение. Според Олив мястото му беше в някое държавно училище, където децата на обикновените хора да му покажат колко нищожно значение има, при това, ако се наложи, да го сторят с някой пердах от време на време. Двете дами бяха провели разпален спор на тази тема, преди госпожа Луна да си замине от Бостън — сцена, на чийто финал Аделайн притискаше неотразимия Нютън към гърдите си (той беше влязъл в стаята тъкмо в този момент) и настоя той да се закълне, че ще живее и ще умре, следвайки принципите на своята майка. Госпожа Луна заяви, че ако трябва някой да я тъпче — каквато най-вероятно беше съдбата ѝ! — предпочита да я тъпчат мъже, а не жени, и че ако Олив и приятелите някога вземат властта, те ще станат още по-безмилостни деспоти от вече познатите в историята. Нютън положи детска клетва, че никога няма да бъде разрушителен и нечестив радикал, а Олив реши, че след случилото се вече не е нужно да се тревожи за сестра си, и просто я остави да следва съдбата си, която току-виж се окаже, че е да се омъжи за враг на страната, за мъж, който със сигурност обича да контролира жените с бич и окови, както той и близките му са постъпвали преди с цветнокожите. След като тя толкова харесваше добрите стари нрави от миналото, той щеше да ѝ ги сервира обилно. Щом искаше да е консервативна, нека най-напред опита какво е да си съпруга на консерватор. Олив се тревожеше мъничко за Аделайн, ала повече се притесняваше за Базил Рансъм. Мислеше, че след като той мрази жените със самоуважение (и всички други), съдбата му се отплаща справедливо, като му изпраца Аделайн да се увеси на шията му. Това щеше да е поетичното възмездие на съдбата заради предразсъдъците му. Олив размишляваше над всичко това, както по принцип се стараяше да размишлява — от възвишена гледна точка, и накрая се увери, че желанието ѝ да види двамата си

роднини в Ню Йорк свързани не се дължи на желанието за сигурност на една нервна личност. Бракът им щеше да удовлетвори не само нейното усещане за уместност, но и щеше да бъде пример за някои закономерности. Благодарение на философската си нагласа Олив много обичаше нагледната илюстрация на закономерностите.

Не знам с какво прозрение я осени съвестта ѝ (извор на голяма утеха за нея) и тя реши, че госпожа Фариндър е повела битката в отдалечени територии и ще се върне в Бостън навреме, за да поеме председателството над голямата Женска конвенция, за която вече беше оповестено, че ще се състои в града през юни. Доволна беше, че тази властна жена ще отсъства — така хоризонтът беше чист, а въздухът — по-свеж. Означаваше и свобода от официалната критика. Досега не съм споменавал определени епизоди от по-скорошното общуване между двете дами и трябва най-общо да проследя последиците от тях. Те може да бъдат обобщени в твърдението, което несъмнено няма да поразни никой с оригиналността си, че вероятността две властни жени да си допаднат не е по-голяма, отколкото при двама властни мъже. След събирането у госпожица Бърдзай, довело до толкова важен резултат за Олив, тя имаше повод за по-близко общуване с госпожа Фариндър, при което узна, че великата предводителка на женската революция е единственият човек (в този край на света), който се отличава с по-голяма съсредоточеност и решимост от самата нея. Стременията на госпожица Чансълър напоследък съществено се активизираха, самоувереността ѝ зазвуча много по-ведро отпреди и тя проумя, че когато една душа среща друга, следва или взаимно поглъщане, или остър сблъсък. Отдавна беше схванала, че трябва да се съобразява с упорството на света, но сега установи, че трябва да се съобразява и с определени елементи от женския лагер. Което усложняваше нещата, а подобно усложнение, естествено, не правеше госпожа Фариндър по-приемлива. И двете имаха възвишени идеали, просто беше разумно и двете да се изявяват на едно и също поле. След като подобни усещания са деликатен проблем дори сред мъжете, няма нужда да напомняме на читателя невероятния вид, който може да приемат при същества с по-изискан нрав. Затова за три месеца Олив премина от етапа на благоговението към този на конкуренцията, а процесът се ускори, след като Верена беше въввлечена в събитията. Поведението на госпожа Фариндър към момичето беше много странно.

Отначало беше поразена от нея, а после — не. Отначало ѝ се искаше да я привлече под крилото си, после определено започна да страни от нея и сподели с Олив, че такива като нея вече има предостатъчно. Ама разбира се, „такива като нея“ — фразата отекна във възмутената душа на госпожица Чансълър. Възможно ли беше госпожа Фариндър да не разбира какво представлява Верена и да я бърка с пошлите търсачки на евтина слава? Отначало Олив искаше да получи одобрението на госпожа Фариндър за своето протеже, имаше нужда от заповедта на главнокомандващата. Ето защо двете млади жени неведнъж бяха ходили на поклонение в Роксбъри и всеки път Верена изпадаше в пророческото си състояние, при това в най-очарователната му разновидност. То я спохождаше съвсем непринудено и изящно по време на разговора и се изливаше като поток от красноречие, още по-въздействащ от обичайните ѝ речи у госпожица Бърдзай. Госпожа Фариндър реагира доста суховаго на тези прояви, които никак не приличаха на собствения ѝ ораторски стил — забележителен и убедителен. Сериозно поставиха въпроса дали тя да напише писмо до „Ню Йорк Трибюн“, с което да наложи госпожица Тарант като знаменитост, но въпросното благодетелно епистолярно творение така и не се появи. Олив вече прекрасно съзнаваше, че не може да очаква никакви услуги от пророчицата от Роксбъри. Превзетостта, фалшивата скромност и дребните резерви ѝ пречеха да вземе перото. Ако Олив не твърдеше директно, че госпожата завижда на по-атрактивната речовитост на Верена, то беше само защото подобно твърдение щеше да предизвика по-силно въздействие на малко по-късен етап. Тя обаче отбеляза, че явно госпожа Фариндър иска да държи в ръцете си поводите на женското движение и че гледа подозрително на донякъде романтичните и естетични елементи, които Олив и Верена сякаш опитват да внесат в него. Те настояваха най-вече на това, че жените са нещастни през всички епохи, обаче госпожа Фариндър изглежда не даваше пет пари за това, нито пък познаваше добре историята. За нея всичко започваше от днешния ден и тя настояваше жените да получат права независимо дали са нещастни, или не. В резултат Олив се метна на шията на Верена отчасти с негодувание, отчасти с възторг, възкликна, че ще им се наложи да водят битката без помощ от други хора, но всъщност толкоз по-добре. Ако бяха всичко една за друга, какво повече можеха да искат? Щяха да бъдат изолирани, ала

свободни. Това възприемане на положението донесе със себе си усещането, че двете вече се превръщат в сила. Възмущението на Олив не утихна напълно, защото тя не само имаше несъмненото и самонадеяно усещане, че госпожа Фариндър е единствената изтъкната личност, която има правото да я съди (само по себе си достатъчна причина за враждебност, защото макар да обичаме да ни хвалят по-високопоставени от нас хора, предпочитаме критиката да идва от другата посока), и бузите ѝ все още току пламваха заради мнението, изказано изненадващо от госпожа Фариндър след цялото проявено уважение към нея. Молеше се богу никога да не стане толкова тесногръда и себична. Беше лекомислена, светска, неопитна, несериозна, чест посетител на Бийкън Стрийт, а фактът, че бе взела Верена Тарант под крилото си, беше просто чудата игра на кукли за възрастни хора — ето в каква светлина смяташе госпожица Чансълър, че гледа на нея госпожа Фариндър. Може би беше по-добре, че заблудата е толкова голяма, но въпреки това в очите на Олив бликваха гневни сълзи, когато се замислеше над тази несправедливост към нея. Лекомислена, светска, Бийкън Стрийт! Тя изтръгна от Верена обещание, че много скоро целият свят ще узнае колко далеч от истината е всичко това. Както вече съм отбелязвал, в такива моменти Верена се издигаше на висотата на положението. Дълбоко в себе си тя се измъчваше от решението си завинаги да се откъсне от Бийкън Стрийт, но сега изцяло беше в ръцете на Олив и беше готова на всякакви саможертви, за да докаже, че благодетелката ѝ не е лекомислена.

Въпросът с нейния дълъг престой на Чарлс Стрийт беше уреден по време на посещение на Селах Тарант по молба на госпожица Чансълър. Вероятно си струва да опишем разговора, който имаше някои любопитни подробности, но ми е позволено да спомена само най-впечатляващите от тях. Олив искаше да постигне разбирателство с него, искаше положението да бъде съвсем ясно, затова колкото и да ѝ беше неприятно да го посрещне в дома си, тя го покани в конкретен час, когато беше планирала Верена да не е в къщата. Не сподели случилото се с момичето, мрачно си каза, че това е първата измама (защото премълчаването от страна на Олив си беше измама) спрямо приятелката ѝ, и се зачуди дали в бъдеще ще ѝ се налага да прибегва до още. И веднага си обеща, че няма да се поколебае да го стори

отново, ако се наложи. Осведоми Тарант, че трябва да задържи Верена задълго, а той призна, че много се радва да види дъщеря си настанена на такова хубаво място. Настоя обаче да узнае какви са намеренията на госпожица Чансълър по отношение на момичето и тонът му увери Олив в правотата на предположението ѝ, че разговорът им трябва да бъде напълно делови. И той определено доби този вид, когато тя застана пред бюрото и написа на господин Тарант чек за значителна сума.

— Оставете ни двете — само двете — за една година и ще ви напиша още един чек. — С тези думи тя му подаде малкото листче, което означаваше толкова много, с чувството, че дори госпожа Фариндър не би сторила това толкова неумело.

Селах погледна чека, госпожица Чансълър, отново чека, тавана, пода, часовника и отново домакинята си. Сетне чекът изчезна под гънките на дъждобрана му и тя забеляза, че той го пъха на някакво странно място по чудатата си персона.

— Ако не бях убеден, че ще подпомогнете развитието ѝ... — поде той и после спря, но ръцете му продължаваха да шават невидими и той удостои Олив с широка и мрачна усмивка. Тя го увери, че не бива да има никакви тревоги по този въпрос. Шлифоването на таланта на Верена беше най-съкровено то ѝ желание. Смяташе, че момичето трябва да има простор за развитие.

— Да, това е страхотно — съгласи се Селах. — Много по-важно е, отколкото да привлича цели тълпи. Само за това ви молим — позволете ѝ да следва своята природа. Нима всички беди на човечеството не се дължат на ненужно възпиране? Не затваряйте капака, госпожице Чансълър, оставете я да прелее!

И Тарант отново подчерта тази своя молба със странното и безшумно раздвижване на челюстта си. Добави също, че предстои да уреди въпроса с госпожа Тарант, на което Олив не отвърна нищо, а само го изгледа с изражение, което казваше, че вече нищо не го задържа тук. Знаеше, че въпросът вече е уреден с госпожа Тарант — беше обсъдила всичко с Верена, която ѝ каза, че майка и е склонна да я пожертва в името на по-висшето добро. Олив беше узнала (не чрез Верена, разбира се), че госпожа Тарант е прегърнала охотно идеята за парична компенсация, затова не се опасяваше, че тя ще направи сцена, когато господин Тарант се прибере с чек в джоба.

— Е, убеден съм, че тя има накъде да се развива, и то много, и че вие ще постигнете целите си. Струва ми се, че пътят дотам не е много дълъг — отбеляза господинът, докато се изправяше, за да си върви.

— Напротив, доста е дълъг — отговори Олив твърде рязко.

Тарант вече беше на прага. Позабави се, смутен от нейната мрачност, защото самият той винаги беше склонен да си представя в розова светлина напредъка, похода към истината. Не познаваше друг толкова сериозен човек като тази директна и праволинейна млада жена, проявила толкова неочаквана привързаност към дъщеря му; жена, чиято жажда за настъпването на ново време беше изпълнена с толкова извратен песимизъм, и която макар наглед безкомпромисно да се стремеше към честност, беше готова да подкупи него, бащата, с невероятно щедра сума от банката си. Недоумяваше какви слова да отправи към нея. Като че ли нищо не би могло да успокои една дама, описваща с такъв тон движение, което най-изтъкнатите умове признаваха за многообещаващо.

— Ами добре, изглежда има някаква тайна причина... — промърмори той почти плахо и изчезна от погледа на госпожица Чансълър.

XX

Надяваше се да не го вижда скоро и като че ли нямаше причина да се срещат, след като щяха да общуват посредством чекове. Договорката с Верена беше напълно уточнена — беше обещала да остане при приятелката си колкото е нужно. Отначало твърдеше, че не може да се раздели с майка си, но Олив я убеди, че изобщо не става дума за раздяла. Верена щеше да бъде волна като птичка, щеше да има свободата да ходи и да се връща, когато пожелае, щеше да прекарва часове наред с майка си, когато госпожа Тарант се нуждаеше от вниманието ѝ. Олив искаше от нея само за този период да смята Чарлс Стрийт за свой дом. Предложението не се натъкна на никаква съпротива по простата причина, че когато въпросът беше повдигнат, Верена вече беше подвластна на обаянието на Олив. Вероятно мисълта за обаянието на Олив ще предизвика усмивката на читателя, но използвам думата не в преносен, а в буквален смисъл. Фината мрежа на авторитет и на зависимост, която строгата приятелка на Верена изплете край нея, вече беше изключително плътна, момичето беше силно заинтригувано от величавото им начинание и вярваше в него дейно и въодушевено. Ползата за нея, за която мечтаеше баща ѝ, вече бе подсигурана — Верена се развиваше и растеше волно. Олив забелязваше разликата и сигурно можете да си представите колко ѝ се радваше. Това бе най-голямото удоволствие в живота ѝ. Преди Верена се държеше с момичешко подчинение, с признателна и заинтригувана симпатия. Беше се оставила в ръцете ѝ с младежка и весела изненада, увлечена от по-силната воля на Олив и нейната проникателност по отношение на целите им. Освен това я привличаше гостоприемството, представата за специални нови хоризонти, усещането за нещо ново и обичта към промените. Ала вече момичето искрено споделяше възгледите, които двете заедно изповядваха, и то заради самите тях, не по друга причина, вярваше в тях пламенно, постоянно мислеше за тях. Участието ѝ в съюза между двете жени вече не беше пасивно, одобрително. Беше и пламенно, поради което пораждаше прекрасна енергия. Ако Олив имаше амбицията да обучава Верена, можеше да се

похвали, че процесът вече е започнал и че нейната съратница му се наслаждава не по-малко от нея. Ето защо момичето можеше да си каже, без да бъде укорено в безсърдечие, че напуска майка си в името на възвишена и свята цел. В действителност тя почти не оставяше майка си сама и часове наред се подрусваше мъчително в каретите между Чарлс Стрийт и вехтата провинциална къща. Госпожа Тарант въздишаше и се мръщеше, загръщаше се още по-плътно в мантията си, оплакваше се, че надали ще се справи сама и че в отсъствие на Верена дори няма смелост да отвори, ако някой позвъни на входната врата. Разбира се, тя не би пропуснала възможността да се представи като жена, която плаща прогреса на човечеството със собствената си кръв. Верена обаче имаше различно усещане (за пръв път дори леко осъждаше майка си), смяташе, че думите на майка ѝ не бива да се приемат за чиста монета и че тя се чувства сигурна да се довери на щедростта на дъщеря си. Не можеше да се отърси от убеждението — дори сега, когато госпожа Луна беше изчезнала безследно и явно двете млади жени щяха да прекарат предстоящата зима на закрито между сивите стени — и да отхвърли теорията си, че животът на Чарлс Стрийт със сигурност ще улесни достъпа на дъщеря ѝ до висшето общество. Дразнеше се от нежеланието на дъщеря си да ходи на вечеринки и от отказа на госпожица Чансълър да ги организира, но търпението не беше новост за нея и тя смяташе, че в крайна сметка на господин Бъридж ще му бъде много по-удобно да посещава дъщеря ѝ в града, където прекарваше повечето време и буквално спеше в „Паркърс“.

Богатият младеж наистина посещаваше Верена много често и тя го приемаше с пълното одобрение на Олив, когато си беше у дома. Двете се бяха споразумели да не бъдат налагани никакви изкуствени ограничения върху настоящата „фаза“ и Олив героично преодоляваше своето безпокойство по този повод. Нещо повече, струваше ѝ се напълно справедливо да направи тази отстъпка. След като Верена беше направила огромна жертва с оглед на дъщерния си дълг, като се бе съгласила да заживее при нея (разбира се, това положение трябваше да стане постоянно и Олив възнамеряваше да я откупува от семейство Тарант година след година), домакинята ѝ не биваше да си навлича общественото порицание (светът наистина щеше да я съди сурово), като възпира повереницата си от създаването на социални връзки. А

приятелството между млад мъж и млада жена съгласно моралния кодекс на Нова Англия беше точно това, социална връзка. Ето защо, след като минаха няколко седмици, госпожица Чансълър не виждаше никакви причини да съжалява за своето безразсъдство. Верена не се влюбваше — сигурна беше, че веднага ще усети, ако това се случи. Тя просто обичаше да общува, беше обществено животно, обичаше да блести, да се усмихва, да говори и да слуша, така че що се отнася до Хенри Бъридж, той просто ѝ даваше възможност за приятен и непринуден отдиш от живот, вече строго посветен на великите обществени цели (или по-скоро безкомпромисно завладян от Олив). Обаче момичето беше в безопасност, и то без ничия намеса, благодарение на искрения си интерес към начинанието. Вече не беше нужно да ѝ се оказва никакъв натиск, тя действаше по своя воля, озарена от вътрешен огън — щеше да остане отдадено и ведро необвързана, единствената ѝ брачна клетва щеше да бъде пред олтара на велика кауза. Олив винаги излизаше, когато оповестяваха пристигането на господин Бъридж и когато впоследствие Верена понечеше да ѝ преразкаже разговора им, тя я възпираше с думите, че предпочита да не знае нищо по въпроса. Правеше го сериозно и благо, което я караше да се чувства истински възвишена и благородна. Вече знаеше (не мога да кажа откъде, защото Верена не ѝ беше разказвала) що за човек е младият господин Бъридж: малко претенциозен, леко оригинален, преднамерено ексцентричен, с покровителствено отношение към прогреса, падаше си по загадъчността, внезапно му изникваха ангажименти, анонимни хора, които трябваше да посети, създаваше представа, че води двойствен живот, че е отдаден на момиче, което хората не познават или поне не са срещали. Разбира се, той обичаше да впечатлява Верена, но повече обичаше да се фука с нея пред другите момичета, модерните дами, с които танцуваше в „Папантис“. Тези представи беше породила богатата нравственост на Олив. „Той силно се интересува от нашето движение“, успя да заяви веднъж пред нея Верена, но думите ѝ по-скоро подразниха госпожица Чансълър, която, както е известно, не беше склонна да допуска случайни изключения от големия мъжки заговор.

През март Верена ѝ съобщи, че господин Бъридж ѝ предлага брак — настойчиво и с молба да си даде време да помисли, преди да му отговори окончателно. Верена с видимо задоволство каза на Олив,

че му е заявила как няма нужда да мисли и как, ако е очаквал това, по-добре да престанел да я посещава. Той обаче продължи, следователно явно беше престанал да разчита на съгласие от нейна страна, затова Олив беше на мнение, че всъщност не го е искал. Според нейната теория той предлагаше на почти всяко момиче, което най-вероятно щеше да му откаже — правеше го, защото колекционираше подобни случки: въображаем албум от твърдения, изчервявания, колебания, откази на границата със съгласието точно както колекционираше емайли и цигулки от Кремона. Всъщност господинът щеше страшно да съжالياва, ако се сроди със семейство Тарант, но този страх не му пречеше да смята за подобаващо мъж с вкус да насърчава по този начин красиви момичета с ниско потекло в търсене на специалните случаи, когато по някакви причини (дори най-нископоставените си имаха причини) те няма да се „възвисят“.

— Казах ти, че няма да се омъжа за него, и наистина няма — радостно увери Верена приятелката си и тонът ѝ подсказваше, че ѝ се полага някакво признание, че е изпълнила обещанието си.

— Никога не съм мислела, че ще го направиш, ако не искаш — отговори Олив.

Единственият отговор на Верена беше добродушната искра в погледа ѝ, защото не бе в състояние да каже онова, което иска. Все пак двете поспориха, когато тя довери, че ѝ жал за него заради преживяното фиаско, защото според Олив, какъвто беше надут, тщеславен, разглезен и неискрен, провалът ще му послужи за урок. В момента госпожица Чансълър не изпитваше угризения, каквито би изпитала шест месеца по-рано, задето е осуетила шансовете на Верена, и щеше страшно да се разгневи, ако някой я попита дали не се нагърбва с прекалено голяма отговорност. Нещо повече, щеше да добави, че не стои на пътя на никого и че дори без нейната намеса Верена никога не би погледнала сериозно на лекомислен младеж, който свири на арфа, докато Рим е в пламъци. Кое не попречи на решението на Олив през пролетта да заминат за Европа. Едногодишен престой в онази част на земното кълбо щеше да се отрази прекрасно на Верена и дори щеше да допринесе за развитието на дарбата ѝ. Госпожица Чансълър с огромно усилие призна, че в Стария свят все още са останали добродетели и че преживяването ще бъде поучително за две почтени американки като нея и приятелката ѝ. Но оправданието

й хрумна на момента и не беше искрено. Желанието за заминаване целеше предимно да отведе спътницата ѝ възможно най-далеч — далеч от натрапчивите ѝ съграждани, — докато тя не стъпи съвсем стабилно на краката си, където разговорите им щяха да станат още позадълбочени. Сред непознатите на онзи континент двете щяха да се сближат още повече. Разбира се, това означаваше по-скоро да избягат от неизбежната „фаза“, отколкото да се справят с нея, но Олив реши, че ако преживеят невредими до датата на заминаването си (насрочено за първи юли), ще се е справяла предостатъчно дълго и от гледна точка на справедливостта, и от гледна точка на щедростта. Веднага ще добавя, че тя преживя по-голямата част от този период без повече сериозни притеснения и с многобройни тръпки на надежда и блаженство.

Не се случи нищо, което да прогони благоприятните предзнаменования, с които беше обградено сътрудничеството ѝ с Верена Тарант. Двете се хвърлиха в учението със страст. Разполагаха с огромен брой книги от Атенеума^[1] и предостатъчно керосин за лампата. След като Верена толкова мило и тъжно бе поклатила отрицателно глава, Хенри Бъридж се върна в Ню Йорк, без да се обади. Научиха само, че се е прислонил под рошовото майчино крило. (Олив беше сигурна, че крилото е рошаво. Представяше си как е действала на госпожа Бъридж вестта, че синът ѝ е получил отказ от дъщерята на лечител с хипноза. Сигурно новината, че момичето е приело, щеше да я ядоса не по-малко.) Матиас Пардън още не беше осъществил отмъщението си във вестниците, сигурно си остреше моливите. Така или иначе, оперетният сезон беше започнал и той беше зает да интервюира главните изпълнителки, една от които описваше във водещо списание (Олив беше сигурна, че само той е способен да напише такова нещо) като „мила дребна женичка с трапчинки и котешки жестове“.

Семейство Тарант явно се бяха отдали на чувствени наслади благодарение на дотогава непозната за тях лекота на битието в резултат на сериозните приходи, които получаваха от ексцентричната си покровителка. Госпожа Тарант вече се радваше на помощта на едно „момиче“. Тя отчасти се гордееше (поне така беше решила да го представя), че дълги години е успявала да върти домакинството без този унизителен и за двете страни елемент на наемен труд. Написа на

Олив (напоследък постоянно ѝ пишеше, но Олив никога не отговаряше), че съзнава падението си, но се отразявало добре на съкрушения ѝ дух да има човек, с когото да си говори, когато Селах замине. Разбира се, Верена забеляза разликата, обяснена неумело с внезапно разширяване на практиката на баща ѝ (нищо, което правеше баща ѝ, не се разширяваше), и направи предположение за причината — откритие, което ни най-малко не разклати невъзмутимостта ѝ. Тя прие мисълта, че родителите ѝ трябва да получават парични приходи от невероятната приятелка, която беше срещнала тъкмо когато се превръщаше в зряла жена, точно както самата тя се възползваше от неустойното гостоприемство на приятелката си. Не страдаше от светска суета, не беше традиционно независима, нямаше представа какво се прави и какво не се прави, но само едно нещо можеше да извини нейната мила и непринудена безчувственост към оказваните ѝ услуги — вкорененият ѝ навик да не моли за тях. Олив се опасяваше, че момичето може да се засегне, ако узнае условията, направили възможна съвместната им дейност в момента, но Верена нито веднъж не поруменя. За нея или не беше новост, или не беше неприемливо създателите ѝ да бъдат купени, принудени да замълчат, третирани като най-долна измет, която просто още не е зад решетките. Затова приятелката ѝ имаше усещането, че оттук нататък с нищо не би могла да я оскърби. Верена беше твърде незлоблива, твърде далеч от обичайните стандарти, твърде непривикнала да е насаме със себе си. Би било неточно да се каже, че тя прощаваше оскърбленията, защото всъщност не ги усещаше. В прошката се крие известна доза арогантност, на която тя не беше способна, а ведрата ѝ мекота прелиташе над многобройните капани, които животът залага на нашето постоянство. Олив открай време смяташе, че гордостта е необходима черта на характера, но в гордостта на Верена нямаше нищо, което да накърни чистотата на духа ѝ. Новите удобства в малката къща в Кеймбридж, която въпреки всичко още приличаше на тъмница, възродиха усещането ѝ, че преди да се притече на помощ на дъщерята в този дом, тя вече беше преживяла страхотни страдания. Беше готвила, прала, мела и кърпила, беше се трудила по-усърдно от прислужниците на госпожица Чансълър. И това не беше оставило следи върху характера или съзнанието ѝ. Всичко чисто и прекрасно се възраждаше в съзнанието ѝ с невероятна бързина, всичко грозно и

отблъскващо се изпаряваше в мига, в който я докоснеше, но според Олив същество като Верена има право на огромни компенсации. В бъдеще тя щеше да тъне в разкош и госпожица Чансълър с лекота си внуши, че хората, занимаващи се с възвишена интелектуална и морална работа, на каквато се бяха отдали двете млади дами на Чарлс Стрийт, са длъжни пред себе си и пред страдащите си посестрими да създадат възможно най-добрите материални условия. Самата тя не беше човек, който обича да тъне в разкош, и го беше доказала с посещенията си по бостънските улици и покрайнини в служба на Асоциацията на благотворителните организации — не се боеше да се изправи лице в лице с която и да било отвратителна болест или нещастие. Обаче къщата ѝ винаги беше безукорно подредена, самата тя беше маниакално чиста и бе безупречна делова жена. Сега обаче беше превърнала изтънчеността в религия — домът ѝ блестеше и навсякъде ухаеше на зимни рози. В тази обстановка самата Верена разцъфна като бостънско цвете. Олив високо ценеше природната изтънченост на своите сънароднички, присъщата им „приспособимост“, умението им да се нагаждат само след един поглед към промяна в условията, но начинът, по който приятелката ѝ се издигна на висотата на ограждащата я култура, начинът, по който усвои всички тънкости и попи всички традиции, надмина дори тази приветлива теория. Зимните дни на Чарлс Стрийт преминаваха спокойно, нищо не нарушаваше и спокойствието на зимните нощи. Двете млади жени имаха многобройни задължения, но Олив не обичаше да обикаля от дом в дом. Повечето обсъждания на социални и реформаторски въпроси се провеждаха под собствения ѝ покрив и тя приемаше съмишлениците си — членуваше в двацет комитета и асоциации — само в предварително уговорените часове, които очакваше и от тях да спазват строго. Верена не участваше активно в тези мероприятия. Тя се навърташе усмихната, слушаше, от време на време споделяше някоя необичайна, но не неуместна мисъл, досущ като красива жива картина, поставена там за късмет. Смяташе се, че нейната роля е на сцената, а не зад кулисите, че тя не е суфльорка, а (поне потенциално) „народна любимка“, и че работата, ръководена толкова ефикасно от госпожица Чансълър, е свързана с подготовката на сцената, по която по-късно нейната приятелка ще направи най-забележителните си стъпки.

Западните прозорци на дневната на Олив, които гледаха към водата, обрамчваха червените залези на зимата, дългия нисък мост, пропъзлял по своите клатушкащи се стълбове над река Чарлс, крпките лед и сняг, пустия хоризонт на предградието, обелен и заголен от безмилостната зима, суровата, студена и празна околност, димът от комините и тръбите в Чарлстън и Кеймбридж на фабрики и работилници и изопнатия към небето пръст на молитвения дом на Нова Англия. Имаше някаква неумолимост в бедността на тази сцена, безсрамна по нищетата на своите подробности, създаващи най-общо впечатление на дъски, ламарина и замръзнала пръст, навеси и гниещи купчини, железопътни релси през локвите и коловози от повсеместните каруци, прекосяващи напътно този опасен път; паянтови огради, пустеещи парцели, купчини отпадъци, осеяни с железни тръби дворове, телеграфни стълбове и голи дървени гърбове на сгради. Верена намираще гледката за прекрасна и наистина беше така, когато в края на следобедна грозната картина се обагреше в бистра студена розовина. Неподвижният мразовит въздух сякаш звънтеше като кристал, на небето се открояваха дори най-незначителните нюанси, западът ставаше дълбок и деликатен, и всичко се очертаваше два пъти по-контрастно във вечерния сумрак. Имаше розовеещи снежни ивици, „нежни“ отражения тук-там по замръзналите мочурища, звънчета на каруци по дългия мост, които вече не звучаха грубо, а сребристо, самотни вълнообразни силуети на фона на бледнеещата светлина. Такива приятни явления озаряваха този край на всекидневната и Олив често седеше на прозореца със своята приятелка, преди да стане време да запалят лампата. Любуваха се на залезите, радваха се на алените петна, които се отразяваха по стените на салона, следваха тъмнеещия контур на бленувани отклонения. Наблюдаваха как най-сетне по студеното небе се появяват звездите и после, потръпващи и хванати за ръце, се извъръщаха с усещането, че зимната нощ е по-жестока дори от мъжката тирания, извъръщаха гръб на дръпнатите завеси и се обръщаха към яркия огън, блещукащия поднос за чай и дългите разговори за женското мъченичество — тема, която за Олив беше неизчерпаема и наистина бе най-интересното нещо на света. Имаше нощи на обилен снеговалеж, когато Чарлс Стрийт побеляваше, шумовете се приглушаваха и звънецът на входната врата замлъкваше, които бяха просто островчета от светлина под лампите,

уголемени и подсилени видения. Двете четяха много история и го правеха все с едно намерение — да намерят потвърждение на възгледа, че техният пол е страдал невъобразимо и че във всеки един момент от човешкото развитие светът нямаше да е толкова ужасно място (историята им се струваше съвсем ужасна), ако жените имаха възможност да натежат на везните. От Верена бликаха предложения, които вдъхновяваха обсъждания. Най-често тя обръщаше внимание на факта, че в миналото много жени са имали власт и невинаги са я използвали правилно, като са ставали жестоки кралици или развратни любовници на кралете. Двете бързо-бързо ги поместваха между широко известните престъпления на Кървавата Мери, простъпките на Фаустина^[2], съпругата на порядъчния Марк Аврелий. Ако всяко добро дело на мъжете в миналото се дължеше на влиянието на жените, значи, беше напълно възможно представителките на противоположния пол да са извършили тези простъпки тъкмо под влиянието на мъжете. Олив виждаше колко малко книги са минали през ръцете на Верена и колко малко се е чел в дома на семейство Тарант, но сега вече момичето с присъщата си лекота сновеше из полето на литературата. Всичко, към което насочеше вниманието си или към което посегнеше, се превръщаше в илюстрация на способността ѝ, на „дарбата“, на която Олив, лишена от нея, не спираше да се диви и да възхвалява. Нищо не я плашеше, усмивката не слизаше от устните ѝ, справяше се с всичко, за което се захване. Със същото умение подхождаше и към ученето — четеше бързо и запомняше безпогрешно. Способна беше да повтори дни по-късно откъси, които сякаш само мимоходом бе погледнала. Разбира се, Олив все повече се преизпълваше от щастие, че толкова редки способности са привлечени в полза на каузата им.

Всичко това несъмнено звучи суховато, затова бързам да добавя, че нашите две приятелки не стояха затворени през цялото време в кипящата от усърдие дневна на госпожица Чансълър. Въпреки желанието на Олив да задържи своята скъпоценна приятелка за себе си и да насочи вниманието ѝ към техните общи проучвания, въпреки постоянните напомняния към Верена, че тази зима е чисто учебителна и че самодоволните прошляци не могат да я научат на нищо, с две думи, въпреки жестоката и неизменна раздвоеност на нашите млади жени, не бива да смятате, че животът им не беше пълен с лични приливи и отливи. При цялата си слава на оригинална и самостоятелна

жена, госпожица Чансълър си беше типична жителка на Бостън и като такава не можеше поне до известна степен да не принадлежи на някоя „прослойка“. Вече изтъкнахме, че се числеше, но не ставаше част от нищо. Все пак се числеше дотолкова, че от време на време да посещава други къщи и да приема техните обитатели в своя дом. Беше убедена, че пълни чайника си с лъжицата на гостоприемството, и правеше така, че много известни личности да се чувстват добре дошли под покрива ѝ в удобно за това време. Тя предпочиташе така наречените от нея истински хора и имаше неколцина, чиято истинност беше проверила по начини, известни единствено на нея. Тази малобройна общност беше доста разнородна и свързана с предградията, изобилстваше от дами, които рано сутрин и късно вечер кръстосваха с книги от Атенеума в маншона си или с малки китки цветя, които си подаряваха една на друга. Верена, която в отсъствието на Олив се отдаваше на продължителни разхвърляни размисли пред прозореца, ги виждаше почти по всяко време как прекосяват забързано улицата, все едно закъсняват, и завиждаше на тяхната ангажираност, беше готова да си опита късмета с тях.

Много често, когато ги описваше на майка си, госпожа Тарант не се досещаше какви са те, а понякога (толкова поводи да се обезсърчиш) изглежда дори не искаше да знае. След като не бяха известни, на нея ѝ се струваше безполезно да се интересува кои са — които и да бяха, със сигурност имаха някакъв недостатък. Дори след разсъжденията на майка си Верена имаше смътна представа кои са тези жени. Едва след като отвори дума за концертите, за които Олив беше абонирана и неизменно водеше неразделната си приятелка, госпожа Тарант остана с усещането, че дъщеря ѝ поне в известна степен оправдава нивото, на което е приучена в дома си в Кеймбридж. Всеизвестно е, че възможностите да чуеш хубава музика в Бостън са неизброими и превъзходни, а госпожица Чансълър отдавна имаше навика да избира най-доброто. Тя посещаваше само великолепни изпълнения във високия, сумрачен и знаменит Мюзик Хол, в който беше звучало такова красноречие и толкова много музика и чиито пропорции и цветове сякаш внушаваха уважение и призоваваха за внимание. Тази зима там нямаше по-интелигентни и възторжено вдигнати лица от тези на двете млади жени, за които Бах и Бетовен просто повтаряха по най-разнообразни начини идеята, която ги

съпътстваше неизменно. Симфониите и фугите само подсилваха тяхната убеденост, разпалваха революционния им плам, отвеждаха въображението им още по-надалеч в посоката, към която то винаги бе устремено. Музиката ги въздигаше до неизмерими висоти и докато седяха загледани в грамадния, разкошен и тържествен орган, надвиснал над бронзовата статуя на Бетовен, те изпитваха усещането, че това е единственият храм, в който последователите на тяхната вяра може да благоговеят.

Все пак музиката не беше най-голямата им радост, защото имаха още две развлечения, на които се отдаваха не по-малко пламенно. Едно от тях беше компанията на старата госпожица Бърдзай, с която Олив се срещаше по-често през тази зима, отколкото преди. Стана ясно, че нейната красива и продължителна кариера наближава края си, че неспирната ѝ и сериозна работа приключва, че старомодните ѝ оръжия са строшени и изгубили блясъка си. Олив искаше да ги окачи като почитани реликви от една търпелива битка и изглежда точно това правеше, като караше клетата женица да разказва за своите сражения — никога бляскави и величави, а скромни и прахоснически героични, — да си припомня личностите на своите съратници в битката, да показва медалите и белезите си. Госпожица Бърдзай съзнаваше, че ползата от нея е изчерпана. Тя все още се преструваше, че работи за непопулярни каузи, ровеше за някакви листове в паметната си торба и си въобразяваше, че има важни срещи, все още подписваше петиции, присъстваше на конвенции, казваше на доктор Пранс, че само да я приспи, ще доживее да види с очите си многобройни подобрения. Боледуваше и беше изтощена, и погледът в миналото я радваше почти колкото погледа към бъдещето (невероятна аномалия за госпожица Бърдзай). Вече се оставяше да я гледят приятелките ѝ от по-новото поколение. Имаше дни, в които ѝ се искаше само да седи пред огнището на Олив и да бърби за някогашната борба, да усеща със смътно удоволствие — физическото блаженство на госпожица Бърдзай никога не беше особено отчетливо, — че краката ѝ не са мокри, че не е изложена на течение, както често става на слабо посетените събрания, че не зависи от трамваите, които най-вероятно ще пристигнат препълнени. Изпитваше и задоволство не само че е пример за подражание на тези млади животи, още от самото начало ползващи повече предимства от нейния, но и че в известна степен тя ги

насърчава да намерят пътя, по който да се наложат новите истини — че може да им разкаже колко различно е било положението в нейната младост на дъщеря на даровит учител (всъщност и майка ѝ беше учителка) на юг, в Кънектикът. В очите на Олив тя неизменно бе оградена от мъченически ореол и нейната изтерзана, лишена от възнаграждение и дори от прилична пенсия старост извикваше гневни сълзи в очите на госпожица Чансълър, бликнали от дълбините на възмуцението. В представите на Верена тя също беше колоритна, хуманна личност. Верена се срещаше с мъченици още от детството си, но нито един от тях нямаше толкова спомени като госпожица Бърдзай и нито един не беше ходил на ръба на закона. В първите дни на аболиционизма тя беше организираща бягства и беше същинско чудо, че разказваше за смелостта си, без изобщо да се хвали. Беше обикаляла някои райони на Юга, носейки Библията на робите, и по време на тези експедиции не един неин спътник бил окован във вериги. Самата тя прекарала един месец в затвор в Джорджия. Беше проповядвала въздържание на ирландци, където бяха посрещнали учението ѝ с обстрел, беше се намесвала между жени и обезумелите им от пианство мъже, беше прибирала в дома си мръсни деца от улицата, беше събличала дрипите им, беше къпала разранените им тела с хлъзгавите си малки длани. В очите на Олив и на Верена собствената ѝ личност беше въплъщение на страдащото човечество. Жалостта им към нея беше част от жалостта им към всички слаби и експлоатирани хора, а госпожица Чансълър (особено тя) си каза, че тази безвкусно облечена дребна мисионерка е последната връзка с традицията и че след като бъде призована на небето, героичната епоха от живота в Нова Англия — епохата на скромния бит и нескромното пианство, на чистите идеали и на пламенното усилие, на моралната страст и благородните опити — ще приключи завинаги. Неизменната свежест на госпожица Бърдзай беше най-заразителна за съвременните жени, неугасващият пламък на нейната трансцендентност, семплите ѝ представи, начинът, по който въпреки грешките, измамите, променливата природа на реформите, заради които решенията на предишното поколение изглеждат толкова нелепи, колкото и техните бонета. Единственото нещо у нея, което все още беше актуално, беше възвисяването на човешкия род посредством четене на Емерсън и чести посещения на Тремънт Темпъл. През годините Олив активно

участваше в градските благотворителни мисии, тя също беше къпала мръсни деца и беше влизала в жилища в долнопробни жилищни сгради, където положението в семейството беше напрегнато, а съседите пребледняваха от шумовете в апартамента. Тя обаче си каза, че след подобно напрежение поне можеше да си откъхне в красив дом, в пълна с цветя дневна, пращящ в огнището огън, където хвърляше шишарки и те пукаха, пред вносния си сервиз за чай, пианото „Чикъринг“ и „Дойче Рундшау“^[3], докато госпожица Бърдзай имаше само една гола и неуютна стая с отвратителен килим на цветя (като в зъболекарски кабинет), студена фурна, вечерния вестник и доктор Пранс. Олив и Верена посетиха още една сбирка у тях преди края на зимата. Приличаше на събитието, описано в началото на тази история, само дето госпожа Фариндър не беше там, за да потиска присъстващите със своето величие, и Верена произнесе речта си без съдействието на баща си. Младата дама се представи още по-въздействащо от преди и Олив забеляза колко е укрепнала самоувереността ѝ и богатството на алюзиите ѝ, откакто беше започнал образователният процес на Чарлс Стрийт. Темата на импровизираното ѝ изпълнение беше госпожица Бърдзай — душата на събранието и единодушната слабост на по-младите членове на общността, което я правеше достойна тема. Верена представи нейния не лек път, първите ѝ съратнички (Елайза П. Моузли не бе пренебрегната), трудностите, опасностите и победите ѝ, облагородяващото ѝ въздействие върху толкова много хора, нейната ведрост и почтена старост — накратко, както изтъкна една от присъстващите дами, описа онова, което всички те изпитваха към нея. Лицето на Верена грейна и доби ликуващо изражение, докато тя говореше, но извика сълзи в очите на повечето си слушатели. Олив не беше чувала толкова прелестна и трогателна реч и установи, че впечатлението този път е по-силно, отколкото предишната вечер. Госпожица Бърдзай обикаляше присъстващите със своите осемдесет невинни години и с невиждащите си очила и ги питаше не е ли прекрасно. Не приемаше нищо лично, смяташе го просто за проява на дарованието на Верена. Впоследствие Олив си помисли, че ако можеха да съберат пари за тази реч, добрата дама щеше да бъде обезпечена до края на живота си, но после пък си припомни, че другите гости бяха бедни като нея.

Както вече споменах, нашите млади приятелки имаха и друг извор на емоции, който не беше свързан с часовете, прекарани с Бах или с Бетовен, или с разказите на госпожица Бърдзай, която описваше Конкорд навремето. Въпросният извор беше изучаването на историята на женския гнет. Проучваха тази глава от историята непрестанно и пламенно и извличаха от нея най-възвишената част от своята мисия. Олив размишляваше над нея толкова дълго и толкова задълбочено, че вече познаваше темата до съвършенство — това беше единственото нещо в живота ѝ, което смяташе, че познава издъно. И успяваше да го представи пред Верена авторитетно и прецизно, да я преведе нашир и надлъж през най-злокобните и най-мъчителните откъси. Знаем, че тя нямаше вяра в собственото си красноречие, обаче беше много речовита, когато убеждаваше Верена, че слабостта на жените никога не е била в тяхна защита, а само ги е излагала на по-големи страдания, отколкото може да им причини мъжката жестокост. Отвратителният им партньор ги беше тъпкал още от зората на времето, а нежността на жените и тяхната саможертвеност му бяха дали тази възможност. Всички торможени жени, всички страдащи майки, обезчестените и изоставени девиси, живели на земята и копнеещи да я напуснат, преминаваха отново и отново пред очите ѝ в нескончаемата зловеща процесия и сякаш протягаха безчет ръце към нея. Тя седеше заедно с тях по време на тръпнещото им бдение, слушаше тихите гласове, които ги караха да пребледняват, бродеше заедно с тях покрай тъмните води, които предлагаха да отмият нещастieto и срама, не ги напускаше дори когато видението ставаше почти непоносимо, по време на последния разтърсващ скок. Беше анализирала невероятно подробно тяхната податливост, тяхната мекота, знаеше (или поне си мислеше, че знае) всевъзможните терзания на страданието, на ужаса и на непоносимото напрежение и беше решила, че в крайна сметка жените плащат за всичко. Те поемаха върху себе си цялото човешко страдание и непоносимото бреме на съдбата ги потискаше много повече, отколкото всички останали. Седяха приведени и оковани, за да го поемат, чакаха и поемаха всички рани. Техни бяха жертвите, кръвта, сълзите, ужасът. Организмът им сам по себе си бе предизвикателство към страданието, а мъжете го използваха с непознаващо граници безочие. Тъй като бяха слаби, им отнемаха почти всичко, а тъй като бяха най-щедри, най-често ги мамеха. Като цяло, Олив Чансълър смяташе, че се е обосновала

повече от достатъчно, и нейното простичко убеждение беше, че злочестината, която лежеше в същината на женската съдба, беше чудовищна изкуствена машинация, която буквално плаче за ревизия. Беше склонна да признае, че жените също може да бъдат лоши, че много от тях са притворни, безнравствени и подли. Само че техните прегрешения бяха нищожни в сравнение с техните страдания. Жените предварително бяха изкупили вината си, ако щете за цяла вечност. Олив изливаше тези свои възгледи пред възприемчивата си приятелка, представяше ги отново и отново и те ѝ се струваха достоверни, откъдето и да ги погледнеше. Верена беше силно впечатлена, у нея се разпалваше слаб огън. Тя не копнееше за мъст толкова силно, колкото Олив, но накрая, преди да отпътуват за Европа (няма да описвам начина, по който тя се хвърли в начинанието), се съгласи с приятелката си, че след вековни несправедливости (и след завръщането им от Европа) трябва да дойде ред и на мъжете, те трябваше да си платят!

[1] Една от най-старите библиотеки в САЩ, открита през 1807 година в Бостън. — Б.пр. ↑

[2] Съпругата на император Марк Аврелий, упреквана в лекомислено поведение. — Б.пр. ↑

[3] Немско литературно и политическо издание от средата на XIX в., силно влиятелно и смятано за най-успешното периодично издание в Германия. — Б.пр. ↑

ВТОРА КНИГА

XXI

Базил Рансъм живееше в Ню Йорк, доста далеч на изток, в горния край на града. Обитаваше две мърляви стайчета в доста порутена сграда до ъгъла на Второ Авеню. Точно на ъгъла имаше голяма бакалия, чиято непосредствена близост вредеше фатално на всякакви претенции за аристократизъм на Рансъм и неговите съседи. Къщата беше с рижавочервена фасада, избелели зелени капаци на прозорците с разхлабени летви в различен цвят. На един от долните прозорци висеше оплюта от мухите табелка, на която пишеше „Храна“ с изрязани (немного прецизно) от цветна хартия избелели букви, оградени с тънка златиста ивица. От двете страни на магазина имаше голям навес, щръкнал над мръсния тротоар върху дървени подпори. Под него върху разместените плочи живописно бяха натрупани варели и кошници, входът на зимник зееше в краката на хората, които поспираха да разгледат любезно вкусоитите на витрината. Носеше се силен мирис на пушена риба, примесена с уханието на моласа, а тротоарът покрай канавката беше ограден с мръсни кошове, пълни с картофи, моркови и лук. Каручка в ярки цветове с разпрегнат кон, придърпана в края на отвратителния път (беше осеян с дупки и дълбоки коловози и беше покрит с воняща кал, наслоявана от незапомнени времена), придаваше ленив и почти пасторален вид на цялата сцена, която иначе би представляла смрадливата страна на цивилизацията. Мястото беше известно на нюйоркчани като холандската бакалия, а на входа се мотаеха руменолики и руси търговци с голи ръце. Споменавам всичко това не заради конкретното му въздействие върху живота или мислите на Базил Рансъм, а за да ви запозная с местния колорит. Героят е нищо без своята среда, а въпросният млад мъж всеки ден минаваше — да, равнодушно и с невиждащ поглед наистина — покрай предметите, които описах накратко. Една от стаите му се намираще точно над входа на сградата. Такива мизерни стаички в Ню Йорк се наричат „спални ниши“. Дневната беше мъничко по-голяма, а двете стаи заедно заемаха челна позиция сред многобройни други жилища, също толкова мизерни като

това на Рансъм, построени четирийсет години по-рано и вече овехтели и изживели времето си. Те също бяха боядисани в червено, а тухлите бяха подчертани с бяла боя. На първия етаж имаше балкони с малки ламаринени навеси, боядисани в различни цветове и с железни решетки, на които се дължеше потискащата им прилика с клетки или с малките ниши в ориенталските градове, откъдето жените невидими надничат към улицата. От тези наблюдателни пунктове се откриваше гледка към ъгловата бакалия, към спокойния и изровен път, чиято монотонност нарушаваше по някоя кофа за смет на тротоара или стълб с газена лампа, а на запад, в края на пресечената гледка, се извисяваше чудноватият силует на Елевейтид Рейлуей, надвиснал напречно над улицата, която затъмняваше и задушаваше сякаш с безкрайния си гръбнак и с многобройните пипала на допотопно чудовище. Ако имах възможност, бих желал да опиша вътрешността на жилището на Базил Рансъм, някои любопитни представители и на двата пола, съвсем не галеници на съдбата, намерили кой знае защо подслон тук, да обрисувам скромното меню за два долара и половина на седмица, в което всичко беше мазно и се поднасяше на приземния етаж с нисък таван от две тътрузеци се негърки, които се намесваха в разговора и се смееха тихо и загадъчно на шегите. Но всъщност трябва да обърнем сериозно внимание най-вече на впечатлението, че дори година и половина след своето паметно посещение в Бостън младият мъж от Мисисипи не беше успял да превърне професията си в доходоносно начинание.

Беше усърден и амбициозен, но успехът все още не го беше споходил. През седмиците преди повторната ни среща с него беше започнал дори съвсем да се обезсърчава относно земните си съдбини. Питаше се дали изобщо му е отредено да постигне нещо, дали за един гладен млад южняк без средства и без приятели, комуто не достига действителност, лукавство, лични умения и национален престиж, изобщо е възможно да се добере до желаното в Ню Йорк. Беше на крачка от решението да се откаже и да се върне в дома на предците си, където според уверенията на майка му все още имаше предостатъчно царевичен хляб да се прехранва. Открай време не вярваше особено в успеха, но през последната година той си правеше с Базил такива шегички, че дори една неизменна и невъзмутима жертва на съдбата би се слисала. Рансъм не само не беше успял да разшири познанствата си, но

беше изгубил и малкото бизнес, който му носеше известно спокойствие дванайсет месеца преди това.

Имаше само дребни поръчки и оплиташе конците с повечето, което не се отразяваше добре на репутацията му, и той съзнаваше, че това нежно цвете може да бъде откъснато още преди да се е разтворило. Беше влязъл в съдружие с човек, който като че ли бе способен да компенсира недостатъците му — млад мъж от Роуд Айланд, който според собствените му думи познаваше играта отвътре. Оказа се обаче, че и съдружникът му би спечелил от известно префасониране, а главният недостатък на Рансъм — недостигът на пари — така и не се поправи, особено след като преди внезапното си и неочаквано отпътуване за Европа колегата му изтегли от банката незначителните авоари на фирмата. Рансъм с часове седеше в кантората си в очакване на клиенти, които или не идваха, или ако се появяха, не го намираха за благонадежден, защото обикновено си тръгваха с думите, че ще си помислят какво да предприемат. Размисълът се оказваше безполезен и хората рядко се връщаха, затова накрая той започна да се пита дали няма някакво предубеждение към южняшката му физиономия. Може би не им харесваше говорът му. Ако можеше да усвои нещо по-добро, беше готов да опита, обаче нюйоркският акцент не се добива с наставления и в този случай личният пример не е заразителен. Базил се чудеше дали е глупав и напълно лишен от умения, но в крайна сметка се принуди да признае, че просто не е практичен.

Признанието му беше само по себе си доказателство за този факт, защото надали има нещо по-безполезно от разсъждения, приключващи по този начин. Рансъм прекрасно съзнаваше, че се интересува повече от теорията, а вероятно и посетителите му оставаха със същото впечатление, като го завареха преметнал единия си дълъг крак връз другия и вгълбен в Дьо Токвил^[1]. Базил обичаше света на книгите. Размишляваше дълго над обществени и икономически проблеми, видовете управление и щастието на хората. Убежденията, до които стигаше, не хармонираха с проверените от времето истини, обикновено приемани за чиста монета от един млад адвокат, който си търси клиента. Той обаче беше готов да признае, че тези идеи няма да му донесат по-голямо благоденствие в Мисисипи, отколкото в Ню Йорк. Всъщност не се сещаше къде изобщо би имал някаква полза от

тях. Накрая си каза, че за разлика от нехайните му усилия, мненията му са доста категорични, затова се зачуди дали не би могъл да си изкарва прехраната с тях. Открай време се стремеше към публичния живот, за него най-голямата радост беше да види идеите си въплътени в поведението на нацията. Само че самотните му занимания бяха напълно лишени от публичност и той се запита каква полза изобщо да държи кантора и защо да не упражнява професията си от залите на библиотека „Астор“, където четеше до насита през свободното си време и в почивните дни. Водеше си най-подробни бележки и понякога те добиваха форма, която би заинтригувала редакторите на периодични издания. Може пък да се сдобиеше с читатели, ако не с клиенти, затова усърдно написа половин дузина статии. След като ги завърши обаче, реши, че е пропуснал най-важното, което е искал да каже, но въпреки това ги адресира до главните редактори на седмични и месечни издания. Всичките му материали бяха отхвърлени с благодарности и той беше склонен да приеме, че протяжният му акцент личи дори на хартия и не му носи повече късмет, докато един от по-откровените журналисти не му даде друго обяснение във връзка с негов текст относно правата на малцинствата. Въпросният господин изтъкна, че възгледите му изостават с около триста години от времето си и че със сигурност някое списание от шестнайсети век с радост би ги публикувало. Кое то пък потвърди собствените опасения на Базил, че го привличат единствено непопулярни каузи. Несговорчивият редактор беше прав, че възгледите му не са в крак с времето, само дето не беше познал епохата. Беше сбъркал с няколко века — Рансъм се беше появил няколко века по-рано, а не по-късно. Това впечатление нямаше да му попречи да се впусне в политиката, защото няма друг начин да представяш хората, освен чрез участието в избори. Може би в Мисисипи щяха да се намерят достатъчно ексцентрични хора, които да гласуват за него, но дотогава откъде щеше да намира двайсетдоларовите банкноти, които му се искаше от време на време да изпраща на своите роднини, принудени да се изхранват почти изцяло с царевичен хляб? Съзнаваше доста ясно, че възгледите му вероятно няма да му донесат печалба, а когато и тази примамлива хипотеза се изпари, той се почувства като корабкрушенец в лодка наскред океана, току-що изгубил и последната си дрипа.

Няма да се опитвам да дам пълно описание на злощастните идеи на Рансъм, защото съм убеден, че читателят и сам ще се досети, тъй като те по закачлив и остроумен начин се проявяваха в разговорите на младия мъж. Ще им отдам дължимото, като отбележа, че по природа той беше по-скоро стоик и че в резултат на значителния си интелектуален опит имаше реакционни политически и социални разбирания. Допускам, че беше тщеславен, тъй като много обичаше да критикува своето поколение. Намираше го за бърливо, заядливо, истерично, сантиментално, преливащо от лъжливи представи, болестотворни бактерии, разточителни навици, за които предстоеше да настъпи денят на разплата. Той силно се възхищаваше на покойния Томас Карлайл^[2] и се отнасяше със силно подозрение към посегателствата на съвременната демокрация. Не знам как точно бяха поникнали в главата му тези ереси, но той имаше дълго родословие (включващо на даден етап английски роялисти и рицари) и понякога сякаш в него се вселяваше духът на енергичен, но тесногръд предтеча, на някой широколик мъжага с перука или меч, който има по-примитивно схващане за мъжеството, отколкото е нужно на съвременното общество, и съвсем не толкова разнообразна представа за човешкото щастие. Рансъм обичаше рода си, прекланяше се пред своите предци и изпитваше съжаление към бъдещите си потомци. Тези думи са донякъде издайнически, защото той никога не бе споделял такива чувства. Както споменах, намираше съвременниците си за бърливи, но самият той не по-малко обичаше да говори. Все пак умееше да си държи езика зад зъбите, ако така ще постигне повече, и обикновено го правеше, когато беше най-объркан. Няколко вечери прекарваше в бирария, където пушеше лула в пълно мълчание. Това негово поведение продължаваше толкова дълго, че сигурно беше проява на криза — пълното и остро осъзнаване на личното му положение. Не знаеше по-евтин начин да прекара вечерта. Конкретно в споменатото заведение голямата бира беше наистина голяма и много вкусна, а тъй като собственикът и повечето посетители бяха германци и Рансъм не знаеше родния им език, нищо не го подмамваше да си хаби ненужно думите. Съзерцаваше дима си и мислеше — мислеше толкова усилено, че накрая сякаш беше изчерпал всичко мислимо. Щом настъпи този миг едновременно на смайване и на облекчение (през последната вечер, за която говорим), той пое по Трето Авеню и

стигна до скромното си жилище. Допреди неотдавна имаше средство да се разтуши в този час и в това настроение — дребничката вариететна актриса, която живееше в къщата и с която беше установил най-сърдечни отношения, често вечеряше в полутъмната затворена трапезария и той имаше навика да се отбива и да си бърби с нея. Само че тя неотдавна се беше омъжила и не щеш ли, съпругът ѝ я беше завел на сватбено пътешествие и едновременно турне. Тази вечер Базил се качи с тежки стъпки към жилището си, където (върху паянтовото писалище във вестибюла) го чакаше бележка от госпожа Луна. Не е нужно да възпроизвеждам съдържанието подробно, а само най-общо. Тя го укоряваше, че я пренебрегва, искаше да узнае какво става с него, дали не е станал твърде модерен човек и не се интересува само от сериозното общество. Обвиняваше го, че се е променил, и питаше каква е причината за студенината му. Прекалено ли било да го попита поне с какво го е обидила? Досега мислела, че изпитват взаимна симпатия — той изразявал много красноречиво собствените ѝ възгледи за нещата. Допадала ѝ компанията на интелигентни хора, а сега се оказвала лишена от нея. Силно се надявала още следващата вечер да я посети — както правел шест месеца по-рано. Колкото и голямо да било прегрешението ѝ и колкото и да се бил променил той, тя винаги щяла да си остане неговата любяща братовчедка Аделайн.

— Какво иска от мен, по дяволите? — С това възгубо възклицание той хвърли настрани посланието на Аделайн. Жестът може и да означаваше, че Рансъм не възнамерява да ѝ обръща внимание, но въпреки това ден по-късно се яви пред нея. Отдавна знаеше какво иска от него — още отпреди година. Искаше да се грижи за имота ѝ и да обучава сина ѝ. И Базил добродушно отстъпи пред желанието ѝ, беше трогнат от толкова много доверие, обаче експериментът много бързо се провали. Делата на госпожа Луна бяха поверени на попечители, които се грижеха изцяло за тях, и той веднага осъзна, че само ще се пречка в неща, които не го засягат. Лекомислието, с което го беше изложила на присмеха на законните попечители на нейното състояние, му отвори очите за някои опасности на роднинството. Въпреки това реши, че може да припечелва почтено по нещичко, като обучава сина ѝ по час-два дневно. И това обаче се оказа мимолетна илюзия. Рансъм трябваше да намира време следобед.

Напускаше офиса си в пет и оставаше с младия си племенник до вечеря.

Няколко седмици по-късно се смяташе за късметлия, че не се прибира със счупени пищяли. Майката на Нютън многократно хвалеше забележителния характер на Нютън, но според Рансъм той беше забележителен единствено с липсата на каквито и да било качества, привързващи учител и ученик. В действителност Нютън беше непоносимо дете, което хранеше лична, физическа вражда към латинския език, изразяваща се в гневни конвулсии. По време на тези кризи той риташе като бесен всеки и всичко — клетия „Рани“, майка си, господата Андрю и Стодарт, славните римляни, света като цяло, които, легнал на килима, удостояваше с двете си невъобразимо дейни петички. Госпожа Луна правеше така, че да присъства на уроците му и когато те рано или късно стигаха до току-що описания етап, тя се намесваше в защита на своето съкровище, напомняше на Рансъм, че това са признаци на изключителна чувствителност, умоляваше го да даде на детето кратка почивка и прекарваше останалото време в разговори с наставника. Не след дълго започна да му се струва, че не заработва хонорара си, освен това му беше неприятно да има финансови отношения с дама, която дори не си прави труда да крие колко ѝ допада той да ѝ бъде задължен. Базил се отказа от уроците и си пое голяма глътка въздух с усещането, че се е избавил от опасност. Не можеше да определи точно каква, пък и изпитваше сантиментално и провинциално уважение към жените, което не му позволяваше да назове опасността дори мислено. Отнасяше се към дамите със старомодна галантност, смяташе ги за крехки и мили същества, поставени от провидението под закрилата на брадатия пол, и поддържаше съвсем сериозно схващането, че каквито и да са недостатъците на господата от Юга, те несъмнено са забележителни кавалери. Беше човек, който дори в днешната вулгарна епоха беше способен да произнесе тази дума напълно сериозно.

Тази дързост не му пречеше да смята, че жените съществено отстъпват на мъжете и са крайно досадни, когато отказват да приемат съдбата, отредена им от силния пол. Той имаше съвсем конкретни схващания относно тяхното място в природата и в обществото и полагащото им се уважение. Благородните мъже с готовност правеха нужното. Базил признаваше правата на жените, изразяващи се в

претенция за щедрост и нежност от страна на по-силния пол. Тези чувства бяха от полза и за двата пола и те се лееха изобилно, когато жените бяха мили и признателни. Може да се каже, че той имаше по-благородна представа за учтивост от повечето хора, които искаха да видят как жените заемат мястото си сред законодателите. Добавям, че не харесваше спорещите и активните жени и смяташе, че женската мекота и покорство са вдъхновение и възможност мъжът да прояви най-доброто от себе си, за да обрисувам нагласа, която несъмнено ще се стори на читателите ми мъчително недодялана. Във всеки случай тя попречи на Базил Рансъм да схване цялата картина, докато постепенно осъзнаваше, че госпожа Луна е влюбена в него. Процесът беше започнал много преди той да си даде сметка. От самото начало беше забелязал, че тя е крайна фамилиарна дребна женичка и че по-бързо от всяка друга негова позната установява голяма близост. Обаче в неговите очи госпожа Луна не беше нито много млада, нито много красива, затова не проумяваше откъде ѝ е хрумнало, че трябва да се омъжи (и през ум не би му минало да се съмнява в намеренията ѝ за брак) за някакъв неизвестен южняк без пукната пара в джоба, задължен да се грижи за жените от своето семейство. Не би се досетил, че отговаря на таен идеал на госпожа Луна, която имаше слабост към земевладелците дори когато останат без земи, обожаваше южняците, смяташе роднината си за изискан, мъжествен, меланхоличен и безкористен човек и беше уверена, че той споделя собствените ѝ възгледи относно обществените дела, проблемите на епохата и вулгарността на съвремението. От начина, по който говореше Рансъм, тя заключи, че е консерватор, а тази дума изразяваше и нейното верую. Възприемаше тази непопулярна позиция и по силата на темперамента си, и като реакция на „крайните“ възгледи на сестра си и на ужасните хора, които привличаха те в обкръжението ѝ. В действителност Олив беше изтъкната и проникателна жена, а Аделайн беше кълбо от заблуди, най-сериозната от която бе да приема лошото за хубаво. Тя разказваше на Рансъм за недостатъците на републиканското управление, за потискащите хора, които беше срещнала зад граница в легациите на Съединените щати, за лошите обноски на прислугата и на продавачите в магазините в тази страна, за надеждата си, че „добрите стари семейства“ ще се противопоставят, само дето той не подозираше, че тя обсъжда подобни теми (мнението ѝ

по тези въпроси му се струваше адски комично) с единствената цел да го помъкне към олтара, да го заблуди. Не можеше дори да предположи, че тя е безразлична към неговата липса на доходи — нещо, за което не ѝ отдаваше дължимото, защото тя възприемаше бедността му като доказателство за деликатност в тези търгашески времена и с удоволствие си казваше, че Нютън е подсигурен (с гаранции, които показваха колко далновиден човек е бил господин Луна, а също и колко щедър, тъй като не я беше обременил с мъчителни условия като вечен траур например) — тоест той се радваше на финансова независимост, съответстваща на характера му и че собствените ѝ доходи са достатъчни за двама, поради което може да си позволи лукса да си вземе съпруг, който да ѝ бъде длъжник. Базил Рансъм нямаше представа за всичко това, но се досещаше, че госпожа Луна неслучайно му пише кратки писъмца през ден, че му предлага да се разходят с колата в парка по необичайно време и че на извинението му за заетост тя отвърща:

— О, чумата да я тръшне вашата работа! До гуша ми дойде от тази дума — само за това се говори в Америка! Има възможност да се издържате и без работа, стига да я приемете.

Той рядко отговаряше на писъмцата ѝ и му беше страшно неприятно, че въпреки любовта си към реда и формалностите тя се опитва да нахълта през прозореца, след като той беше заключил вратата. Затова значително разреши посещенията си и накрая те почти секнаха. Замисля ли се над навика му да проявява крайна учтивост към жените, ми хрумва, че би трябвало да има много силен мотив, който да го накара да отблъсне своята дружелюбна — всъщност прекалено дружелюбна братовчедка. Въпреки това, когато получи укорителното ѝ писмо (и след известен размисъл), той прецени, че може би се държи несправедливо и дори нелюбезно, и реши да възобнови отношенията помежду им.

[1] Алексис дьо Токвил (1805–1858), френски консервативен политик, министър на външните работи на страната (1849), автор на трактата „Демокрацията в Америка“. — Б.пр. ↑

[2] Томас Карлайл (1795–1881), британски писател, историк, публицист и философ, автор на многотомни трудове, привърженик на

романтичния „култ към героите“. Един от най-блестящите стилисти на викторианската епоха. — Б.пр. ↑

XXII

Докато седеше с госпожа Луна в малката ѝ гостна, под лампата, Базил усети, че много по-спокойно от преди приема натиска, който тя неволно му оказва. Бяха минали няколко месеца, а той не се беше доближил дори с крачка до очаквания успех. Постепенно започваше да осъзнава, че може и да не е толкова мъжествено и възвишено, колкото му се е струвало, но вероятно ще му се наложи да отстъпи и да признае поражението си. Госпожа Луна явно усети нещо и за пръв път в своя живот успя да си задържи езика зад зъбите. Не му направи сцена, и дума не можеше да става да му поиска обяснение. Посрещна го, все едно и предния ден е бил там, само с някаква загадъчна тъга в добавка. Може би беше решила, че няма да се сдобие с онова, на което се беше надявала, но е по-добре да опита да го запази като приятел, отколкото да остане сама. Сякаш искаше той да забележи старанието ѝ. Беше сдържана и утешителна, обслужваше го, дръпна паравана пред камината, отбеляза колко уморен ѝ изглежда и позвъни да им поднесат чай. Не го попита как са делата му, нито дали има работа и припечелва добре, а неочакваната ѝ сдържаност му се стори деликатна и дискретна. Сякаш с финия си женски усет бе доловила, че професионалната му кариера не е нещо, с което да се похвалят. Лампата светеше меко, огънят пращеше приятно, цялата обстановка издаваше женски усет и вкус — жилището беше прекрасно обзаведено и уютно, един безукорно поддържан дом. Госпожа Луна се оплакваше колко трудно ѝ е било да се установи в Америка, но Рансъм си спомняше, че обстановката в дома на сестра ѝ в Бостън беше подобна, поради което заключи, че умението да създават удобства е семейна черта на двете дами. Беше по-приятно да прекара зимната вечер тук, отколкото в немската бирария (чаят на госпожа Луна беше превъзходен), пък и домакинята му тази вечер беше приветлива почти като вариететна актриса. Час по-късно той се чувстваше не просто готов да се ожени, а почти женен. Пред очите му се нижеха картини на приятно свободно време, което запълва, като излага на хартия мислите си по различни въпроси с приятно южняшко красноречие. С удоволствие си каза, че

щом редакторите отказват да публикуват литературните му творения, човек би могъл да го стори със собствени средства.

За един кратък миг той почти си повярва. Госпожа Луна се беше заела с бродерията си. Седеше срещу него, от другата страна на камината. Белите ѝ ръце се движеха чевръсто, докато правеше бодовете, а пръстените ѝ проблясваха на светлината на огъня. Беше наклонила леко глава настрани, излагайки на показ пълната си брадичка и шия, скромно свела очи към ръкоделието си. Бяха се умълчали и Аделайн, която определено се беше променила към добро, явно също усещаше очарованието на тишината и не искаше да я нарушава. Базил Рансъм долавяше всичко това и в главата му се въртяха смътни мисли. Ако така щеше да си осигури спокойствие и свободно време, нима това не беше само по себе си възвишен мотив? Задълбочено проучване на проблема, който най-силно го интригуваше — не беше ли това шанс да направи крайно необходима добрина? Представяше си как в бъдеще седи в същото кресло вечер и чете безценна книга на меката светлина на лампата — госпожа Луна умееше да подбира най-подходящото осветление. Нямаше ли така да въздейства на общественото мнение, да проучи определени тенденции, да изтъкне някои опасности, да отпрати ожесточени критики? Нима не беше негов дълг да си подsigури най-добрите условия за такова начинание?

Тишината продължаваше и той размишляваше относно дълга си, всъщност почти се убеди, че е негов морален дълг да се ожени за госпожа Луна. Тя вдигна поглед от ръкоделието си, погледите им се срещнаха и тя се усмихна. Сигурен беше, че тя е отгатнала мислите му. И откритието го озадачи, дори го стъписа, затова, когато госпожа Луна подметна съвсем дружелюбно, както обикновено: „Според мен няма нищо по-хубаво от приятен разговор пред камината в зимна вечер. Досущ като Дарби и Джоун^[1] сме. Жалко, чайникът спря да пее!“, когато тя изрече тези многозначителни слова, Рансъм почти недоловимо потръпна, ала все пак развали магията. В отговор малко по-късно я попита с хладно и сдържано любопитство дали има новини от сестра си и колко дълго възнамерява да остане в Европа госпожица Чансълър.

— Ама вие на кой свят живеете? — възкликна госпожа Луна. — Олив се върна преди шест седмици. Вие колко дълго очаквахте да

издържи?

— Не знам, никога не съм ходил в Европа — отговори Рансъм.

— Да, точно това ви харесвам — мило отбеляза госпожа Луна. — Толкова е приятно да срещнеш някой, който не въздиша по Европа.

Младият мъж се озадачи, после се засмя непресторено.

— Боже, дано не е единствената причина!

— О, споменавам тази, защото тъкмо я забелязах. Другите не ги изтъквам.

— Дано ви останат поне няколко, когато и аз замина там — продължи Рансъм. — Мислех, че имате високо мнение за Европа.

— Така е, но тя не е всичко — философски отвърна госпожа Луна. — Най-добре ще е да отидем там заедно — добави тя малко несвързано.

— Човек би отишъл и накрай света с такава неустоима дама! — възкликна Рансъм с тон, който никак не допадна на госпожа Луна. Беше част от южняшката му галантност — акцентът му винаги силно личеше, когато говореше такива неща — и не го обвързваше с нищичко. Неведнъж ѝ се искаше той да не е толкова чудовищно вежлив, както се изразяваха хората в Англия. Отговори, че не я интересува краят, а новото начало, но той не обърна внимание и се върна на темата за Олив. Попита с какво се е занимавала там и дали е постигнала много.

— О, разбира се, очаровала е всички — увери го госпожа Луна. — И как иначе с нейната красота и изтънченост, с нейния стил?

— Но е успяла да спечели привърженици, войнство, което да я последва под нейното знаме.

— Допускам, че се е срещнала с много волеви хора, с много зловни стари моми, фанатички и повлекани, но нямам никаква представа какво е постигнала — чудо на чудесата, предполагам.

— Виждали ли сте я след завръщането ѝ? — попита Базил Рансъм.

— Че как да я видя? Виждам доста надалеч, но не чак до Бостън. — После му обясни, че сестра ѝ е слязла на сушата в онова пристанище и попита дали според него Олив би направила нещо изтънчено и първокласно, след като има и други начини. — Разбира се, на нея ѝ допадат лошите кораби, бостънските параходи, точно както харесва простолюдието, рижите девойки и нелепите доктрини.

Рансъм се умълча за миг.

— Да не би да имате предвид поразителната млада жена, с която се запознах в Бостън миналия октомври? Как се казваше? Госпожица Тарант, нали? Госпожица Чансълър все още ли е толкова привързана към нея?

— Мили боже, нима не знаете, че я заведе в Европа? За да формира съзнанието ѝ. Не ви ли казах миналото лято? Тогава често ме посещавахте.

— О, да, спомням си — замислено отговори Рансъм. — Довела ли я е обратно?

— Божичко, не би я оставила! Според Олив мисията на момичето е да промени света.

— Май и това ми казахте. Сега си спомням. Е, формирало ли се е съзнанието ѝ?

— Не съм я виждала, не мога да ви кажа.

— Няма ли да отидете...

— Да проверя дали е формирано съзнанието на госпожица Тарант ли? — прекъсна го госпожа Луна. — Ще го сторя, ако искате. Помня колко ви заинтригува тя навремето. Вие помните ли?

Рансъм се поколеба за миг.

— Не бих казал. Беше отдавна.

— Да, вие сте тъй непостоянен към жените! Клетата госпожица Тарант, дано не си въобразява, че ви е впечатлила.

— Не би ѝ хрумнало подобно нещо, ако сестра ви формира съзнанието ѝ — отвърна Рансъм. — Сега си спомням, че ми разказвахте колко са се сблизили двете. Смятат ли завинаги да живеят заедно?

— Допускам... освен ако някой не реши да се ожени за Верена.

— Верена... така ли се казва? — попита Рансъм.

— И това ли забравихте? Сам ми казахте, че я намирате за много красива, докато се изкачвахме заедно по хълма.

Рансъм отговори, че помни разходката, но не помни точно какво ѝ е казал, а тя подигравателно предложи той самият да се ожени за Верена — изглежда проявявал сериозен интерес. Рансъм поклати тъжно глава и отговори, че положението не му позволява да предлага брак, а госпожа Луна го попита какво точно иска да каже — да не би (след миг колебание), че е твърде беден?

— Нищо подобно, аз печеля купища пари! — възкликна младият мъж, а като забеляза тона му и раздраженото поруменяване на лицето му, госпожа Луна отсъди, че явно е преминала границата. Спомни си (а би трябвало да си спомни още по-рано), че Рансъм никога не я е посвещавал в делата си. Сигурно така постъпваха южняците, а той със сигурност беше колкото беден, толкова и горд. И беше права — Базил Рансъм би се презрял, ако признае пред жена, че не е способен да си изкарва прехраната. Този въпрос не беше женска работа (тях трябва просто да ги подсигуряваш, за да изпълняват домашните си задължения и да бъдат очарователно признателни) и според него беше дори неприлично да се обсъжда с жените. На госпожа Луна още повече ѝ дожаля за него, като установи, че той се лишава от утехата на състраданието (нейното състрадание) и неопределената, но дълбока въздишка, отронила се от устните ѝ, когато тя отново се зае с ръкоделието си, изразяваше необичайна за нея безпомощност. Увери го, че прекрасно знае колко големи са заложите му — способен бил да направи каквото поиска, и Базил Рансъм се замисли за миг, че ако тя директно го помоли да се ожени за нея, южняшката галантност ще го задължи да откаже. Ако ще му става съпруга, трябваше да ѝ признае, че е твърде беден за брак, защото в това отношение дори най-аристократичният джентълмен южняк би трябвало да наруши някои условности. Само че той изобщо не желаше подобно нещо и съзнаваше, че най-уместното продължение на разговора би било да си вземе шапката и да си тръгне.

Пет минути по-късно обаче осъзна, че му се иска да си тръгне толкова, колкото и да се ожени за госпожа Луна. Копнееше да научи повече за момичето, което живее у Олив Чансълър. Нещо у него се бе възродило — старо любопитство, наполовина заличен образ, — когато научи, че тя се е върнала в Америка. От казаното от госпожа Луна почти година по-рано беше останал с погрешно впечатление относно посещенията на сестра ѝ в Европа. Беше допуснал, че става дума за продължително отсъствие, че госпожица Чансълър сигурно иска да откъсне малката пророчица от родителите ѝ, а може би дори от някое любовно увлечение. След това несъмнено са пожелали да проучат женския въпрос с възможностите, предлагани от Европа. Той не знаеше много за Европа, но в неговите представи там се предлагаха много възможности. Отпътуването на госпожица Чансълър и на

младата ѝ спътница се превърна за Рансъм в обичаен, но доста приятен спомен. Като цяло, животът му не изобилстваше от интересни случки, а кратката глава на посещенията у неговата необикновена, умна и своенравна братовчедка и прекараната у госпожица Бърдзай вечер, мимолетната му среща, повторена на следващия ден, със странната, красива и нелепа рижа млада импровизаторка се разгръщаха в паметта му като страници от интересна книга. Страниците обаче сякаш избледняха, когато той научи, че двете млади жени са заминали за неопределен период от време неизвестно къде. Това ги правеше недостъпни, изкривяваше перспективата, намаляваше актуалността им, затова през последните няколко месеца поради растящата тревога относно собствените си дела и потиснатостта си той изобщо не беше мислил за Верена Тарант. Фактът, че тя отново е в Бостън и близостта между Бостън и Ню Йорк, му се струваше важен и приятен. Той съзнаваше, че е по-скоро странно от негова страна, затова в поведението му се появи леко притворство. Не си взе шапката, за да си ходи, а остана на стола си и се постара да бъде учтив с госпожа Луна, доколкото е възможно. Помнеше, че още не се е поинтересувал от Нютън, който в този късен час беше под властта на единствената сила, способна да укроти неукротимото, и спеше като бебе, макар и не съвсем невинно. Рансъм поправи пропуската си и предизвика многословен отговор от страна на домакинята си. Момчето имало много наставници, след като Рансъм се отказал от него, затова не можело да се каже, че образованието му линее. Госпожа Луна говореше гордо как момчето се държи с учителите — ако не успявал да овладее уроците, овладявал учителите, и тя имала приятното убеждение, че му е осигурила всякакви възможности. Рансъм изчака дипломатично, но десетина минути по-късно се върна на темата за двете млади жени в Бостън и попита защо при толкова активна програма от тяхна страна още не усеща настъплението им, защо отзвукът от красноречието на госпожица Тарант още не е стигнал до неговите уши. Още ли не е излизала пред публика? Нямало ли да дойде да поразбуди духовете в Ню Йорк? Надявал се, че не се е отказала.

— Миналото лято на Женската конвенция никак не изглеждаше да се е отказала — отговори госпожа Луна. — И това ли сте забравили? Нали ви разказах каква сензация предизвика тя там и какво

чух да се говори в Бостън по този повод? Да не искате да кажете, че не съм ви дала онзи брой на „Транскрипт“ с репортажа за забележителната ѝ реч? Беше точно преди да отплават за Европа — замина с почести и фойерверки.

Рансъм възрази, че за пръв път чува подобно нещо, а после, след като сравниха датите, двамата установиха, че се е случило точно след последното му посещение у госпожа Луна. Което, разбира се, ѝ даде възможност да отбележи, че той се е държал с нея още по-зле, отколкото е смятала. Била останала с впечатлението, че са обсъдили внезапното прославяне на Верена. Явно го бъркала с друг, много било възможно — не можел да очаква, че заема важно място в съзнанието ѝ, особено след като толкова рядко я посещавал. Рансъм не повярва, че госпожица Тарант е известна. Ако беше, нямаше ли да пишат за нея нюйоркските вестници? Не беше срещал името ѝ там, а и не помнеше да му е попадал материал по онова време (миналия юни, нали?) за проявите ѝ по време на Женската конвенция. Несъмнено имаше репутация на местно ниво, но това беше преди година и половина, а тогава очакваха тя да се превърне в национална знаменитост. Склонен беше да повярва, че е предизвикала известно вълнение в Бостън, но не възнамеряваше да ѝ придава голямо значение, докато магазините не започнат да продават снимката ѝ. Нужно било време, разбира се, но той допускаше, че госпожица Чансълър ще я наложи по-бързо.

Ако възраженията му целяха да накарат госпожа Луна да продължи разказа си, резултатът надминаваше и най-смелите му очаквания. Беше напълно вярно, че не му беше попадала информация за проявите на Верена предишния юни, защото понякога вестниците му се струваха толкова идиотски, че не ги поглеждаше. Научи от госпожа Луна, че не Олив ѝ е изпратила „Транскрипт“ и писмата, съдържащи допълнителни сведения относно конвенцията. За тази услуга била задължена на свой приятел джентълмен, който всеки ден ѝ пишел какво се случва в Бостън и какво е вечерял всеки жител на града. Не че ѝ било жизненоважно да знае, но въпросният джентълмен се чудел какво да измисли, за да ѝ се хареса. Бостънци не допускали, че някой не би желал да узнае подобни неща, и така опитвали да се харесат — или поне конкретният господин опитвал. Олив никога не би навлязла в подробности относно Верена. Тя смяташе, че сестра ѝ е по-скоро профан и не проумяваше защо Олив е избрала най-близката си

приятелка от низините на обществото. Верена била лукава малка авантюристка, третокласна придобивка, но разбира се, била доста хубавка, ако човек си паднал по червената боя. А близките ѝ били направо ужасни — все едно тя, госпожа Луна, да се сближи с дъщерята на педикюристката си. Само на Олив можело да ѝ хрумне такова чудовищно нещо и да си въобрази, че прави огромна добрина на човечеството, макар че въпреки желанието си да обърне всичко с главата надолу и да направи дъното връх, самата тя можела да се държи точно толкова оскърбително и надменно с хората, все едно е някаква стара херцогиня. Да, наистина, тя презирала възрастните Тарант, но въпреки това позволявала на момичето да снове между Чарлс Стрийт и ужасната дупка, в която живеят те, а Аделайн знаела от господина, който ѝ пишел толкова подробно, че момичето прекарвало и по някоя седмица в Кеймбридж. Майка ѝ, която боледувала няколко седмици, настоявала Верена да ношува там. Госпожа Луна знаеше също благодарение на господина, с когото си пишеше, че предишната зима Верена се радвала на огромно внимание от страна на мъжката част. Не знаела как момичето е примирило този факт с убеждението, че жените са си самодостатъчни, но имала основание да смята, че това била една от причините Олив да я отведе в чужбина. Опасявала се да не би момичето да хлътне по някого и искала да я откъсне. Разбира се, подобно хлътване би било неловко за млада жена, която крещи от трибуната, че старите моми са най-висшето творение на природата. Аделайн допускаше, че Олив вече напълно контролира девойката, освен ако тя не използва посещенията си в Кеймбридж като прикритие да се среща с мъже. Била хитра малка лисичка и била загрижена за правата на жените толкова, колкото за Панамския канал. Единственото женско право, което я интересувало, било правото да се покатери върху нещо, откъдето да я виждат мъжете. Щяла да остане при Олив, докато ѝ е угодно, защото сестра ѝ като уважавана в обществото жена можела да я побутне нагоре и да неутрализира лошото влияние на ниския ѝ произход. Да не говорим, че плаща всичките ѝ разходи и дори я е завела в Европа.

— Обаче помнете ми думата — продължи госпожа Луна, — тя ще нарани Олив, както никой друг не я е наранявал. Ще избяга с някой кротител на лъвовете, ще се омъжи за циркаджия!

Ама така ѝ се падало на Олив Чансълър, додаде госпожа Луна. Сестра ѝ щяла да го понесе трудно, а гневните ѝ изблици... Стойте далеч!

Базил Рансъм изпитваше странни чувства, докато слушаше коварния разказ на своята домакиня, поднесен едновременно небрежно и убедително. Попиваше всичко, защото фактите му бяха много интересни, но в същото време забеляза, че госпожа Луна не разбира какви ги говори. Беше виждал Верена Тарант само два пъти, но никой не можеше да го убеди, че е авантюристка — макар че най-вероятно накрая щеше да нарани госпожица Чансълър. Позасмя се мрачно на тази мисъл — не му беше неприятна мисълта да си отмъсти на своеволната млада жена, която го беше поканила само за да го зашлеви през лицето. Изпитваше обаче чувството, че е пропуснал нещо, като не е научил за участието на другата млада жена в Конвенцията — смътно усещане, че е бил измамен. Безсмислено беше да съжалява, тъй като надали би отишъл в Бостън да я чуе, но съжаляваше, че не е участвал макар и отдалеч в събитие, толкова тясно свързано с нея. Защо изобщо да участва и не беше ли напълно естествено да няма нищо общо с нещата, свързани с нея? Въпросът му хрумна чак когато се прибираще у дома онази вечер, засега отговорът само предстоеше. Засега можеше просто да страда поради неосведомеността си, че тя отново е близо до него (относително), че е някъде на хоризонта (а не в другия край на земята), а той не го е знаел. Това усещане за лична загуба, както го наричам, породил у него и усещането, че има да навакхва нещо. Не можеше да определи как ще постъпи, но хрумването, макар и още съвсем неоформено, го поведе в посока много по-различна от онази, в която беше поел четвърт час по-рано. Мълчаливо съзерцаваше как представата танцува пред очите му, а в това време госпожа Луна го дари с поредната си загадъчна усмивка. В резултат той се изправи. Картината в съзнанието му внезапно се бе прояснила — изобщо не се налагаше да се жени за тази жена, за да се сдобие със средства да продължи проучванията си. Овладея се на крачка от решението да стори точно това.

— Нима вече тръгвате? Не съм ви разказала и половината! — възкликна тя.

Той погледна към часовника, видя, че не е късно, обиколи стаята и отново седна, но на друго място. Тя го проследи с поглед, чудейки се

какво му е. Рансъм успя да се овладее и да не я попита какво още не му е казала и може би тъкмо за да ѝ попречи да му го каже, заговори самият той — бързо, свободно, с различен тон. Остана още половин час и се държа много приятно. Госпожа Луна отсъди, че той наистина е много очарователен мъж. Беше изключително словоохотлив, докато не стана време да посегне към шапката си, разказваше за положението на юг, за социалните особености, за следвоенната разруха, за съсипаната аристокрация, за отритнатите „Гълтачи на огън“^[2] — парцалите и отхвърлени, ала непримирими, за трагизма и комизма на всичко, ту я размиваше, ту едва не я разплакваше, и тя си помисли, че ако Рансъм си науми, няма по-очарователен компаньон за вечерта на една дама. Едва впоследствие тя се запита защо му е хрумнало да го направи едва сега. На нея ѝ допадна съсипаната аристокрация, вкусът ѝ беше различен от този на сестра ѝ, която се интересува само от низшите класи, които се стремяха да се издигнат. Аделайн беше загрижена за пропадналото дворянство (чийто упадък изглеждаше повсеместен. Нима Базил Рансъм не беше пример за това? Не приличаше ли на *gentilhomme de province* след Революцията? Или на стар монархически *emigre* от Лангедок?), за ограбените патриции, бих казал, чието поведение беше благородно и трогателно и към които тя би могла да прояви дискретна благотворителност, тъй като те бяха чувствителни и горди. Във всички представи на госпожа Луна водеща беше нейната дискретност.

— Да не минат десет години, преди отново да ме посетите? — попита тя, когато Базил Рансъм ѝ пожела лека нощ. — Ако е така, осведомете ме предварително, защото между това и следващото ви посещение ще имам време да замина за Европа и ще се постарая да се върна точно преди да ми гостувате.

Вместо да отвърне на духовитата ѝ забележка, Рансъм каза:

— Ще ходите ли скоро в Бостън? Няма ли да посетите сестра си?

Госпожа Луна впери поглед в него.

— А вас какво ви интересува? Извинете за глупавия въпрос — додаде тя. — Разбира се, искате да съм колкото може по-далеч. Много ви благодаря!

— Не искам да заминавате, но бих желал да получа новини от госпожица Олив.

— Защо, за бога? Та вие я ненавиждате! — Преди Рансъм да смогне да отговори, госпожа Луна отново занарежда: — Мисля, че всъщност имате предвид Верена! — Стрелна го с остър поглед и попита: — Базил Рансъм, влюбен ли сте в тази особа?

Той се засмя непринудено, без да се признава за виновен, и добави, за да изпита госпожа Луна, но същевременно изразявайки нещата такива, каквито са:

— Как бих могъл? Виждал съм я два пъти през живота си!

— Ако я бяхте виждали по-често, нямаше да ме е страх! Но това ваше необяснимо желание да ме изпратите в Бостън! — продължи домакинята му. — Не изгарям от желание да се видя с Олив. Пък и онова момиче се е разположило в цялата къща. Най-добре идете лично.

— Много бих желал — отвърна Рансъм.

— Сигурно ви се иска да поканя Верена за един месец у дома — може така да ви подмамя да идвате по-често — продължи Аделайн с явно предизвикателство.

Рансъм тъкмо се канеше да отговори, че това ще е най-добрият начин, но се овладя навреме. Никога, дори на шега, не беше отправял толкова груба и невъздържана забележка към една дама. Шеговитостта му към жените се отличаваше с прекомерна вежливост.

— Умолявам ви да повярвате, че не бих направил за никоя жена на света нищо, което не бих сторил и за вас — увери я той и за последен път се приведе над пълната ръка на госпожа Луна.

— Ще го запомня и ще ви държа отговорен! — провикна се тя подире му.

Но въпреки тази бурна размяна на обещания той се отърва лесно. Бавно пое по Пето Авеню, по което зави от кръстовището на Аделайн под нежната зимна светлина на луната. На ъгъла поспря за минутка, унесен в размисъл, и въздъхна тихо и неопределено — неволна и неосъзната проява на облекчение. Така би въздъхнал човек, който се е отървал на косъм да бъде прегазен. Не си направи труда да се замисля какво го е спасило — каквото и да бе, то му беше отворило очите и той се срамуваше от песимизма си напоследък. Когато стигна до квартирата си, амбицията и решимостта отново се бяха разпалили. Спомни си, че преди се е смятал за способен човек, че не е имал конкретни основания да се съмнява в това (свидетелствата бяха само

отрицателни, не положителни) и че е достатъчно млад, за да опита отново. Тази нощ си легна, подсвирквайки си.

[1] Герои от стихотворението „Щастливата стара двойка“ на Хенри Удфол от 1735 г., нарицателно за двойка скромни съпрузи, които живеят в пълна хармония помежду си. — Б.пр. ↑

[2] Група радикално настроени политици от Юга от средата на XIX в., привърженици на робството, настоявали за отделянето на южните щати в самостоятелна държава. — Б.пр. ↑

XXIII

Три седмици по-късно той стоеше пред дома на Олив Чансълър, оглеждаше улицата в двете посоки и се колебаеше. Беше казал на госпожа Луна, че най-голямото му желание е отново да отиде в Бостън, и беше тук не само защото му се искаше. Бих казал, че му се беше отворила щастлива възможност, но ми се струва, че човек не бива да пришива безсмислени епитети към възможностите, особено когато са били чакани твърде дълго. Така или иначе, най-тъмно е преди зазоряване и няколко дни след онази меланхолична вечер, която Рансъм прекара в немската бирария пред самотната си халба, която не след дълго пресуши, загледан в нищожното си бъдеще, той установи, че светът все още се нуждае от него. „Заинтересованата страна“, както би се изразил той (няма да крия, че говореше твърде помпозно), за която посредничел в сделка в Бостън преди месеци и която навремето съвсем оскъдно оценила усилията му (преценките на клиента и на адвоката се бяха разминали), беше преценила неотдавна, че сделката е по-изгодна от очакваното и помолила Рансъм отново да се появи в Бостън. Това дело отнемаше повече време от предния път и той изцяло му посвети вниманието си за три дни. На четвъртия ден установи, че продължава да се бави и ще се наложи да почака до вечерта, за да подготви някакви важни документи. Реши да използва времето дотогава за почивка и се запита какво може да прави човек в Бостън, та да превърне свободната си сутрин в празник. Времето беше достатъчно приятно да се отдадеш на мечтания и той правеше точно това, крачейки по улиците. Поспря пред Мюзик Хол и Тремънт Темпъл и разгледа плакатите на входа — дали пък младата приятелка на госпожица Чансълър няма да говори пред своите съграждани? Името ѝ обаче го нямаше — този подход не му донесе нищо. В Бостън познаваше единствено Олив Чансълър, така че нямаше кого да посети. Беше твърдо решен повече да не припарва до нея, защото тя несъмнено бе извисено създание, но и твърде рязка, за да го изкуши за нещо повече. Кавалерството, дори учтивостта в най-широк смисъл, не изискваше от него нищо повече от вече стореното. Предната година се

беше разделил с нея, без да ѝ каже, че е опърничаво женище — въздържаност, която беше достатъчна проява на кавалерство. Разбира се, тук беше и Верена Тарант. Той не виждаше причини да хитрува, когато си мисли за нея, затова си позволи да признае пред себе си, че много би желал да я види отново. Най-вероятно щеше да му се стори променена, а впечатлението, което му беше направила навремето, щеше да е резултат от конкретно обстоятелство или настроение. Така или иначе, тогавашното ѝ очарование най-вероятно бе заличено от огрубяващото влияние на публичността и от активното въздействие на неговата братовчедка. Очарованието може и да се бе стопило, каза си той, но представата беше още жива. Жалко, че нямаше как да посети Верена (в мислите си я наричаше по име, толкова бе хубаво), без да се види и с Олив, а тя беше толкова неприятна, че не бе по силите му да го стори. Рансъм имаше още едно съображение, което можеше да хрумне единствено на мъж — беше убеден, че за онези няколко часа госпожица Чансълър бе проумяла колко нелеп е бил опитът ѝ да се запознае с него, и това бе намерило израз в толкова абсурдна неприязън към братовчед ѝ, че сигурно щеше да ѝ бъде страшно неприятно да го види отново в дома си. И на него би трябвало да му стане неловко да приеме първата ѝ покана (преди още да го беше видяла) и да ѝ натрапи присъствие, което нямаше основание да смята, че е станало по-желано с течение на времето. Тя не му беше дала дори най-незначителен знак за прошка или разкаяние, както обикновено правят жените — като му изпрати съобщение чрез сестра си или дори книга, снимка, коледна картичка или вестник по пощата. С две думи, той не смяташе, че има право да позвъни на вратата ѝ, не знаеше каква реакция ще предизвика у нея появата на високия южняк, а му беше присъщ стремежът да щади нежната чувствителност на една млада дама, макар изобщо да не я намираще за нежна. Беше склонен по принцип лесно да прощава на жените, но в конкретния случай беше уверен, че половата принадлежност трябва да се преразгледа.

Въпреки това половин час по-късно се озова на единственото място на Чарлс Стрийт, което имаше значение за него. Хрумна му, че след като не може да посети Верена, без да се срещне с Олив, това няма да му се случи, ако посети госпожа Тарант. Всъщност не го беше поканила майката, а дъщерята, и като всеки истински американец той съзнаваше, че майката е по-недостъпна и повече от дъщерята се

съобразява с обществените условности. Обаче той се намираше на етап, когато беше допустимо да понатисне малко нещата, затова той се запъти към Кеймбридж, припомняйки си, че в поканата си госпожица Тарант бе споменала това място и госпожа Луна също го бе потвърдила. Нали му беше разказала, че Верена често посещава майка си за по няколко дни, че госпожата боледувала и момичето се грижело за нея? Напълно беше възможно по това време (наближаваше един следобед) Верена да прави точно това, напълно беше възможно той да я завари в Кеймбридж. Струваше си да опита. Пък и си струваше да посети Кеймбридж и да запълни времето си по този начин. Сети се, че Кеймбридж не е малък, а той не разполага с точен адрес. Осъзна го точно когато се озова пред къщата на Олив, покрай която трябваше да мине на път за непознатото предградие. Отчасти заради това се беше спрял — обмисляше дали да не звънне и да получи нужната информация от някой слуга, който несъмнено щеше да я знае. Тъкмо отхвърли този вариант като съмнителна проява на добър вкус, когато чу вратата в къщата да се отваря в дълбоката ниша, характерна за Бостън и отчасти заета от стълбище, в долния край на което има втора врата със стъклена горна половина и на двете крила. След малко щеше да види кой излиза и имаше време отново да се озърне и да се запита коя от двете обитателки на къщата ще му се яви, дали ще излязат заедно, или пък няма да е никоя от двете.

Човекът, който излезе от къщата, слезе съвсем бавно по стълбите, сякаш решил да даде на Базил време да избяга, а когато стъклените врати най-сетне се отвориха, отвътре се показва възрастна жена. Рансъм се разочарова — тази поява не отговаряше на целите му. В следващия момент обаче отново се обнадежди, защото беше сигурен, че е виждал и преди дребната старица. Тя спря на тротоара и се озърна неопределено като човек, който чака омнибуса или трамвая. Имаше опърпан и размъкнат вид, все едно е носила дрехите много години, но въпреки това не е свикнала с тях, широко и приветливо лице като в клетка от огромните стъкла на очилата ѝ, които сякаш го покриваха цялото, и издута овехтяла торба, провиснала отстрани, като че се бе изморила да я носи. Рансъм имаше предостатъчно време да я разпознае — в Бостън нямаше втора като госпожица Бърдзай. Нейната вечеринка, личността ѝ, възторжените отзиви на госпожица Чансълър за нея се бяха съхранили в паметта му и както Базил стърчеше крайно

предпазливо, образът ѝ се върна в съзнанието му като образ на стар приятел. Нуждата му придаде смисъл на разбуждения от нея спомен — след броени секунди той осъзна, че старицата би могла да му каже къде е Верена Тарант в момента и къде живеят родителите ѝ, ако се наложи да отиде там. Тя спря поглед върху него и не си направи труда да го отмести, понеже видя, че той я гледа (напълно беше скъсала с условностите). Явно за нея той не беше нищо повече от разумен млад съгражданин, упражняващ правата си, едно от които беше да наблюдава. Скъмността на госпожица Бърдзай беше отворена към предизвикателства — на света имаше толкова много ярки нови мотиви и идеи, че бе възможно дори да съществуват причини някой да я гледа. Когато Рансъм пристъпи към нея, вдигна шапката си усмихнат и попита: „Да спра ли този трамвай за вас, госпожице Бърдзай?“, тя само го измери отново неопределено с поглед, защото и през ум не ѝ минаваше, че причината е нейната слава. От петдесет години кръстосваше улиците на Бостън и никога не се беше радвала на такова внимание от страна на тъмнооки млади господа. Погледна равнодушно към яркоцветения вагон, който с дрънчене се носеше към тях откъм Кеймбридж Роуд.

— Ами бих искала да се кача, ако ще ме откара до къщи — отговори тя. — За Саут Енд ли е?

Кондукторът спря превозното средство, когато забеляза госпожица Бърдзай — явно я познаваше като редовен пътник, — и заяви доста безцеремонно:

— Побързайте, ако ще се качвате — и стоеше, вдигнал ръка заплашително към шнура на звънеца.

— За мен ще бъде чест да ви изпратя до къщи, госпожо — предложи Базил Рансъм след бърз размисъл. Помогна ѝ да се качи, кондукторът бащински я побутна и след миг младият мъж се настани до нея и трамваят отново задрънча. По това време беше почти празен, двамата бяха почти сами.

— Мисля, че знам кой сте. Не сте тукашен — отбеляза госпожица Бърдзай, когато потеглиха.

— Гостувал съм в дома ви по един много интересен повод. Помните ли вечеринката, която организирахте миналия октомври, на която присъства госпожица Чансълър и още една млада дама, която изнесе прекрасна реч?

— О, да, Верена Тарант толкова ни развълнува! Имаше доста хора, не помня всички.

— Аз бях сред тях — отбеляза Базил Рансъм. — Доведе ме госпожица Чансълър, която ми е роднина, а вие бяхте много мила с мен.

— Какво направих? — искрено се поинтересува госпожица Бърдзай. А после, още преди той да ѝ отговори, го позна: — Сега си спомням, Олив ви доведе! Вие сте господинът от Юга — тя ми разказа за вас впоследствие. Вие не одобрявате нашата велика борба, не искате да надигаме глава. — Възрастната жена говореше съвсем благо, сякаш отдавна беше приключила с разпалеността и възмущението. — Е, явно не можем да спечелим симпатията на всички.

— Не смятате ли, че сте спечелили симпатията ми, след като се качвам с вас в трамвая специално, за да изпратя вас, една от основните агитаторки? — попита Базил през смях.

— Специално за това ли се качихте?

— Да. Не съм толкова лош, колкото смята госпожица Чансълър.

— О, допускам, че си имате свои възгледи — отвърна госпожица Бърдзай. — Разбира се, южняците имат особени схващания. Според мен са съхранили повече, отколкото изглежда на пръв поглед. Надявам се да не се отдалечите много — познавам Бостън на петте си пръста.

— Дано да не възразите и да не ме вземете за натрапник, но искам да ви попитам нещо — каза в отговор Рансъм.

Госпожица Бърдзай отново го изгледа.

— О, да, сега си спомних. Вие си поговорихте с доктор Пранс.

— Много поучителен разговор! — възкликна Рансъм. — Надявам се, че доктор Пранс е добре.

— Грижи се за здравето на всички, освен за своето — отговори госпожица Бърдзай усмихнато. — Когато ѝ го казвам, отговаря, че не ѝ е останало здраве, за което да се грижи, и че е единствената жена в Бостън, която си няма лекар. Твърдо е решена да не става пациент и като че ли начинът да го постигне е да бъде лекарка. Опитва се да ми помогне да заспя. Това е основното ѝ занимание в момента.

— Наистина ли все още не можете да спите? — попита Рансъм почти нежно.

— Ами съвсем малко. Но тъкмо заспя, и вече трябва да ставам. Не мога да спя, след като ми се иска да живея.

— Трябва да дойдете на Юг — предложи младият мъж. — Веднага ще заспите сладко в онази ленива атмосфера!

— Е, не искам да ставам ленива — отвърна госпожица Бърдзай. — Пък и вече съм ходила на Юг едно време и не може да се каже, че ме оставиха да спя много. Все ме гонеха.

— Заради негрите ли?

— Да, навремето само за това мислех. Носех им Библията.

Рансът се умълча, после каза с предпазливо премерен тон:

— Бих искал да науча повече.

— За щастие, вече не сме нужни там, нужни сме за друго. — Госпожица Бърдзай го изгледа с лек и предпазлив хумор, сякаш той разбира за какво му говори.

— Имате предвид другите роби! — възкликна той през смях. — Занесете им колкото Библии пожелаете!

— На тях искам да занеса нови закони. Това е новата Библия.

Рансът установи, че госпожица Бърдзай много му допада, затова без капка лицемерие каза:

— Където и да отидете, госпожо, няма да има почти никакво значение какво носите. Вашата добрина винаги ще бъде с вас.

Тя се умълча за миг, после промърмори:

— Олив Чансълър ме предупреди, че говорите така.

— Опасявам се, че не ви е казала почти нищо хубаво за мен.

— Тя мисли, че е права, сигурна съм.

— Мисли ли? Тя го знае с върховна сигурност. Между другото, надявам се, че е добре.

Госпожица Бърдзай отново впери поглед в него.

— Не сте ли я виждали? Не я ли посещавате?

— О, не, не я посещavam! Просто минавах покрай къщата ѝ, когато срещнах вас.

— Може би вече живеете тук — поде госпожица Бърдзай и когато той я поправи, тя додаде с тон, който издаваше доверието, което беше успял да ѝ вдъхне с искреността си: — Не е ли редно да се отбиете у тях?

— Госпожица Чансълър няма да се зарадва — отговори Базил Рансът. — За нея аз съм врагът в собствения ѝ лагер.

— Е, тя е много смела.

— Именно. А аз съм много боязлив.

— Не сте ли се сражавали навремето?

— Да, но беше в името на хубава кауза!

Рансъм смяташе за доста забавен този намек за Сецесията^[1] и за оказващия отпор мъж (колкото и похвално да бе това), обаче госпожица Бърдзай го прие много сериозно и много дълго седя безмълвна, защото искаше да покаже, че от толкова отдавна е в борбата, че не може да обсъжда доколко уместен е късният бунт. Младият мъж усети, че той е причината за мълчанието ѝ, и много съжеляваше, защото въпреки южняшкото си безразличие към потисничеството над жените, той се беше качил в трамвая тъкмо за да я разговори. Искаше да научи още конкретни новини за Верена Тарант и възнамеряваше да накара госпожица Бърдзай да отвори темата. Предпочиташе да не я зачеква той и зачака нова сгодна възможност. Най-накрая, тъкмо щеше да се реши да попита пряко (прецени, че така или иначе, не може да го отлага дълго), тя го изпревари по начин, който издаде, че и нейните мисли са вървели в същата посока:

— Чудя се възможно ли е госпожица Тарант да не ви е впечатлила онази вечер?

— О, впечатли ме! — побърза да я увери Рансъм. — Беше много очарователна.

— А разумни ли ви се сториха аргументите ѝ?

— Пази боже, госпожо! Според мен на жените не им е работа да бъдат разумни.

Спътницата му се извърна към него бавно и благо и стъклата на очилата ѝ проблеснаха укорително като огромни сълзи.

— Значи, вие ни смятате само за красиви джунджурии?

Въздействието на този въпрос, зададен от госпожица Бърдзай и донякъде отнасящ се до собствената ѝ почитаема личност, предизвика неудържимия му смях. Рансъм обаче успя да се овладее достатъчно бързо и каза с искрено изражение:

— Смятам ви за най-ценното нещо в живота, единственото, за което си струва да се живее!

— Струва си за вас! А за нас? — попита госпожица Бърдзай.

— Струва си, ако всяка жена се ползва със същото възхищение, каквото изпитвам към вас. Госпожица Тарант, за която стана дума, ми въздейства точно по този начин — още повече ценя, ако това изобщо е

възможно, представителките на пола, родил тази забележителна млада жена.

— Ние тук много я ценим — отбеляза госпожица Бърдзай. — Тя има истинска дарба.

— Често ли говори пред хора? Има ли шанс да я чуя сега?

— Нерядко извисява глас наоколо — във Фрамингам и Билерика. Сякаш набира сила, за да залее Бостън като вълна. Всъщност наистина връхлетя като вълна миналото лято. И след огромния успех на Конвенцията тя набира още повече сила.

— А! Голям ли беше успехът ѝ на миналогодишната Конвенция? — попита Рансъм, като се постара въпросът му да прозвучи дискретно.

Госпожица Бърдзай се поколеба за момент, за да удържи отговора си в границите справедливата оценка.

— Е, не съм виждала подобно нещо от Елайза П. Моузли насам — отговори тя благо и след дълъг размисъл.

— Колко жалко, че няма да говори никъде довечера! — възкликна Рансъм.

— О, не, довечера ще бъде в Кеймбридж. Олив Чансълър ми спомена.

— Реч ли ще изнася?

— Не, на посещение в дома си е.

— Мислех, че домът ѝ е на Чарлс Стрийт.

— Не е. Там живее... предимно... откакто толкова много се сближи с братовчедка ви. Нали госпожица Чансълър е ваша братовчедка?

— Не придаваме голямо значение на родството си — отговори Рансъм с усмивка. — Много ли са близки двете дами?

— Така би казал човек, ако види госпожица Чансълър, когато Верена разгърне красноречието си. Сякаш всяка дума трепти на струните на сърцето ѝ, цялата вибрира, откликва. Между двете има много тясна и красива връзка, която ние тук ценим високо. Те ще работят заедно за всеобщото благо!

— Надявам се — отбеляза Рансъм, — но въпреки това госпожица Тарант прекарва част от времето с баща си и майка си.

— Да, има по нещо за всеки. Ако я видите в дома ѝ, ще си кажете, че е всеотдайна дъщеря! Животът ѝ е прекрасен!

— Да я видя у дома ли? Точно това искам — възкликна Рансъм и си каза, че след като е стигнал дотук, не следва да има никакви скрупули. — Не съм забравил, че тя ме покани, когато се запознахме.

— О, разбира се, тя привлича многобройни посетители — каза госпожица Бърдзай и ограничи насърчението си до това твърдение.

— Да, сигурно е свикнала да има обожатели. Къде в Кеймбридж живее семейството й?

— Ами на една от онези малки улички, които сякаш нямат име. Но все пак, уличката се казва... казва се... — замисли се тя на глас.

Вгълбението й беше прекъснато от рязко съобщение на кондуктора:

— Мисля, че трябва да се прекачите на синята линия.

Милата дама се върна в действителността и Рансъм й помогна да слезе от превозното средство, както преди — с известно побутване от страна на кондуктора. Нейният път се отклоняваше надясно и тя трябваше да почака на ъгъла на улицата, защото още не се задаваше син трамвай, на който да махне. Ъгълът беше притихнал, а денят беше подходящ за чакане — меко време и силно слънце. Сякаш въздухът докосваше с ръкавици и повърхността на уличната настилка беше разтопена. Разбира се, Рансъм остана да чака със своята човеколюбива спътница, макар че тя вече протестираше по-разпалено срещу намерението на джентълмен от Юга да показва бостънските потайности на стара аболиционистка. Той обеща да я остави, когато я качи в синия трамвай, а междувременно двамата стояха на слънце с гръб към витрината на аптеката и по негово предложение тя отново опита да си спомни как се казва улицата на доктор Тарант.

— Мисля, че ако попитате за доктор Тарант, всеки ще ви упъти — каза тя и после изведнъж си спомни адреса: — Хипнотизаторът живееше на Монаднок Плейс. — Но ще се наложи да попитате къде се намира тази улица, така че пак е същото — продължи тя. И додаде по-дружелюбно: — Няма ли да посетите и братовчедка си?

— По възможност не.

Госпожица Бърдзай въздъхна едва доловимо.

— Е, според мен всеки трябва да се стреми към своя идеал. Точно това прави Олив Чансълър. Тя е много благороден човек.

— О, да, удивителна натура.

— Нали знаете, че двете с Верена са съмишленици — продължи умиротворително госпожица Бърдзай. — Нали не правите разлика?

— Скъпа госпожо, нима възгледите са единственото нещо у една жена? Честно казано, прелестното лице на госпожица Тарант ми харесва повече.

— Е, да, тя е красива. — Госпожица Бърдзай отново възкликна, сякаш пред нея е изложена теория — тази за женските възгледи, — която изобилстваше от неизвестни и особености и която тя беше твърде стара, за да обмисля. Може би за пръв път наистина се почувства на годините си. — Ето го синия трамвай — каза тя с едва доловимо облекчение.

— Още не е пристигнал. Освен това аз не вярвам, че това е мнението на госпожица Тарант — додаде Рансъм.

— Не мислете, че нейните убеждения не са категорични — настръхна събеседничката му. — Ако мислите, че тя не е искрена, много грешите. Нейните възгледи са нейният живот.

— Е, в такъв случай може и да успее да ме убеди — усмихна се Рансъм.

Госпожица Бърдзай наблюдаваше синия трамвай, чието приближаване беше временно затруднено. Тя извърна очи към младия мъж и го изгледа сериозно през всевиждащия прозорец на очилата си.

— Изобщо няма да се учудя! Да, би било хубаво. Надали ще можете да й устоите. Въздействала е на много хора.

— Разбирам — значи, несъмнено ще въздейства и на мен — отбеляза Рансъм и внезапно реши да добави: — Между другото, госпожице Бърдзай, ще бъдете ли така добра да не споменавате за тази наша среща на братовчедка ми, в случай че я видите отново? Имам основателни причини да не й се обадя, но не бих желал тя да остане с впечатлението, че съм оповестил из целия град оскърбителното си намерение. Не искам да я обиждам, затова е по-добре да не знае, че съм бил в Бостън. Ако вие не й кажете, никой друг няма да го стори.

— Искате да крия? — промърмори леко задъхана госпожица Бърдзай.

— Не, не искам нищо да криете. Искам само да премълчите срещата ни, да не казвате нищо.

— Е, никога не съм правила такова нещо.

— Какво нещо? — Рансъм донякъде се подразни, донякъде се трогна от неспособността ѝ да възприеме неговата гледна точка и съпротивата ѝ го накара още по-здро да се вкопчи в своето виждане. — Моля ви за нещо съвсем простичко. Не сте задължена да съобщавате на госпожица Чансълър всичко, което ви се случва, нали?

Молбата му явно все още беше шокираща за прямата старица.

— Ами, ние се виждаме често и много разговаряме. Пък и... нали Верена ще ѝ каже?

— Мислих по въпроса и се надявам да не ѝ каже.

— Тя ѝ казва почти всичко. Много са близки.

— Тя не би я наранила — изобретателно додаде Рансъм.

— О, много сте загрижен — продължи да се взира в него госпожица Бърдзай. — Жалко, че не сте наш симпатизант.

— Както ви казах, може пък госпожица Тарант да ме спечели за каузата — продължи Рансъм, без изобщо да отпрати молба към небето безчестието му да бъде простено.

— Много ще се радвам да стане така — след като толкова потайно ви съобщих адреса ѝ. — По лицето на госпожица Бърдзай пробяга блага усмивка, когато тя додаде: — Е, според мен това ви е писано. Тя е повлияла на много хора. Ще си държа езика зад зъбите с тази надежда. Да, тя ще ви промени.

— Ще ви осведомя веднага щом стане — отговори Базил Рансъм. — Ето го най-сетне и трамвая ви.

— Вярвам, че истината ще възтържествува. Нищо няма да кажа. — И тя се остави на младия мъж да я отведе до трамвая, който вече беше спрял на техния ъгъл.

— Много се надявам да се видим отново — подметна той, докато крачеха.

— Аз постоянно обикалям бостънските улици. — Докато той я побутваше и ѝ помагаше отново да се качи в издълженото превозно средство, тя се извърна и повтори: — Тя ще ви повлияе! И ако това е тайната ви, аз ще я запазя! — чу я да добавя Рансъм.

Вдигна шапката си и я помахаша за сбогом, ала тя не го видя. Промъкваше се навътре в трамвая и тъкмо бе установила, че този път той е пълен и няма място за нея. Базил обаче се утеши с мисълта, че всеки мъж би отстъпил своето място на такава мила старица.

[1] Има се предвид отделянето на част от южните щати от САЩ и създаването на Конфедерацията малко преди началото на Гражданската война. Базил Рансъм намеква, че се е сражавал в тази война. — Б.пр. ↑

XXIV

След малко повече от час той стоеше във вестибюла в къщата на доктор Тарант в предградията, на Монаднок Плейс. Доста разпалено беше помолил и убедил една младичка прислужница да съобщи на дамите за пристигането му и след дълго отсъствие тя се върна и го осведоми, че госпожица Тарант ще слезе при него след мъничко. Базил по навик посегна към най-близката книга (лежеше на масата заедно със старо списание и малък поднос в японски стил с визитните картички на доктор Тарант, лечител с хипноза) и цели десет минути я разгръща. Оказа се биография на госпожа Ейда Т. П. Фуот, прочут медиум, върху която се мъдреше портрет на дамата с учудено изражение и безброй къдрици. Рансъм прочете няколко страници и си каза, че литературата на Юга неведнъж е била осмивана, но ако това е образец за литературата на Севера!... Захвърли книгата обратно на масата с презрителен жест, все едно, след като толкова отдавна живееше на Север, не му беше пределно ясно, че книгата не е такъв образец, и през цялото време се чудеше дали госпожица Тарант е отраснала с такива четива. Не виждаше други книги, а списанието беше чел, така че нямаше какво друго да прави, докато не се появят обитателите на дома, освен да огледа светлата, гола и обикновена стая, където беше толкова горещо, че му се прииска да отвори прозорец, и чиято бедност беше подчертана от грозните пресечени лъчи през прозорците без пердета. Както вече споменах, Рансъм не придаваше особено голямо значение на удобствата и обикновено почти не забелязваше как са обзаведени домовете на хората. Забелязваше само когато са хубави, ала онова, което видя у доктор Тарант, докато чакаше, му даде обяснение защо на Верена ѝ харесва повече у Олив Чансълър. Дори се зачуди дали си е спечелила благоразположението на госпожица Чансълър със своята невероятна женственост, или госпожа Луна ще се окаже права за нейната меркантилност и неискреност. Верена много се забави и Рансъм имаше предостатъчно време да си спомни, че наистина не знае нищо за нея, както и да си даде сметка колко е странно, че е дошъл да я посети в Кеймбридж (адски странно,

като се замисли човек), след като има само няколко свободни часа в Бостън и е минала година и половина, откакто тя му е отправила съвсем небрежна покана. Поне не беше отказала да го приеме, а можеше да го направи. И не само това — тя очевидно се приготвяше за срещата им, ако се съди по бързите стъпки, които той чуваше над главата си през тънкия под на горния етаж, и отварянето и затварянето на чекмеджетата и шкафовете. Някой се беше „разпъргавил“, както казваха в Мисисипи. Най-сетне стълбите заскърцаха под нечии леки стъпки и в следващия миг в стаята се появи бляскава дама.

Спомняше си, че тя е много хубава, но младата пророчица се беше развила и съзряла и беше станала още по-красива. Превъзходната ѝ коса сякаш грееше, бузите и брадичката ѝ имаха изящна извивка, очите и устните ѝ преливаха от усмивки и поздрави. И преди му изглеждаше озарена, но сега самата тя осветяваше стаята, излъчваше сияние и правеше всичко край себе си напълно лишено от значение. Настани се на паянтовото канапе като нимфа, поседнала върху леопардова кожа, а сладкият ѝ глас го застави с нетърпение да очаква тя да проговори отново. Не след дълго Базил установи, че новият блясък се дължи на успеха ѝ. Тя все още беше млада и неопитна, но в ушите ѝ звучаха аплодисментите на многобройна публика и заради тях се чувстваше толкова жизнерадостна и приповдигната. Въпреки това погледът ѝ още беше пряк и искрен, цялата излъчваше откритост, която му напомняше за предишната Верена, а също и за невероятни места — сам не знаеше кои точно, манастири или долините на Аркадия. Тя обаче беше облечена ярко и натруфено — и преди сякаш беше с карнавален костюм, но сега дрехата беше по-скъпа и не толкова съблазнителна. Ако у госпожица Бърдзай и после на Чарлс Стрийт момичето изглеждаше като вѐжеиграчка, днес тя превърна в сцена скромната стая в Монаднок Плейс, както примадона е способна да превърне в сцена няколко прашни дъски и нарисувано платнище. Заговори на Базил Рансъм, все едно се бяха видели предната седмица и тя прекрасно помнеше заслугите му, но докато седеше и му се усмихваше, му даде шанс да ѝ обясни доста официално защо си е позволил да я посети въпреки беглото им познанство, осланяйки се на покана, която тя бе имала предостатъчно време да забрави. Всъщност обяснението му беше безполезно, защото единствената основателна причина да я посети беше желанието му да я види. Той усети, че този

мотив изпъква силно и че усмивката, с която тя го изслуша, колкото и да е идилично лишена от присмех, го обвинява в липсата на смелост да бъде искрен. Той спомена най-вече срещата им в дома на госпожица Чансълър — там Верена го беше уверила, че ще се радва да го посрещне в дома си.

— О, да, прекрасно си спомням, помня и че се видяхме у госпожица Бърдзай предната вечер. Аз говорих, помните ли? Беше прелестно.

— Наистина беше прелестно — увери я Базил Рансъм.

— Нямам предвид речта си, а цялата вечеринка. Тогава се запознах с госпожица Чансълър. Не знам дали ви е известно, че работим заедно. Тя направи толкова много за мен.

— Още ли произнасяте речи? — попита Рансъм и веднага усети колко неуместен е въпросът му.

— Още ли? О, да, надявам се, само за това ме бива! Това е животът ми — или поне ще стане. И животът на госпожица Чансълър. Двете сме решени да постигнем нещо.

— И тя ли произнася речи?

— Не, тя съставя моите — или поне най-хубавата им част. Обяснява ми какво да кажа — истинските неща, силните. Речите ми са колкото мои, толкова и на госпожица Чансълър! — заяви надареното момиче с донякъде смехотворно самодоволство.

— Много бих искал да ви чуя отново — увери я Базил Рансъм.

— Ами трябва да дойдете някоя вечер. Имате предостатъчно възможности. Възнамеряваме да предизвикаме триумф след триумф.

Нейната ведрост, самообладанието ѝ, поведението ѝ на публична личност, смесицата от момичешко поведение и изтънченост изумиха и озадачиха нейния посетител, който имаше чувството, че ако бе дошъл да задоволи любопитството си, би бил изложен на опасността да си тръгне още по-заинтригуван от преди. Сетне госпожица Верена додаде с типичния си весел, дружелюбен и доверчив тон, отличаващ непринуденото общуване, с който щастливи девойки с цветен венец в косите са разговаряли с младежи със слънчев загар в златния век:

— Името ви ми е добре познато. Госпожица Чансълър ми разказа всичко за вас.

— Всичко за мен, така ли? — изви черните си вежди Рансъм. — Как е възможно? Тя не знае нищо за мен!

— Каза ми, че сте заклет враг на нашето движение. Не е ли вярно? Струва ми се, онзи ден, когато се видяхме в нейния дом, вие изказахте някаква враждебна мисъл.

— Много мило, че ме приемате, след като ме смятате за враг.

— О, много господа ме посещават — ведро и спокойно отвърна Верена. — Някои просто от любопитство. Други, защото са чували за мен или са присъствали на моя реч и съм успяла да им въздействам. Всички проявяват огромен интерес.

— Освен това сте ходили в Европа — отбеляза след малко Рансъм.

— О, да, отидохме да видим докъде са напреднали. Прекарахме великолепно, срещнахме се със забележителни лидери.

— Лидери ли? — зачуди се Рансъм.

— На движението за еманципация на жените. Там има и господа, и дами. Олив беше прекрасно приета във всички страни, разговаряхме с всички важни хора. Научихме полезни неща. А Европа! — възкликна младата дама и замълча, усмихна му се и завърши с щастлива въздишка, сякаш имаше да каже още много неща по темата.

— Сигурно е много интересно — насърчително се обади Рансъм.

— Просто мечта!

— Намирате ли, че са напреднали?

— Според госпожица Чансълър — да. Тя се изненада от някои неща, които видяхме, и заключи, че вероятно е била несправедлива по отношение на Европа — възгледите ѝ са толкова широки, като безбрежен океан! Аз обаче съм на мнение, че като цяло ние сме по-добри на сцената. Състоянието на движението там е отражение на културата им по принцип, а тяхната култура е по-висока от нашата (в най-широк смисъл). От друга страна, условията — положението — в нравствено, обществено и лично отношение — на нашия пол ми се струват по-добри от тук. Имам предвид по отношение, или по-точно, в съотношение с фазата на развитие на обществото. Нека добавя, че там срещнахме някои наистина достойни хора. В Англия се запознахме с прекрасни жени, много културни и с огромни организационни възможности. Във Франция видяхме някои превъзходни, въздействащи личности, прекарахме приятна вечер с прочутата Мари Верной — бяха я освободили от затвора само няколко седмици преди това. Впечатлението ни беше, че е само въпрос на време — бъдещето е

наше. Навсякъде обаче се чуваше един вопъл: „Колко, Господи, колко ще чакаме?“.

Базил Рансъм изслуша това впечатляващо изявление с чувство, което по време на лековатите твърдения на госпожица Тарант прерасна във веселие и запленена притихналост от страх да не пропусне нещо. Имаше нещо мило и комично в красивото момиче, седнало пред него, което отговори на най-обикновен въпрос с красноречива тирада, все едно е най-естественото нещо на света. Да не би да беше забравила къде се намира, да не го бъркаше с многочислена публика? Използваше същите обрати и интонации като на сцената, а най-странното от всичко беше, че въпреки това не беше неприятна. Беше прелестна — не звучеше догматично, а искрено. Нищо чудно, че жънеше успех — говореше непринудено, както пеят птиците! От лекотата, с която говореше тя, Рансъм отсъди, че поради подготовката и поради средата ѝ ораторското умение е онова, което тя познава най-добре. Не знаеше какво да мисли за нея — тя беше поразително младо явление. Живо помнеше предишния път, когато Верена се изправи пред всички в дома на госпожица Бърдзай. Струваше му се, че тук сега липсва нещо. Малко след като тя млъкна, той си даде сметка, че лицето му е разтеглено в широка усмивка. Смени позата си и каза първото, което му хрумна:

— Допускам, че вече се справяте без баща си.

— Без баща ми?

— За да ви подготви, както направи последния път, когато ви слушах.

— А, разбирам. Решихте, че започвам да изнасям лекция! — засмя се тя добродушно. — Казвали са ми, че говоря така, сякаш произнасям реч, но ми се струва, че и обратното е вярно. Не ме свързвайте с онова, което съм видяла и чула в Европа. Между другото, това ще бъде началото на обръщение, което готвя в момента. Да, вече не завися от татко — продължи тя, а усещането на Рансъм, че думите му са били твърде саркастични, се задълбочи от нейното равнодушие към тях. — Той и бездруго смята, че пациентите заемат предостатъчно от времето му. Обаче съм му задължена за всичко — ако не беше той, никой нямаше да разбере за дарбата ми — дори самата аз. Той постави началото и вече продължавам сама.

— И го правите великолепно — увери я Рансъм в желанието си да каже нещо приятно и дори почитателно нежно, но разтревожен, че каквото и да изръси, ще прозвучи като шега. Тя обаче не се сърдеше и след малко каза веднага щом ѝ хрумна, сякаш запълва пропуск:

— Много мило, че дойдохте чак дотук.

Не беше безопасно да се говорят такива неща на Рансъм, защото не се знае каква реакция ще последва. Този път се размина само с:

— Нали не мислите, че пътуването може да е твърде дълго и изморително, след като наградата е такава наслада?

— Да, наистина идват хора от други градове — отговори Верена без престорена скромност, а с престорена гордост. — Познавате ли Кеймбридж?

— За пръв път идвам тук.

— Сигурно сте чували за университета. Много е известен.

— Да, дори в Мисисипи. Допускам, че е много хубав.

— И аз, но не очаквайте да говоря с възхищение за институция, чиито врати са затворени за представителки на нашия пол.

— Значи, сте привърженичка на обща образователна система?

— Привърженичка съм на равните права, равните възможности, равните привилегии. Госпожица Чансълър също — додаде Верена, защото явно смяташе, че твърдението ѝ се нуждае от подкрепа.

— О, аз пък мислех, че тя иска просто различно неравенство — да лиши мъжете от всички права — отбеляза Рансъм.

— Да, тя наистина смята, че те са ни много задължени. Понякога се опитвам да ѝ внуша, че иска не само справедливост, а отмъщение, и според мен тя го признава — продължи Верена сериозно. Темата обаче ангажира съзнанието ѝ съвсем кратко и преди Рансъм да успее да направи коментар, тя продължи с променен тон: — Нали вече не живеете в Мисисипи? При предишното ви посещение в Бостън госпожица Чансълър ми каза, че сте се преместили в Ню Йорк.

Тя продължи да се интересува от него, защото след като той отговори на забележката ѝ за Ню Йорк, тя го попита дали напълно се е откъснал от Юга.

— Да се откажа от Юга, от клетия, опустошен и скъп Юг? Да не дава бог! — възкликна Базил Рансъм.

Тя го погледна по-нежно.

— Предполагам, че е напълно естествено да обичате дома си, но се опасявам, че според вас аз не обичам много своя. Вече доста време идвам тук за съвсем кратко. Госпожица Чансълър ме погълна, няма никакво съмнение. Но все пак е жалко, че не съм с нея днес.

Рансъм не направи никакъв коментар. Не можеше да каже на госпожица Тарант, че ако е била там, той не би могъл да я посети. Не че не беше способен на лицемерие, защото когато тя го попита дали е виждал братовчедка ѝ предната вечер, той отговори, че изобщо не я е виждал, а тя възкликна искрено и се изчерви:

— О, да не искате да кажете, че не сте ѝ простили?

Той си лепна невинно изражение, колкото да продължи да разпитва:

— За какво да ѝ простя?

Верена порумения от отговора си:

— О, забелязах как се чувстваше тя тогава, в дома си.

— Как се чувстваше? — попита Базил Рансъм с присъщата мъжка предизвикателност.

Не знам дали успя да провокира Верена, но тя отвърна по-скоро разпалено, отколкото логично:

— О, вие буквално ни заляхте с презрението си. Видях как подежда това на Олив. Изобщо ли няма да я посетите?

— Ами, ще видим. Тук съм само за три-четири дни — усмихна се Рансъм, както се усмихват мъжете, когато дават напълно незадоволителен отговор.

Вероятно Верена се поддаде на провокацията, защото колкото и да бе далеч от раздражението, след малко тя отговори доста предпазливо:

— Може би е по-добре да не ходите, ако изобщо не сте се променили.

— Изобщо не съм се променил — увери я младият мъж все още усмихнат, облегнал лакти върху ръкохватките на креслото си, вдигнал малко рамене и сключил слабите си мургави ръце пред тялото си.

— Приемам посетители, които са настроени много враждебно! — съобщи му Верена, като че ли тази новина не би могла да я разтревожи. После додаде: — В такъв случай откъде разбрахте, че съм тук?

— Госпожица Бърдзай ми каза.

— О, радвам се, че сте я посетили — възкликна момичето разпалено като преди.

— Не съм я посетил, срещнах я на улицата, когато си тръгваше от дома на госпожица Чансълър. Поговорихме, докато я изпращах. Минах оттам, защото знаех, че е на път за Кеймбридж, а и бездруго се канех да дойда да ви видя... ако успея да ви намеря.

— Ако успеете... — повтори Верена.

— Да. В Ню Йорк госпожа Луна ми каза, че живеете някъде тук, и аз бях решил да опитам да ви намеря.

Трябва да осведомя читателя, че Верена с огромно удоволствие научи за трудното поклонение, което бе предприел посетителят ѝ (прекрасно знаеше какво е отношението на жителите на Бостън към пътешествие до академичното предградие през зимата) въпреки слабите изгледи за успех, но удоволствието ѝ беше примесено и с други чувства или поне с усещането, че положението не е толкова простичко, колкото е бил животът ѝ до този момент. Имаше нещо оскърбително във факта, че господин Рансъм най-неочаквано е предпочел да се срещне с жена, която не му е никаква, пред среща с Олив Чансълър, която му беше кръвна роднина. Верена вече познаваше Олив достатъчно добре, за да не желае да сподели с нея за срещата, но въпреки това би било необичайно да скрие от нея, че е прекарала един час с господин Рансъм по време на негово кратко посещение в Бостън. Беше прекарвала време и с други господа, които Олив не бе виждала, но това беше различно, защото приятелката ѝ беше осведомена и не даваше пет пари за тези хора — само дето в този случай не беше така. Верена прекрасно си представяше колко щеше да се притесни Олив. Беше говорила за господин Бъридж, за господин Пардън и дори за господа от Европа, но никога (освен през първите дни преди година и половина) не беше споменавала господин Рансъм.

Въпреки това имаше причини за желанието на Верена той или да отиде да се срещне с Олив, или да стои настрана от нея, а отговорността да пази в тайна факта, че той я беше потърсил, ѝ се стори още по-голяма, защото що се отнася до срещата с господин Рансъм... ами, тя ѝ беше доста приятна. Верена го помнеше прекрасно след предишните им две срещи, колкото и повърхностен да бе контактът им. Спомняше си за него от време на време и се питаше дали би продължила да го харесва, ако го познаваше по-добре. Сега,

двайсетина минути след началото на срещата им, вече го бе поопознала и установи, че той е странен, но доста приятен. И със сигурност не искаше посещението му да бъде помрачено от намек за неприятни последици. Затова тя отмести поглед при споменаването на името на госпожа Луна и изпита облекчение.

— А, да, госпожа Луна. Очарователна е, нали?

Рансъм се поколеба, преди да отговори:

— Ами не, според мен не е.

— Би трябвало да ви допада — тя мрази нашето движение!

И Верена продължи да го отрупва с въпроси за блестящата Аделайн: дали я виждал често, дали тя излизала много, дали била популярна в Ню Йорк, дали я намирал за красива. Той отговаряше, доколкото му бе възможно, но скоро си позволи да отбележи, че не е дошъл в Монаднок Плейс да говори за госпожа Луна, в резултат на което, за да смени темата (както и за да изпълни задължението си да прояви вежливост), заговори за родителите на Верена, изрази съжаление, че госпожа Тарант е боледувала, и опасение, че няма да има удоволствието да я види.

— Вече е много по-добре — увери го Верена, — но лежи. Дълго прекарва в леглото, когато няма какво друго да прави. Мама е много особена — додаде тя след малко, — лежи, когато е щастлива и здрава, а когато е болна, обикаля из цялата къща. Ако я чувате да снове по стълбите често-често, значи, положението е много сериозно. Ще ѝ бъде много интересно да ѝ разкажа за вас, когато си тръгнете.

Рансъм погледна часовника си:

— Надявам се, че не ви задържам прекалено и не ви откъсвам от нея.

— О, не, тя обича посетители дори когато не може да се срещне с тях. Ако не ѝ беше толкова трудно да става, вече да е слязла при нас. Сигурно ѝ липсвам, напоследък бях много заета. Да, така беше, но тя знае, че е за мое добро. Готова е на всякакви жертви в името на любовта.

Рансъм откликна на обзелия го порив и попита:

— А вие? Вие готова ли сте на жертви?

Верена отново го удостои с блесналия си непринуден поглед.

— Дали съм готова на жертви в името на любовта ли? — Позамисли се и додаде: — Не знам дали имам право да отговоря,

защото никога не са ме молили. Не помня някога да съм правила жертва, поне не важна.

— Боже! Явно сте водили щастлив живот!

— Щастливка съм, съзнавам го. Направо не знам какво да правя, като си помисля колко силно страдат някои жени. Но не бива да говоря за това — продължи тя и усмивката ѝ се върна. — Ако сте противник на движението ни, надали ви се слуша за женското страдание.

— Женското страдание е страдание за цялото човечество — отвърна Рансъм. — Смятате ли, че има движение, способно да го прекрати — или пък лекции вовеки веков? Ние сме родени да страдаме и трябва да го понесем с достойнство.

— Обожавам героизма! — вметна Верена.

— А що се отнася до жените — продължи Рансъм, — те разполагат с източник на щастие, който е недостъпен за нас: съзнанието, че присъствието им тук, на земята, облекчава наполовина бремето на нашето страдание.

Верена си помисли, че изказът му е много красив, макар да ѝ прозвуча като празнословна софистика. Би искала да чуе преценката на Олив по този въпрос. Но тъй като в момента не бе възможно, тя заряза темата (беше станала доста неспокойна, откакто беше научила, че той е пренебрегнал Олив, за да посети нея) и без всякаква връзка попита младия мъж дали познава някой друг в Кеймбридж.

— Никой, уверявам ви, за пръв път идвам тук. Привлече ме единствено вашият образ, а увлекателният ни разговор ще бъде единствената ми връзка оттук нататък с това място.

— Жалко, че не можем да проведем още няколко — умислено отбеляза Верена.

— Още няколко разговора ли? Бих бил неописуемо радостен!

— Ще общуваме отново. Видяхте ли колежите, докато идвахте насам?

— Мярнах няколко внушителни сгради. Може да ги огледам по-добре на връщане към Бостън.

— О, да, трябва да ги видите — напоследък там стана много похубаво. Разбира се, най-интересен е животът вътре, но и архитектурата е забележителна. Ако човек не е виждал европейската архитектура. — Тя се смълча, погледна го с блеснал поглед и продължи бързо като

човек, който се готви да направи малък скок: — Ако ви се разхожда, с радост бих ви ги показала.

— Да се поразходим заедно... за да ми покажете сградите? — повтори Рансъм. — Скъпа госпожице Тарант, за мен би било огромна привилегия... най-голямото щастие в живота ми. Какво прекрасно хрумване, а вие сте идеалният водач!

Верена се изправи и го помоли да я изчака — щяла да отиде да си сложи шапката. Неподправената дружелюбност на предложението ѝ събуди у него ново усещане. Нямаше откъде да знае, че веднага след като отпрати предложението си (макар и да се бе поколебала и да го бе обмислила кратко и усилено), тя реши, че е необяснимо безразсъдна. Действаше, тласкана от някакъв импулс, и му се беше подчинила напълно съзнателно. Чувстваше се като момиче, извършило първата си простъпка. Вече беше правила много неща, които мнозина биха преценили като простъпки, но в нейното съзнание ни най-малко не беше така. Беше ги направила добросъвестно и с удивително спокойствие. Наглед безобидното и предложение да се разходят заедно с господин Рансъм наистина имаше други цели, то задълбочаваше двойствеността на положението ѝ, защото тя предвиждаше нещо, за което предстои да разкажа. След като не трябваше Олив да узнава за срещата им, това продължение на разговора им щеше да задълбочи тайната. Въпреки това, макар да забелязваше как чудовищната им малка тайна се раздува, Верена не съжаляваше, че излиза с братовчедата на Олив. Както вече казах, обзе я безпокойство. Отиде са си сложи шапката, но на прага спря, обърна се към госта си и на бузите ѝ мигом се появи по една трапчинка:

— Предлагам го, защото ми се струва, че съм длъжна да сторя нещо за вас в замяна — каза тя. — Да седите тук с мен е просто нищо, а не можем да ви предложим нищо друго освен гостоприемството си. Пък и навън е прекрасен ден!

Скромността и прелестта на това кратко обяснение, усещането за неизречена молба, за желанието всичко да е както трябва, оставиха своето ухание подире ѝ, когато тя излезе. Под въздействието на думите ѝ Рансъм закрачи из стаята с ръце в джобовете си. И през ум не му мина да посегне отново към книгата за госпожа Фуот. Замисли се по силата на какъв каприз на съдбата това очарователно създание държи речи по разни сцени и живее от милостинята на Олив Чансълър, както

и дали може да наречеш същество като нея бърбровка и подлизурка. Освен това тя беше смущаващо красива. И това стана още по-очевидно, когато тя се върна издокарана за разходката им. Излязоха от къщата и когато закрачиха, той се бе запитал по-рано сутринта как да се възползва по достойнство от това съчетание от мекота и ефирен покой — покой, който днес сякаш бе пропил въздуха край него. И отговорът му хрумна сега — като направи точно каквото правеше в момента, това бе най-големият празник.

XXV

Минаха по две-три тесни и къси улички, които със схлупените дървени къщурки и с дъсчените си дворове бяха като направени от местния дърводелец и сина му — невзрачен, безмълвен и междинен район, — и излязоха на дълга, широка улица с тротоар от червени тухли, от двете стани на която имаше нови вили, доверчиво обърнати към минавачите. Новата боя на самостоятелните къщи лъщеше отдалеч в прозирния въздух, а постройките бяха увенчани с малък купол или белведер, веранда с колони отпред — празна, тъй като зимно време животът течеше предимно вътре, с един или два еркерна прозореца отстрани и декоративни корнизи, конзоли и дървени орнаменти. Повечето къщи имаха високи основи, които ги издигаха над неуместни огради или парапети, над целия свят всъщност. Рансъм забеляза, че номерата на къщите са написани на сребристи табелки, закрепени на стъклото над вратата (забелязал беше същото, докато с Олив крачеха в квартала на госпожица Бърдзай в Бостън), с толкова големи цифри, че да ги виждат дори хората, които минават с конски впрягове по средата на улицата. Много от къщите от двете страни дължаха идентичността си тъкмо на тези лъскави табелки. По широката улица в момента се движеше само един конски впряг — почти единственото нещо, което оживяваше гледката, която Рансъм прецени като впечатляваща заради нейния простор и изчистеност и заради внушението за строгите делови навици на хората, скрити от погледа. Докато крачеше рамо до рамо с Верена, той я попита за Женската конвенция предната година — дали са свършили добра работа и дали ѝ е било приятно.

— Какво ви интересува каква работа сме свършили? — попита момичето. — Вие изобщо не се интересувате от това.

— Имате погрешна представа за отношението ми. Не харесвам движението ви, но много се страхувам от него.

В отговор Верена се засмя искрено.

— Надали се страхувате толкова.

— Дори най-храбрите мъже се боят от жените. Няма ли поне да ми кажете дали ви е било приятно? Научих, че сте предизвикали

огромна сензация, че сте се прославили.

Верена никога не подминаваше споменаване на своите способности, на красноречието си. Тя прие думите му много сериозно, без смущение и без възражения, напълно непринудено като същинска Минерва.

— Мисля, че привлякох доста внимание. Разбира се, Олив точно към това се стреми — то проправя пътя за бъдещата ни работа. Изобщо не се съмнявам, че съм стигнала до сърцата на мнозина, които иначе не бихме спечелили. Смятат, че точно там съм най-полезна — да привличам аутсайдери, хора, които имат предразсъдъци или не се замислят над нищо, освен ако не е развлекателно. Аз привлякох вниманието им.

— И аз спадам към тази група — каза Рансъм. — Нима не съм аутсайдер? Дали щяхте да докоснете и мен, дали щяхте да привлечете моето внимание?

Верена повървя мълчаливо — той чуваше тихото потропване на ботите ѝ по тухлите. После каза, вперила поглед право напред:

— Мисля, че вече мъничко съм го привлякла.

— Несъмнено! Събудихте у мен огромно желание да ви противореча!

— Е, това е добър признак.

— Сигурно е било много вълнуващо... имам предвид на Конвенцията — продължи Рансъм малко по-късно. — Подобни неща много ще ви липсват, ако се върнете в стария строй.

— Стария строй, както уместно го нарекохте, когато са клали жените като овце! О, онази седмица миналия юни премина вълнуващо! Имаше делегати от всеки щат, от всеки град. Живеехме сред общност от хора и идеи, атмосферата беше наситена, времето бе прекрасно, като светулки прелитаха велики мисли и блестящи изказвания. Олив беше настанила в дома си шест прочути жени с възвишени идеали — по две в стая, а вечерно време седяхме на отворени прозорци в салона ѝ, любувахме се на залива с потрепващите върху водата светлилки и обсъждахме случилото се сутринта, речите, събитията, новия принос към каузата ни. Проведохме няколко много сериозни обсъждания, които би било полезно да чуете вие или който и да е мъж, убеден, че не сме способни да обсъждаме важни проблеми! След това хапвахме нещо освежаващо — изядохме огромно количество сладолед! —

възкликна Верена, която редуваше веселостта със сериозност, почти с екзалтираност, по начин, който в очите на Базил Рансъм беше невероятно и очарователно оригинален. — Паметни вечери! — додаде тя между смеха и въздишката.

Описанието, което тя направи на Конвенцията, извика жива картина пред очите му, той си представи препълнената и гореща зала, която не се съмняваше, че е била пълна с авантюристи, дошли да слушат разпалените жени с развързани връзки на бонетата, чиито тънки гласчета звучаха колкото пронизително, толкова и безполезно. Ядоса се, разгневи се още повече, задето не може да проумее защо очарователното създание, което крачеше до него, се е забъркало с такива хора, защо се ръга с лакти в тълпата, защо им подражава ревностно, защо полага усилията да аплодира и да надава възгласи, защо участва в многословното повтаряне на безумия. А най-лошото от всичко беше, че тя толкова точно изразява възгледите на това сближение, че то я аплодира с прегракнало гърло и цялото просташко множество я въздига в ранг царица на събитието. Едва впоследствие отсъди, че гневът му е необоснован, защото не е негова работа как госпожица Тарант пилее енергията си, пък и нищо друго не би могло да се очаква от нея. Засега обаче още не разсъждаваше така и единственото, което виждаше Рансъм, бе, че спътницата му ужасно се заблуждава.

— Е, госпожице Тарант — поде той с много по-сериозен тон, — принуден съм да направя болезнения извод, че вие сте погубена.

— Погубена ли? Вие сте погубен!

— О, знам какви жени гостуват в дома на госпожица Чансълър, представям си цялата ви групичка, докато сте се любовали на залива! Самата мисъл ме потиска.

— Бяхме прекрасна и интересна група и щяхме да се снимаме, ако ни беше останало време — отговори Верена.

Което пък го накара да я попита дали някога се е подлагала на този процес и тя отвърна, че някакъв фотограф я увещава още откакто се е върнала от Европа, че му е позирала и че в някои бостънски магазини се продава нейна снимка. Даде му тази информация съвсем непринудено, без да претендира, че познава темата, всъщност говореше доста уважително, като за нещо важно. А когато той заяви, че веднага щом се върне в града, трябва да отиде да си купи една снимка, Верена отвърна само:

— Е, гледайте да си изберете хубава!

Той не беше изгубил надежда тя да му подари снимка, на която отдолу е написано името ѝ — придобивка, която много повече би предпочел, ала явно на нея не ѝ бе хрумнало и сега, докато продължаваха да се разхождат, мислите ѝ поеха в друга посока, което стана ясно от факта, че след известно мълчание тя неочаквано пророни:

— Е, това доказва, че ползата от мен е огромна!

Той я гледаше, чудейки се какво има предвид, а тя му обясни, че става дума за бляскавия ѝ успех на Конвенцията.

— Това доказва, че от мен има огромна полза — повтори Верена, — а това е единственото, което ме интересува.

— Ползата от една мила жена е да направи някой почтен мъж щастлив — каза Рансъм с напълно съзнателна назидателност.

Беше толкова явна, че тя спря насред широката улица и го погледна с блеснал поглед.

— Знаете ли какво ме озадачава, господин Рансъм? — възкликна тя. — Интересувате се от мен не защото възгледите ни са противоположни — ни най-малко. Интересувате се от мен лично!

Невероятно момиче — изрече думите с невъзмутимо изражение, без следа от кокетство или друго осезаемо намерение да подмами младия мъж да каже още нещо.

— Интересът ми към вас... интересът ми към вас... — поде той, поколеба се и млъкна. — Той не намалява поради факта, че го открихте!

— Е, така е по-добре — продължи тя, — защото не е нужно да спорим.

Базил посрещна със смях начина, по който тя реши въпроса. Вече бяха стигнали до разнородна група от най-различни сгради: параклиси, спални помещения, библиотеки, зали, пръснати сред стройни дървета в пространство, оградено само с ниска дървена ограда (защото Харвард не познава нито завистта, нито достойнството на високите стени и охраняемите входове) — най-известния университет в Масачузетс. Дворът на колежа беше пресечен с многобройни пътеки, по които в определени часове през деня между колежа се стрелкаха поне хиляда студенти с младежка стъпка и учебници под мишница. Верена Тарант познаваше университета, както

призна пред спътника си — не за пръв път развеждаше очарован посетител из местните забележителности. Базил Рансъм я следваше от едно място до друго, възхищаваше се на всичко, а някои от постройките наистина му се сториха невероятно чудати и вдъхващи респект. Най-много му допаднаха старите сгради от червени тухли — следобедното слънце озаряваше в жълтеникаво приятните им фасади, по прозорците им се виждаха саксии и ярки пердета, излъчваха схоластичен покой и в тях младият южняк долови дъх на стара традиция, на древност.

— Тук трябваше да дойда! — възкликна той пред очарователната си екскурзоводка. — Щеше да е прекрасно, ако бях учил тук!

— Да, мисля, че се чувствате у дома си на всяко място, където е пълно със стари предразсъдъци — отвърна тя лукаво. — По позицията ви относно нашата кауза съдя, че споделяте суеверията на старите книжни плъхове. Трябвало е да завършите някой от средновековните университети, която видяхме отвъд океана — в Оксфорд, Гьотинген или Падуа. Техният дух много щеше да ви допадне.

— Не знам за онези стари места — отвърна Рансъм. — На мен и тук щеше да ми е добре. Има и още едно предимство — вие щяхте да сте съвсем наблизо.

— О, надали щях да ви виждам често у дома! Идвате сега, докато живеете в Ню Йорк, но ако бяхте тук, нямаше да го правите. Винаги става така.

С тази забележка Верена се запъти към библиотеката, където въведе спътника си така, сякаш лично познава това свято място. Постройката, умалено копие на параклиса на Кингс Колидж в поголемия Кеймбридж, е респектираща и богата институция. Докато стоеше в светлата и спокойна вътрешност на топлата читалня, наситена с мириса на старо мастило и стари подвързии, и рееше поглед към високите светли сводове над препълнените с книги галерии, ниши, маси и остъклени библиотеки, където смътно се очертаваха по-ценните съкровища, над бюстовете на благодетели и портретите на изтъкнати личности, над сведените глави на студентите и тихото шумолене на преминаващите куриери — докато обемаше с поглед цялото богатство и мъдрост на това място, той преживя пропуснатата си възможност по-мъчително от всякога. Обаче се сдържа и не даде израз на обзелото го чувство (беше твърде дълбоко за подобно нещо) и след малко Верена

го представи на млада дама, своя приятелка, която работеше в каталога и за която бе попитала на влизане друга млада дама зад някакво бюро. Госпожица Кечинг бързо се приближи, поздрави Верена тихо, но почтително, и след малко се зае да обяснява на Рансъм загадките на каталога, състоящ се от стотици картончета, подредени по азбучен ред в огромни шкафове с чекмедженца. Рансъм беше искрено заинтригуван и докато с Верена следваха госпожица Кечинг (тя беше така добра да ги разведе навсякъде), той внимателно огледа русите къдрици на младата жена и нейното одухотворено и загрижено изражение и отбеляза мислено, че тя е въплъщение на жената от Нова Англия. Верена намери сгоден момент да му спомене, че госпожицата е последователка на каузата, и по едно време той се притесни да не би спътницата му да разобличи самия него като един от противниците ѝ. Само че в поведението на госпожица Кечинг (и във въздействието на величествените зали) имаше нещо, което възпираше шумните любезности и подсказваше по-скоро, че ако ѝ бъде поднесено подобно откровение, тя няма да знае под коя буква да го каталогизира.

— Има едно място, на което вероятно деликатността не позволява да заведем човек от Мисисипи — отбеляза Верена след това. — Имам предвид великата сграда, която се извисява над останалите, сградата с красивите кули, които се виждат отвсякъде.

Обаче Базил Рансъм беше чувал за Мемориъл Хол, знаеше и какви спомени се пазят там, знаеше и кое щеше да е най-мъчително за него там. Богато украсената сграда, по-висока от всички останали, беше най-красивото произведение на архитектурата, което беше виждал, и възбуждаше любопитството му през последния половин час. Смяташе, че тухлите са прекалено много, но тази величествена постройка с кули, сводести галерии и посвещения беше единствена по рода си. Не изглеждаше стара, но излъчваше значимост, заемаше огромна площ и се извисяваше внушително в зимния въздух. Беше отделена от останалите колежански постройки и се издигаше на отделен тревист триъгълник. Докато двамата с Верена приближаваха, тя внезапно се закова на място, за да снее от себе си отговорността.

— Да знаете, че ако не ви допадне онова, което ще видите вътре, вината не е моя.

Той я изгледа усмихнат.

— Нещо против Мисисипи ли има? — попита.

— Ами не, според мен дори не го споменават. Но има възхвала на нашите млади бойци от войната.

— Сигурно пише, че са проявили храброст.

— Да, на латински.

— И наистина е така, знам го от опит — додаде Рансъм. — Явно и аз съм бил доста храбър, след като съм се сражавал с тях — и не за пръв път.

Изкачиха ниските стъпала и влязоха през високата врата. Мемориъл Хол в Харвард има три основни части: едната е амфитеатър за академични цели, втората е просторна трапезария с таван от греди, многобройни портрети и стъклописи като залите в оксфордските колежи, и третата, най-интересната, е висока, затъмнена и строга зала, посветена на възпитаниците на университета, загинали в продължителната Гражданска война. Рансъм и спътничката му обикаляха сградата, като спряха на няколко важни места, но най-дълго се задържаха пред редиците бели табелки, на всяка от които гордо и скръбно беше написано името на студент войник. Въздействието на сградата беше невероятно благородно и тържествено — не е възможно човек да не усети как сърцето му затуптява учестено. Тя е символ на дълг и чест, на саможертва и на личен пример, своеобразен храм на младостта, мъжеството и щедростта. Повечето войници са били млади, предимно в разцвета на силите си, и всички са загинали — тази простичка мисъл се върти в главата на посетителя и го кара да чете с нежност името на всеки човек и място — имена, които често са лишени от друга история — и названията на забравени южни битки. За Рансъм това не беше нито предизвикателство, нито дразнител, имената му вдъхваха уважение, усещане за нещо красиво. Той умееше да бъде великодушен враг и вече напълно забрави за всякакви лагери и враждуващи страни. Обзе го простичката емоция от бойното минало и монументът му се стори възплъщение на този спомен — беше побрал и приятели, и врагове, жертвите на поражението и синовете на победата.

— Много е красиво, но според мен е много ужасно! — Тази забележка на Верена го върна в настоящето. — Наистина е грехота да построиш такава сграда, за да увековечиш едно кръвопролитие. Ако не беше толкова величествена, щях да я разруша!

— Възхитителна женска логика! — отвърна Рансъм. — Ако жените се сражават, както разсъждават, със сигурност и за тях ще

строим мемориали.

Верена отговори, че жените ще разсъждават както трябва и няма да се наложи да водят битка, а ще въдворят повсеместен мир.

— Но и тук е много спокойно — додаде тя и се озърна, после седна на ниския каменен перваз, сякаш за да се наслади на въздействието. Рансъм я остави самичка за малко — искаше му се да погледне отново плочките с надписите и да прочете отново имената на няколко битки, в които самият той беше участвал. Когато се върна при нея, тя го посрещна с въпрос, напълно лишен от връзка с тържествената обстановка на това място.

— След като госпожица Бърдзай знае, че ще дойдете да ме посетите, няма ли да каже на Олив? И тогава няма ли Олив да заключи, че я пренебрегвате?

— Пет пари не давам какво ще заключи. Така или иначе, помолих госпожица Бърдзай като лична услуга да не споменава, че сме се срещнали — додаде Рансъм.

Верена се умълча за миг.

— Логиката ви е досущ като женската. Променете намерението си и отидете да се видите с нея — продължи тя. — Сигурно ще си бъде у дома, когато пристигнете на Чарлс Стрийт. Ако преди се е държала малко странно и сковано с вас (сигурна съм, че е било така), сега ще е различно.

— И защо ще е различно?

— О, тя ще бъде по-лежерна, по-мека, по-сърдечна.

— Не ми се вярва — възрази Рансъм и усмивката изобщо не намали скептицизма му.

— Тя е много по-щастлива сега — може да си позволи да не ви обръща внимание.

— Да не ми обръща внимание ли? Прекрасен довод да накарате един господин да посети дама!

— Ще бъде по-великодушна, защото вече се чувства по-успяла.

— Защото е извела вас на преден план ли? О, сигурен съм, че това значително я е разведрило, пък и вие сте ѝ повлияли много силно. Но тук натрупах прекрасни впечатления и не ми се иска да добавям към тях друго, което няма да бъде прекрасно, както и да ми го представяте.

— О, тя непременно ще узнае, че сте били тук — увери го Верена.

— Как, освен ако вие не ѝ кажете?

— Аз ѝ казвам всичко — призна момичето и тутакси се изчерви.

Той стоеше пред нея и проследяваше с бастуна си очертанятията на мозайката, съзнавайки, че само за миг са се сближили още повече. Обсъждаха делата си, които нямаха нищо общо с героичните символи край тях, но делата им внезапно бяха станали толкова сериозни, че изведнъж изглеждаше напълно уместно да се намират точно тук за целта. Двамата приемаха различно факта, че срещата им трябва да остане тяхна тайна. На Рансъм му се струваше, че да я помоли за това би било волност, пък и той не се тревожеше чак толкова дали Верена ще го стори. Ако обаче самата тя предпочиташе да постъпи така, нейната благосклонност щеше да стане причина той да прецени експедицията си като успешна.

— О, значи, можете да ѝ кажете и това! — отбеляза той малко по-късно.

— Ако не го сторя, ще е за пръв път... — отвърна Верена и замълча.

— Трябва да уредите въпроса със съвестта си — продължи Рансъм през смях.

Излязоха от залата, слязоха по стълбите и напуснаха Делтата — така наричаха тази част от територията на колежа. Следобедът клонеше към края си, но въздухът беше изпълнен с розово сияние и се усещаше хладен и свеж мирис, полъх от пролетта.

— Е, няма да кажа на Олив, ако се разделим тук — каза Верена, спря на пътеката и му подаде ръка за сбогом.

— Не разбирам. Какво общо има това? Пък и нали казахте, че трябва да ѝ кажете? — додаде Рансъм. Докато си играеше с нея така, докато се наслаждаваше на явното ѝ колебание, той донякъде съзнаваше мъжката бруталност, която го тласкаше да подложи на изпитание наглед безграничната ѝ добронамереност. Верена отговори без никакво възмущение:

— Е, искам да съм свободна да постъпвам както намеря за добре. Ако трябва да запазя това за себе си, не бива да има нищо повече... наистина не трябва, господин Рансъм.

— Нищо повече? Защо, опасявате ли се, че ще има... ако просто ви изпратя до вкъщи?

— Трябва да се прибера сама, да побързам да се върна при майка си — гласеше отговорът ѝ. И отново протегна ръка, макар че той не я бе поел първия път.

Разбира се, сега Рансъм се ръкува с нея и дори задържа ръката ѝ за миг. Не му допаднаше да го отпращат и се опитваше да измисли повод да остане.

— Госпожица Бърдзай каза, че ще ме спечелите за каузата, но още не се е случило — хрумна му да каже.

— Още не се знае, почакайте малко. Моето въздействие е особено, понякога се усеща много по-късно! — Верена произнесе думите с шеговита тържественост, но после бързо додаде съвсем сериозно: — Искате да кажете, че госпожица Бърдзай ви го е обещала?

— О, да. Като говорим за въздействие, само да бяхте видели с какво влияние се сдобих аз върху нея!

— Е, каква полза да съобщя на Олив за посещението ви?

— Знаете ли, според мен тя се надява да не го направите. Убедена е, че ще ме спечелите за каузата тайно, за да изгрея изненадващо от мрака на Мисисипи като първокласен нов съмишленик — много ефективно и драматично.

Верена поразяваше Базил Рансъм с прямотата си, но понякога непосредствеността ѝ му се струваше притворна.

— Ако бях убедена, че резултатът ще е такъв, може би щях да направя изключение — отбеляза тя, сякаш в крайна сметка този резултат е възможен.

— О, госпожице Тарант, вие, така или иначе, ще ме спечелите достатъчно за каузата — каза младият мъж.

— Достатъчно ли? Какво искате да кажете?

— Достатъчно, за да ме направите ужасно нещастен.

Тя се взря в него за миг, явно неразбиращо, но после наслуки му отвърна язвително, обърна се и пое към дома си. Отговорът ѝ гласеше, че така му се пада, нека да е нещастен — изявление, което не я обвързваше с нищо. Когато се върна в Бостън, той си даде сметка, че изгаря от любопитство да узнае дали тя го е издала на госпожица Чансълър. Можеше да узнае чрез госпожа Луна — това би могло да го принуди отново да се види с нея. Олив би споменала на сестра си в

писмо, а Аделайн би повторила оплакването ѝ. Може би дори щеше да му направи сцена, която за него щеше да е проява на личното му нещастие, което беше предрекъл пред Верена Тарант.

XXVI

„В дома на госпожа Хенри Бъридж, сряда вечер, 26 март, в девет и половина.“ След като получи картичка с тези думи, Базил Рансъм се яви във въпросната вечер в дома на дама, за която никога не беше чувал. Ала представянето на причините и следствията няма да е пълно, ако не спомена, че в левия ъгъл на картичката пишеше също: „Обръщение от госпожица Верена Тарант“. Доби представа (предимно от вида и дори от уханието на релефното картонче), че госпожа Бъридж принадлежи към аристократичното общество и за него беше голяма изненада да се озове в такава среда. Чудеше се какво е накарало толкова изтъкната гражданка да му изпрати поканата — явно Верена Тарант бе помолила той да присъства. Госпожа Хенри Бъридж, която и да беше тя, я е попитала дали не иска да присъстват и някои от приятелите ѝ и тя беше отговорила: „О, да“, и бе споменала и него сред щастливите избраници. Дала е адреса му на госпожа Бъридж, защото той фигурираше в краткото писъмце, което изпрати до Монаднок Плейс скоро след завръщането си от Бостън, за да благодари на госпожица Тарант за очарователния един час, прекаран с нея в Кеймбридж. Не отговори на писмото му, но картичката на госпожа Бъридж беше подobaващ отговор. Подобно послание изискваше ответ и ето, че вечерта на двацет и шести март той се качи в трамвая, който щеше да го откара до ъгъла в съседство с дома на госпожа Бъридж. Рансъм почти никога не посещаваше вечеринки (почти не познаваше хора, които дават вечеринки, макар че госпожа Луна го беше запознала с този-онзи) и беше сигурен, че това е светско събитие, което няма нищо общо със среднощните мероприятия у госпожица Бърдзай, макар че той беше готов да изтърпи всякакво социално неудобство, само и само да види Верена Тарант на подиума. Защото със сигурност щеше да има подиум — частен или публичен, — след като достъпът става чрез билет, пък макар и безплатен. Носеше го в джоба си, готов да го представи на входа. Нужно ми е малко време да обясня противоречието на читателя, но желанието на Базил Рансъм да присъства на някое от обичайните изпълнения на Верена не бе

отслабнало поради факта, че не е съгласен с възгледите ѝ и смята цялата тази работа за жалка измишльотина. Вече я разбираше прекрасно (след посещението си в Кеймбридж), разбра, че тя е честна и неподправена. Да, във вените ѝ течеше кръв от шарлатанин и си беше втълпила нелепата мисъл, че малките момиченца са способни да оглавят цели движения, но въодушевлението ѝ беше искрено, илюзиите ѝ бяха бистри като роса, а що се отнася до манията да се изявява публично, внушавана ѝ от хора, които я използваша, Базил Рансъм я смяташе за налудничава. Верена беше трогателна и простодушна жертва, която не подозираше какви пагубни сили я тласкат към гибел. С представата за гибел в съзнанието на младия мъж вече беше свързана и представата за спасението ѝ — доста смътна и непълна. Тъкмо за да се увери, че очарованието ѝ е неподправено, а грешките и нелепото ѝ поведение са просто резултат от неудачно стечение на обстоятелствата, той направи усилие да я види в положение, в което най-малко му се искаше да си я представя. Това щеше да му бъде достатъчно, за да се увери, че Верена е човек, който заслужава неограничен кредит от нежно състрадание. Той очакваше да страда и беше готов да страда с упоение.

Когато прекрачи прага на госпожа Бъридж, у него не остана и капчица съмнение, че е попаднал във висшето общество. Негов поразителен представител беше набитата и грозна възрастна жена, облечена в ярки цветове и искрящи бижута на доста разголената гръд, която стоеше на вратата на първата стая и с която се ръкуваха хората, преди да влязат. Рансъм я удостои с южняшки поклон, а тя го увери колко се радва да го види, преди хората зад него да го побутнат напред. Той се остави на потока и се озова в просторен салон, където беше пълно с цветя, лампи и гости, имаше още усмихнати дами с лъскави бижута и разголена гръд. Несъмнено това беше висшето общество, защото Рансъм не познаваше нито един човек. По стените на салона имаше картини — дори таванът беше изрисуван и рамкиран. Хората се побутваха, промушваха се, напредваха и отстъпваха, оглеждаха се един друг с най-различни изражения: понякога любезно, друг път равнодушно или пък със сурово, почти жестоко изражение, помисли си Рансъм. Понякога неочаквано кимаха и правеха гримаси, промърморваха нещо неразбираемо, последвано от бърза реакция, от леко смръщване. Вече бе напълно сигурен, че се намира сред каймака

на обществото. Тълпата го отнесе още по-напред и той видя още един салон след първия, в който беше влязъл, където имаше импровизирана сцена, застлана с червен плат, и огромен брой столове, подредени в редици. Усети, че хората го гледат и че се споглеждат помежду си, всъщност повече второто, и се запита дали видът му издава с нещо, че е там по изключение. Не съзнаваше колко се извисява над другите главата му, нито че мургавата му кожа, издължените му очи и правата черна коса, подобна на лъвска грива, за която споменах в първите страници на нашия разказ, го отличават от множеството дотолкова, че се превръщат в тема за обсъждане — предимство във висшето общество. Имаше обаче и други теми, както стана ясно от откъслечен разговор между две дами, стигнал до ушите му, докато стоеше, обзет от копнеж, и се чудеше къде ли е Верена.

— Член ли сте? — попита едната дама другата. — Не знаех, че сте се присъединили.

— О, не съм, нищо не би ме убедило.

— Не е честно — идвате за развлечение, но не поемате отговорност.

— На това ли казвате развлечение! — възкликна втората.

— Не е нужно да ни оскърбявате, иначе няма да ви поканя повече — предупреди първата.

— Мислех, че става дума за самоусъвършенстване, за рафиниране на ума, нищо повече. Жената тази вечер е от Бостън, нали?

— Да, струва ми се, че е пристигнала специално за целта.

— Изглежда, сте доста отчаяни, след като търсите развлечения в Бостън.

— Там има същата общност, но не съм чувала да канят някой от Ню Йорк.

— Не, разбира се, въобразяват си, че имат всичко. Но нима животът не се превръща в бремене, ако мислиш какво би могъл да притежаваш?

— О, не. Ще поканя професор Гугенхайм — ще говори за Талмуда. Трябва да дойдете.

— Ще дойда — увери я втората дама, — но нищо не може да ме убеди да стана редовен член.

Каквото и да означаваше този загадъчен разговор, Рансъм споделяше мнението на втората дама, че редовното членство е

същински кошмар, и се възхищаваше на нейната независимост от този притворен свят. По-голямата част от хората вече се бяха отправили във вътрешното помещение — хората се настаняваха по столовете срещу празната сцена. Той стигна до широката врата и установи, че стаята представлява музикален салон, декориран в бяло и златно, с излъскан под и мраморни бюстове на композитори върху конзоли, закрепени за тънки панели. Той обаче се поколеба дали да влезе, защото се притесняваше да седне, и забеляза, че дамите се разполагат първи. Върна се в първия салон, за да изчака публиката да се събере, защото знаеше, че дори да е най-отзад, ще може да проточи шия, и не щеш ли, погледът му попадна върху Олив Чансълър. Тя седеше малко встрани от хората, в ъгъла на стаята, и гледаше право към него, но щом усети, че я е забелязал, сведе очи, без да издава, че го е познала. Рансъм се поколеба, но почти веднага се насочи към нея. Беше допуснал, че след като Верена Тарант ще бъде тук, сигурно и Олив ще дойде — инстинктът му подсказваше, че госпожица Чансълър няма да допусне скъпата ѝ приятелка да дойде в Ню Йорк без нея. Твърде възможно беше да страни от него — особено след като бе научила, че той бе избегнал да я види преди седмици в Бостън, но беше длъжен да предположи, че тя ще разговаря с него, докато не получи категорични доказателства за обратното. Беше я виждал само два пъти, но сега си спомни какво стеснение я обзема понякога и като че ли точно това се бе случило в момента. Когато Рансъм застана пред нея, предположението му се оправда — тя беше пребледняла от стеснение, чувстваше се крайно неловко. Не реагира, когато той протегна ръка за поздрав — явно никога повече нямаше да го направи. Вдигна очи към него, когато я заговори, и устните ѝ помръднаха, но лицето ѝ остана мрачно и погледът ѝ блестеше почти трескаво.

Изглежда, стоеше в ъгъла, за да е далеч от хората, и Базил отсъди по поведението ѝ, че се чувства донякъде малко като натрапница почти като самия него. Малкото канапе, на което седеше, имаше форма, на която във Франция казват *causeuse*^[1]. На него имаше място само за още един човек и Рансъм предпазливо я попита дали може да седне до нея. Тя се обърна към него, след като той се настани — по-точно извърна всичко освен очите си, и започна да разтваря и прибира ветрилото си, изчаквайки да премине пристъпът ѝ на стеснителност. Рансъм обаче не изчака, веднага заговори шеговито за срещата им и я

попита дали е пристигнала в Ню Йорк, за да агитира народа. Тя огледа стаята — виждаха се най-вече гърбовете на гостите на госпожа Бъридж, а пирамида от цветя върху пиедестал близо до Олив закриваше двамата събеседници и пръскаше ухание във въздуха.

— На тях ли казвате „народ“? — попита тя.

— Нямах никаква представа. Не познавам никого, дори госпожа Бъридж. Просто получих покана.

Госпожица Чансълър не му даде никакви сведения по този въпрос. След малко каза само:

— Винаги ли ходите, където ви поканят?

— Ами хрумна ми, че може да ви срещна тук — отговори галантно младият мъж. — На картичката ми пишеше, че госпожица Тарант ще държи реч, а знам, че вие неизменно я придружавате. Чувал съм от госпожа Луна, че сте неразделни.

— Да, неразделни сме. И точно затова съм тук.

— Значи, ще агитирате висшето общество.

Известно време Олив не откъсна очи от пода, после стрелна с поглед събеседника си.

— Част от живота ни е да ходим навсякъде, да вършим работата си там, където има най-голяма нужда от нея. Свикнали сме да потискаме неприязънта и отвращението си.

— О, според мен е много забавно — отбеляза Рансъм. — Къщата е красива, има и някои доста красиви лица. В Мисисипи няма такъв блясък.

Олив реагираше на всяка негова реплика първо с кратко мълчание, ала явно мъчителната ѝ стеснителност започваше да преминава.

— Успяхте ли в Ню Йорк? Харесва ли ви тук? — попита тя меланхолично, сякаш неизменното ѝ чувство за дълг бе причина да отрони въпроса от устните си.

— О, успех! Не се радвам на успех като вашия с госпожица Тарант, защото поне в моите очи да си главен герой на подобно събиране е огромен успех.

— Приличам ли ви на героя на събитието? — попита Олив Чансълър, без никакво намерение да се пошегува, но въпреки това въздействието беше комично.

— Щяхте, ако не се криехте. Няма ли да отидете в другата стая да чуете речта? Всичко е готово.

— Ще отида, когато ме известят, когато ме поканят. — Думите ѝ прозвучаха доста величествено и Рансъм усети, че нещо не е наред, че тя се чувства пренебрегната. Наблюдението, че е обидчива и по отношение на другите, както и към него, го изпълни с великодушие и той беше напълно склонен да загърби различията им, когато каза:

— О, има предостатъчно време, залата е наполовина пълна.

Тя не отговори на забележката му, а го попита как са майка му и сестрите му и дали има вести от Юг.

— Те щастливи ли са? — попита тя, сякаш го предупреждаваше да не се преструва, че са. Той подмина предупреждението ѝ и отвърна, че има едно щастие, на което винаги могат да разчитат — умението да нямат прекалено високи очаквания и да се опитват да се съобразяват с обстоятелствата. Тя го изслуша крайно сдържано и изглежда реши, че той се опитва да я поучава, защото внезапно го прекъсна:

— Да не искате да кажете, че просто сте прокарали някаква граница и толкова?

Рансъм я изглежда учудено — тя нямаше да престане да го изненадва.

— О, не бъдете сурова с мен — помоли я той с мекия си южняшки акцент. — Не помните ли как ме срязахте, когато ви посетих в Бостън?

— Държете ни в окови, а после, когато започнем да се гърчим от болка, заявявате, че не сме се държали добре! — Тези думи, които изобщо не намалиха удивлението на Рансъм, бяха отговорът ѝ на неговата помирителна реч. Тя забеляза, че той е искрено изумен и че всеки момент ще ѝ се присмее, както беше сторил година и половина преди това (помнеше го, сякаш е било вчера), и побърза да продължи, за да го възпре: — Ако слушате госпожица Тарант, ще разберете какво имам предвид.

— О, госпожица Тарант... госпожица Тарант! — И Базил Рансъм избухна в смях.

В крайна сметка не беше избегнала присмеха и го попита рязко, вече без следа от смущение:

— Какво знаете за нея? Какви наблюдения имате?

Рансъм срещна погледа ѝ и двамата за кратко се взираха един в друг. Знаеше ли тя за разговора му с Верена месец и половина по-рано и дали сдържаността ѝ не се дължеше само на стремежа ѝ да го принуди да признае, че е бил в Бостън след последната им среща, но не се е отбил на Чарлс Стрийт? Сякаш забеляза подозрение, изписано на лицето ѝ, но Олив винаги щеше да бъде подозрителна, когато нещо е свързано с Верена. Ако в този момент ѝ беше казал онова, което би му доставило удоволствие, щеше да отвърне, че знае много за госпожица Тарант, защото неотдавна дълго се е разхождал и е разговарял с нея. Обаче се овладя и си каза, че ако Верена не го е издала, би било много лошо от негова страна той да издаде нея. Приятната мисъл, че неговото посещение в Монаднок Плейс е нещо, което си струва да бъде пазено в тайна, засега бе надвита от съжалението, че не може да покаже на неприятната си братовчедка, че е била пренебрегната.

— Не помните ли, че я чух, когато говореше в дома на госпожица Бърдзай онази вечер? — попита той. — И я видях у вас на следващия ден.

— Много е напреднала оттогава — сухо отбеляза Олив и Рансъм се увери, че Верена е държала езика си зад зъбите.

В този момент някакъв господин си проправи път сред гостите на госпожа Бъридж и застана пред Олив.

— Ако ме удостоите с честта да ме хванете под ръка, ще ви намеря хубаво място в другата стая. Госпожица Тарант скоро ще излезе на подиума. Заведох я в галерията — искаше да види някои картини. В момента е с майка ми — додаде той, сякаш сериозното изражение на госпожица Чансълър издаваше настойчивото ѝ желание да разбере на какво се дължи отсъствието на приятелката ѝ. — Беше малко напрегната, затова прецених, че е по-добре да се разходим.

— За пръв път чувам такова нещо! — отбеляза Олив и се подготви да последва младия господин. Той я увери, че ѝ е запазил най-хубавото място, явно твърдо решен да спечели благоразположението ѝ, да се държи с нея като с важна персона. Преди да я отведе, мъжът се ръкува с Рансъм и отбеляза колко се радва да се запознаят. Базил се досети, че това е домакинът, макар да му беше трудно да повярва, че той е син на едрата дама на вратата. Беше свеж, приятен и красив млад мъж, с ведро и дружелюбно поведение.

Препоръча на Рансъм да побърза и да заеме мястото си в другата стая — ако не бил слушал госпожица Тарант досега, значи му предстояло едно от най-големите удоволствия в живота.

— О, господин Рансъм идва само за да обсъжда предразсъдъците си — отбеляза госпожица Чансълър и обърна гръб на своя братовчед.

Той не понечи да си намери място сред хората, които бързо пълнеха музикалния салон, и се задоволи да остане на входа заедно с още няколко господи. Всички столове бяха заети, освен един, към който се бяха запътили госпожица Чансълър и спътникът ѝ, промушвайки се покрай правостоящите до стената. Мястото беше най-отпред, близо до малкия подиум. Всички забелязаха Олив, докато тя вървеше към мястото си, и Рансъм чу как един от господата до него казва на друг:

— Сигурно и тя е една от тях.

Базил потърси с поглед Верена, но тя още не се показваше. Усети как някой лекичко го потупва по гърба, обърна се и видя госпожа Луна, която го бодеше с ветрилото си.

[1] Малък двуместен диван с — образен гръб, даващ възможност на седналите да бъдат с лице един към друг. — Б.пр. ↑

XXVII

— Почти свикнах, че не искате да общувате с мен в дома ми, но ако смятате да ме подминавате и на публични места, по-добре първо ме предупредете.

Тя говореше с дяволита насмешка, но той вече знаеше как да се държи. Беше облечена в жълто и изглеждаше много пълна и весела. Удиви се на безпогрешния инстинкт, с който напипваше слабите му места. Външният салон беше съвсем празен, тя беше влязла през вратата в дъното и беше заварила територията свободна за маневрите си. Той предложи да ѝ намери място, откъдето ще вижда и чува госпожица Тарант, или да ѝ предостави стол, на който да стъпи и да вижда над главите на господата на вратата, но тя отвърна на предложението му с въпроса:

— Да не мислите, че съм тук заради това дрънкало? Не съм ли ви казвала мнението си за нея?

— О, със сигурност не сте дошли заради мен — каза Рансъм, предугаждайки този намек, — защото няма откъде да знаете, че ще идвам.

— Досетих се, имах предчувствие! — заяви госпожа Луна и го изгледа изпитателно и обвинително. — Знам за какво сте дошли — провикна се тя след малко. — Не сте споменавали, че познавате госпожа Бъридж!

— Не я познавам... Не бях чувал за нея, преди да ме покани.

— Тогава защо, за бога, ще ви кани?

Рансъм беше отговорил малко прибързано, бързо се досети, че има причини, поради които е по-добре да си беше мълчал. Все пак успя да замаже грешката си почти толкова бързо:

— Вероятно сестра ви е проявила добрината да поиска покана за мен.

— Сестра ми ли? Друг път! Знам колко ви обича Олив. Господин Рансъм, здравата сте загазили. Тя го бе издърпала навътре в салона, за да не ги чуват хората на прага, и той си помисли, че вероятно е решила да устрои собствено представление във външния салон, което да

конкурира обръщението на госпожица Тарант. — Моля ви, да поседнем за момент, никой няма да ни безпокои. Искам да ви попитам нещо конкретно.

Тя го поведе към малкото канапе в ъгъла, където няколко минути по-рано той разговаряше с Олив, и Рансъм я придружи с огромна неохота, скъпейки миговете, които беше принуден да ѝ посвети. Напълно беше забравил как неотдавна си бе представял да прекара живота си в нейната компания, погледна часовника си и направи следното заключение:

— Не възнамерявам да пропускам случващото се там, вътре.

В следващия миг усети, че не биваше да казва и това, обаче беше раздразнен, смутен и просто не се съдържа. Галантният южняк винаги откликва на молбите на една дама, а колкото и да е невероятно никога досега нечия молба не му се беше струвала тъй несъвместима със собствените му желания. Изпадна в неподозирано затруднение, защото госпожа Луна явно смяташе да го задържи тук, колкото успее. Тя огледа стаята все по-доволна, че са останали насаме, и за момента не каза нищо за това колко е невероятно, че го среща тук. Тъкмо обратното, отново започна да се шегува, заяви, че сега, като са го пипнали, няма да го пуснат току-така, ще го принудят да ги забавлява, ще го убедят да изнесе лекция... „Контрасти в живота на Юга“ или „Социални особености в Мисисипи“ пред Клубни сбирки в сряда.

— И какво, за бога, представляват Клубни сбирки в сряда? Сигурно за това говореха онези дами — отбеляза Рансъм.

— Не знам за вашите дами, но Клубните сбирки в сряда са ето това. Нямам предвид нас двамата, а заблудените същества в другата стая. Това е Ню Йорк, който се опитва да заприлича на Бостън. Културата на метрополиса. Може и да не сте съгласен, но е така. Ето, умълчаха се — игла да пуснеш, ще се чуе как пада. Няма ли някой да отпрати молитва? Сигурно Олив страшно се радва, че гледат на нея толкова сериозно. Създали са асоциация и се срещат по домовете си всяка седмица — гледат някакво изпълнение, четат вестник или разясняват конкретна тема. Колкото по-отегчителна и страшна е темата, толкова по-уместна им се струва. Въобразили са си, че това е начинът нюйоркското общество да стане интелектуално. Приели са закон за ограничаване на частните разходи — нали така се казва? — относно вечерите си и хапват само спартанска каша. Не е чак толкова

лоша, когато я готвят френските им готвачи. Госпожа Бъридж е сред най-видните членове — една от основателките, струва ми се, и научих, че когато е идвал редът ѝ досега — случва се всяка зима по веднъж за всяка дама, — в дома ѝ слушат много хубава музика. Само че това се счита за жалко увъртане, за измъкване от положението — това развлечение не е за плебейската компания. Затова на госпожа Бъридж ѝ хрумнала екстраординерната идея (как само произнесе това прилагателно госпожа Луна!) да покани това момиче от Бостън. Разбира се, синът ѝ го е вгълпил, запознал се с момичето в Кеймбридж преди години — там живеела Верена, както знаете — и бил доста близък с нея. И понеже той вече не живее там, било му по-удобно да я покани тук. Тя посещава майка му само заедно с Олив. Поканих ги да отседнат у дома, но Олив отказа величествено. Каза, че искали да се настанят някъде, където да имат свободата да посрещат свои „симпатизанти“. Затова са в някакъв невъобразим пансион „Новият Йерусалим“ на Десета улица. Олив смята за свой дълг да отсяда по такива места. Много се учудих, че е позволила Верена да бъде привлечена от такава светска група, но тя ми обясни, че са решили да не пропускат нито една възможност, че ще сеят семената на истината и в салони, и в работилници, и че ако привлекат за каузата си дори само един човек, значи си е струвало. Точно това правят там — сеят семената, обаче вие няма да сте новият симпатизант, лично ще се погрижа. Срецахте ли вече прелестната ми сестра? Само как се облича, когато реши да протестира срещу труфилата! Изглежда така, все едно е мислела почвата тук за много безплодна и е дошла да я оплоди. Така или иначе, явно не смята, че човек може да се спаси, облечен с френска рокля. Да ви призная, решението на госпожа Бъридж да покани Верена Тарант е лошо измъкване от положението, по-зле е от някоя пошла музика. Защо не покани някоя балерина от „Ниблос“, щом толкова ѝ се е искало някоя млада дама да се качи на подиума? Пет пари не дават за идеите на клетата Олив, идват само защото Верена има странна коса, блестящи очи и се държи като асистентка на фокусник. Никога не съм проумявала как Олив се примирява с безвкусното облекло на Верена. Може би дрехите ѝ просто са зле ушити. Май не ми вярвате, но ви уверявам, че кройката е просто революционна, а това е балсам за душата на Олив.

Рансъм се учуди, че според нея той има вид на човек, който не ѝ вярва, защото след първоначалната си неловкост се беше заслушал доста заинтригувано в поднесения от нея разказ за обстоятелствата, довели госпожица Тарант в Ню Йорк. След малко, сякаш като следствие от свои несподелени размисли, той попита:

— Синът на домакинята да не е красив младеж, много учтив, с бяла жилетка?

— Не знам какъв цвят е жилетката му, но обикновено много се умилква. Верена затова е решила, че е влюбен в нея.

— И може би е — отбеляза Рансъм. — Твърдите, че идеята да я поканят била негова?

— О, той обича да флиртува, това е твърде вероятно.

— Може би тя го е променила.

— Не както ѝ се иска, според мен. Семейството притежава огромно състояние и някой ден цялото ще стане негово.

— Да не намеквате, че иска да му надене брачния хомот? — попита Рансъм по южняшки провлачено.

— Мисля, че според нея бракът е компрометирана институция, но все пак в някои случаи той си остава най-доброто — например когато името на господина е Бъридж, а това на младата дама е Тарант. Аз лично не се възхищавам толкова на Бъридж, но подозирам, че тя би грабнала този аристократичен потомък, ако не беше тук Олив. Тя стои между тях, тя иска момичето да си остане мома и най-вече да я задържи при себе си. Разбира се, не дава да се издума за брак и винаги пъха прът в колелото. Може да ви се струва, че присъствието им в Ню Йорк противоречи на казаното от мен, но момичето много се стареа и тя трябва да му угажда, да изпълнява желанията му понякога, да хвърля нещо извън борда, за да запази останалото. Изглежда, че господин Бъридж демонстрира доста спорен вкус за един джентълмен, няма спор. Обаче изборът е странен и за една дама — защото клетата Олив безспорно е дама. Тази вечер ясно си личи. Облечена е като продавачка на книги, но е по-изтънчена от всяка друга жена тук. В сравнение с нея Верена изглежда като ходеща реклама.

Госпожа Луна замълча и Базил Рансъм установи, че в другия салон е започнало обръщението на Верена. До тях отдалеч долетя нейният ясен, бистър и звучен глас, превъзходен глас за публични изпълнения. Искаше му се да застане някъде, където ще я чува по-

добре, пък и да я вижда дори, затова трепна, с което предизвика изблик на подигравателен смях от страна на събеседницата си. Тя обаче не каза: „Вървете, заблуден клетнико, жал ми е за вас!“, само изрази надежда, донякъде дръзко, той да не е дотолкова лишен от галантност, че да остави една дама сама на публично място — така определи госпожа Луна салона на госпожа Бъридж, — след като тя го моли да остане с нея. И се наложи над клетия Рансъм заради неговите южняшки предразсъдъци. Според неговия простичък морален кодекс беше страшна проява на грубост да се оттегли от разговор с една дама на някоя забава, преди друг господин да заеме мястото му — би било безобразно оскърбление за дамата. Другите господа у госпожа Бъридж бяха доста ангажирани и нямаше никакъв шанс някой от тях да му се притече на помощ. Рансъм не можеше да зареже госпожа Луна, но и не можеше да остане при нея и да пропусне единственото, заради което беше положил толкова усилия.

— Нека поне ви намеря място на входа. Може да се покатерите на стол и да се облегнете на мен.

— Много ви благодаря, но предпочитам да се облягам на този диван. И съм твърде изморена, за да се катеря по столове. Освен това за нищо на света не желая Верена или Олив да ме видят как проточвам шия над главите на публиката, все едно умозаклученията им имат някакво значение за мен!

— Още не е време за умозаклучения — отбеляза Рансъм страшно сухо и се приведе напред, облегна лакти на коленете си, забодя очи в земята и бледите му бузи поруменяха.

— Моментът изобщо не е подходящ за такива речи — отбеляза госпожа Луна, нагласяйки дантелите си.

— Откъде знаете за какво ще говори тя?

— Досещам се от начина, по който извисява и снижава глас. Звучи страшно глупаво.

Рансъм поседя още пет минути, за които смяташе, че неговият ангел пазител трябва да го възнагради, питайки се как е възможно госпожа Луна да е толкова самодоволна и да не проумява, че си навлича омразата му. Тя обаче по принцип си беше самодоволна. Той се постара да си придаде равнодушен вид и дори се зачуди дали в крайна сметка южняшките порядки са основателни. Със сигурност не бяха предвидили такова положение.

— Ясно е като бял ден, че господин Бъридж смята да се ожени за нея — отбеляза той след минутка. Забележката му беше старателно премислена като прикритие на истинските му преживявания.

Тя не предизвика реакция от страна на събеседничката му и след малко той извърна леко глава и я погледна. В резултат на нещо, което безмълвно се случи между тях, тя рязко каза:

— Господин Рансъм, сестра ми не ви е изпрацала покана за това място. Да не би поканата да идва от Верена Тарант?

— Нямам никаква представа.

— След като не познавате госпожа Бъридж, кой друг може да ви е поканил?

— Ако поканата е от госпожица Тарант, мога поне да ѝ засвидетелствам уважение, като я слушам.

— Ако станете от това канапе, ще споделя с Олив подозренията си. А тя е напълно способна да замъкне Верена в Китай или където и да е другаде, далеч от вас.

— И какви са подозренията ви, моля?

— Че двамата си кореспондирате.

— Кажете ѝ каквото пожелаете, госпожо Луна — отговори младият човек с мрачно примирение.

— Виждам, че сте неспособен да отричате.

— Никога не противореча на една дама.

— Ще видим дали мога да ви принудя да излъжете. Срещали ли сте се с госпожица Тарант?

— Къде бих могъл да се срещна с нея? Не виждам чак до Бостън, както се изразихте онзи ден.

— Не сте ли ходили там... на тайно посещение?

Рансъм потръпна едва видимо, но за да го прикрие, в следващия миг се изправи.

— Няма да е тайно, ако ви кажа.

Изгледа я отвисоко и установи, че думите ѝ са били изречени наслуки, не защото знае нещо конкретно. Обаче сега му изглеждаше суетна, егоистична, ненаситна и противна.

— Е, дължна съм да бия тревога — продължи тя. — Ако ме зарежете де. Така ли се отнася един джентълмен южняк с дама? Подчинете се на желанието ми и ще ви пусна.

— Не ме пускате, като ме принуждавате да остана с вас.

— Такова мъчение ли е за вас? Никога не съм чувала подобна грубост! — възкликна госпожа Луна. — Въпреки това съм твърдо решена да ви задържа, ако мога!

Рансът чувстваше, че няма как тя да е права, но въпреки това изглежда правдата беше на нейна страна (и това му се струваше доста непоносимо). През цялото време златният глас на Верена мъчително галеше ухото му, при все че не различаваше ясно думите. На госпожа Луна вече явно ѝ беше дошло до гуша, беше стигнала до онзи етап на женската заядливост, когато жената капризничи просто ей така, макар ясно да съзнава лошите последствия.

— Съвсем ви се е завъртяла главата — рече той, свел поглед към нея, и изпита облекчение.

— Искам да ми донесете чай.

— Казвате го само за да ме накарате да се почувствам неловко.

Още недоизрекъл, от салона се разнесоха силни аплодисменти, ръкопляскане на многобройна публика и възгласи от петдесетина гърла „Браво, браво!“, които постепенно заглъхнаха. Рансът целият потръпна, той заряза всичките си скрупули и след като каза на госпожа Луна — все още с церемониална вежливост, — че за жалост, ще трябва да се примири със загубата на доброто ѝ мнение за себе си, ѝ обърна гръб и се запъти към отворената врата на музикалния салон.

— Никога не съм била оскърбявана така! — чу той остро ѝ възклицание, докато се отдалечаваше. Извърна се, докато заемаше мястото си, и видя, че тя още седи на канапето — самичка в осветената от лампата пустиня — и отмъстително мятта стрели с очите си. Е, нека сама дойде при него, ако толкова ѝ е нужен, ще я настани на някоя отоманка, откъдето ще вижда всичко. Обаче госпожа Луна остана непреклонна. След малко той установи, че се е оттеглила величествено, и повече не я видя до края на вечерта.

XXVIII

От мястото си прекрасно виждаше музикалния салон зад плътна редица сериозно заслушани мъже. Верена Тарант беше изправена на малкия си подиум, облечена в бяло, с цветя на гърдите. На светлината на лампите върху високи пиедестали от двете страни на сцената червената тъкан под нозете ѝ изглеждаше още по-ярка и на този цветен фон фигурата ѝ излъчваше още повече чистота. Тя се движеше свободно в своята показна изолация, но жестовете ѝ бяха сдържани. Пред нея нямаше маса, не държеше никакви бележки в ръка, а стоеше като актриса в светлините на рампата или като певица, която преде сребриста нишка с гласа си. Имаше голяма опасност това слабичко момиче от провинцията да се провали, опитвайки се да плени няколкостотин преситени нюйоркчани, като просто сподели с тях вижданията си, затова след мъничко Базил Рансъм установи, че я наблюдава със същия трепет, с който би наблюдавал акробатка на трапец високо над главата му. Ала докато я слушаше човек, веднага ставаше ясно, че тя превъзходно владее способностите си, темата и публиката, освен това той прекрасно помнеше предишния път у госпожица Бърдзай и бе в състояние да прецени колко много е напреднала оттогава. Сега изпълнението ѝ беше много по-цялостно, поведението ѝ — много по-уверено, тя сякаш говореше и гледаше публиката си от много по-високо. Гласът ѝ също се бе развил — Базил беше забравил колко красиво звучи той, когато се извиси с пълна сила. Този глас — толкова чист и мелодичен и същевременно толкова естествен и млад — беше природно дарование. Нищо чудно, че Верена бе предизвикала сензация на Женската конвенция, като бе изпълнила противната им зала с тази прелестна музика.

Преди време беше чел за някаква италианска импровизаторка, а тази жена тук беше нейно изтънчено съвременно американско подобие, Корина^[1] от Нова Англия, с мисия вместо лира. Най-прекрасното у нея беше нейната сериозност, начинът, по който прелестните ѝ очи обхождат „аристократичната публика“ (пред която тя изобщо не се смущаваше), сякаш в опит да я превърнат в едно-

единствено разумно същество. Поведението ѝ издаваше, че единственото значимо нещо за нея е да придаде на истината неустоимо убедителна форма. Беше непосредствена и обаятелна, всеки неин поглед и всеки жест бяха част от чистата и огнена страст, която бушуваше в нея. Тя наистина — и това личеше съвсем ясно — превръщаше публиката в един организъм, който живо я следеше на сцената: усмихваха ѝ се, когато тя се усмихваше, оставаха безмълвни и неподвижни, когато тя беше сериозна. Съвсем ясно беше, че развлечението, което по силата на щастливо хрумване госпожа Бъридж беше решила да предложи на приятелите си, ще остане незабравимо в анализите на Клубни сбирки в сряда. На Базил Рансъм му беше приятно да си представя, че Верена го е забелязала в неговото ъгълче. Тя свободно плъзгаше поглед по слушателите си, без да го задържа никъде, но въпреки това един-единствен радостен проблясък, който не изглеждаше като отклонение от нейната нелепа, фантасмагорична и приятна реч, сякаш му даде да разбере, че ѝ е липсвал и че в момента тя се обръща специално към него. Този поглед за него бе достатъчно уверение, че поканата си да дойде тук е получил по молба на това момиче.

Намираще речта ѝ за нелепа — и как иначе, какво изобщо би могла да означава? Въпреки това девойката беше очарователна, въпреки всички дивотии, с които ѝ бяха напълнили главата. Той постоя там четвърт час и си даде сметка, че не би могъл да повтори казаното от нея — за него то беше безполезно, но въпреки това не бе пропуснал нито едно трептене на гласа ѝ. Вече беше забелязал Олив Чансълър — седеше на предния ред, отляво, в края. Беше с гръб към него, но той различаваше острия ѝ профил, леко приведен и напълно неподвижен. Дори от разстояние той виждаше, че тя е замряла възторжено, че съсредоточено очаква триумфа си. Олив не реагира на няколкото импулсивни опита за аплодисменти, почти незабавно овладени, а подобна сдържаност можеше да се дължи само на непоклатима воля. Успехът се усещаше във въздуха и тя го вкушваше така, както вкушваше и всичко останало — по свой собствен начин. Успехът на Верена беше и неин успех, а Рансъм беше сигурен, че за да бъде триумфът ѝ пълен, той трябваше да попадне в полезрението ѝ. Тогава Олив щеше да се наслади на смущението и объркването му и щеше да го попита безмълвно със студения си поглед: „Още ли мислите, че движението

ни е лишено от сила, още ли мислите, че жените са създадени да бъдат робини?“. Честно казано, той не изпитваше никакво объркване, убежденията му изобщо не бяха повлияни от факта, че Верена Тарант прикова вниманието му по-силно, отколкото беше очаквал. Прикова вниманието му дотолкова, че смисълът на думите ѝ най-сетне започна да прониква в съзнанието му, заслепено досега от прелестното видение отпред. Някои фрази добиха смисъл за него — призивът ѝ към онези, които все още се съпротивляваха на благотворното влияние на истината. Това бяха предимно подигравателни и скептични мъже, много от които такива непрокопсаници и ленивци, толкова безсърдечни и безмозъчни същества, че нямаше никакво значение какво е мнението му по който и да е въпрос. Ужасно беше, че старата тирания се крепи именно на хора като тях. Имаше обаче и други, чиито предразсъдъци бяха по-силни, по-цивилизовани и с претенцията, че почиват на проучвания и аргументи. Тъкмо те бяха основната цел на Верена, на тях искаше да каже: „Напълно грешите, ще бъдете много по-щастливи, когато успея да ви убедя. Само ми дайте пет минути, седнете и ми позволете да ви задам един-единствен въпрос: «Според вас възможно ли е да успее което и да е общество, ако е основано на организирана неправда?».“ Този въпрос искаше да постави Верена и Базил ѝ се усмихна от другия край на стаята развеселено и нежно, когато осъзна, че тя смята този въпрос за труден. Не би го затруднила, ако му го зададе — беше готов да поседи с нея колкото дълго поиска.

Разбира се, той беше един от най-упоритите присмехулници, към които тя се обръщаше с думите:

— Знаете ли кое е поразителното? Приличате ми на хора, които умират от глад, макар че килерът им у дома е пълен с хляб, месо и с вино, или на слепи и обезумели същества, които допускат да се окажат в затвор за длъжници, когато в джоба си имат ключа за съкровищница, пълна със злато и сребро. Месото и виното, златото и среброто — продължаваше Верена — са символ на потиснатите и опропадени сили, на безценното и превъзходно лекарство, от което обществото налудничаво се лишава — гения, интелекта и вдъхновението на жените. То погива малко по малко наред старите суеверия, които напразно предизвиква, но въпреки това държи еликсира на живота в ръцете си. Оставете го да пийне само глътчица и отново ще разцъфне свежо и сияйно, отново ще придобие младост. Сърцето е студено и

само женският допир може да го сгрее, да го разбуди за действие. Ние сме сърцето на човечеството, позволете ни смелостта да отстояваме това! Общественият живот в цял свят се движи в затворен порочен кръг — кръг на себичност, жестокост, враждебност, завист, алчност и сляп стремеж да се вършат неща за благото само на някои хора и за сметка на други, вместо всичко да се прави за всички. Всички ли? Кой дръзва да го каже, ако не включва нас? Ние сме равна, превъзходна, безценна част. Опитайте и ще видите, ще се запитате как изобщо обществото е успяло да напредне дотук без нас — съвсем мъничко в сравнение с напредъка, който е можело да постигне — по своя окаян земен път. Ето това бих искала да вгълпя в ушите на онези, които все още не ни подкрепят, които сковано повтарят безсмислени стари клишета, спаружени като захвърлена насред пустинята кратунка. Апелирам към техния егоизъм, леност и лична изгода. Не съм тук, за да обвинявам, нито да задълбочавам вече зейналата пропаст между половете, не приемам теорията, че представителите им са естествени врагове, защото моят призив за единение е по-личен — апел за равенство — от този на мъдреците и философите от миналото. Затова няма да твърдя, че мъжете най-лесно приемат доводи, които са им удобни и полезни. Просто ще кажа, че ако не беше така, ако не бяха толкова слепи и заблудени, целта ни отдавна вече щеше да е постигната дори по въпроси, които са в техен интерес. Ако притежаваха женската прозорливост и женската изтънченост на чувствата, светът щеше да е различен. Допускам, че горчивата ни съдба се дължи отчасти на способността ни да виждаме толкова ясно, без да можем да предприемем нищо! Уважаеми господа, само да можем да ви накарам да повярвате колко по-пъстра и красива щеше да е градината на живота, ако ни позволите да ви помогнем да я поддържате! Тогава разходката там щеше да ви е много по-приятна, защото тревата, дърветата и цветята щяха да ви напомнят за рая. Ето в това ми се иска да убеди всеки един от вас — искам да извикам пред очите ви представата за света, какъвто го виждам аз: преобразен, спасен от новата нравственост. Грубата сила и користолюбивото съперничество ще бъдат заменени от щедрост, нежност, състрадание. Струва ми се обаче, че подходите глупаво дори към собственото си благоденствие! Някои от вас твърдят, че вече имаме цялото влияние, което е възможно да имаме, сякаш трябва да ви бъдем признателни, че

ни позволявате дори да дишаме! Но кажете, кой по-добре от самите нас знае какво ни е нужно? Трябва ни само свобода, искаме да отворим вратата на клетката, в която ни държите от векове. Твърдите, че клетката е много удобна, красива и уютна, с хубави стъклени стени, за да гледаме навън, и че трябва просто още веднъж тихо да превъртите ключа. Ето как ще ви отговоря. Уважаеми господо, вие никога не сте били в клетката и нямате никаква представа какво е вътре!

Летописецът, събрал тези свидетелства, не смята за нужно да привежда по-пространни примери за красноречието на Верена, особено след като Базил Рансъм, който я слушаше, вече бе достигнал до категоричен извод. Беше преценил умението ѝ да говори пред публика, да излага аргументи, да разяснява каузата. Речта ѝ сама по себе си не беше нищо повече от красиво есе, наизустено и поднесено от едно умно момиче в училище. Беше слаба, неубедителна и безсистемна — просто скрепени най-общи твърдения, които блещукаха приятно на меката светлина в салона на госпожа Бъридж. Сериозно погледнато, не си струваше нито да ѝ отговаря човек, нито да се замисля сериозно над нея, а Базил Рансъм се замисли що за откачена епоха е тази, в която подобно изпълнение се възприема като интелектуално усилие, като принос към проблема. Запита се какво би си помислил той или който и да е друг, ако госпожица Чансълър беше на подиума — или дори госпожа Луна — вместо сегашната ораторка. Въпреки това значението ѝ беше огромно и отчасти се изразяваше тъкмо във факта, че това не е гласът на Олив или на Аделайн. Важното беше, че Верена е неопишимо привлекателна, което беше още по-прекрасно за него, защото, докато стоеше в онзи салон, той постепенно осъзнаваше, че се влюбва в нея. Чувството беше тропало тихичко на вратата и преди той да се поколебае или да му отправи предизвикателство, вратата се бе отворила и светлина бе озарила всичко. Рансъм с нищо не се издаде — само стоеше и съзерцаваше картината, но стаята потрепери пред очите му, дори фигурата на Верена сякаш се полюшна. От което речта ѝ не му се изясни, смисълът си остана приятно смътен и той просто долавяше присъствието ѝ, наслаждаваше се на гласа ѝ. Въпреки това той не преставаше да я преценява — аргументите ѝ бяха слаби, изключително многословни. Изводът, че тя е блестяща само защото съзнанието на публиката ѝ е помътено и объркано, не беше унизителен за него, а го зарадва, защото

доказваше, че апостолското ѝ призвание е пълна глупост, мимолетна мода, пълна заблуда и че Верена е предназначена за нещо съвсем различно — за интимност, за него, за любов. Не проследи колко дълго е говорила тя, просто си даде сметка, че изпълнението е приключило, когато чу аплодисментите, шумотевницата от гласове и разместването на столовете, но благодарение на личния ѝ успех, обвинил Верена със сребриста мантия като пръските около фонтан, нейният любим не се чувстваше унижен от нейната лоша реч. Присъстващите — поне онези, които не се бяха скупчили около Верена — постепенно се оттеглиха в другите стаи и го понесоха като поток към една отрупана маса, на която той потърси прояви на стремежа към сдържан разкош, споменат от госпожа Луна. Той се изразяваше предимно в блясъка на кристал и сребро, в ярките оттенъци на загадъчни ястия и желета, които изглеждаха апетитно в кръговете мека светлина на лампите с дантелен абажур. Чуваше ваденето на тапи, усещаше побутванията с лакът, съгъстващата се тълпа, долови и няколко гневни погледа и се почувства притиснат към масата от възмутени господа, които смятаха, че е окупирали твърде много място, без да се храни, но и без да позволява на другите да го сторят. Беше изгубил Верена от поглед. Тя отлетя върху облак от комплименти, а той с почти бащинска загриженост си каза, че сигурно е гладна, след като е говорила толкова дълго, и се надяваше, че някой ще ѝ занесе да хапне нещо. След малко, докато се отдалечаваше от масата — желанието да се навечеря пообилно от обикновено не бе първостепенно в съзнанието му, — той се озова пред самата госпожица Тарант, хванала под ръка млад мъж, в чието лице той разпозна сина на домакинята — усмихнатия и парфюмиран младеж, който преди час бе прекъснал разговора му с Олив. Беше повел Верена към масата, а хората им правеха път, обсипвайки момичето с похвали за хубостта и красноречието ѝ. Рансъм установи, че тя е предмет на всеобщо възхищение — фраза от някакъв отдавна прочетен роман, която, кой знае защо, му хрумна в момента. Беше красива и двамата бяха красива двойка. Щом го зърна, тя протегна лявата си ръка към него — другата държеше под ръка господин Бъридж — и каза:

— Е, вече повярвахте ли ми?

— Ни най-малко! — отвърна Рансъм с игрива искреност. — Но това няма никакво значение.

— О, за мен има огромно значение! — възкликна Верена.

— Имах предвид себе си. Няма значение дали съм съгласен с вас — отговори Рансъм и стрелна с кос поглед господин Бъридж, който се отдели, за да донесе на Верена нещо за хапване.

— Е, след като ви е толкова безразлично!

— Не защото ми е безразлично! — Очите му отново се впериха в нейните, а те промениха изражението си, преди тя да ги откъсне от неговите. Започна да се оплаква пред спътника си, който ѝ донесе нещо много апетитно в чиния, че господин Рансъм се отличава, че е може би най-трудният субект, на който се е натъквала. Хенри Бъридж се усмихна на Рансъм, за да му покаже, че помни разговора им, а южнякът си помисли, че няма нищо чудно, ако между тези двама красиви, успели и млади хора е ставало дума за любов или за сватба, както му беше разказала госпожа Луна. Господин Бъридж се радваше на успех — веднага се виждаше, ала успехът му се дължеше не на впечатляващ интелект или на силен характер, а на факта, че е богат, вежлив, красив, весел, приветлив и носи прелестна камелия в бутониерата си. Пролича, че поне той смята Верена за успяла жена от непринудената учтивост на тона и от задоволството в погледа му, когато възкликна:

— Не ми казвайте, че речта изобщо не ви е повлияла! Според мен госпожица Тарант е способна да помете всякакви трудности по пътя си!

Беше толкова доволен от себе си, толкова уверен в правотата си, че за него нямаше значение какво мислят другите. Всъщност Базил Рансъм беше съвсем същият.

— Не казах, че не ми е повлияла — отговори южнякът.

— Само че не както трябва! — отбеляза Верена. — Няма значение, вие, така или иначе, ще изостанете от всички.

— Ако стане така, ще се върнете да ме утешите.

— Да се върна ли? Никога няма да се върна назад! — весело отговори момичето.

— Ще ви е за пръв път! — продължи Рансъм и усети шеговита ведрост, която не плащаше дан на галантността, но въпреки това беше израз на почтителност.

— О, каква самонадеяност! — възкликна господин Бъридж и се обърна да вземе чаша вода за Верена, която отказа шампанското с

думите, че не е близвала алкохол през живота си и го свързва с нещо незаконно. Единственото вино в дома на Олив (не че Верена направи това уточнение) беше старата мадейра на баща ѝ и малко кларет. Първото получи огромното одобрение на Базил Рансъм в деня, когато вечеря с нея.

— Той вярва ли във всички тези глупости? — попита той, съзнавайки прекрасно какво всъщност е предизвикало обвинението в самонадеяност от страна на господин Бъридж.

— Направо си е изгубил ума по нашето движение — отговори Верена. — Той е един от най-многообещаващите ни нови последователи.

— И вие не го презирате заради това?

— Да го презирам ли? Явно смятате, че с лекота променям мнението си.

— Е, има едно нещо, за което ми се иска да видя как ще промените мнението си — отбеляза Рансъм с тон, който би бил показателен за Хенри Бъридж, ако го беше чул, че самонадеяността му е преминала в глупост.

На Верена обаче думите му не направиха същото впечатление и тя отвърна протичко, без озлобление:

— Ако очаквате да ме върнете петстотин години назад, надявам се да не го споделите с госпожица Бърдзай. — И тъй като Рансъм не проумя причината за този намек, тя продължи: — Знаете ли, тя е сигурна, че всичко ще стане по съвсем различен начин. Бях при нея почти веднага след вашето посещение в Кеймбридж.

— Милата старица... надявам се, че е добре — каза младият мъж.

— Изключително заинтригувана е.

— Тя винаги е заинтригувана от нещо, нали?

— Този път е заинтригувана от взаимоотношенията между нас двамата — отговори Верена с тона, с който единствено тя би могла да каже нещо такова. — Само да знаете колко се е запалила. Сигурна е, че всичко това ще се развие във ваша полза.

— Кое всичко, госпожице Тарант? — попита Рансъм.

— Ами онова, което ѝ разказах. Сигурна е, че ще станете един от нашите лидери, че имате огромна дарба да анализирате сложни въпроси и да влияете на масите, че ще прегърнете въодушевено идеята

за нашия бунт и че когато се издигнете до върха като един от нашите лидери, то ще е благодарение на мен.

Рансъм стоеше и ѝ се усмихваше, а мекият блясък в очите му не издаваше предчувствие за подобни лаври, колкото и огромно да бе влиянието на Верена.

— И вие искате да не я разочаровам?

— Не искам да сте лицемер, ако всъщност не заставате на наша страна, но според мен би било мило да не разбивате илюзиите на милата старица. Надали ѝ остава да живее още дълго — онзи ден ми каза, че е готова да намери вечен покой, така че свободата ви няма да пострада толкова. За нея всичко това е много романтично — вие сте южняк и прочее, естествено, не симпатизирате на бостънските идеали, срещнали сте я случайно на улицата и сте ѝ позволили да ви опознае повече. Тя не би повярвала, че не съм способна да ви променя.

— Не се бойте, госпожице Тарант, тя ще бъде напълно удовлетворена — каза Рансъм през смях, който тя явно разбра само наполовина. Не успя да разясни смисъла на думите си, защото господин Бъридж се върна и снабди Верена не само с чаша вода, но и с един възрастен господин с гладко, розово и усмихнато лице, с плюшена жилетка и красиво вчесана оредяла бяла коса. Представи го на Верена с име, което Рансъм знаеше, че принадлежи на богат и достопочтен гражданин, известен с обществената си ангажираност и щедрата си благотворителност. Рансъм живееше в Ню Йорк достатъчно дълго, за да знае, че молбата на тази личност да се запознае с госпожица Тарант ще ѝ донесе одобрение сред най-уважаваните среди и ще възвиси успеха ѝ. Извърна се с едва чути въздишка, защото съзнаваше собствената си принадлежност към ужасно малобройно и неизвестно малцинство. Извърна се, защото, както знаем, беше научен, че когато един джентълмен разговаря с дама, трябва да се оттегли при представянето на друг господин. Когато след малко хвърли поглед назад обаче, забеляза, че младият господин Бъридж няма никакво намерение да отстъпи пред известния филантроп. Реши, че е най-добре да се прибере у дома — не знаеше какво може да се случи на подобно събиране, нито кога се очаква то да приключи, но после се отказа, защото допусна, че току-виж изникнала възможност Верена да говори отново. Не беше съвсем сигурен относно това, но беше наясно, че преди да си тръгне, непременно трябва да се

сбогува с госпожа Бъридж. Само да знаеше къде е отседнала Верена — искаше да се срещне с нея насаме, а не в пълен с милионери салон. Докато се озърташе за домакинята, му хрумна, че тя сигурно знае и че ако успее да превъзмогне стеснителността си и я попита, може би ще му каже. Увери се, че тя не е в трапезарията и се отправи обратно към салона, където навалицата беше доста оредяла. Надникна в музикалния салон, където бяха останали само пет-шест двойки, усамотили се сред празните столове, и видя там госпожа Бъридж, потънала в разговор с Олив Чансълър (която явно не бе помръднала от мястото си) пред празния подиум след триумфа на Верена. Дотолкова не очакваше да види Олив, че се стъписа за миг, после се овладя и пристъпи напред с южняшка вежливост. Усети погледа на Олив — погледна го така, сякаш е останала на мястото си само защото се е надявала да не го види повече. Госпожа Бъридж се изправи, докато Рансъм ѝ пожелаваше лека нощ, а Олив последва примера ѝ.

— Много се радвам, че успяхте да дойдете. Прелестно създание, нали? Способна е да постигне каквото пожелае.

Тези думи на по-възрастната дама Рансъм прие първоначално със сдържаност, с която целеше да внуши огромното си уважение към нея, и наистина в мълчанието му имаше южняшка официалност. После отговори изключително предпазливо:

— Да, госпожо, за пръв път присъствам на такова изпълнение, на такъв вид развлечение, което да ме омагьоса така.

— Радвам се, че ви е харесало. Представа нямах какво да организирам, но ето че хрумването ми се оказа превъзходно — и за мен, и за госпожица Тарант. Госпожица Чансълър ми разказваше за съвместната им работа — наистина е прекрасно. Госпожица Чансълър е изключителна приятелка и съмишленица на госпожица Тарант, която ме увери, че не би постигнала нищо без нея. — След това обяснение госпожа Бъридж се извърна към Олив и промърмори: — Нека ви представя господин... господин...

Само че беше забравила името на Рансъм, беше забравила кой я е помолил да му изпрати покана, и когато забеляза този факт, той ѝ се притече на помощ с обяснението, че е братовчед на госпожица Олив, ако тя не се е отрекла от него, и че знае за близкото приятелство между двете дами.

— Аплодисментите ми всъщност бяха за общото ви начинание — усмихна се той на роднината си.

— Аплодирали сте? Признавам, че не разбирам — тутакси се отзова Олив.

— Е, честно казано, и аз не разбирам!

— А аз знам, разбира се, ето защо... — По-нататъшните думи на госпожа Бъридж, целящи да изгладят търканията между младия господин и нейната събеседница, заглъхнаха. Тя тъкмо се канеше да изтъкне, че това е причината за присъствието му в нейния дом, но се спря навреме, тъй като просто би изтъкнала очевидното. Базил Рансъм установи, че жена като нея е напълно способна да понесе такова неловко положение, и изпита още по-силно уважение към нея. Тя беше отривиста, непосредствена и леко нетърпелива, и ако не беше избързала с думите си и притежаваше малко повече от южняшката майчинска мекота, щеше да прилича на един тип жени, каквито имаше в родния му край преди промените — умните, способни и гостоприемни вдовици или стари моми, които управляваха сами големи плантации. — След като сте й братовчед, моля ви, заведете госпожица Чансълър да хапне нещо, вместо да си тръгвате — продължи домакинята с неуместен ентусиазъм.

В този момент Олив отново седна.

— Много ви благодаря, но никога не вечерям. Няма да изляза от тази стая — тук ми харесва.

— Тогава нека ви изпратя нещо... или позволете на господин... на братовчед си да остане с вас.

Олив впери странен умолителен поглед в госпожа Бъридж:

— Много съм изморена, трябва да си почина. Тези мероприятия винаги ме изтощават.

— О, да, представям си. Е, в такъв случай, починете си на тихо, след малко ще дойда да ви видя — каза госпожа Бъридж, усмихна се за сбогом на Базил Рансъм и се отдалечи.

Базил се позадържа, макар да личеше, че Олив иска да се отърве от него.

— Няма да ви безпокоя дълго, само ще ви попитам нещо — каза той. — Къде сте отседнали? Бих искал да посетя госпожица Тарант. Не казвам, че ще дойда да посетя вас, защото имам усещането, че това няма да ви зарадва.

Хрумна му, че би могъл да вземе адреса ѝ от госпожа Луна — беше споменала само, че е някъде на Десета улица, — защото колкото и да му се сърдеше, не би могла да откаже да му го съобщи. Ала изведнъж предпочете по-простичкия и непосредствен подход да попита направо Олив, въпреки опасността да я подразни. Разбира се, не би могъл да посети Верена, без братовчедка му да разбере и рано или късно да се възпротиви. Нямахше лични наблюдения над съвместния им живот, но го беше осенило предположението, че онова, което госпожица Чансълър най-силно ненавижда у него (нали още от самото начало на познанството им изпитваше загадъчно опасение?), е вероятността той да се намеси. И наистина имаше такава вероятност, но все пак беше по-уместно да попита за адреса нея, отколкото някой друг. Най-добре намесата му да бъде по всички правила на вежливостта.

Олив не обърна внимание на забележката му как посещенията му ще се отрази на нея, но след малко попита какво налага срещата му с госпожица Тарант.

— Знаете, че не се ползвате със симпатията ѝ — додаде тя с тон, в който се долавяше наистина трогателна молба към него дори да не се преструва, че е иначе.

Не знам дали Базил се трогна, но отговори крайно помирително:

— Искам да поговоря с нея относно интересната информация, която ми даде тази вечер.

— Ако възнамерявате да дойдете да ѝ се присмивате, тя е напълно беззащитна. Сигурно тази новина ще ви зарадва.

— Скъпа госпожице Чансълър, вие сте нейната защита — цяла батарея от оръдия! — отвърна Рансъм.

— Но тя не ми принадлежи! — възкликна Олив и скокна на крака. Озърна се, сякаш той я беше притиснал прекалено силно, задъхана като погнато животно.

— Вашата защита се изразява в неприкосновеността ви към нападения. Ако не ми кажете къде сте отседнали, може би ще помолите госпожица Тарант да бъде така любезна да го стори. Би ли ми изпратила картичка с адреса?

— Отседнали сме на Западна Десета улица — отговори Олив и му каза номера. — Разбира се, добре сте дошли.

— Разбира се, че съм! И защо не? Много съм ви задължен за информацията. Ще я помоля да излезе, за да не се налага дори да ни виждате.

Той се извърна с усещането, че всичко това е просто непоносимо — тя винаги се опитваше да му внуши, че не е прав. Така ли щяха да се държат жените, когато се доберат до повече власт?

[1] Корина от Танагра, древногръцка поетеса от VI в.пр.Хр. — Б.пр. ↑

XXIX

Госпожа Луна се появи рано на следващия ден и сестра ѝ се запита на какво дължи честта от появата ѝ в единайсет сутринта. Съвсем скоро разбра, когато Аделайн я попита тя ли е уредила поканата на Базил Рансъм за дома на госпожа Бъридж.

— Аз ли? Защо да го правя, за бога? — попита Олив и нещо я жегна, когато разбра, че не е била Аделайн, както бе предполагала.

— Не знам... ти го повика.

— Аделайн, никога! — възкликна госпожица Чансълър със сериозно лице, вперила поглед в сестра си.

— Нали не си забравила, че ти го покани да те посети преди година и половина?

— Не съм го канила специално, просто той се оказа там.

— Да, помня как беше — той се оказа, после пък се оказа, че ти го намрази и се опита да се измъкнеш от цялата работа.

Госпожица Чансълър проумя защо Аделайн е дошла при нея по времето, когато знае, че тя винаги пише писма, и след като предния ден ѝ беше отделила нужното внимание — беше дошла, тласкана от лошото си настроение, отдавна познато на Олив, което понякога я караше да постъпва необмислено. Струваше ѝ се, че Аделайн е разстроена от неуспеха си да подмами Базил Рансъм да се ожени за сестра ѝ съгласно онази нейна паметна преценка на вероятностите (в която се впусна толкова невъздържано, че дори не искаше да си припомня), когато двамата се запознаха пред очите ѝ на Чарлс Стрийт и госпожа Луна го хареса толкова много за разлика от самата нея. С радост би го приела за зет, защото вредата от такава връзка беше ограничена и строго определена, докато иначе присъствието на младия южняк в живота ѝ би могло да я нарани много по-сериозно.

— Писах му навремето по една съвсем конкретна причина — поясни Олив. — Мислех, че на мама би ѝ харесало да се запознаем с него. Обаче беше грешка.

— Откъде знаеш, че е било грешка? Според мен мама щеше да го хареса.

— Имам предвид детинското си поведение — допуснах чувството за дълг да ми повлияе прекалено. Винаги го правя. Дългът следва да е нещо очевидно, не е нужно човек да го търси специално.

— А беше ли очевидно, че в крайна сметка ще се окажеш тук? — попита госпожа Луна, напълно изгубила чувството си за хумор.

Олив забодде очи във върха на обувката си.

— Мислех, че вече ще си се омъжила за него — отговори тя.

— Ти се омъжи за него, скъпа моя! Откъде ти е хрумнало подобно нещо?

— Отначало ми пишеше толкова много за него. Разказваше, че е ужасно внимателен и че го харесваш.

— Той е настроен на една вълна, а аз — на съвсем различна. Да не тръгна да се омъжвам за всеки мъж, който се навърта край мен и върви подире ми? Да взема да стана мормон тогава! — Госпожа Луна направи изявлението великодушно, сякаш не можеше да очаква от сестра си да вникне в положението самичка.

Олив отказа да спори, просто отбеляза:

— Бях сигурна, че ти си му уредила поканата.

— Аз ли, скъпа моя? Това изобщо не съответства на отношението ми към него.

— Значи, тя я е изпратила.

— Кого имаш предвид?

— Госпожа Бъридж, разбира се.

— Мислех, че имаш предвид Верена — подметна госпожа Луна.

— Верена да покани него? Защо, за бога? — измери я Олив със студен поглед, тъй познат на сестра ѝ.

— Как защо? Защото го познава.

— Срещала се е с него два пъти преди снощи, когато се видяха и разговаряха за трети път.

— Тя ли ти каза?

— Казва ми всичко.

— Сигурна ли си?

— Аделайн Луна, какво искаш да кажеш? — промърмори госпожица Чансълър.

— Сигурна ли си, че снощи е бил третият път? — продължи госпожа Луна.

Олив отметна глава и измери сестра си с поглед от глава до пети.

— Нямах право на такива намеци, освен ако не знаеш нещо.

— О, знам... със сигурност знам повече от теб!

Седнала до сестра си, която внезапно се затвори в себе си, до един от прозорците на просторния, топъл и поовехтял салон на пансиона на Десета улица, където пред камината беше постлано килимче с рисунка как нюфаундленд спасява дете от удавяне, а по стените висяха цветни литографии, госпожа Луна ѝ разказа впечатленията си от предишната вечер — впечатления, свързани с живия интерес на Базил Рансъм към Верена Тарант. Вероятно Верена бе помолила госпожа Бъридж да му изпрати покана и го бе направила, без да го спомене пред Олив, иначе тя щеше да си спомня, нали? Госпожа Бъридж не би могла да му изпрати поканата лично, защото не подозираше за съществуването му, нали така? Базил Рансъм лично ѝ беше казал, че не познава госпожа Бъридж. Госпожа Луна знаеше кого познава той и кого не познава, или поне какви хора познава, а те със сигурност не принадлежаха към Клуба в сряда. Това беше една от причините за нежеланието ѝ да влиза в по-близки отношения с него — недружелюбието му към изискани хора. Олив знаела какъв е вкусът ѝ в това отношение, макар собственият ѝ вкус много да приличал на неговия. Съвсем сигурно било, че предложението за поканата може да идва само от Верена. Така или иначе, Олив можела просто да попита или ако се опасявала, че момичето ще я излъже, да попита госпожа Бъридж. Сигурно обаче Верена я е предупредила и тя ще измисли друга версия на историята, затова било най-добре Олив просто да ѝ повярва — че Верена е подсигурила присъствието му на онова събиране по свои лични причини.

Опасявам се, че забележката от предната вечер на Рансъм пред госпожа Луна, че ѝ се е завъртяла главата, беше доста близо до целта, защото ако не беше заслепена от озлобление, щеше да се досети какъв ужас всява у сестра си със своите безцеремонни намеци, че Верена и госпожа Бъридж лъжат. Така ли лъжеха хората в обкръжението на госпожа Луна? Житейската позиция на Олив изключваше всякакви неискренности и тъй като тя смяташе, че другите хора имат сходна нагласа, не можеше да повярва, че Верена е имала намерението да я измами. Когато се поуспокои, госпожа Луна също щеше да предугади, че Олив ще се усъмни във версията, че увлечението на Базил Рансъм по Верена се дължи на засегнатото му честолюбие, след като Аделайн

го е отхвърлила. Точно така се опитваше да представи сега тя нещата пред госпожица Чансълър. Олив направи две неща: слушаше сериозно и внимателно, определено долавяйки витаещата във въздуха опасност (която дори ако госпожа Луна не ѝ беше посочила, самата тя бе усетила предната вечер). Освен това видя, че Аделайн си фантазира, че въпросното отхвърляне е чиста измишльотина. Вниманието на господин Рансъм очевидно е било заето преди всичко с Верена, но не се налагаше коравосърдечието на госпожа Луна да го тласка натам. Затова Олив остана много съдържана — не сподели, че според нея Аделайн по неизвестни за другите причини се бе опитала да оплете Базил Рансъм, не беше успяла и вбесена, че Верена е предпочетена пред толкова значима персона като самата нея, се беше озлобила срещу младежа и момичето. Намеренията ѝ щяха да се увенчаят с успех, ако успееше да убеди Олив да се намеси. Госпожица Чансълър усещаше у себе си огромна готовност да го стори, но не защото даваше пет пари за унижението на Аделайн. Дори не съм сигурен дали не смяташе фиаското на сестра си за поредния пример за нейната безполезност и не я презираше заради това, защото смяташе, че няма нищо по-подло от опита да вкараш някой мъж в капан, и намираше за непочтена неспособността да признаеш поражението си. Олив запази тези разсъждения за себе си, само каза на сестра си, че не разбира защо тя се чувства засегната. С какво той нараняваше Аделайн, насочвайки вниманието си към Верена? Какво значение имаше Верена за нея?

— Как можеш да ме питаш, Олив Чансълър? — смело отвърна госпожа Луна. — Нима Верена не е всичко за теб, нима ти не си всичко за мен, нима всеки опит — особено успешен — да ти бъде отнета Верена няма да те съкруши? Няма ли и аз да страдам, ако страдаш ти?

Вече отбелязах, че житейската позиция на госпожица Чансълър изключва всякакви лъжи, но тя беше съчетана с желанието ѝ да се придържа към истината, което на моменти означаваше, че избягва да я вади на бял свят. Затова тя не каза: „Ама че глупости, скъпа Аделайн! Прекрасно ми е известно, че ти ненавиждаш Верена и ще се радваш, ако тя се удави!“. Ала вместо това каза само:

— Да, разбирам, обаче това е много спорно.

Схващаше, че госпожа Луна изгаря от желание да ѝ помогне да попречи на Базил Рансъм да се докопа до целта си, и фактът, че мотивът ѝ е озлобление, а не загриженост за бостънци, не би направил

съдействието ѝ по-малко желано, ако опасността беше действителна. Самата Олив умираше от ужас, но тя се чувстваше така за всичко. Въпреки това може би Аделайн беше забелязала нещо и какво, за бога, имаше предвид с това споменаване на някакви тайни срещи на Верена? Когато я притисна по този въпрос, сестра ѝ каза само, че не претендира да разполага с конкретна информация, все пак не била шпионка, но предната вечер той определено ѝ навирал под носа възхитата си от онова момиче, възторга си от поведението ѝ на сцената. Разбира се, той не уважавал възгледите ѝ, но бил достатъчно самомнителен да смята, че тя ще отстъпи от тях. Може би самата Олив беше мишената — като че ли ѝ пукаше! До голяма степен всичко зависело от момичето — ако имало вероятност Верена да е повлияна, госпожа Луна съветвала Олив много да внимава. Тя знаела как е най-добре да постъпи. Дълг на Аделайн било само да сподели с нея собствените си впечатления, независимо дали ще бъдат посрещнати с признателност. Искала само да я предупреди да бъде бдителна, но било напълно в стила на Олив да приеме подобно сведение толкова хладно и така да я разочарова.

Студенината на госпожица Чансълър не намаля от този укор, защото си каза, че самата тя никога не се беше откривала така пред Аделайн, никога не бе допускала тя да прозре действителната сила на желанието ѝ да предпази Верена от подобна опасност, не ѝ беше давала основание да я смята за пазителка на тайните на своята приятелка. Ето защо беше озадачена от категоричното допускане на госпожа Луна, че Олив е склонна да участва в заговор, целящ да надхитри момичето и да го доведе до отчаяние. Олив призова на помощ цялото си величаво хладнокръвие, за да разсее това впечатление, и макар да усети, че още повече ядоса госпожа Луна, предпочиташе да я разочарова, отколкото да се поддаде на намеренията ѝ — особено след като сестра ѝ така копнееше да извлече изгода от предупреждението си!

XXX

Госпожа Луна щеше да е още по-неудовлетворена от начина, по който Олив реагира на предложението ѝ за съдействие, ако знаеше колко тайни щеше да бъде задължена да ѝ открие в замяна тази съдържана млада жена. Целият живот на Олив вече беше повод за сплетни — тя го усещаше — и след разговора със сестра си потърси уединението на своя дом. Засега имаше време за размисъл — Верена беше излязла с господин Бъридж, който още предната вечер се беше уговорил да я вземе за ранна разходка с каретата. Следобед имаха други ангажименти — главният беше срещата им с група сериозни хора в дома на един от най-запалените им местни последователи. Олив щеше да отведе Верена на тези срещи веднага след като се наобядват. Ласкаеше се от мисълта, че е успяла така да подреди нещата, че да не остави дори половин час през деня, когато Базил Рансъм да се появи самодоволно и да завари двете жени от Бостън у дома. Прекрасно знаеше това, когато беше принудена у госпожа Бъридж да му даде адреса им, освен това бе помолила Верена като специална услуга да я придружи до Бостън вдругиден, тоест на следващия ден сутринта. Доста се обсъждаше дали момичето да не остане няколко дни у госпожа Бъридж, след като Олив си замине, но Верена спонтанно се отдръпна, като видя колко се разстрои приятелката ѝ. Олив прие саможертвата ѝ и посещението им в Ню Йорк се оказа съкратено на четири дни, един от които госпожица Чансълър си беше обещала също да ореже, ако види, че се очертава посещение от страна на Базил Рансъм. Още не беше споменала това на Верена, колебаеше се с оглед на отстъпките, които приятелката ѝ вече беше направила. Верена го правеше с щедрост, изпълваща сърцето с възхита, дори ако си помолил за услугата, освен това Олив не помнеше момичето някога да е поискало нещо в замяна на добрината си или да се е пазарила за нещо, каквито и усилия да ѝ струваше да изпълни обещанието си. Посрещна с удоволствие предложението да прекара една седмица в дома на госпожа Бъридж, отбеляза, че майка ѝ ще издъхне щастлива (не че имаше изгледи госпожа Тарант да предаде богу дух), когато научи, че

дъщеря ѝ е имала такова преживяване, но въпреки това, когато видя колко мрачна стана Олив, как пребледня и се умисли, Верена се отказа с най-милата усмивка, озарявала очите ѝ някога. Олив съзнаваше какво означава това за нея, знаеше колко ѝ се иска да се весели въпреки напрежението, свързано с общата им кауза, въпреки жизненоважната им работа, която сега и двете чувстваха, че преминава към етапа на реализацията си и предстои да даде плод. Затова съвестта я гризеше, задето я е подтикнала да се откаже и от това, особено след като положението им изглеждаше наистина безопасно, а и Верена беше доказала своята благонадеждност.

Колкото и безопасно да беше положението им, Олив се обвиняваше, че е глупачка, задето въпреки първоначалните си съмнения се беше съгласила да доведе Верена в Ню Йорк. Момичето беше приело незабавно поканата, пристигнала неочаквано от името на госпожа Бъридж — толкова беше странно, че ще гостуват на такъв земен човек, че само по себе си подейства като основателен довод да приемат. Отначало Олив изпита инстинктивен страх към всичко, но покъсно го прогони като необоснован. Реши (такова решение от нейна страна не беше новост), че във връзка с мисията си са длъжни да се изправят лице в лице с всичко. Тази възможност щеше съществено да подобри репутацията и авторитета на Верена и щяха да направят неоснователен всеки отказ, продиктуван от опасения, и бездруго съвсем смътни. Специфичните тревоги и опасности, които измъчваха Олив Чансълър, вече до голяма степен се бяха разсеяли. Базил Рансъм не беше давал признаци на живот от векове, а Хенри Бъридж се успокои още преди заминаването им за Европа. Ако майка му беше родила идеята да превърне Верена в развлечение за гостите на голямата вечеринка в дома си, беше го сторила добронамерено, защото надали сега тя искаше синът ѝ да се ожени за дъщерята на Селак Тарант повече, отколкото предишната година. Освен това бяха длъжни да извършат добро дело за тънещите в невежество. Може би дори трябваше да ги вбесят — в това винаги имаше нещо хубаво. И накрая, Олив беше донякъде лично изкушена. Не беше безразлична към удоволствието да се появи във важни среди в Ню Йорк като значима жена, като важна гражданка на Бостън, вдъхновителка, съратница и близка на едно от най-оригиналните момичета на епохата. Последният човек, когото очакваше да срещне у госпожа Бъридж, беше Базил

Рансъм. Беше убедена, че двете могат да прекарат четири дни в град с население повече от един милион без такава неприятна случка. Но се беше случило и беше сериозно, затова тя стисна зъби и поклати глава назидателно и силно, задето бе допуснала да се хване в капана на съдбата. Е, щеше да се измъкне може би само с лека драскотина. Хенри Бъридж беше много внимателен, но кой знае защо, тя вече не се страхуваше от него. Беше съвсем естествено той да прелива от вежливост, след като се бяха съгласили майка му да ги използва за светските си цели. Другата опасност беше най-лошата — припомни си пулсиращия и необясним ужас от нощта на събирането у госпожица Бърдзай. Господин Бъридж всъщност ѝ се струваше закрилник. Тя с облекчение си помисли, че след като сутринта е завел Верена на разходка с кола в парка и на посещение в Музея на изобразителното изкуство, вечерта трябва да хапнат в „Делмонико“ (той трябваше да покани още един господин) и след това да посетят немската опера. Както вече казах, Олив не сподели това с никого, не разкри пред сестра си нито колко живо си представя обърканото изражение на Базил Рансъм, когато отиде на Десета улица и узнае, че те са излезли, нито собственото си неудържимо желание да се качи на влака обратно за Бостън. Само тази представа я крепеше, когато даде на господин Рансъм адреса им.

Верена влезе в стаята ѝ малко преди обяд, за да ѝ съобщи, че се е върнала, и докато двете седяха и чакаха да чуят гонга за обяд, който негър с бяло сако биеше в основата на стълбите, тя разказа на приятелката си за своите приключения заедно с господин Бъридж — подробно описва красотата на парка, прелестните и интересни творби в музея, невероятните познания на младия мъж относно колекциите му, бързите му коне, мекотата на английската двуколка, приятната и бърза езда по твърди като мрамор пътища, забавленията, които им е обещал за вечерта. Олив слушаше в сериозно мълчание и забеляза колко се е увлякла Верена. Разбира се, тя не бе стигнала толкова далеч без знанието на Олив за тази фаза.

— Господин Бъридж намекна ли нещо за любов? — попита госпожица Чансълър накрая без смях от усмивка.

Верена беше свалила шапката си, за да оправи перото, и докато отново си я нахлупваше като в рамка между двете си вдигнати ръце, отговори:

— Да, мисля, че го направи от любов.

Олив изчака тя да продължи, да ѝ опише как се е държала с него, как го е поставила на място, как му е дала да разбере, че с този въпрос отдавна е приключено, но Верена не даде повече сведения и Олив не настоя, защото съзнаваше, че в отношения като техните трябва да има огромно уважение към свободата на другия. Тя никога не беше посягала на свободата на Верена и разбира се, не възнамеряваше да започне да го прави сега. Нещо повече, смяташе, че проявява дискретност с молбата, която се канеше да ѝ отпрати сега. Чудеше се дали Хенри Бъридж наистина ще възобнови опитите си, дали поканата на майка му да пристигнат в града не беше само заради него. Добрата страна беше, че ако Верена държи на него, няма да обърне внимание на Базил Рансъм, а докато ги настаняваше в каретата предната вечер, той беше казал на Олив, че се надява да ѝ докаже колко дълбоко е приел тяхната вяра. Ала отново я обзеха старите терзания, прималя ѝ от униние и се запита защо изобщо Верена трябва да слуша някой друг освен Олив Чансълър. При вида на грейналия щастлив поглед на момичето тя си спомни, както си бе припомнила преди месеци, че основният проблем се крие във факта, че слабото място на Верена, единственият ѝ почти незабележим недостатък Олив бе изтъкнала на приятелката си малко след като заживяха заедно с думите (помнеше го заради незаличимото впечатление от признанието на приятелката ѝ): „Ще ти кажа в какво се състои проблемът ти — ти не мразиш мъжете като прослойка!“. Тогава Верена отвърна: „Не, не ги мразя, когато се държат приятно!“. Като че ли организираната жестокост може да бъде приятна! Олив мразеше мъжете най-силно, когато се държаха най-неприятно. Сега след кратък размисъл тя заяви по отношение на Хенри Бъридж:

— Не е редно, не е почтено от негова страна, след като ти му показва колко те е измъчил и уморил по време на престоя си в Кеймбридж.

— О, нищо не съм му показала — весело отвърна Верена. — Уча се да се преструвам — додаде тя след малко. — Допускам, че и на теб ти се налага. Преструвам се, че не забелязвам.

В този момент се разнесе гонгът за обяд и двете млади жени запушиха уши една срещу друга: Верена с весела усмивка, а Олив с

пребледняло търпеливо лице. Когато отново можеха да се чуват, Олив рязко каза:

— Как така госпожа Бъридж е поканила господин Рансъм на своето мероприятие? Той казал на Аделайн, че не я познава.

— О, аз я помолих да му изпрати покана след като тя ми писа, за да ми благодари, когато вече беше твърдо решено, че ще дойдем. В писмото си ме попита дали имам приятели в града, на които бих искала да изпрати покана, и аз споменах господин Рансъм.

Верена говореше без капчица колебание и единственият признак на смущение от нейна страна беше, че стана от стола си и се дръпна от втренчения поглед на Олив. Не се запъна, защото се радваше на откритата се възможност. Искаше ѝ се всички отношения с приятелката ѝ да бъдат съвсем простички, но разбира се, не беше никак просто, когато започна да премълчава разни неща. Искаше ѝ се поне да премълчава колкото може по-малко и имаше чувството, че компенсира някакво нарушение, като отговаря толкова бързо на въпросите на Олив.

— Не си го споменавала — отбеляза тихо госпожица Чансълър.

— Не исках. Знаех, че не го харесваш и че това ще те засегне. Но исках той да присъства, исках да чуе.

— Какво значение има, какво те интересува той?

— О, защото е толкова ожесточен наш противник!

— Откъде знаеш, Верена?

Сега вече Верена се поколеба. В крайна сметка не беше толкова лесно да премълчаваш по мъничко — като че ли човек трябваше или да сподели всичко, или да крие всичко. Първата възможност вече беше преценила като ненужно жестока — тъкмо затова беше запазила посещението на Базил Рансъм в Монаднок Плейс, заровено в неизречени и неизразими съображения, единствената ѝ тайна на света, единственото нещо, което беше само нейно. Толкова се радваше да каже, каквото може, без да предаде сама себе си, че едва след като отвори уста, си даде сметка за опасността Олив да продължи с разпита дотам, че за да се защити, Верена ще бъде принудена да прибегне до чиста измама. В същото време почувства, че в мига, който се е оказала застрашена, тайната ѝ е станала още по-скъпа. Мълчаливо се помоли Олив да не я притиска, защото би било отвратително, би било невъзможно да се защити с лъжа. А междувременно трябваше да

отговори и тя го стори с възклицание — много по-бързо, отколкото сякаш позволяваха описаните от мен размишления:

— Ами личи си по вида му! Той е реакционер!

Верена се приближи до огледалото на тоалетката, за да се увери, че е сложила шапката си както трябва, а Олив бавно се надигна, както прави човек, който изобщо не е гладен.

— Остави го да реагира както си пожелае. Не му обръщай внимание, за бога!

Това гласеше отговорът на госпожица Чансълър и Верена усети, че той не съдържа всичко, което ѝ се върти в главата. Искаше ѝ се да слезе на обяд, защото наистина беше гладна. Подозираше дори, че на Олив ѝ е хрумнала идея, която се страхува да облече в думи, защото последиците ще бъдат ужасни.

— Знаеш ли, Верена, това не е истинският ни живот, това не е нашата работа — продължи Олив.

— Ами така е, не е — потвърди Верена, без да се преструва, че не разбира какво има предвид Олив. След малко обаче додаде: — Имаш предвид общуването с господин Бъридж ли?

— Не само това. — После Олив я погледна и рязко попита: — Откъде знаеш адреса му?

— Чий адрес?

— На господин Рансъм... за да може госпожа Бъридж да го покани.

Двете стояха, вперили поглед една в друга.

— Имаше го на писмо, което получих от него.

Тези думи извикаха такова изражение на лицето на Олив, че приятелката ѝ прекоси стаята и я хвана за ръката. Тонът обаче не беше какъвто бе очаквала Верена, защото Олив възкликна с хладна изненада:

— А, значи си кореспондирате! — Видимо ѝ струваше много да се овладее.

— Той ми писа веднъж, така и не ти споменах — отвърна Верена с усмивка. Усещаше как странният и напрегнат поглед на приятелката ѝ дълбае много навътре, още малко и щеше да стигне до дъното. Е, щом трябва, не държеше чак толкова на тази тайна. Засега обаче Верена не научи какво е узнала Олив, защото тя отбеляза само, че е

време да слизат на обяд. Докато се спускаха по стълбите, тя хвана под ръка госпожица Чансълър и я усети как трепери.

Разбира се, в Ню Йорк имаше много хора, които бяха заинтригувани от тяхното движение, затова Олив отрано беше уговорила срещи, които запълниха целия им следобед. Всички искаха да се срещнат лично с тях и да запознаят и други. Верена разбра, че ще се превърнат в сензация, ако останат и поработят в тази посока. Олив обаче изтъкна, че вероятно моментът не е подходящ и че хората не са толкова запознати с движението, колкото в Бостън, обаче във въздуха се носеше нещо упойващо, усещане за широта и разнообразие, за безкрайните възможности на големия град, които — Верена не знаеше дори дали да го признае пред самата себе си — може би щяха да компенсират липсата на сериозност в Бостън. Хората тук наистина изглеждаха много активни, нямаше друго място, където да се стичат толкова много ободряващи новини благодарение на електрическите пипала, плъзнали навсякъде. Централата сякаш беше домът на госпожа Краучър на Петдесет и шеста улица, където имаше неофициално събиране на симпатизанти, които не можеха да й простят, че предната вечер е говорила пред съвсем непознат за тях кръг от хора. Те наистина бяха съвсем различни от хората, пред които беше говорила у госпожа Бъридж, и Верена тайничко въздъхна безпомощно при мисълта колко голям и сложен е светът и че явно в него има от всичко. Оформи се общо искане тя да повтори обръщението си в по-дружеска обстановка, на което Верена отвърна, че Олив ѝ е уговорила срещи и че речта ѝ е целяла да спечели хората за каузата, а приятелите на госпожа Краучър със сигурност са на по-високо ниво. Държеше се предпазливо, защото усещаше, че Олив отчаяно се стреми да се измъкне от града, и не искаше да каже нещо, което да ги обвърже. Когато я усети да трепери така преди обяда, с болка осъзна колко силно е привързана към нея приятелката ѝ и колко мъчително би страдала от всяко отклонение. Когато потеглиха за поредицата си от срещи, първото нещо, което Верена уточни в каретата (Олив с типичната си щедрост беше наела карета за цялото време), беше, че така наречената от Олив нейна кореспонденция с господин Рансъм се състои само от едно писмо от негова страна. Призна, че писмото е съвсем кратко и го е получила месец преди това. Напомни на Олив, че е известна за писмата, които Верена получава от разни господа, така че не разбираше защо придава

такова значение конкретно на това послание. Госпожица Чансълър се беше облегла в каретата и седеше неподвижно, сериозно и положила глава на тапицираната седалка. Завъртя само очите си към момичето.

— Ти сама му придаваш значение, иначе щеше да ми кажеш.

— Знаех, че няма да ти хареса — защото не харесваш него.

— Изобщо не мисля за него, за мен той не означава нищо — отвърна Олив и добави неочаквано: — Забелязала ли си, че избягвам нещата, които не ми допадат?

Верена не би могла да каже, че е забелязала, но не беше справедливо Олив да говори така, сякаш не приема нищо присърце — както се беше отпуснала бледа и немощна, като ранено зверче, беше доказателство за обратното.

— Ти притежаваш страховита способност да страдаш — отговори тя след малко.

Отначало госпожица Чансълър не отвърна, но след малко каза със същата интонация:

— Да, ти си способна да ме накараш.

Верена хвана ръката ѝ и я задържа в своята.

— Никога не бих го сторила, преди да преживея всичко сама.

— Ти не си създадена да страдаш, ти си създадена за радост — отбеляза Олив със същия тон, с който ѝ беше разяснила как основният ѝ проблем е, че не ненавижда мъжете като цяло — тон, който намекуваше, че обратното би било много по-естествено и може би възвишено. Може би, но Верена не можеше да отхвърли обвинението — усещаше го, докато гледаше през прозореца на каретата към пъстрия и весел град, където имаше толкова много неща, оживлението беше тъй завладяващо, магазините — толкова лъскави, жените — тъй поразително облечени, и усещаше, че всичко това разпалва любопитството ѝ, ускорява пулса ѝ.

— Мисля, че няма какво да възразя — отвърна тя и погледна Олив с неподправена нежност, с искрено съчувствие.

Младата жена вдигна ръка към устните си, задържа я там за миг и жестът сякаш казваше: „Как да не се боя, че ще те изгубя, когато си толкова прелестно покорна?“. Тази мисъл обаче остана неизречена, а думите, които Олив Чансълър произнесе, докато каретата се движеше, бяха различни:

— Верена, не разбирам защо ти е писал.

— Защото ме харесва. Може би ще кажеш, че не разбираш какво ми харесва — продължи момичето през смях. — Харесал ме е още при първата ни среща.

— А, онзи път! — промърмори Олив.

— И още повече на втората.

— Това ли пише в писмото си? — попита госпожица Чансълър.

— Да, скъпа моя, това пише. Само че се изразява по-изискано. — Верена с радост съобщи този факт и писмото на Базил Рансъм наистина го потвърждаваше.

— Интуицията ми го подсказваше, имах предчувствие! — възкликна Олив и затвори очи.

— Нали каза, че не го харесваш!

— Не е просто това, той ме ужасява. Това ли е всичко помежду ви?

— Ами да, Олив Чансълър, ти какво си помисли? — попита Верена със смътното усещане, че е страхливка. Пет минути по-късно каза на Олив, че ако това ще я зарадва, може да заминат от Ню Йорк още на следващата сутрин, без да остават четвърти ден. И веднага щом го стори, се почувства по-добре, особено след признателния поглед на Олив за тази отстъпка, за нетърпението, с което отвърна:

— Ако наистина съзнаваш, че това не е истинският ни живот, че всичко това не е за нас!

С тези думи и с още няколко, а също и с необичайно слаба и неопределена целувка, сякаш искаше да възрази, че в крайна сметка един ден не е от значение, но въпреки това приема жертвата и малко се срамува от нея — с всичко това бе скрепено споразумението да потеглят незабавно. Верена не можеше да си затвори очите за факта, че вече цял месец не е напълно искрена и ако искаше да изкупи вината си, съкращаването на удоволствията им в Ню Йорк, макар че така щеше изобщо да се лиши от среща с Базил Рансъм, ѝ беше по-лесно, отколкото да каже на Олив, че писмото не е всичко, че е имало посещение, разговор и разходка, за които премълчаваше от седмици. Пък и какво толкова, ако не успее да се срещне с Рансъм? Толкова ли е приятно да разговаряш с господин, който иска само да те осведоми — тя недоумяваше и защо толкова му се искаше да го стори, — че те смята за нелепа? Олив я водеше от място на място и накрая тя забрави всичко освен настоящия момент, колко голям и разнороден е Ню Йорк,

колко е приятно да се возиш в карета с копринени възглавнички, да се запознаваш с нови хора, да виждаш нови любопитни и симпатизиращи изражения, да те уверяват, че те гледат и следят изявите ти. Примесено с всичко това беше предвкусването на предстоящата вечеря в „Делмонико“ и посещението на германската опера. У Верена имаше достатъчно епикурейство, за да ѝ се удава с лекота да живее в настоящето при тези обстоятелства.

XXXI

Когато Верена се върна с приятелката си в пансиона на Десета улица, върху масата във вестибюла имаше две писма: едното беше адресирано до госпожица Чансълър, а другото — до нея. Почерците бяха различни, но и двата ѝ бяха познати. Олив беше зад нея, на стълбите, уговаряше се с кочияша да им изпрати друга карета след половин час (бяха си оставили време само колкото да се облекат), затова Верена просто взе своето писмо и се качи в стаята си. Осъзна, че през цялото време бе знаела, че писмото ще я чака, затова се почувства вероломна като предателка, задето не е била по-подготвена за него. Беше способна цял следобед да обикаля Ню Йорк и да забрави, че може би предстоят трудности, но от това трудностите не изчезваха. Дори можеха да станат съществени и да не намерят разрешение със завръщането ѝ в Бостън. Половин час по-късно, докато приближаваше към Пето Авеню заедно с Олив (този ден беше изпълнен с толкова много събития), изпъвайки светлите си ръкавици и унесена в мечти за по-красиво ветрило, тя доказваше с обичайната си ведрост, с която съзерцаваше осветените от уличните лампи улици, че каквато и теория да се гради относно произхода на дарбата ѝ и на нрава ѝ, във вените ѝ определено течеше кръвта на запалените по всякакви лектории и по нощния живот представители на рода Тарант. Докато двете приближаваха към прочутия ресторант, на чийто вход господин Бъридж беше обещал да очаква бдително каретата им, Верена успя с доста весел и непринуден глас да съобщи на приятелката си, че господин Рансъм се е отбил да я потърси, докато са били навън, и е оставил бележка, съдържаща многобройни комплименти за госпожица Чансълър.

— Това е изцяло твоя работа, скъпа моя — отговори Олив с меланхолична въздишка, зареяла поглед към Четиринайсета улица (по която точно в този момент преминаваха развълнувано), преградена от странната железопътна линия нависоко.

За Верена не беше новост, че въпреки искрения си стремеж към справедливост за всички, Олив понякога не съумява да реагира

справедливо в определени случаи, и си помисли, че приятелката ѝ е позакъсняла с твърдението, че писмата на Базил Рансъм засягат единствено получателката им. Нали неговата роднина сама беше повдигнала въпроса по време на пътуването им с каретата следобед? Верена реши, че приятелката ѝ трябва да научи всичко за писмото, и се запита дали ако сега каже повече, отколкото ѝ се иска да узнае, ще успее да компенсира предишното си мълчание.

— Донесъл е писмото със себе си, вече написано, в случай че съм излязла. Исква да се видим утре — имал да ми казва толкова много неща. Предлага час за срещата и се надява, че няма да ми бъде неудобно да се срещнем в единайсет сутринта. Надява се да нямам други ангажименти толкова рано. Разбира се, завръщането ни в Бостън решава въпроса — додаде Верена с безоблачно спокойствие.

Госпожица Чансълър помълча, после отговори:

— Да, освен ако не го поканиш да се качи във влака с теб.

— О, Олив, защо е това озлобление! — възкликна Верена искрено учудена.

Олив не можеше да оправдае горчивината си, като обясни на своята спътница, че е доловила разочарование в думите ѝ, защото не беше вярно. Тя просто отбеляза:

— Не виждам какво може да ти каже, което да си струва да чуеш.

— Разбира се, че не знаеш, още нищо не е казал! — възкликна Верена през смях, който сякаш отпрати всичко към маловажните случки.

— Ако останем, ще се срещнеш ли с него в единайсет часа? — попита Олив.

— Защо ме питаш, след като вече съм се отказала?

— Смяташ ли го за огромна жертва?

— Не — отвърна Верена добродушно, — но признавам, че съм любопитна.

— Любопитна ли? Какво искаш да кажеш?

— Ами да изслушам отсрещната страна.

— О, небеса! — промърмори Олив Чансълър и извърна лице към нея.

— Не забравяй, че така и не съм го изслушала — усмихна се Верена пред измъчения поглед на приятелката си.

— Да не искаш да чуеш всички низости на този свят?

— Не, не става дума за това. Колкото повече неща ми каже, толкова по-добре за мен. Мисля, че бих могла да се срещна с него.

— Животът е твърде кратък. Остави го на мира.

— Е, има много по-интересни хора от него, които ми е безразлично дали ще спечеля за каузата. Обаче ако успея да го убедя да се съгласи само с два-три от доводите ми, това ще ми допадне повече от всичко друго, което съм правила.

— Няма нужда да влизаш в неравна битка. А в случая с господин Рансъм е неравна.

— Не е равна, защото правдата е на моя страна.

— И какво означава тази правда за мъжете? Нима грубостта не им е дадена като компенсация?

— Според мен той не е груб. Бих искала да проверя — весело отвърна Верена.

Погледът на Олив остана прикован в нейния още мъничко, после тя отмести очи и се загледа невиждащо, разсеяно от прозореца на каретата, а Верена си каза, че Олив изглежда малко странно за човек, който отива на вечеря в „Делмонико“. Тя ужасно се притесняваше и възприемаше всичко много трагично, беше напрегната, подозрителна, податлива дори на най-малко влияние! По време на дългото им приятелство Верена се беше научила да уважава странностите на приятелката си — те бяха свидетелство за нейната задълбоченост и всеотдайност и бяха толкова тясно свързани с благородството ѝ, че рядко събуждаха желание да бъдат критикувани отделно. В момента обаче сериозността на Олив изобщо не хармонираше с вселената, сякаш беше фалшива нота, и Верена беше доволна, че не ѝ е казала за посещението на Базил Рансъм в Монаднок Плейс. Ако се тревожеше толкова за нещата, които знаеше, неведението щеше да я избави от още по-неприятни впечатления. Верена вече беше решила, че познанството ѝ с Базил Рансъм е съвсем епизодично, повърхностно и маловажно взаимоотношение.

Олив Чансълър наблюдаваше много внимателно Хенри Бъридж тази вечер. Имаше си специална причина да го прави и през следващите няколко часа тя се наслаждаваше не толкова на малкото пиршество, ръководено от този ловък прозелит в салона на заведението, където френски келнери се стрелкаха по дебелите килими, а компаниите по съседните маси предизвикваха любопитство

и намеци, дори не толкова на прелестната музика на „Лоенгрин“, колкото на тайния процес на сравняване и потвърждаване, който предстои да бъде обяснен на читателя. Тъй като нейната безпристрастност е донякъде дискредитирана, с удоволствие съобщавам, че след завръщането си от операта тя предприе стъпка, продиктувана от сериозен стремеж към справедливост — заради своевременното признание на Верена относно бележката, която ѝ беше оставил следобед Базил Рансъм. Олив придърпа момичето в стаята си. По време на обратния път Верена беше говорила за музиката на Вагнер, за певците, за оркестъра, за огромната постройка и за още по-огромното си удоволствие. Олив виждаше колко много допада Ню Йорк на Верена, защото тук удоволствията бяха на всяка крачка.

— Е, господин Бъридж несъмнено беше много мил с нас — никой не би проявил толкова голяма загриженост — отбеляза Олив. И поруменя заради погледа, с който Верена реагира на това признание на положителни качества у някой мъж от страна на госпожица Чансълър.

— Много се радвам, че ти е направило впечатление, защото аз сигурно щях да го оценя твърде строго — отвърна Верена с ангелско гласче. — Той обръщаше специално внимание на теб, скъпа моя, явно вече ме е прежалил. Гледаше те толкова нежно. Скъпа Олив, ако се омъжиш за него...! — Госпожица Тарант, която беше в приповдигнато настроение, прегърна приятелката си, за да овладее лекомислието си.

— Въпреки това иска да останеш тук. Не са се отказали от това — отбеляза Олив, обърна се към едно чекмедже и извади оттам писмо.

— Той ли ти каза? На мен не ми каза нищо подобно.

— Когато се прибрахме днес следобед, намерих тази бележка от госпожа Бъридж. По-добре я прочети. — И подаде писмото отворено на Верена.

В него пишеше, че госпожа Бъридж не може да се примири с решението на Верена да не ѝ погостува, след като и тя, и синът ѝ толкова се надявали. Не се съмнявали, че ще успеят да направят престоя на госпожица Тарант толкова интересен, колкото щял да бъде за самите тях. Нещо повече, тя, госпожа Бъридж, имала чувството, че не е чула и половината възгледи на госпожица Тарант, а много от присъствалите на речта ѝ я посетили днес следобед (без да губят нито минутка, както виждала и сама госпожица Чансълър), за да се поинтересуват как, за бога, да научат повече — как да се доберат до

прелестната ораторка и да ѝ задават въпроси относно някои подробности. Ето защо тя много се надявала, че дори ако младите дами не могат да променят решението си относно гостуването, може би ще намерят начин поне да останат още малко, за да може тя да организира неофициална среща с някои от тези клетки зажадливи души. Дали няма да е възможно поне да обсъди въпроса с госпожица Чансълър? Предупреждаваше, че ще я атакува и по въпроса за гостуването. Дали да не се видят на следващия ден, при това молеше за огромната услуга разговорът им да се проведе в дома на семейство Бъридж. Искала да ѝ съобщи нещо съвсем конкретно, което изисквало поверителност и уединение, а госпожица Чансълър надали щяла да отрече, че ще ги имат под покрива на госпожа Бъридж. Ето защо щяла да изпрати каретата си за госпожица Чансълър по всяко удобно за нея време. Наистина смятала, че разговорът им ще бъде ползотворен.

Верена прочете посланието много внимателно. Звучеше ѝ загадъчно и потвърди впечатлението ѝ от предишната вечер — че не е добила напълно вярна представа за тази умна, светска, любознателна жена по време на посещението ѝ в Кеймбридж, когато се бяха видели в квартирата на сина ѝ. Върна писмото на Олив с думите:

— Затова той не вярваше, че си заминаваме утре. Знае, че тя е написала това писмо, и смята, че ще ни задържи.

— Е, ако кажа, че може да стане така, ще ме сметнеш ли за ужасно непостоянна?

Верена я изгледа озадачена от странното желание на Олив да остане в града и това усещане беше по-силно от удоволствието от решението ѝ. То обаче също се прояви само след миг и момичето каза съвсем искрено:

— Не е нужно да ме уговаряш да се съглася. Нелепо е да се преструвам, че тук не ми харесва.

— Мисля, че може би трябва да се срещна с нея — замислено отбеляза Олив.

— Каква прелест — да имаш тайна с госпожа Бъридж! — възкликна Верена.

— Няма да бъде тайна от теб.

— Скъпа моя, не е нужна да ми казваш, ако не искаш — продължи Верена, мислейки за онова, което самата тя криеше.

— Нали бяхме решили да споделяме всичко? Поне аз бях решила.

— О, не говори за планове! — възкликна Верена печално. — Не е ли глупаво да правим планове — представи си, че останем утре. В писмото ѝ има нещо повече от изразеното с думи — додаде тя, а Олив сякаш се взираше в лицето ѝ, търсейки причини да откаже на госпожа Бъридж, което беше доста смущаващо.

— Цяла вечер го обмислям, така че ако се съ согласиш, оставаме.

— Скъпа, ти си толкова силна духом! По време на всички онези прелестни блюда, по време на цялото представление на „Лоенгрин“! Изобщо не съм мислила по въпроса, така че ти решавай. Знаеш, че ще се съглася с всичко.

— А ще гостуваш ли на госпожа Бъридж в крайна сметка, ако тя ми каже нещо, което да направи това гостуване желано?

Верена се засмя.

— Нали знаеш, че това не е истинският ни живот!

Олив отначало не отвърна, после каза:

— Да не си мислиш, че ще го забравя. Ако предлагам отклонение, то е само защото понякога ми се струва, че почти всичко друго е за предпочитане пред нашата действителност. — Думи те ѝ прозвучаха неясно и донякъде меланхолично, а Верена изпита облекчение, когато след малко приятелката ѝ отбеляза: — Сигурно ме мислиш за страшно непоследователна.

Кое то ѝ даде възможност да отговори успокоително:

— Нали не смяташ, че очаквам да си безпогрешна? Ще остана у госпожа Бъридж една седмица или две, или един месец, колкото пожелаеш — продължи тя. — Както прецениш след срещата си с нея.

— На мен ли оставяш всичко? Не ми помагаш особено — каза Олив.

— За какво да ти помагам?

— За да ти помогна аз.

— Аз не се нуждаю от помощ, достатъчно съм силна! — весело се провикна Верена. И в следващия миг попита наполовина комично, наполовина трогателно: — Скъпа моя съратнице, защо ме принуждаваш да говоря толкова високомерно?

— И ако останеш... дори само утре... ще прекарваш ли много време... с господин Рансъм?

Тъй като в момента Верена сякаш беше настроена иронично, би могла да открие нов повод за веселие в трепетния и колеблив тон на въпроса на Олив. Само че той не ѝ въздейства така, а предизвиква първата проява на нетърпение — буквално първата, както и първия укор от началото на удивителната близост между двете жени. Бузите на Верена пламнаха и очите ѝ за миг сякаш се навлажниха.

— Не знам какво си мислиш, Олив, и защо не можеш да ми имаш доверие. Още от самото начало не ми вярваш по отношение на господата. Може би тогава беше права, не знам, но сега със сигурност е много различно. Не мисля, че заслужавам толкова силно подозрение. Защо се държиш така, все едно трябва да бъда наблюдавана, като че ли ще избягам с всеки мъж, който ме заговори? Мисля, че вече съм ти доказала, че това е без значение. Мислех, че вече си разбрала колко съм сериозна, че съм посветила живота си, че има нещо, което ми е неописуемо скъпо. Но ти всеки път повдигаш този въпрос — не е честно. Трябва да приема всичко, което предстои. Не бива да се страхувам. Нали се договорихме, че ще вършим работата си дори ако целият свят е против нас, че ще продължаваме право напред, че няма да се отказваме. А сега, когато всичко започва великолепно да се подрежда и победата се усеща във въздуха, ми се струва странно да се съмняваш в мен, да подозираш, че не съм отдадена на мечтите ни както винаги. Още при първата ни среща ти казах, че съм способна да се лишавам, а днес знам по-добре от всякога какво означава това и съм готова пак да го повторя. Мога и ще го направя! Така че, защо, Олив Чансълър? — провикна се Верена задъхано и след миг добави с присъщото си красноречие и с въодушевен порив: — Още ли не си разбрала, че съм се отрекла от всичко?

Навикът ѝ да говори пред публика, подготовката, практиката, с която постоянно се занимаваше, позволяваха на Верена дори в частен разговор да разгърне поредица от разсъждения, които да предизвикат мощен и въздействащ ефект. Олив прекрасно го съзнаваше, замря, докато момичето нижеше умолителните си изречения, и слушаше със същото прехласнато внимание като зрителите в залата. Не откъсваше очи от Верена, чувстваше, че тя е разтърсена до дън душа, че е невероятно страстна и искрена, че цялата трепери като чиста и всеотдайна девица, че наистина се е отказала от всичко, че двете са в безопасност и че самата тя е проявила огромна несправедливост и

липса на деликатност. Бавно се приближи към нея, притисна я в обятията си дълго и я целуна безмълвно. И Верена разбра, че Олив ѝ е повярвала.

XXXII

Рано на следващата сутрин Олив изпрати на госпожа Бъридж бележка, в която ѝ предлагаше да се срещнат за разговор по обяд. Избра това време с оглед на своите многобройни предходни ангажименти. Написа, че не желае да ѝ бъде изпратена карета, и щеше да потегли по Пето Авеню с един от клатушкащите се и дрънкащи омнибуси, които минаваха по булеварда. Една от причините да поиска среща за дванайсет часа беше, че Базил Рансъм ще се появи на Десета улица в единайсет, така че (надяваше се, че той не възнамерява да остане през целия ден) Олив щеше да има време да го посрещне и да го изпрати. Предишната вечер двете с Верена безмълвно се споразумяха, че е много по-почтено да приемат посещението му, отколкото да го избягват. Решението беше взето по време на онази безмълвна прегръдка, преди да си легнат. Малко преди пладне на излизане от къщата Олив надникна в големия слънчев салон, където сутрин, когато всички съпрузи бяха излезли, а всички съпруги и стари моми се втурваха към града, един млад мъж, който желае да разговаря с млада жена, разполага с пълна свобода за действие. Базил Рансъм все още беше там и двамата с Верена, единствени в салона, се бяха настанили в нишата до прозореца и седяха с гръб към вратата. След като се беше изправил, значи, се канеше да си тръгва, затова Олив тихо затвори вратата отново и изчака малко в коридора, готова да мине в задната част на къщата, ако го чуе да излиза. Ала до ушите ѝ не стигна никакъв звук — явно той наистина възнамеряваше да остане през целия ден и тя щеше да го завари тук, когато се върне. Олив излезе от къщата, знаейки, че те гледат през прозореца как тя слиза по стълбите, но не би понесла да зърне лицето на Базил Рансъм. Докато крачеше, извърнала своето лице, по слънчевия тротоар на Пето Авеню, почти не забелязваше прелестния ден, чудесното време, наситено с пролетни ухания и багри, каквото понякога се спуска в Ню Йорк, щом мартенските ветрове утихнат. Беше потънала в спомена за онзи миг, когато самата тя стоеше пред прозореца (при второто му посещение в Бостън) и гледаше как Базил Рансъм излиза с Аделайн, която тогава

изглеждаше способна да го пипне в ръчичките си, но се оказва безполезна в това отношение, както и във всяко друго. Помнеше представата, която си бе позволила да изплува пред очите ѝ, докато наблюдаваше как двамата заедно пресичат улицата, говорят си и се смеят, и как тази гледка се бе примесила със страховете, които я измъчваха още тогава — странно защо. Сега съзнаваше колко безполезна е било всичко — и колко великолепна бе промяната у Верена — и много се срамуваше от страховете си. Чувстваше се свързана, макар и далечно, с причините госпожа Луна да ѝ наговори толкова много лъжи предния ден, а в това нямаше нищо благородно. Що се отнася до другите причини за неуспеха на това шило в торба, сестра ѝ, и за новия курс, който беше избрал господин Рансъм, госпожица Чансълър предпочиташе да не се замисля за тях.

Чудеше се за какво толкова важно иска да разговарят госпожа Бъридж, но засега изчакваше разбулването на загадката в забележително красив будоар с цветя, фаянсови изделия и малки френски картини и слушаше как домакинята ѝ говори заобиколно и се опитва да прикрие нещо. Олив разбираше, че за тази жена е трудно да моли за услуга, особено от глашатай на новите идеи, но явно точно това предстоеше. Вече беше поискала услуга, за която си беше платила пребогато. Писмото от госпожа Бъридж, което Верена беше забелязала да ги чака на Десета улица, когато се върнаха предния ден, съдържаше и чек за голяма сума, каквато младата дама никога не беше получавала за своя реч. Молбата, която предстоеше да бъде отправена, беше свързана и с Верена, разбира се, и Олив прекрасно съзнаваше, че макар приятелката ѝ да е млада жена, на която се плаща, това не облекчаваше положението на госпожа Бъридж в момента. Госпожица Чансълър вече беше свикнала да приема парите (получеше ли ги Верена, все едно ги получаваше самата тя), парите имаха огромна мощ, а когато човек се кани да нападне злото с всички сили, той с радост се възползва и от всички оръжия. Тази сутрин домакинята ѝ допаднаше повече от преди, смяташе за почти естествено единомислието и съгласието помежду им, а това ласкаеше Олив, стига госпожа Бъридж да е човекът, който предприема всички стъпки, а гостенката само да стои бдително и неподвижно. Госпожа Бъридж умееше с лекота, много умно и непринудено да се сближава с хората само с няколко думи и в момента каза:

— Значи е решено: тя ще отседне при нас и ще остане, докато не ѝ омръзне.

Нищо подобно не беше решено, но този път Олив помогна на госпожа Бъридж повече, отколкото съзнаваше, като каза:

— Защо държите тя да ви гостува, госпожо Бъридж? Защо желаете да общувате с нея? Не знаете ли, че преди година синът ви ѝ предложи брак?

— Скъпа госпожице Чансълър, точно за това исках да поговорим. Всичко ми е известно. Надали познавате човек, който да знае толкова, колкото знам аз. — И Олив трябваше да повярва на госпожа Бъридж, която вирна своята красива, интелигентна, горда и добронамерена глава на преуспяла жена. — Знаех, че преди година синът ми беше влюбен във вашата приятелка, знам, че продължава да е влюбен и все още иска да се ожени за нея. Допускам, че вие сте против брака на Верена с когото и да било, защото той ще разруши едно приятелство, което ви е много скъпо (на Олив за миг ѝ се стори, че тя всъщност иска да каже „много изгодно“). Затова се колебаех, но след като сте склонна да го обсъждате, аз точно това бих желала.

— Не виждам смисъл — отговори Олив.

— Откъде знаете, преди да сме опитали? Никога не се отказвам от нищо, преди да го обмисля от всички страни.

Говореше предимно госпожа Бъридж. От време на време Олив само вмъкваше по някой въпрос, протест, поправка, иронично възклицание. Нищо не смущаваше домакинята ѝ. Олив усещаше все по-осезаемо, че госпожа Бъридж иска да ѝ достави удоволствие, да я спечели, да изглади несъгласията, да ги постави в нова светлина. Беше много умна и (Олив постепенно го установи) напълно безскрупулна, но не беше достатъчно умна за начинанието, с което се беше нагърбила. А тя искаше — ни повече, ни по-малко — да убеди госпожица Чансълър, че двамата със сина ѝ силно симпатизират на движението, на което гостенката ѝ е посветила живота си. Ала как да ѝ повярва Олив, когато ясно виждаше що за човек е госпожа Бъридж — личност, която природата е накарала да извърне глава от всичко задълбочено и възвишено? Хора като нея живееха и се хранеха с оскърбления, предразсъдъци и привилегии, с вкаменените и жестоки нрави от миналото. Трябва обаче да добавим, че ако домакинята се преструваше, Олив не беше срещала друг човек, който толкова малко

да я дразни. Беше блестяща, сърдечна, артистична, толкова дръзко вероломна и тъй склонна да те подкупи, ако не успее да те измами. Сякаш предлагаше на Олив всички земни блага, ако тя само лекичко подтикне Верена да приеме Хенри Бъридж.

— Знаем, че всичко е във вашите ръце, че можете да направите каквото поискате. Още утре можете да решите въпроса само с една дума.

Отначало се бе поколебала и си го призна, и изглежда, се наложи да събере цялата си смелост, за да заяви в лицето на Олив, че държи Верена в пълно подчинение. Обаче не изглеждаше да се страхува, държеше се така, сякаш е крайно жалко, че госпожица Чансълър не може да проумее огромните предимства и ползи за себе си от превъзходния брачен съюз със семейство Бъридж. Олив толкова се впечатли, дори се замисли какви толкова може да са въпросните тайнствени ползи и дали в крайна сметка няма да им осигурят закрила (от нещо още по-лошо), някакъв фонд, който двете с Верена да използват за общото дело и да изтласкат встрани майката и сина, след като получат от тях онова, което могат да им дадат. Беше толкова запленена от тази представа и от огромните възможности на госпожа Бъридж, от нетърпението ѝ, от факта, че какъвто и да беше претекстът и мотивите ѝ, смяташе за уместно да ласкае и да придумва, че почти не се замисляше колко е странно желанието на тази жена да се сроди със семейство Тарант. Разбира се, госпожа Бъридж обясни този факт, като изтъкна, че състоянието на сина ѝ я измъчва и че е готова да стори всичко, за да го види щастлив, за да се почувства той по-добре. Обичаше го най-много от всичко друго на света и за нея беше истинска мъка да го гледа как чезне по госпожица Тарант. Представи влиянието на Олив в тази връзка така, че думите ѝ прозвучаха и като възхищение от силата на характера ѝ.

— Не знам каква е представата ви за отношенията ми с моята приятелка — отговори Олив с достойнство. — Тя ще постъпи както намери за добре в случай като този. Напълно свободна е, а вие говорите, сякаш съм ѝ надзирателка!

Госпожа Бъридж поясни, че не е имала пред вид, разбира се, съзнателна тирания от страна на госпожица Чансълър, а само това, че Верена изпитва огромно възхищение към нея, възприема всичко през нейните очи и се съобразява с нейните мнения и предпочитания. Била

сигурна, че ако Олив се изкаже благоприятно за сина ѝ, госпожица Тарант веднага ще го погледне благосклонно.

— Сигурно ви се иска да ме попитате — додаде госпожа Бъридж с усмивка — как бихте могли да погледнете благосклонно на млад мъж, който иска да се ожени тъкмо за жената, която вие повече от всичко на света искате да остане неомъжена.

Описанието на Верена беше много вярно, но Олив не можеше да се помири, че това бе станало толкова ясно на човек, който намекваше, че на света няма нищо неразбираемо за него.

— Синът ви знае ли, че се каните да обсъдите това с мен? — попита Олив доста хладно, като подмина въпроса за влиянието си върху Верена и за желаното семейно положение на момичето.

— О, да, клетото момче. Вчера си поговорихме дълго и аз му обещах да направя за него каквото мога. Помните ли посещението ми в Кеймбридж миналата пролет, когато се срещнахме в квартирата му? Още тогава усетих накъде духа вятърът, но вчера получих истинско *eclaircissement*^[1]. Отначало никак не ми допадна. Нямам нищо против да го призная пред вас сега, когато наистина възприемам идеята въодушевено. Когато едно момиче е толкова очарователно и самобитно като госпожица Тарант, произходът няма никакво значение. Сама е мерилото, с което да я оценяваме, неповторима е. Освен това госпожица Тарант има бъдеще! — додаде госпожа Бъридж бързо, сякаш никак не ѝ се искаше да пропусне тази особеност. — Отново сме изправени пред същия проблем — чувството, което Хенри смяташе за мъртво или поне за умиращо, отново се е възродило вследствие на... наистина не знам как да го определя... неочаквано силното въздействие на нейната поява тук. Тя беше наистина великолепна в сряда вечерта. Каквито и предразсъдъци, условности и предубеждения да е имал човек към нея, те трябва да отпаднат. Очаквах да постигне успех, но не и това, което вие представихте пред нас — продължи госпожа Бъридж усмихнато, а Олив забележа въпросното „вие“. — С две думи, чувствата на клетото ми момче отново се разпалиха и за мен е пределно ясно, че няма да обича друго момиче така, както обича нея. Скъпа госпожице Чансълър, *j'en ai pris mon parti*^[2] и вие сигурно можете да си представите как постъпвам в такива случаи. Не умея да се примирявам, но запаля ли се по нещо, действам. Не се отказвам, само минавам на другата страна. Няма

значение дали съм „за“, или „против“, трябва да взема страна. Познавате ли такива хора? Хенри повери въпроса в мои ръце, а аз говерявам във вашите. Моля ви, помогнете ми, нека да обединим сили.

Беше дълга и изразителна реч за госпожа Бъридж, която обикновено се изказваше кратко и иносказателно — явно очакваше госпожица Чансълър да разбере колко важен въпрос разискват. В отговор Олив само попита:

— Защо ни поканихте да дойдем?

Дори госпожа Бъридж да се поколеба, беше само за броени секунди.

— Просто от интерес към вашата кауза.

— Това ме учудва — замислено отбеляза Олив.

— Явно не ми вярвате, но преценката ви е повърхностна. Сигурна съм, че предложението, което ви отправяме, ще го докаже — отбеляза изразително госпожа Бъридж. — Има много момичета... без никакви възгледи... които с удоволствие биха се оженили за сина ми. Той е много умен и притежава огромно състояние. Освен това е истински ангел!

Това беше напълно вярно и Олив още по-осезаемо почувства, че отношението на тези заможни хора, които водеха толкова охолен живот, е твърде озадачаващо. Седеше и си мислеше колко различни са хората, колко огромно е влиянието на истината и че в живота има радостни изненади, както и неприятни такива. Със сигурност нищо не задължаваше тези хора да съсредоточат вниманието си върху дъщерята на един „лечител“. Би било нелепо да изберат точно нея от всичките й връстнички само за да я разочароват. Нещо повече, наблюденията на Олив над младия им домакин в „Делмонико“ и в просторната лежа в Музикалната академия, където разполагаха с удобства и уединение, промълвените думи, които не накараха погълнатите им от случващото се на сцената съседи да извърнат глави, въобще целият й анализ на поведението на Хенри Бъридж показваше, че не го е доценила предишната година. Той беше толкова влюбен, колкото е възможно за човек на неговата възраст с неукрепнали страсти (защото колкото и да вярваше в усъвършенстването на човечеството, госпожица Чансълър смяташе, че кръвта на малцина ври истински), ценеше Верена заради рядката й дарба, заради нейната гениалност и заради това щеше да бъде в негов интерес да я популяризира, пък и бе замесен от толкова

меко тесто, че съпругата му щеше да прави с него каквото си поиска. Разбира се, трябваше да се съобрази с тъщата, но освен ако не послъгваше най-безсрамно, госпожа Бъридж наистина имаше желание да се наложи в новата област или поне да прояви лична щедрост, затова колкото и да беше странно, най-големият страх, изплувал пред погледа на Олив, не беше, че тази високопоставена и свободна матрона, донякъде дразнещо умна, но същевременно щедра с богатството си, ще тормози съпругата на сина си, а по-скоро че би могла да я предразположи и обсеби. Това бе страх, който може да определим като предчувствие за ревност. Освен това пъргавият ум на госпожица Чансълър бързо стигна до извода, че предложението, отправено при толкова странни и аномални обстоятелства, е чисто и просто превъзходен шанс, много по-хубав дори от най-доброто, което бе мечтала за Верена. Щеше да им даде възможност да разполагат с огромни средства — много по-големи от нейните собствени, връзка с неколцина умни хора, които се представяха като симпатизанти, независимо дали се чувстваха точно така, и които разполагаха със стотици полезни светски възможности и можеха да й осигурят обществения пиедестал, от който тя да озарява надалеч. Въпросният пъргав ум бързо се огорчи от мисълта за проблема, който му предстои да решава, за изпитанието, което трябва да преодолее. Клетата млада жена се почувства мрачна и безпомощна и смътно заподозря, че е повикана тук в името на дълга, за да самоизтезава духа си.

— Ако тя се омъжи за него, как да съм сигурна, че впоследствие вие ще радете толкова много за каузата, на която аз и тя сме отдали всички свои мисли? — Въпросът се роди след бърз размисъл от страна на Олив, но прозвуча малко грубо дори на самата нея.

Госпожа Бъридж реагира възхитително:

— Подозирате, че се преструваме на заинтересовани само за да се доберем до нея? Не е много мило от ваша страна, госпожице Чансълър, но разбира се, вие сте длъжна да бъдете крайно предпазлива. Уверявам ви, синът ми е непоколебимо убеден, че вашето движение е посветено на най-сериозния проблем на близкото бъдеще, навлязъл вече в нова фаза. Как я нарече — сферата на реалната политика. А що се отнася до мен — не мислите ли, че бих желала всичко, което ние, клетите жени, можем да получим, че не бих отказала никоя привилегия или предимство, които ми се предлагат?

Нямам навика да говоря гръмко и възторжено за всяко нещо, но както ви казах току-що, мога да проявявам страстите си кротичко. Ако бях най-лошият ви привърженик, щяхте да се справяте прекрасно. Синът ми много ми е говорил за вашите възгледи и дори ако ги възприема само заради него, ще го направя сериозно. Сигурно не си представяте Хенри да се мъкне подир съпруга, която изнася публични речи, но аз съм убедена, че много неща се случват независимо от това дали можем да си ги представим, или не. Хенри е джентълмен до мозъка на костите си и ще се държи тактично при всяко положение.

Олив разбра, че те наистина много искат Верена, и не можеше да повярва, че ако я получат, няма да се държат добре с нея. Подозираше дори, че ще ѝ угаждат прекалено, ще я ласкаят, ще я глезят, и за миг се оказа напълно способна да допусне, че Верена би се поддала на подобно нещо и че собственото ѝ отношение към нея е било прекалено строго. Хрумваха ѝ хиляди протести, възражения, отговори, просто не можеше да избере с какво да започне.

— Струва ми се, че никога не сте виждали доктор Тарант и съпругата му — отбеляза тя с многозначително спокойствие.

— Толкова ли са ужасни? Синът ми каза, че са непоносими, и аз съм готова за това. Питате ме как ще се справим с тях ли? Скъпа госпожице, ще се справим, както сте се справили вие.

Олив имаше отговори на всички въпроси, госпожа Бъридж също. Имаше готов отговор дори когато гостенката ѝ попита защо се обръщат към нея, при положение че госпожица Тарант е волна като птичка, че държи бъдещето си в свои ръце и че на самата нея никога не би ѝ хрумвало да се намеси в подобно нещо.

— Скъпа госпожице Чансълър, не ви моля да се месите. Моля ви единствено да не се месите.

— Само затова ли изпратихте да ме повикат?

— За това и за още нещо, за което намекнах в писмото си. Всъщност това е основната ми молба. Оставете я при нас за малко, а ние ще се погрижим за останалото. Сигурно ви звучи самонадеяно, но тя ще прекара добре тук.

— Това не е смисълът на живота ѝ — отбеляза Олив.

— Имах предвид, че ще може всяка вечер да говори! — отвърна усмихната госпожа Бъридж.

— Мисля, че се стараете да докажете прекалено много. Убедена сте — макар да се преструвате в обратното, — че аз контролирам действията ѝ и доколкото е възможно — желанията ѝ, и че ревнувам от другите взаимоотношения, които би могла да установи. Допускам, че вероятно така изглежда, макар че това само доказва колко малко хората разбират нашата връзка, колко повърхностно все още се възприемат много елементи от дейността на жените и колко много трябва да се промени общественото съзнание по отношение на тях. След като вашето мнение за моята нагласа е такова — продължи госпожица Чансълър, — съм учудена, че не разбирате колко слабо съм заинтересована да ви отстъпя жертвата си.

Ако в този миг можехме да надникнем в сърцето на госпожа Бъридж (волност, която още не сме си позволявали), бихме установили, че тя беше силно вбесена от надменния тон на посетителката си, от факта, че тази суха, стеснителна и упорита провинциалистка я смяташе за повърхностна. Ако харесваше Верена толкова, колкото се опитваше да убеди госпожица Чансълър, усещаше, че самата госпожица Чансълър дотолкова не ѝ допада, че вероятно никога не би го разкрила пред Верена. Несъмнено именно раздражението ѝ се обади, когато тя каза, след като се постара да се овладее, за да не прекали:

— Разбира се, нелепо е да смятаме, че синът ми ще бъде неотразим за госпожица Тарант, особено след като веднъж вече му е отказала. Но дори ако тя не отстъпи, това предпазва ли ви от другите претенденти?

Начинът, по който госпожица Чансълър се изправи от стола си, когато чу тези думи, показа на домакинята ѝ, че ако е целяла да я уплаши като дребно отмъщение, експериментът е бил успешен.

— Кои други имате предвид? — попита Олив, изпънала гръб и гледайки отгоре, сякаш от много високо.

Госпожа Бъридж — така и така сме започнали да надничаме в сърцето ѝ — нямаше предвид конкретно никой, просто възмущението на тази млада жена предизвика у нея поредица от асоциации. Спомни си господина, който се беше приближил към нея в музикалния салон след обръщението на госпожица Тарант, докато разговаряше с Олив, и с когото събеседничката ѝ се беше отнесла много хладно.

— Нямам предвид никой конкретно, но има един млад мъж, на когото тя ме помоли да изпратя покана за събитието у дома и който ми се струва евентуален почитател. — Госпожа Бъридж също се изправи и за миг се приближи към гостенката си. — Не мислите ли, че каквато е млада, красива, привлекателна, умна и очарователна, не може да очаквате да я задържите завинаги при себе си, да изключите всякакви други нейни увлечения, да премахнете цяла страна от живота, да я предпазите от опасностите — ако изобщо е уместно да се нарекат опасности, — на които е изложена всяка млада жена, която не е категорично отблъскваща? Скъпа ми млада госпожице, чудя се дали да не ви дам малък съвет? — Госпожа Бъридж не изчака Олив да отговори на въпроса ѝ, а продължи бързо, знаейки прекрасно точно какво иска да каже и че колкото и впечатляващо да го поднесе — както и повечето други неща, — не си струва да се главоболи много-много: — Не се опитвайте да направите невъзможното. Държете в ръцете си нещо добро, не го стискайте твърде силно. Ако не приемете доброто, ще се наложи да се примирите с по-лошото. В случай че желаете нейната безопасност, според мен тя ще е на много по-сигурно място със сина ми. Иначе може да стане жертва на авантюристи, на експлоататори, на хора, които, докопат ли я веднъж, ще я затворят завинаги.

Олив сведе очи — чувстваше колко близо до истината е ужасното предположение на госпожа Бъридж и не можеше да понесе нейната прагматичност, самоувереността ѝ, родена от опита. Нищо нямаше да ѝ бъде спестено, щеше да се наложи да стигне до края, да премине през това изпитание, затова съветът на домакинята ѝ съдържаха неприятна мъдрост. Съзнаваше обаче, че изобщо не е длъжна да признае този факт тук и сега — искаше да се махне и дори да отнесе умните думи на госпожа Бъридж със себе си, да ги зарови на някое място, където ще бъде сама и ще може да помисли.

— Не знам защо решихте, че е уместно да ме повикате само за да ми съобщите това. Не проявявам никакъв интерес към сина ви, към това как той ще се устрои в живота.

Олив се уви по-плътно с наметката си и се извърна.

— Изключително мило е от ваша страна, че дойдохте — невъзмутимо отвърна госпожа Бъридж. — Разсъдете над думите ми и няма да решите, че сте пропилили този един час, сигурна съм.

— Имам твърде много неща, над които да размишлявам! — неискрено възкликна Олив, защото знаеше, че думите на госпожа Бъридж ще я преследват.

— И ѝ предайте, че ако ни удостои с краткото си посещение, цял Ню Йорк ще бъде в краката ѝ.

Точно това искаше Олив, но въпреки това от устата на госпожа Бъридж ѝ прозвуча като подигравка. Госпожица Чансълър се оттегли, без да даде отговор дори когато домакинята ѝ повтори колко ѝ е задължена, че е откликнала. Излезе на улицата превъзбудена, но не обзета от слабост. Закрачи бързо, развълнувана и изумена, усещайки, че непоносимата ѝ съвест е настрохнала като раздражено животно, задето към Верена е било отправено наистина превъзходно предложение и че няма никакъв начин тя да убеди сама себе да го премълчи. Разбира се, Верена сигурно щеше да се почувства поласкана, че е толкова високо ценена от семейство Бъридж, а опасността Базил Рансъм да я завладее щеше да бъде пресечена. Това стана ясно на Олив, докато крачеше, то я напрягаше, насочваше мислите ѝ единствено към проблема, изневиделица помрачил светлия ден, и тя дори не забелязваше елегантните хора, с които се разминаваше по широкия тротоар на Пето Авеню. Настани се в съзнанието ѝ още предния ден, след бележката на госпожа Бъридж, и после, както знаем, тя смътно се замисли над тази възможност и попита Верена дали ще се съгласи да им гостува, ако отново ги притиснат с предложение. Е, със сигурност ги притиснаха, а проблемът беше толкова остър, че бе направо болезнен. Олив мислеше, че ако Верена отиде у семейство Бъридж, Базил Рансъм ще се обезсърчи — ще си каже, че какъвто е беден и окаян, няма никакъв шанс срещу хора, които разполагат с богатство и добро положение. Не допускаше, че той ще се откаже лесно, не го мислеше за малодушен. Въпреки това имаше такъв шанс, а си струваше Олив да обмисли всеки шанс, който бе в нейна полза. Започваше да съзнава, че става дума не толкова за гостуване на Верена, а на практика за подарък или поне за сделка с невероятно щедри условия. Невъзможно беше да използват семейство Бъридж като убежище въз основа на допускането, че са безопасни, защото бяха станали опасни още от мига, в който ги бяха подкрепили и бяха заели позицията, че предлагат на момичето чисто и просто безгранична възможност. Олив не спираше да си повтаря, че

това е само фантасмагория и фарс, но бе възможно Верена да е на друго мнение, да прояви доверие към тях. Когато госпожица Чансълър беше изправена пред избор, който да направи от позицията на дълга, тя влагаше страст — преди всичко смяташе, че въпросът трябва да бъде уреден незабавно, за да може животът да продължи напред. В момента ѝ се струваше невъзможно да се върне в пансиона на Десета улица, без да е решила дали да се довери на семейство Бъридж, или не. Под „довери“ имаше предвид да повярва, че те няма да успеят да спечелят Верена, но в същото време ще отпратят Базил Рансъм по погрешна следа. Олив смяташе, че той няма да прояви решителността да я преследва из тези позлатени салони, които и бездруго щяха да бъдат затворени за него, когато майката и синът установят какви са намеренията му. Дори се запита дали Верена няма да е по-добре защитена от младия южняк в Ню Йорк, сред всички светски условности, отколкото в Бостън при братовчедка на врага. Продължи да крачи по Пето Авеню, без да обръща внимание на пресечките, и след малко установи, че приближава Уошингтън Скуеър. По това време вече категорично беше решила, че Базил Рансъм и Хенри Бъридж не могат едновременно да завладеят госпожица Тарант, така че не бе възможно да има две опасности, а само една. Сега ѝ оставаше да определи коя от двете опасности е по-голяма, за да се справи само с нея. Продължи да крачи към площада, който, както е всеизвестно, е много голям и свързан с улица околоръст. Дърветата и другите растения бяха напъпили и се бяха раззеленили, фонтаните мятаха пръски на слънцето, кварталните хлапета — както по-мърлявите от юг, които играеха игри, свързани с чертаене с тебешир по тротоара и клечане между краката на минувачите, така и къдравите и натруфени дребосъци, които маршируваха пред погледите на френските си гувърнантки — изпълваха пролетния въздух с тъничките си гласчета, нежни като младата зеленина. Олив прекоси площада и накрая седна на една от многобройните пейки. Отдавна не беше правила нещо толкова необосновано, толкова разточително. Имаше десетки неща, които би трябвало да свърши по време на престоя си в Ню Йорк, обаче забрави за тях или пък, ако се сети, реши, че в момента не са важни. Остана на мястото си около час, замислена и трепереща, превъртайки в главата си определени мисли. Чувстваше, че е изправена пред съдбовна криза и че не бива да отвърща лице от истинската ѝ природа.

Преди да стане и да се върне на Десета улица, вече беше решила, че Базил Рансъм е най-сериозната заплаха, и мислено беше приела всякаква уговорка, която щеше да я избави от него.

Ако семейство Бъридж искаха да вземат Верена, те щяха да я отнемат от Олив неизмеримо по-малко, отколкото би я отнел той. Всъщност щяха да я отнемат най-вече от него. Олив се върна в пансиона и в отговор на въпроса ѝ дали Верена е у дома, слугата, който ѝ отвори, я осведоми, че госпожица Тарант е излязла с господина, който я е посетил сутринта, и още не се е върнала. Олив впери поглед в часовника в коридора — показваше три часа.

[1] Прояснение, разяснение, обяснение (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Взех решение (фр.). — Б.пр. ↑

XXXIII

— Хайде, госпожице Тарант, да излезем заедно. Моля ви, излезте с мен. — Това казваше Базил Рансъм на Верена, когато ги видя Олив в нишата до прозореца. Разбира се, бяха говорили дълго, преди да стигнат дотук, защото тонът дори повече от думите показваше колко се е задълбочила близостта им. Верена го съзнаваше, докато го слушаше, и се плашеше мъничко, чувстваше се неловко, затова стана и се приближи до прозореца — неуместно движение, ако желанието ѝ наистина беше да му внуши, че не е възможно да откликне на молбата му. Много по-убедителна би била, ако просто беше останала на мястото си. Той я напрягаше и изпълваше с безпокойство и тя започваше да усеща особеното му въздействие върху себе си. Да, наистина беше излязла на разходка с него още при първото му посещение в дома ѝ, но ѝ се струваше много важно, че тогава тя беше предложила разходката — само защото така беше най-лесно, когато някой ѝ дойде на гости в Монаднок Плейс.

Тогава бяха излезли, защото тя беше поискала, а не той. Едно беше да се разхождат заедно в Кеймбридж, където тя познаваше всяко местенце и се чувстваше уверена и свободна, тъй като е на своя територия, и съвсем друго да се скита с него по улиците на непознат град, който, макар да беше приятен и пълен с развлечения, не беше дори неговият дом, истинският му дом. Той искаше да ѝ покаже нещо, да ѝ покаже всичко, ала сега, след едночасова разходка, тя не беше сигурна, че желае да види още нещо, които той иска да ѝ покаже. Вече ѝ беше показал предостатъчно, докато седяха в салона, особено каква глупост според него е равенството между жените и мъжете. Сякаш беше дошъл специално за това, защото въртеше и сучеше непрекъснато около тази тема. Все насочваше разговора към някоя от новите истини. Не беше многословен, напротив — беше сатиричен и иносказателен, преструваше се, че тя е успяла да му докаже всичко, което иска, и дори повече, но преувеличението и начинът, по който свеждаше всичко до един-два проблема, които тя беше засегнала в речта си у госпожа Бъридж, ѝ подсказаха, че Рансъм просто ѝ се

присмива. Той точно това и правеше — смееше се. Изглежда смяташе, че може да ѝ се смее цял ден, без тя да се оскърби. Е, на него може и да му беше забавно, ала Верена не разбираше защо трябва да кръстосва Ню Йорк цял ден, за да му предостави тази възможност.

Беше му обещала, както бе казала и на Олив, че е твърдо решена да му въздейства, но сега изведнъж промени мнението си — вече не я интересуваше дали оказва някакво въздействие върху него. Не виждаше защо трябва да го приема сериозно, след като той не приема сериозно нея, тоест нейните възгледи. Отдавна се беше досетила, че Рансъм всъщност не иска да обсъждат тях — това имаше предвид, когато в Кеймбридж му каза, че интересът му към нея е личен, а не като към идеен противник. Кое то означаваше просто, че като любопитен млад южняк той искаше да види какво представлява едно умно момиче от Нова Англия. Оттогава обаче си беше изяснила някои неща — краткият ѝ разговор с госпожа Бъридж хвърли светлина по въпроса, — най-вече до какво евентуално се свежда личният интерес на един млад южняк. Наистина ли и той се стремеше към любовта ѝ? Тази мисъл изпълни Верена с тревога и отегчение. Най-малко от всичко ѝ се искаше да разочарова Олив, защото несъмнено ѝ беше дала основания да смята (не само предния ден, а много по-рано), че целеустремеността ѝ е по-силна от всяка съблазън от този вид. Ако предния ден ѝ се беше сторило, че би желала да спори с господин Рансъм, да го обори, да го убеди, тази сутрин беше слязла в салона да се види с него с мисълта, че сега, когато са насаме на тихо и приятно място, той вероятно ще анализира различните тезиси от речта ѝ поотделно, както бяха направили неколцина господа в други подобни случаи. Нищо не би ѝ допаднало повече, а и Олив не би могла да има никакви възражения. Той обаче не направи нищо подобно, само се смееше и се шегуваше, и разви поредица от нелепи фантазии за прелестните начини, по които жените биха могли да поправят всички несправедливости на света, ако само излязат от клетката си, както бе изтъкнала тя в речта си. Не спираше да говори за тази клетка, просто не се отказваше от това сравнение. Каза, че е отишъл да я погледа през стъклените стени и че бил готов да ги строши, ако не се боял да не я нарани. Бил твърдо решен да намери ключа за клетката дори ако се наложи да го търси по целия свят. Мъчително било да разговаря с нея само през ключалката. Рансъм не желаше да поддържа нишката на

разговора, но със сигурност нямаше нищо против да държи нея от време на време — при всяка възможност покриваше дланта ѝ със своята. Верена не изпита нищо подобно на усещането от първото си посещение у Олив, когато сякаш се бе откъснала от земята и се бе възнесла нагоре.

— Денят е прекрасен и аз толкова много искам да ви разведа из Ню Йорк, както вие ме разведохте из прекрасния Харвард — продължи Базил Рансъм да я притиска да приеме предложението му. — Казахте, че това е единственото, което можете да направите за мен тогава, а сега е единственото, което аз мога да сторя за вас тук. Ужасно би било да ви пусна да си заминете само след един скован разговор в салона на този пансион.

— Много мило, че го определяте като скован! — възкликна Верена през смях, докато Олив излизаше от къщата и слизаше по стълбите пред очите им.

— Скована е клетата ми братовчедка, изобщо не обръща глава към нас — отбеляза младият мъж.

В очите на Верена фигурата на Олив излъчваше чудат и трогателен трагизъм, казваше много неща — и познати, и непознати. Събеседничката на Базил Рансъм си помисли колко малко знаят мъжете за жените, за истинската деликатност, след като той бе способен да се присмее на това възплъщение на трогателността, макар и без намерението да я нарани.

Честно казано, Рансъм не беше особено внимателен и единственото му желание беше да се отърве от Олив Чансълър, чието присъствие определено го притесняваше и му досаждаше. Зарадва се, като я видя да излиза, но това не беше достатъчно, защото тя скоро щеше да се върне. Сякаш бе оставила своя отпечатък на това място. Днес обаче той искаше да завладее Верена, да я отведе надалеч, да възроди поне част от приятната атмосфера от посещението му в Кеймбридж. А фактът, че разполага само с този ден, още повече обостряше желанието му, правеше го още по-целеустремен. Беше премислил всичко през последните четирийсет и осем часа и беше убеден, че гледа съвсем реално на нещата. Тя го интригуваше по-силно от всяка друга, но възнамеряваше след днешния ден това да няма никакво значение. Именно затова отдаваше такава важност на ограниченото време, с което разполага. Беше позорно беден, оскъдно и

жалко екипиран, за да има правото да говори за брак с момиче в толкова специфично положение като Верена. Съзнаваше колко добро е положението ѝ в светско отношение, а речта ѝ у госпожа Бъридж му беше показала, че тя може да се издигне, че хиляди хора ще се стичат да наблюдават такова очарователно изпълнение (и кой да ги вини), че с лекота би изградила превъзходна кариера като прочута певица или актриса и че ще печели пари почти колкото такива изпълнителки. Кой не би платил половин долар за преживяване като у госпожа Бъридж? Онова, което тя беше способна да каже и да направи, се превръщаше във все по-търсена стока — красиви и плавни треторазредни брътвежи, съзнателно или несъзнателно шарлатанство, което глупавото и лековерно стадо на публиката, просветената демокрация на родината му, поглъщаше в неограничено количество. Не се съмняваше, че тя може да продължи така няколко години, че снимката ѝ ще виси по витрините на магазините, а по оградите ще бъдат разлепени плакати с нейния лик, и че за това време ще спечели състояние, което да ѝ осигури охолство впоследствие. Вероятно ще навлека на този млад мъж презрението на възвишените умове, ако изтъкна, че всичко това за него беше непреодолима пречка пред опита му да спечели Верена. Скрупулите му несъмнено бяха породени от лъжлива гордост — поукрасена, както и самата представа за южняшката галантност, но той истински се срамуваше от бедността си, от ниското си положение, когато се замислеше за златния ореол около протежето на госпожа Бъридж. Срамът му не намаляваше от факта, че Рансъм прекрасно съзнаваше низостта от това да печелиш от човешката глупост и смяташе, че е за предпочитане да си беден и неизвестен, разочарован от самия себе си. Беше роден в заможно семейство и въпреки окаяните следвоенни години така и не се отърси от убеждението, че един господин не може да отправи предложение за брачен съюз на очарователна жена, ако не може да ѝ осигури подходящи условия за живот. От друга страна, ако се ожени за Верена, той не би могъл да допусне тя да продължи доходоносните си занимания и в негова полза. Стане ли неин съпруг, трябваше да намери начин да ѝ затвори устата. Въпреки всичко това изпитваше неудържимо желание да вкуси поне веднъж огромна глътка от онова, което бе обречен да изгуби или поне което му беше забранено да спечели. Да прекара деня с нея, без да я види повече — това му се струваше едновременно най-възможното и

най-невъзможното. Дори не се налагаше да си напомня, че младият господин Бъридж може да ѝ предложи всичко, което той самият не би могъл, включително възхитително споделяне на възгледите ѝ.

— Днес в парка ще е прекрасно. Искате ли да се разходим, както направихме в малкия парк в Харвард? — попита Рансъм, когато Олив се скри от погледа им.

— О, обиколих всяко ъгълче на парка. Един приятел беше така добър да ме разходи с карета вчера — отговори Верена.

— Приятел ли? Имате предвид господин Бъридж? — впери в нея Рансъм невероятния си поглед. — Разбира се, аз нямам карета, в която да ви повозя, но бихме могли да поседнем на някоя пейка и да поговорим. — Тя не потвърди, че е бил господин Бъридж, но и не отрече, а нещо в изражението ѝ подсказа на Рансъм, че е отгатнал, затова продължи: — Само с него ли можете да излизате? Няма да му хареса да излезете с друг, а вие правите само каквото му харесва, така ли? Госпожа Луна ми каза, че той иска да се ожени за вас. У майка му видях колко е увлечен по вас. Ако се омъжите за него, ще можете да се разхождате заедно с каретата всеки божи ден и точно затова ви моля да ми отделите час-два, преди да е станало невъзможно.

Не го беше грижа как звучат думите му — днес беше решил да изостави скрупулите, не го интересуваше как ще я убеди, само да успее. Установи обаче, че лицето ѝ пламна от думите му и тя впери поглед в него, учудена от волността и фамилиарността му. Той продължи, но вече без остротата и иронията, които усещаше в тона си.

— Знам, че не ме засяга за кого ще се омъжите, нито дори с кого се возите, и ви моля да ми простите, ако съм прекалено недискретен и натрапчив, но съм готов на всичко, за да ви откъсна от задълженията и средата ви и за час-два да се почувствам, сякаш... — замълча той.

— Сякаш какво? — попита тя много сериозно.

— Сякаш на света не съществува господин Бъридж... госпожица Чансълър... всичко това. — Не това се канеше да каже, но думите просто се изплъзнаха от устата му.

— Не разбирам какво имате предвид и защо намесвате други хора. Аз имам пълното право да правя каквото пожелаю. Но не проумявам защо сте си вгълпили, че ще се съглася да направя, каквото искате вие!

Верена не изрече тези думи кокетно, нито за да го принуди да продължи да я умолява, а за да спечели малко време. Засегна я, че той спомена Хенри Бъридж и намекна, че тя е била в парка в по-приятни условия от онези, които той можеше да ѝ предложи. Ала не беше така и тя искаше той да го разбере. Много повече би ѝ допаднало и много повече би се забавлявала, ако се разходи бавно с компания, ако поспира да погледа животните, както бе видяла предния ден да правят хората, и ако поседне в отдалечените части на парка. Оттам се разкриваха далечни гледки, които тя беше забелязала от седалката редом до Хенри Бъридж, откъдето гледаше отвисоко и прекомерно изискано. Изведнъж си даде сметка, че господин Рансъм не е отишъл на работа, за да я посети по това време — хора като него обикновено бяха на работа сутрин, само за господин Бъридж нямаше значение, защото той нямаше професия. Господин Рансъм беше склонен да ѝ подари целия ден. Това я впечатли, а Верена беше най-добродушното момиче на света, имаше много нежна душа и уважаваше дълбоко жертвите, които правеха за нея. Почти винаги вършеше, каквото я помолят хората. След като Олив беше направила странната уговорка тя да се срещне с госпожа Бъридж и в случай че приемеше поканата Верена да гостува там, Рансъм би приел това като доказателство, че има нещо сериозно между нея и господаря на дома, колкото и да го убеждаваше в противното. Нещо повече, след като беше излязла с него, нямаше да може да приеме господин Рансъм в пансиона. А и нямаше да може да приема господин Рансъм в онази къща. Олив би го очаквала от нея, а тя не биваше да разочарова Олив и да крие нищо от нея, каквото и да бе правила досега. Пък и Верена не го искаше, смяташе, че е по-разумно да не го прави. Тъкмо тази представа за онова, което ѝ предстоеше в Ню Йорк и от което сегашният ѝ събеседник щеше да бъде напълно изключен, бе причината за бързата промяна у нея, тласнала я да изпълни молбата му, сякаш като предварителна компенсация за онова, което нямаше да може да му даде впоследствие. Ала най-вече ѝ беше неприятна мисълта, че той я смята сгодена за някого. Наистина не разбираше защо ѝ е неприятно и наистина в онзи момент изобщо не разбираше чувствата си. Не проумяваше какъв е смисълът да допуска познанството ѝ с господин Рансъм да се задълбочава още (защото интересът му определено ѝ се струваше личен), но въпреки това го попита защо настоява да излезе с

него и дали иска да ѝ каже нещо конкретно (никой не умееше толкова добре като Верена да говори привидно кокетно, ала напълно чистосърдечно и с най-невинни намерения). Като че ли това само по себе си не беше достатъчна причина да се освободи от него.

— Разбира се, че имам да ви кажа нещо конкретно — имам да ви казвам много неща! — възкликна младият мъж. — Много повече, отколкото бих могъл да кажа в тази тясна и претенциозна стая, при това общодостъпна, така че всеки момент може да влезе някой. Освен това — додаде той лукаво — не е прилично посещенията ми да трае три часа.

Верена подмина лукавството, нито го попита дали би било по-прилично да обикалят заедно града за същия период от време. Каза само:

— Ще ми кажете нещо важно или което ще ми бъде приятно да чуя?

— Надявам се да ви бъде приятно, но надали е твърде важно за вас. — Базил Рансъм се поколеба, усмихна ѝ се и продължи: — Искам да ви покажа колко категорично се различавам от вас — подметна той наслуки, но се оказа добър ход.

Ако беше само това, помисли си Верена, би могла да излезе — не беше чак толкова лично.

— Е, радвам се, че гледате толкова сериозно на въпроса — замислено каза тя. Измъчваше я обаче още нещо и тя уточни, че много би желала Олив да я завари в пансиона, когато се прибере.

— Много добре — отвърна Рансъм, — но тя нали не си въобразява, че единствена има право да излиза? Нали не очаква от вас да пазите стаята, докато я няма? Ако отсъства достатъчно дълго, ще ви завари у дома, когато се прибере.

— Тя излезе сама, а това показва, че ми има доверие — заяви Верена откровено, но веднага се притесни.

И с основание, защото Базил Рансъм веднага се хвана за думите ѝ с огромно присмехулно задоволство.

— Има ви доверие ли? И защо да ви няма доверие? Да не сте десетгодишно момиченце, а тя да ви е гувернантка? С никаква свобода ли не разполагате? Да не би тя постоянно да ви наблюдава и да ви държи сметка? Или имате скиталчески пориви и сте на сигурно място само между четири стени?

Рансъм щеше да продължи да говори по същия начин, по който тя се убеждаваше да не осведомява Олив за посещението му в Кеймбридж — факт, за който само намекнаха по време на краткия си разговор у госпожа Бъридж, — но след малко усети, че е казал достатъчно. Що се отнася до Верена, тя каза повече, отколкото възнамеряваше, и най-лесният начин да поправи стореното беше да отиде да си вземе шапката и палтото и да го остави да я заведе където пожелае. Пет минути по-късно той крачеше в салона и я чакаше да се приготви за излизане.

Докато пътуваха към парка по железопътната естакада, Верена си мислеше, че тъй като Олив най-вероятно уговаря гостуването ѝ у госпожа Бъридж, няма нищо лошо в това тя да избяга за кратко от отговорностите си, особено след като щеше да отсъства само час — колкото щеше да отсъства и самата Олив. Естакадата беше прелестна, защото по нея човек стигаше до парка и се връщаше за броени минути, а в остатъка от времето можеше да разглежда и да се разхожда. Беше толкова приятно, че с радост се връщаш за повторно посещение. Дългото и издължено заграждение, отвъд което къщите от околните улици се вираха една в друга през лъскавите си прозорци, настръхнали от нежната априлска свежест, всички каменни изкуствени пещери и тунели, павилионите и статуите, твърде многобройните алеи и тротоари, прекалено големите езера и мостове над тези езера, всичко тук излъчваше уханието и свежестта на най-очарователното време през годината. След като пристигна благополучно, Верена бе обзета от духа на този прекрасен ден, забрави за Олив и се зарадва, че е дошла, приятно ѝ беше да се разхожда в този прекрасен град с един забележителен млад мъж, който великолепно се грижеше за нея, докато никой друг на света не знаеше къде се намира тя. Беше съвсем различно от вчерашната разходка с карета с господин Бъридж, но беше по-волно, по-наситено като усещане, по-забавно и спонтанно. Този път Верена можеше да спира и да разглежда всичко, да задоволява любопитството си, дори най-детинските си прищевки. Сякаш беше излязла на целодневен излет, макар че всъщност не беше така — не го беше правила от дете, когато родителите ѝ се поддаваха на модата и през лятото наемаха къща в провинцията и тя с някой случаен спътник часове наред бродеше далеч от къщи, из полето и горите, търсеше малини и си играеше на циганка. Базил Рансъм отначало предложи да

отидат да обядват някъде. Беше я извел половин час, преди да поднесат обяда в пансиона на Десета улица, и настояваше за компенсация да я нахрани както трябва. Знаел един много спокоен и луксозен френски ресторант съвсем близо до горния край на Пето Авеню — не уточни, че го знае, защото беше обядвал там в компанията на госпожа Луна. Верена отказа предложението му — каза, че ще бъде навън за толкова кратко, че не си струва труда. Пък и не била гладна, щяла да хапне, когато се прибере. Когато той настоя, тя отговори, че може би по-късно ще види дали няма да огладнее. Увери го, че ще ѝ бъде много приятно да хапне заедно с него в някой ресторант, ала в промеждутъците между веселите изблици от съвместната им експедиция тя дълбоко в себе си се страхуваше, не разбираше защо е дошла, макар да ѝ беше приятно, и си мислеше, че всъщност господин Рансъм не би могъл да ѝ каже нищо, което сериозно да я засяга. Той прекрасно знаеше какво да очаква от съвместния им обяд — представяше си как тя седи срещу него на ниска масичка, как разгъва салфетката си и му се усмихва, докато той ѝ разказва неща, които звучат в съзнанието му като запомнени мелодии, и двамата очакват да им поднесат нещо невероятно вкусно и малко неразбираемо от френското меню. Тази представа изобщо не се връзваше с желанието ѝ да се прибере у дома час по-късно, както явно очакваше Верена. Разгледаха животните в малката зоологическа градина, която беше една от атракциите на Сентръл Парк, полюбуваха се на лебедите в декоративното езерце и дори се зачудиха дали да не се повозят на лодка за половин час. Рансъм твърдеше, че трябва да го направят, за да бъде посещението им пълно, но Верена отговори, че не вижда нужда от това, и след като бродиха по кривите пътеки на Дивата градина, след като се изгубиха в Лабиринта и се полюбуваха на статуите и бюстовете на известни личности, просто седнаха на една уединена пейка, откъдето се откриваше красива гледка и от време на време детска количка проскърцваше по асфалтовата алея.

Вече си бяха поговорили за доста неща, но според Верена нито една от темите не беше сериозна. Господин Рансъм продължаваше да се шегува за всичко, включително за еманципацията на жените. Верена открай време живееше с хора, които приемат света изключително сериозно и за пръв път се натъкваше на такова пренебрежение и толкова силен сарказъм, насочен към институциите на страната и

основните тенденции на епохата. Отначало тя му отговаряше, противоречеше му, и то доста дръзко, обръщайки непочтителността му срещу самия него. Имаше пъргав ум и лесно ѝ хрумваха подходящи възражения на почти всичко, което ѝ кажеше, обаче постепенно се отегчи и натъжи. Беше възпитана да се възхищава на новите идеи, да критикува социалните недъзи, на които човек се натъкваше почти повсеместно, и да изпитва неодобрение към много неща, ала никога не се беше сблъсквала с такава всеобхватна обвинителност като тази на господин Рансъм, с толкова много горчивина, стаена под неговите преувеличения, под неверните му тълкувания. Знаеше, че той е ревностен консерватор, ала не подозираше, че един консерватор може да бъде толкова агресивен и безмилостен. Мислеше, че консерваторите са самодоволни, упорити и надуты и се задоволяват със съществуващия ред, ала господин Рансъм не беше удовлетворен нито от съществуващото, нито от онова, което би желал да съществува, освен това говореше зле за хора, които тя би допуснала, че са негови съмишленици — толкова зле, колкото Верена не би се изказала за почти никой. След известно време престана да спори с него и се запита какво му се е случило, та е станал толкова черноглед. Може би нещо се беше объркало в живота му, сигурно му се беше случило нещастие, повлияло на мирогледа му. Той беше скептик — Верена беше чувала за тази нагласа, но не се беше натъквала на нея, защото нейните познати бяха точно обратното — твърде загрижени. Тя знаеше за живота на Базил Рансъм само това, което ѝ беше казала Олив, а то беше съвсем общо, така че имаше предостатъчно възможности за лични драми, тайни разочарования и страдания. Докато седеше до него, Верена си мислеше за някои от тези неща и се питаше дали той има предвид точно това, когато казва например, че му е дошло до гуша от модерното дърдорене за свобода и че изобщо не симпатизира на радетелите за повече свобода. Според него било нужно хората да използват по-добре свободите, с които вече разполагат. Дъхът на Верена буквално замираше от такива твърдения — не допускаше, че изобщо е възможно някой да заяви подобно нещо през деветнайсети век, дори да е най-назадничавият човек на света. Рансъм отричаше и всеобщото образование, защото според него то било огромен фарс — пълнело главите на хората с празни клишета и им пречело да си вършат работата мирно и почтено. Само интеллигентните хора имали

право на образование и ако се вгледаш непредубедено в положението, бързо ще разбереш, че интелигентността е рядък лукс, притежание на един от сто човека. Така или иначе, той имаше твърде ниско мнение за хората. Верена се надяваше, че му се е случило нещо наистина много лошо — не като отмъщение заради възмущението, което предизвикваше у нея, а за да има основание да му прости цялото презрение и жестокост. Искаше да му прости, защото след като поседяха заедно на пейката около половин час, шеговитото му настроение се поуталожиха, той заговори по-обмислено (поне наглед) и по-искрено, а Верена изпита странно чувство, склонност да не отстоява своята позиция и желание да не поставя твърде силно ударение на разликите помежду им, преди да се разделят. Бих определил същината на размислите ѝ като необичайна, защото те безмълвно се биеха помежду си, докато тя слушаше в топлия и неподвижен въздух, огласян от далечното глухо боботене на огромния град, неговия плътен, приятен и отчетлив глас, който изказваше чудовищни мнения, накъсван от екзотични шеги, и тихия му познат смях, който почти гъделичкаше ухото и бузата ѝ, когато Рансъм се накланяше към нея. Струваше ѝ се грубо, почти жестоко да я доведе тук само за да ѝ каже неща, които я нараняваха, макар да беше свободна да ги обори с присъщата си толерантност. Ала въпреки това го слушаше като омагьосана, защото беше в нрава ѝ да се държи покорно, да отстъпва. В състояние беше да мълчи, когато хората настояват, при това без да е язвителна. Същината на взаимоотношенията ѝ с Олив всъщност беше мълчаливо и внимателно съгласие на разпалената настойчивост на приятелката ѝ и ако тези отношения бяха непринудени и приятни за нея (каквито неизменно бяха), може да се допусне, че борбата ѝ да не се подчини на воля, която усещаше като по-силна от тази на Олив, няма да трае дълго. Волята на Рансъм я принуди да остане дори когато усети, че следобедът напредва, че Олив ще се прибере и ще види, че нея я няма, и отново ще попадне в плен на мъчителната си тревога. Живо си я представи в този момент — сигурно стоеше на прозореца на стаята си на Десета улица, озърташе се за Верена, слушваше се да чуе стъпките ѝ по стълбите или гласа ѝ в коридора. Верена съзерцаваше този образ като картина, вирираше се във всяка подробност. Ако картината не я трогна по-дълбоко и не я накара да скокне на крака и да избяга от Базил Рансъм

обратно към приятелката си, то се дължеше на факта, че си обещаваше за последен път да причинява на Олив такова страдание. Това щеше да е последният път, когато седи с господин Рансъм и го слуша да изказва мненията си, противоречащи на всичко в живота ѝ. Изпитанието, на което се беше подложила, беше толкова лично и тъй всепоглъщащо, че за момент беше забравила, че ѝ се случва за пръв път. Сякаш продължаваше от месеци. Верена прекрасно съзнаваше, че отношенията им са обречени, защото човек трябва да живее своя живот, не е възможно да живееш чужд живот, особено когато другият човек е толкова различен, толкова тираничен и безскрупулен.

XXXIV

— Сигурно сте единственият човек в страната, който се чувства по този начин — отбеляза тя най-накрая.

— Не съм единственият, който се чувства така, но е твърде вероятно да съм единственият, който го мисли. Струва ми се, че моите възгледи присъстват в по-неопределен и смътен вид в умовете на много мои съграждани. Ако някой ден съумея да им намеря адекватен израз, просто ще предам форма на дремещите инстинкти на едно много важно малцинство.

— Добре че признавате, че сте малцинство! — възкликна Верена. — Какъв късмет за нас, клетите създания! А какво разбирате под адекватен израз? Сигурно бихте желали да станете президент на Съединените щати?

— И да споделям възгледите си с блестящи речи пред тръпнещия Сенат? Точно това ми се иска да стана! Как само отгатнахте намеренията ми!

— Е, смятате ли, че сте напреднали в тази посока? — попита Верена.

Въпросът и тонът, с който беше зададен, прозвучаха на младия мъж като иронична препратка към сегашното му доста окаяно положение, затова той се умълча за миг, а ако събеседницата му го беше погледнала в този момент, щеше да види как по лицето му плъзва руменина. Думите ѝ му подействаха като внезапен укор, но бяха напълно основателни от страна на млада жена, която имаше пълното право да се защити. Те сякаш просто потвърждаваха под друга форма (поне така тълкуваше въпроса неговата прекомерна южняшка гордост, неговата страстна чувствителност) схващането, че един джентълмен в толкова окаяно положение няма правото да отнема времето на блестящо и преуспяло момиче дори за да си внуши, че се отказва от опитите да я спечели. Ала напомнянето допълнително изостри желанието му да я накара да почувства, че ако се отказва от нея, то е само заради грозната и случайно сполетяла го бедност. Дори се поласка с мисълта, че ако не беше така, би могъл да триумфира над

всичките ѝ предразсъдъци и дори над предимствата от нейната известност. Най-дълбокото чувство на Базил Рансъм към Верена беше убеждението му, че тя е родена за любов — беше си го помислил още докато я слушаше у госпожа Бъридж. Самата тя изобщо не го съзнаваше и преследваше друг идеал — груб, неубедителен и изкуствен, обаче редом до мъж, когото обича истински, това фалшиво и паянтово построение щеше да рухне и еманципацията на пола на Олив Чансълър (що за пол беше това, за бога, питаше се той кощунствено наум) ще отлети в страната на привиденията, на мъртвите фрази. Читателят може да отсъди, че подобни мисли караха Базил Рансъм да не се отказва да ухажва Верена. И дори да се възмути вътрешно, че досега той още не е направил нищо такова.

— О, госпожице Тарант, успехът ми в живота е едно, а амбицията ми — нещо съвсем различно! — възкликна той сега в отговор на нейния въпрос. — Най-вероятно ще си остана беден и неизвестен цял живот, затова никой освен мен няма да знае за възвишените мечти, които съм заглушил и погребал.

— Защо твърдите, че сте беден и неизвестен? Нима не се справяте добре в този град?

Въпросът на Верена не му остави нито време, нито самообладание да си спомни, че пред госпожа Луна и пред Олив е представил перспективите си в розова светлина и че впечатлението на момичето е естествен отзвук от онова, в което са убедени двете дами. Но въпросът прозвуча в ушите му толкова подигравателно, предизвикателно и неволно оскърбително, че в онзи миг сякаш можеше да отговори само като протегне ръка, която да плъзне около кръста ѝ и да я придърпа към себе си, за да обобщи положението си в една решителна целувка. Ако въпросният миг беше продължил само няколко секунди повече, не знам какви чудовищни последици бих имал трудното задължение да опиша, ала за щастие, ги прекъсна бавачка, която буташе бебешка количка, придружена от клатушкащо се подире ѝ хлапе. И бавачката, и хлапето изгледаха с втрънен и дори строг поглед, поне според Рансъм, странната двойка на пейката, а междувремежно Верена стрелна с бърз поглед децата (обожаваше деца) и продължи:

— От вашата уста предсказанието, че ще останете неизвестен, звучи твърде плоско. Разбира се, вие сте амбициозен, вижда се от пръв

поглед. И щом амбицията ви се насочи нанякъде, най-добре е всички да внимават. Само да имате желание! — добави тя леко насмешливо.

— Какво знаете вие за моето желание? — попита той и се позасмя неловко, сякаш наистина се беше опитал да я целуне по време на втората си среща насаме с нея, но тя го бе отблъснала.

— Знам, че е по-силно от моето. Успяхте да ме накарате да изляза, при все че не исках, и ме задържате тук все още, макар че трябваше вече да съм се прибрала.

— Подарете ми този ден, госпожице Тарант, подарете ми този ден — промърмори Базил Рансъм и когато тя извърна лице към него, трогната от интонацията му, той додаде: — Позволете да ви заведа на вечеря, след като не можахме да обядваме. Наистина ли не ви причернява от глад?

— Причернява ми от ужасните неща, които наговорихте — преядох с мерзости. А сега искате и да вечерям с вас, така ли? Благодаря ви. Направо нямате равен! — възкликна Верена през смях, който авторът знае, че издаваше смущението ѝ, ала Базил Рансъм не беше осведомен за този факт.

— Не забравяйте, че вече два пъти ви слушам по един час, безмълвен и покорен, и сигурно ще го правя още много пъти.

— Защо изобщо ще ме слушате отново, след като презирате идеите ми?

— Не слушам тях, слушам гласа ви.

— О, казах аз на Олив! — изстреля Верена, сякаш неговите думи потвърждаваха стар неин страх, но общ, несвързан конкретно с него.

Рансъм все още нямаше усещането, че я ухажва, особено след като бе в състояние да отбележи с типично мъжко превъзходство:

— Интересно ми е дали сте схванали и десет думи от онова, което ви казах.

— Мисля, че се изразихте достатъчно ясно — буквално ми го натрихте в носа.

— Е, какво разбрахте?

— Ами че искате да ни изтласкате на още по-заден план, отколкото някога сме били.

— Шегувах се, просто ви подкачах — неочаквано отстъпи Рансъм. От време на време той наистина се отпускате, разсейваше се, преставаше да се интересува от спора.

Тя го забеляза и след малко попита:

— Защо не изложите идеите си писмено?

И отново засегна болната тема за неговия провал. Странно как непрекъснато го правеше.

— Имате предвид за широката публика? Написал съм много неща, но не мога да уредя да бъдат отпечатани.

— В такъв случай явно няма толкова хора, колкото твърдите, които са на вашето мнение.

— Е, редакторите са подла и страхлива пасмина — все твърдят, че търсят нещо оригинално, а умират от страх, когато се появи.

— Говорите за вестниците и списанията ли?

Когато Верена осъзна, че написаните от този забележителен млад мъж материали са отхвърлени — материали, в които явно всичко скъпо за нея беше осмяно, — тя изпита странна тъга и жалост, усещане за извършена несправедливост.

— Много съжалявам, че не ви публикуват — каза тя толкова неподправено, че той вдигна очи към нея от фигурата, която дращеше по асфалта с бастуна си, за да провери дали тя не се преструва. Верена беше напълно искрена и додаде, че сигурно е много трудно изобщо да издадеш някакъв текст. Помнеше, макар и да не го спомена, на какви трудности се бе натъкнал баща ѝ, когато беше опитал. Надяваше се господин Рансъм да не се отказва — със сигурност накрая щял да успее. След това продължи усмихната и с по-ироничен тон:

— Можете открито да ме оборвате. Само ви моля да не казвате нищо за Олив Чансълър.

— Изобщо не разбирате какво искам да постигна! — възкликна Базил Рансъм. — Такива сте вие, жените. Винаги имате предвид себе си или конкретно някой, и винаги смятате, че другите мислят същото!

— Да, обвиняват ни в това! — весело отвърна Верена.

— Не искам да засегна нито вас, нито госпожица Чансълър, нито госпожа Фариндър или госпожица Бърдзай, нито духа на Елайза Моузли или което и да е друго талантиво или известно създание на земята... или на небето.

— О, значи, искате да ни унищожите с пренебрежение, с мълчание! — възкликна Верена все така ведро.

— Не, не искам да ви унищожа, както не искам и да ви спася. Твърде много се говори за вас и аз искам просто да ви оставя на мира.

Интересува ме собственият ми пол, вашият явно може сам да се грижи за себе си. Искам да спася мъжете.

Верена видя, че той вече е сериозен, че не смесва подигравателно проблемите, а говори искрено и малко изморено, сякаш е изгубил сили след толкова много разговори.

— От какво да ги спасите? — попита тя.

— От проклетата феминизация! Далеч съм от мисълта, както изтъкнахте онази вечер, че недостатъчно жени се занимават с обществения живот — според мен са твърде много. Цялото поколение е женствено. Мъжете слизат от сцената. Това е векът на нервните, истерични, бърборещи и хленчеши жени, векът на кухите фрази и лицемерната деликатност, на прекомерната загриженост и изнежената чувствителност и ако не внимаваме, скоро ще дойдат на власт посредствените, най-слабите и неспособните, ала и най-претенциозните. Мъжествеността, издръжливостта, дръзновението, умението да познаваш действителността, но да не се страхуваш от нея, да приемаш света такъв, какъвто е — странно и в същото време необходимо съчетание от способности, което искам да съхраня или точно да възродя. И трябва да ви призная, че пет пари не давам какво ще стане с вас, дами, докато опитвам да го постигна!

Клетникът избълва тесногърдите си възгледи (чието отхвърляне от водещи периодични издания изобщо не беше учудващо) тихо и сериозно, наклонил глава към нея, сякаш споделяйки изцяло идеите си, но явно забравил за миг колко оскърбителна е за нея тази спокойна и безмилостна тирада, лишена от всякакво преувеличение. Верена не си го напомни, беше твърде впечатлена от поведението му — за нея беше новост да види мъж, който проповядва някаква кауза с такова усърдие. Тя тутакси проумя веднъж и завинаги, че никога няма да спечели на своя страна човек, който създава у нея такова впечатление. Усети хлад и дори леко ѝ призля, но отговори, че сега, след като е обобщил веруюто си толкова красноречиво и ясно, тя се чувства много по-спокойно — поне знае с какво си има работа. Твърдение, което до голяма степен противоречеше на действителността, защото Верена за пръв път изпитваше такова неудовлетворение. Цялата потръпна от противните убеждения на спътника си, трудно можеше да си представи нещо толкова примитивно и пошло. Твърдо решена беше обаче дори да не трепне, с нищо да не издаде слабостта си, а най-добрият начин да

прикрие чувствата си, който ѝ хрумна, беше да отвърне с тон, който макар и да не възприе с тази цел, всъщност се оказа ефикасно отмъщение, защото предизвика гневна безпомощност у Рансъм:

— Господин Рансъм, уверявам ви, че този век е векът на осъзнатостта.

— Това е част от вашата демагогия. Век на неописуем фалш, както казва Карлайл.

— Е, много е удобно да твърдите, че искате да ни оставите на спокойствие. Обаче просто не можете да го направите. Ние сме тук, трябва да се освободите от нас. Трябва да ни пхнете някъде. Забележително ще е това обществено устройство, в което няма място за нас — завърши момичето с най-очарователния си смях.

— Нямамте публично място. Аз смятам да ви държим у дома и да си прекарваме без вас по-хубаво от всякога.

— Радвам се, че ще е по-хубаво от всякога. Горко на американските жени, ако започнете кампания те да стоят у дома повече от сега.

— Боже, вие сте невероятна, вие сте истински гений! — възкликна Базил Рансъм и я изгледа с нежност.

Тя не му обърна внимание, а продължи:

— А какво ще правите с онези, които нямат дом (те са милиони, както знаете)? Сигурно помните, че жените се омъжват — и биват омъжвани — все по-рядко. Бракът вече не е тяхната реализация. Не можете да им наредите да отидат да се грижат за съпруга и децата си, ако нямат съпруг и деца.

— О, това е подробност — отвърна Рансъм. — А що се отнася лично до мен, признавам, че толкова ценя личния ви живот, че съм готов да отстоявам правото на мъжете да имат половин дузина съпруги!

— Значи, според вас турската цивилизация е най-високоразвитата?

— Турците имат второразредна религия, те са фаталисти и това пречи на развитието им. Освен това техните жени не са толкова очарователни като нашите — или колкото ще станат нашите, когато бъде изкоренена тази съвременна чума. Помислете какво признавате с твърдението, че жените все по-рядко се женят — колко пагубно влияе

тази тъпоумна агитация на техните маниери, на личността им, на нрава им.

— Много ласкателно за мен — намеси се Верена лековато.

Рансъм обаче не прекъсна тирадата си:

— Има хиляди начини една жена, която и да е жена, омъжена или неомъжена, да намери с какво да се занимава. Например с това да направи обществото по-пригодно.

— Искате да кажете, по-пригодно за мъжете.

— Че за кой друг, моля ви се? Скъпа госпожице Тарант, каквото е най-пригодно за мъжете, ще е пригодно и за жените! Тази истина е стара колкото човечеството, така че не допускайте Олив Чансълър да ви убеди, че тя и госпожа Фариндър са измислили нова истина, която да замести тази — по-дълбока и по-трайна.

Верена подмина този аргумент и каза само:

— Е, радвам се, че искате светът да се напълни със стари моми!

— Не възразявам срещу старите моми, те са прекрасни, винаги са много заети и не кръстосват света, за да си търсят призванието. Противник съм само на новите стари моми, които вие създадохте. — Не уточни, че има предвид Олив Чансълър, но Верена го изгледа, все едно подозираше, че го е сторил. За да отклони вниманието ѝ, той се хвана за нейната мисъл отпреди малко: — Що се касае до вас, драга ми госпожице Тарант, бъдете спокойна — вие сте изключителна, уникална, неповторима, вие сте единствена по рода си. У вас всички елементи са така уместно съчетани, че ви смятам за ненакърнима. Нямам представа откъде сте тръгнали, нито как сте станали каквото сте сега, но вие стоите извън и над всички принизяващи влияния. Освен това трябва да ви осведомя — продължи младият мъж със същия спокоен, мек и решителен тон, сякаш обясняваше решението на математическа задача, — че вашата връзка с всички тези дрънканици и бълнувания е най-нереалното, случайно и илюзорно нещо на света. Въобразявате си, че ви пука за тях, но няма нищо подобно. Те са ви наложени от обстоятелствата, от неудачни приятелства, а вие сте ги приели, както бихте приели всяко друго бреме, защото сте мила по душа. Винаги се стараете да доставите радост на някого, а сега обикаляте, изнасяте речи за страната и се опитвате да предизвикате демонстрации, за да зарадвате госпожица Чансълър, точно както преди сте се опитвали да угодите на родителите си. Всъщност това не сте

вие, а надуваема кукла (забележителна сама по себе си), която сте създали и сте изправили на крака, дърпате ѝ конците отзад, за да я накарате да се размърда и да заговори, докато вие се опитвате да се скриете, да се заличите в нея. О, госпожице Тарант, ако работата беше в желанието да угодите някому, знаете ли колко бихте зарадвали някой друг, като катурнете тази отвратителна марионетка и се възправите в цялата си свобода и прелест!

Докато Базил Рансъм говореше — както не беше говорил преди, — Верена го слушаше с огромно внимание, вперила поглед в земята, но веднага щом той млъкна, тя скочи на крака — нещо я накара да реши, че общуването им е продължило твърде дълго. Извърна се от него, сякаш искаше да го остави, и всъщност точно това се канеше да стори. Не искаше да поглежда, още по-малко — да води разговор с него. Казвам „нещо я накара“, но отчасти причината беше поведението му — толкова спокойно и категорично, сякаш всичко му беше известно с абсолютна сигурност, — което отчасти я уплаши, отчасти я разгневи. Тя пое по алеите към изхода, сякаш се бяха договорили незабавно да напуснат парка. Той изложи всичко съвсем ясно, сякаш беше получил просветление свихе. Каза, че тя не е такава, каквато се опитва да бъде, обвини я, че не е истинска, и това я нарани. Беше сигурна, че с него е истинска, а не биваше. След миг той отново застана до нея, закрачи редом и докато ходеха рамо до рамо, тя осъзна, че някои от нещата, които беше казал, бяха къде-къде по-ужасни дори от най-страшните опасения на Олив. В какво ли състояние щеше да бъде клетата ѝ изоставена приятелка, ако някои от тези неща бяха долетели до нея по въздуха? Речта на спътника ѝ въздейства на Верена (поведението му също се беше променило и изразяваше нещо различно) по начин, който я подтикна към решение да прекрати обсъждането и щом излязат от парка, да се прибере в пансиона сама. Въпреки това се владееше достатъчно, за да прецени, че е важно да не издава колко е разстроена, да не признава, че той я е извадил от равновесие. Затова смяташе, че достатъчно равнодушно отговаря на невероятните му наблюдения, като крачейки бързо, подмята през рамо на Рансъм:

— От думите ви заключавам, че според вас способностите ми са нищожни.

Той се поколеба, преди да отговори, а какъвто беше дългокрак, с лекота догонваше очарователната ѝ стремителна походка, която

издаваше цялото безпокойство, което тя се опитваше да скрие.

— Имате огромни способности, но не в областта, където се опитвате да ги използвате. Способностите ви са в различна област, госпожице Тарант! И не способности е точната дума — вие сте гений.

Тя усети как погледът му се впира в лицето ѝ — съвсем отблизо и втрещено, — след като Рансъм отговори на въпроса ѝ по този начин. Верена започваше да се изчервява — ако беше продължил да я гледа така и ако беше някой друг, щеше да го сметне за наглост. Верена опита да се овладее, като си напомни думите на Олив: „Стотици ще те гледат!“, но нещо се беше променило и сега тя не можеше да издържи на погледа на един-единствен човек. Искаше да се откъсне от него, да направи така, че той да се слее с общата маса, затова накрая зададе още един въпрос:

— Правилно ли разбирам, че според вас жените са непълноценни същества?

— Да, с оглед на обществените, на гражданските цели — те са слаби и непълноценни. Според мен нищо друго не издава толкова ясно смутния дух на времето, колкото фактът, че мъжете се чувстват длъжни да се преструват, че ви виждат в друга светлина. Обаче в лично, в интимно отношение нещата стоят другояче. В сферата на семейния живот и на битовите отношения...

Верена го прекъсна с нервен смях:

— Не го казвайте, то е само куха фраза!

— Да, но е по-хубава от вашите — отговори Базил Рансъм и излезе заедно с нея от по-малката порта, първата, до която стигнаха. Излязоха на подобие на площад, образуван от номерираните улици край южната част на парка и края на Шесто Авеню. Великолепното следобедно слънце озаряваше всичко и според Рансъм краят на деня още беше далеч. Зад тях се простираха беседки и храсталаци, изкуствените езера и пасторалните пейзажи, които изпълваха целия район със свежестта на откритото пространство, с естествени багри и растителност, които нищо не можеше да засенчи. Шоколадовите на цвят къщи се нижеха пред тях във високи, нови редове, отпред тракаха трамваите, заменили конете с конски сили, поглъщаха и бълваха пътници, имаше бирарии с оголени калкани, които в Ню Йорк засилваха местния колорит, защото се радваха на вниманието на художниците, които се изявяваха чрез огромни надписи. Групи

безработни, рожби на разочарованието в далечни страни, стояха облежани на ниската слънчева стена на парка, а от другата страна се простираше търговската гледка на Шесто Авеню при забележителната липса на въздушна перспектива.

— Трябва да се прибирам. Довиждане — рязко каза Верена на спътника си.

— Да се прибирате ли? Значи, няма да дойдете да хапнем заедно?

Верена познаваше хора, които хапват на обяд, и други, които хапват вечер, а също и трети, които никога не хапват, обаче не познаваше никой да похапва в три и половина. Ето защо настойчивостта на Рансъм в това отношение ѝ се стори странна и неуместна, вероятно дължаща се на южняшките му навици. Което обаче не правеше предложението по-приемливо за нея — въпреки разочарования си вид и посърналия поглед той още не подозираше, че тя не просто иска да се върне на Десета улица, а иска да го стори сама.

— Трябва веднага да ви оставя — каза Верена. — Моля, не ме увещавайте да остана — не бихте го направили, ако знаехте колко не ми се иска!

Поведението ѝ се промени, изражението също. И макар да му се усмихваше по-лъчезарно от всякога, за пръв път я виждаше толкова сериозна.

— Искате да кажете сама? Наистина не мога да ви позволя да го направите — отговори Рансъм шокиран от саможертвата, която се изисква от него. — Доведох ви толкова далеч, отговорен съм за вас и трябва да ви върна там, откъдето ви отведох.

— Господин Рансъм, трябва и ще го направя! — възкликна тя с тон, който той я чуваше да използва за пръв път. Слисан, озадачен и наранен, той осъзна, че ще допусне грешка, ако настоява. Разбра, че експедицията им ще завърши с раздяла, която не е никак приятна, но беше очаквал да определи поне някои от условията. Когато изрази надежда тя поне да му позволи да я настани в трамвая, Верена отговори, че не иска да се качва на трамвая, а да повърви. Представата как тя броди самичка никак не му допадна, не подобри нещата, но изправен пред внезапното ѝ напрегнато нетърпение, той реши, че това е женска загадка, която трябва да остави на самотек.

— Струва ми повече, отколкото можете да си представите, но ще се подчиня. Бог да ви пази и закриля, госпожице Тарант!

Тя извърна лице от него, сякаш опъваше каишка, после отговори съвсем неочаквано:

— Надявам се да ви публикуват.

— Имате предвид статиите ми ли? — Взря се в нея и възкликна:
— О, очарователно създание.

— Довиждане — повтори тя и този път му подаде ръка. Той я задържа в своята и я попита дали наистина ще напусне града толкова скоро, че няма да успее да я види отново, на което тя отвърна:

— Ако остана, ще е на място, където не бива да идвате. Няма да ви позволят да се срещнете с мен.

Той не бе възнамерявал да повдига този въпрос, беше си поставил граница, ала тази граница изведнъж се премести.

— Имате предвид къщата, където ви чух да изнасяте реч ли?

— Може да остана за няколко дни.

— След като ми е забранено да ви виждам там, защо ми изпратихте покана?

— Защото тогава исках да ви спечеля за каузата.

— Но вече вдигате ръце от мен?

— Не, не, искам да си останете, какъвто сте!

Изглеждаше много странно, докато произнасяше тези думи с изкуствена усмивка, и Рансъм не знаеше какво се върти в главата ѝ. Вече си беше тръгнала, когато той се провикна подире ѝ:

— Ако останете, ще ви посетя!

Тя не се извърна и не отговори, и той можеше само да я гледа, докато я изгуби от поглед. Прекрасното очертание на гърба ѝ сякаш повтаряше последната загадъчна фраза, сякаш го предизвикваше.

Само че Верена Тарант нямаше подобно намерение. Въпреки огромното си закъснение и недоумението на Олив, тя искаше да се прибере пеша, за да има време да помисли надълго и нашироко колко е доволна (наистина, със сигурност), че господин Рансъм е в другия лагер. Ако беше в техния...! Не довърши предположението. Завари Олив да я чака точно както беше предположила — извърна се към нея с ужасено изражение. Верена тутакси даде обяснение, разказа точно какво е правила, после продължи, без да даде на приятелката си време за въпрос или коментар:

— А ти... ти посети ли госпожа Бъридж?

— Да, посетих я.

— Тя повдигна ли въпроса за моето гостуване у тях?

— Настоячиво.

— А ти какво отговори?

— Не казах много, но тя ми даде уверения...

— Смяташ ли, че трябва да отида?

Олив се умълча, после каза:

— Тя твърди, че е отдадена на каузата ни и че Ню Йорк ще бъде в краката ти.

Верена стисна раменете на госпожица Чансълър и за миг мълчаливо се взря в нея. После поде разпалено:

— Пет пари не давам за нейните уверения... Пет пари не давам за Ню Йорк! Няма да отида у тях... няма... разбираш ли? — Гласът ѝ неочаквано се промени, тя прегърна приятелката си и зарови лице в шията ѝ: — Олив Чансълър, отведи ме оттук, отведи ме!

След миг Олив усети, че Верена ридае, а това предреши въпроса, който тя мъчително обмисляше вече часове наред.

ТРЕТА КНИГА

XXXV

Августовският мрак се бе сгъстил, когато Базил Рансъм привърши вечерята си и излезе на верандата на хотелчето. Беше съвсем скромен хотел, нестабилен и паянтов, стълбите скърцаха под тежестта на високия южняк, а прозорците дрънчаха в рамките. Беше много гладен, когато пристигна, защото на минаване през Бостън не му остана време дори да се подкрепи скромно, за да има сили между чашата кафе на закуска и обяда, състоящ се обикновено от чаша чай. Сега изпи чаша чай, много лош чай, поднесен му от бледа и закръглена млада жена с кестеняви къдрици, пъстър колан и ограничена търпимост към господина, който не можеше да избере бързо между пържена риба, пържола и печен фасул. Влакът за Мармиън замина от Бостън в четири часа следобед и затрака, клатушкайки се, към южния нос, докато сенките по каменистите пасища се издължаваха и полегатите слънчеви лъчи позлатяваха пръснатите редки гори и ръсеха жълтеникави отблясъци по езерата и блатата. Тук цареше зрелостта на лятото, но въпреки това нищо в местата, които прекосяваше Базил Рансъм, не издаваше подобно нещо — нищо освен ябълките в малките овощни градини с гъст листак, създаващи впечатлението, че още не всички плодове са узрели, и освен високия златист енчец в основата на голите каменни насипи. Нямаше ниви с жълта пшеница, само тук-там бяха пръснати купи кафеникаво сено. Пейзажът бе по-скоро жалък, ако не беше плавната извивка на ниския хоризонт, мекия въздух, който понякога преминаваше в лятна омара, и занемарените протоци, чиято вода искреше яркосиня в августовските сутрини. Рансъм знаеше, че наричат Кейп Код „масачузетската Италия“, описваха му го и като дремещия нос, ленивия нос, носа без бури, където винаги е спокойно. Знаеше, че бостънци обичат да ходят там през горещите седмици, за да си отдъхнат, защото бяха убедени, че на тихия въздух тук ще постигнат съвършен покой. Водеха напрегнато ежедневие, затова не искаха да се напрягат и когато излизат извън града. Искаха да помързелуват, да се отпуснат и да се излежават в хамаците, далеч от оживените тълпи. Още щом пристигна, Рансъм се убеди, че в Мармиън няма тълпи, но

известно оживление все пак имаше около единственото превозно средство пред мѣничката и самотна гара, подобна на хижа, толкова далеч от селото, че ако плъзнеш поглед по дългия лъкатушещ път натам, от двете страни ще видиш само пуста местност. Шест-седем мъже с дълги палта, помъкнали денкове и чанти, се бяха настанили в единствената паянтова каруца и Рансъм разбра какво го чака, докато преживящият кочияш на превозното средство — висок и тромав мъж с дълга шия и снопче косми на брадичката — го осведоми, че ако иска да се добере до хотела преди мръкнало, трябва да побърза. Закрепиха криво-ляво куфара му отзад на каруцата. „Ами ще рискувам“, отговори кочияшът печално, когато Рансъм възропта срещу нестабилно закрепения си багаж. Долови нещо южняшко в този изразителен фатализъм и предположи, че госпожица Чансълър и Верена сигурно са обзети от мирски покой, ако са се оставили на въздействието на това място. На това се бе надявал, на това разчиташе, когато пое на крак — единственият пешеходец сред слезлите от влака пътници — подир претоварената каруца. Това му позволи да се наслади на първата си разходка на открито от месеци, дори повече — от години, и докато крачеше, си мислеше (така поне му внушаваха меките и неясни очертания на околността, бледнеещи в сумрака), че двете млади жени, които тук, в Мармиън, бяха единственото подходящо за него общество, сигурно истински са си отдъхнали. Бремето на всички злини, които трябва да поправят, сигурно тук бе по-поносимо, отколкото в Бостън. Пламенният млад мъж все още чистосърдечно се надяваше, че те са оставили възгледите си в града. Наслаждаваше се на уханието на пръстта, докато крачеше, хладният и мек вечерен полъх го посрещаше на завоите на пътя, отвъд които не се виждаше много — само правите стволове на горските дървета и слабото червеникаво сияние над тях на запад или, малко по-надолу, стара къща, обкована с дъски, посивяла и полуразрушена, в края на дървена стълба върху висок и стръмен насип. Вече се чувстваше освежен — усещаше полъха на природата след натрупаната в Ню Йорк умора без никаква почивка от ежедневно бродене нагоре-надолу из огромния влудяващ град като кофа в кладенец или като кросно на стан.

Запали пура в канцеларията на хотела — малка стая вдясно от входа, където пестеливо надписан „регистър“ водеше ужасно публично съществуване върху малко голо бюро, а страниците му бяха с

подгънати ъгълчета много преди да бъдат изписани. Както Рансъм установи на следващия ден, местни хора често си почиваха тук. Подпираха облегалките на столовете си на стената, рядко продумваха и съдейки по погледа им, вперен през прозорците, сякаш наблюдаваха нещо, ако в Мармиън изобщо имаше нещо за гледане. От време на време някой се надигаше и се приближаваше към бюрото, облягаше лакти отгоре и извиваше прегърбените си рамене над голата шия. Рансъм за петдесети път разглеждаше оплютата от мухи страница на регистъра, където имената следваха едно подир друго през големи интервали от време. Другите го наблюдаваха какво прави или просто мълчаливо оглеждаха всеки гост, който влезеше с вид на човек, готов да се оплаче от пълната безотговорност в заведението, но нямаше към кого да се обърне освен към селските философи. Хотелът се управляваше сякаш от невидими и неуловими сили. Те имаха нещо като крепост в трапезарията, която държаха заключена през цялото време освен през няколко свещени часа. По традиция попечителството над оръфания регистър държеше така нареченото момче, но когато някой попита за него, от равнодушната групичка в канцеларията излизаше информацията, че въпросната личност или е някъде тук, или е отишла на риба. С изключение на високомерната келнерка, която току-що споменахме, че поднесе вечерята на Рансъм и която изникваше от загадъчното си уединение само в часовете за хранене, въпросното момче беше единственият човек в хотела по някакъв начин свързан с обслужването. Нетърпеливи клиентки, загърнати с шалове, неведнъж го чакаха, седнали на люлеещи столове, тапицирани с конски косъм, в малкия вестибюл, все едно е лекар. Други надничаха разсеяно от задните врати и прозорци с надеждата да го зърнат, ако е някъде там. Понякога хората се приближаваха до вратата на трапезарията и плахо поразтърсваха бравата, за да проверят няма ли да поддаде, но я намираха заключена и се връщаха засрамени, сякаш другите в стаята са ги спипали на местопрестъпление. Някои дори се осмеляваха да кажат, че не намират хотела за особено добър.

Рансъм не даваше пет пари дали хотелът е добър — не беше дошъл в Мармиън заради хотела. Обаче сега, след като вече беше пристигнал, не знаеше какво да прави, а планът за действие не му изглеждаше толкова ясен като предната вечер, когато, изморен, отегчен до втръсване от градския въздух и зажаднял за почивка, реши да се

качи на сутрешния влак за Бостън и оттам — на другия за Бъзардс Бей. Хотелът предлагаше незначителни удобства, гостите бяха малобройни, разхождаха се или на неголямата площадка отпред, или в двора между постройката и пътя, който се губеше в непрогледния мрак. Тъкмо мракът, осеян само тук-там от далечна бледа светлинка, бе единственото развлечение на Рансъм. Макар да бе пронизан от онзи характерен и чист мирис на пръст, който в Нова Англия изпълва въздуха нощем, Рансъм реши, че мястото е скучновато за хора, които не са дошли като него да завладеят Верена Тарант. Недружелюбната странноприемница, която страховито намекваше за ранно лягане (Рансъм го ненавиждаше), сякаш нямаше връзка с нищо, дори със себе си, но един от другите гости на хотела, които Базил попита, му обясни, че къщите от селото са пръснати край тях. И ето че сега Базил крачеше по пътя, търсейки въпросното село под звездите и пушейки една от хубавите си пури — единствения разкош, който можеше да си позволи. Помисли си, че надали има смисъл да подхваща атаката си през нощта — трябваше да предизвести бостънци преди появата си на сцената. Смяташе за твърде вероятно те да са придобили отвратителния навик да си лягат с кокошките. Сигурен беше, че точно това би правила Олив Чансълър по време на неговото посещение — просто за да го дразни. Щеше да кара Верена Тарант да си ляга безбожно рано, за да го лиши от шанса да прекарва вечерите с нея. Рансъм измина известно разстояние, без да срещне жива душа или да зърне постройка, но се наслаждаваше на прелестната лунна светлина, на покоя, на пронизителната меланхолична песен на щурците, от която сякаш всички неясни силуети край него трептяха — сякаш се бе потопил във вана с чист въздух след продължителното напрежение през последните две години и последните горещи седмици в Ню Йорк. Десетина минути по-късно (той крачеше бавно) към него се приближи фигура — отначало смътен силует, но после стана ясно, че е жена. Явно ходеше безцелно като него или с единствената цел да се люби на звездите, защото поспря, отметна глава назад и се загледа към небето. След миг Базил я доближи и жената го погледна в ясения мрак, докато се разминаваха. Беше дребничка и слаба — той видя главата и лицето ѝ, късо подстриганата ѝ коса. Май и преди я бе виждал. Забеляза също, че когато се разминаха, тя като него се извърна назад. И в походката ѝ имаше нещо познато. Сигурен беше, че я е виждал някъде, и преди тя

да увеличи разстоянието помежду им, той се закова на място и се загледа подире ѝ. Жената забеляза, също спря и двамата застанаха на известно разстояние един срещу друг в мрака.

— Извинете, вие ли сте, доктор Пранс? — попита той.

Отначало не чу отговор, после се разнесе гласът на дребничката жена:

— Да, господине, аз съм доктор Пранс. Има болен в хотела ли?

— Надявам се, че не. Не знам — отвърна Рансът през смях. Направи няколко крачки, каза името си, напомни ѝ, че са се виждали у госпожица Бърдзай преди много време (цели две години), и изрази надежда, че тя не е забравила.

Жената се позамисли — явно не си падаше нито по кухите фрази, нито по необмислените твърдения.

— Имате предвид вечерта, когато започна възходът на госпожица Тарант.

— Именно. Проведохме много интересен разговор.

— Е, помня, че изгубих много време там — отбеляза доктор Пранс.

— Не знам, струва ми се, че сте наваксали — отговори Рансът все още през смях.

Видя как умните ѝ очички срещат неговите. Тя явно беше отседнала в селото и беше излязла гологлава на вечерната си разходка, ако изобщо е възможно човек да си представи доктор Пранс да скучае или да мечтае за отдих. Явно не бързаше да си тръгне и Базил Рансът допусна, че ѝ се говори.

— Защо, не мислите ли, че кариерата ѝ е забележителна?

— О, да, в наше време всичко е забележително. Живеем във века на чудесата! — отвърна младият мъж, развеселен, че така небрежно обсъжда обекта на своето обожание на този пуст провинциален път с тази късо подстригана лекарка. Удивително беше колко бързо се сближиха отново той и доктор Пранс.

— Сигурно знаете, че госпожица Тарант и госпожица Чансълър са отседнали някъде тук? — продължи той.

— Да, струва ми се. Гостувам на госпожица Чансълър — додаде лаконичната дребна жена.

— Нима? Радвам се да го чуя! — възкликна Рансът с усещането, че може би има съюзник в лагера. — В такъв случай можете да ме

осведомите къде е къщата на дамите.

— Да, мисля, че ще я разпозная в тъмното. Ще ви заведе, ако искате.

— Ще се радвам да видя къщата, но надали бих отишъл веднага. Преди това трябва да проуча обстановката. Колко се радвам, че ви срещнах. Прекрасно е, че се познаваме.

Доктор Пранс не възрази на този коментар, но отбеляза:

— Не съм ви забравила напълно, защото след това госпожица Бърдзай ми говори за вас.

— А, да, срещнах я през пролетта. Надявам се, че е здрава и щастлива.

— Тя винаги е щастлива, но не може да се каже, че е здрава. Боледува и отпада с всеки изминал ден.

— Много съжалявам.

— И тя гостува на госпожица Чансълър — отбеляза доктор Пранс след кратка пауза, по време на която изглежда си помисли, че някои неща не означават непременно други.

— Е, братовчедка ми е събрала всички известни жени! — възкликна Базил Рансъм.

— Госпожица Чансълър ви е братовчедка, така ли? Не си приличате много. Госпожица Бърдзай дойде заради чистия въздух, а аз съм тук да се погрижа тя да извлече полза от него. Няма да направи много, ако я оставя сама. Госпожица Бърдзай е прекрасен човек, но представата ѝ за хигиена е доста повърхността.

Доктор Пранс явно беше изключително разговорлива. Рансъм оцени този факт и изрази надежда тя също да се възползва от чистия въздух в провинцията — опасявал се, че упражнява професията си на закрито в Бостън.

— Е, тъкмо се разхождах по пътя — отговори тя. — Надали можете да си представите какво е да си една от четири дами в малка провинциална къща.

Рансъм си спомни колко му беше допаднала лекарката преди и усети, че сега отново ще я хареса. Искаше да я увери в добронамереността си, като ѝ предложи пура, ала не знаеше дали е уместно нещо повече от това да я покани да поседнат на някоя ограда. Представяше си какво е положението в малката къща и тутакси изпита съчувствие към причината, тласнала доктор Пранс да се откъсне от

групата и да излезе да скита под съзвездията, които със сигурност познаваше до едно. Рансъм поиска позволение да я придружи на разходката, но тя отговори, че няма да продължи още много в тази посока, а ще се връща. Той зави заедно с нея и двамата поеха към селото, където той най-сетне започна да забелязва някаква последователност, признаци за обитаване, къщи, разположени в някакво подобие на план. Пътят причудливо лъкатушеше между тях, имаше дори кръстовища, газена лампа на един ъгъл и тук-там малки табели на затворени магазини с неясните очертания на провинциални надписи. Прозорците на някои къщи светеха и доктор Пранс спомена на спътника си имена на обитатели на градчето, които до един се оказаха носители на званието „капитан“ и бяха стари моряци. Неколцина от тези достойни люде се навъртаха край входа на къщите си, сякаш без особена причина да бодърстват, но все още пазещи спомена за нощите в далечните морета, когато изобщо и през ум не им минаваше да си легнат. Мармиън се наричаше град, но доста се беше свил след западането на корабостроителницата, която произвеждаше доста кораби годишно в благополучните дни отпреди войната. Все още имаше корабостроителници, край които се въргаляха стружки, стари пирони и нитове, но вече бяха тревясали и безпрепятствено наводнени. Приличаше на вдаден навътре морски или по-скоро речен ръкав, защото водата беше много спокойна, което допадаше на мнозина. Доктор Пранс не каза, че мястото е живописно, нито че е странно или загадъчно, но Рансъм разбра, че тя има предвид точно това, когато спомена за „разложение“. Дори под плаща на нощта той остана с впечатлението, че тук е кипял по-оживен живот, че е имало и по-хубави времена. Доктор Пранс не направи никаква забележка, целяща да го подтикне да разкрие причините за пребиваването си в Мармиън, не го попита нито кога е пристигнал, нито колко ще остане. Може би беше приела за причина споменатото от него роднинство с госпожица Чансълър, но от друга страна, би могла да се зачуди защо, ако е дошъл да посети младите дами от Чарлс Стрийт, не бърза да им се представи. Явно доктор Пранс не анализираше такива подробности. Ако Рансъм ѝ се оплачеше, че го боли гърлото, тя щеше прецизно да го разпита за симптомите, ала не беше способна да му задава никакви светски въпроси. Въпреки това двамата общително продължиха да крачат по главната улица на градчето, засенчена на места от огромни стари

брястове, които образуваха черен покров над главите им. Във въздуха се усещаше солена мирис, сякаш бяха близо до водата. Доктор Пранс обясни, че къщата на Олив е в другия край.

— Ще ви бъда признателен, ако проявите любезността да не споменавате тази вечер, че сме се срещнали — отбеляза Рансъм малко по-късно. Беше променил намерението си да оповести пристигането си.

— Ами добре — отговори спътницата му, сякаш изобщо не се нуждаеше от предупреждение за подобни изявления.

— Искам да запазя пристигането си като изненада за утре. Ще ми достави огромно удоволствие да видя госпожица Бърдзай — продължи той лицемерно, като че ли това бе главното, което го беше привлякло в Мармиън.

Доктор Пранс не сподели мнението си относно това откровение, каквото и да беше то. Само каза след известно колебание:

— Допускам, че възрастната дама ще ви се зарадва.

— Не се съмнявам, че е способна дори на такава проява на човеколюбие.

— Е, тя носи в себе си милосърдие към всички, но дори тя предпочита по-близките си хора. Вас ви смята за придобивка.

Рансъм се почувства поласкан, че е бил тема на разговор — както стана ясно — в тесния кръг на госпожица Чансълър, но не проумяваше какво толкова е сторил, че да спечели благоразположението на най-възрастния член на групата.

— Дано да продължи да ме смята за придобивка и след няколко дни — засмя се той.

— Тя смята, че вие сте един от най-важните новопосветени — отговори доктор Пранс с равния тон на човек, който не се готви нищо да обяснява.

— Аз? Новопосветен? Имате предвид привърженик на госпожица Гарант ли?

Спомни си, че когато се разделяше с госпожица Бърдзай след срещата им в Бостън, тя беше откликнала на молбата му да запази срещата им в тайна (която отначало й се бе сторила малко неуместна) само защото Верена сигурно би желала да го види сред своите последователи. Питаше се дали младата дама е казала на старата си

приятелка, че е успяла да го привлече. Струваше му се невероятно, но нямаше значение, затова той весело каза:

— Ами няма да я разубеждавам!

Явно доктор Пранс нямаше да се съгласи на съучастие в измама лесно, както не се беше съгласила и почитаемата ѝ пациентка, но тя отговори само:

— Е, надявам се няма да я оставите да си мисли, че изобщо не сте се променили от последния ни разговор. Прекрасно си спомням на каква позиция бяхте тогава!

— На същата като вас, нали?

— Е, опасявам се, че ако не друго, аз съм отстъпила още по-назад — отвърна доктор Пранс с лека въздишка, която му разкри много. Възприе я като овладян протест срещу средата на госпожица Чансълър, към която в момента принадлежеше по стечение на обстоятелствата. А начинът, по който тя обикаляше като сянка в тъмното, сякаш ѝ беше неприятно отново да заеме мястото си там, окончателно затвърди впечатлението му, че дребната лекарка отстоява своите разбирания.

— Сигурно госпожица Бърдзай се чувства засегната — отбеляза той укорително.

— Немного, защото аз не съм важна. Смятат жените за равни на мъжете, но се радват много повече, когато спечелят за каузата си мъж, отколкото жена.

Рансът направи комплимент на доктор Пранс за бистрата мисъл и после каза:

— Сериозно болна ли е госпожица Бърдзай? Критично ли е състоянието ѝ?

— Тя е много възрастна и много... крехка — отговори доктор Пранс, като се поколеба какво прилагателно да избере. — При такива обстоятелства човек може просто да угасне.

— Трябва да поддържаме този огън — отбеляза Рансът. — Аз с удоволствие ще ви помогна в това дело.

— Би било жалко, ако не доживее да види грандиозното дело на госпожица Тарант — продължи спътницата му.

— На госпожица Тарант ли? За какво говорите?

— Ами това е основната тема на разговорите там, вътре — неопределено посочи доктор Пранс с глава към малка бяла къща вляво

от тях, отделена от съседните, с гръб към морето и малко по-навътре от улицата. Там изглеждаше по-оживено, отколкото в другите къщи — няколко прозореца, предимно на приземния етаж, бяха отворени в топлата вечер и върху поляната отпред падаше широк сноп светлина. В стремежа си да бъде дискретен, Рансъм спря спътницата си, която додаде с кратък и приглушен смях: — Убедете се сам!

Той се заслуша, за да разбере какво има предвид тя, и след миг долови съвсем ясно нещо — звук, който познаваше прекрасно: гласа на Верена Тарант, който се извисяваше и глъхнеше в тихата августовска нощ.

— Боже, какъв прелестен глас! — възкликна той неволно.

Доктор Пранс го стрелна с поглед и отбеляза закачливо:

— Може би госпожица Бърдзай е права! — И после, тъй като той не отговори, а само слушаше вълните на гласа, които се изливаха от къщата, тя продължи: — Тя репетира речта си.

— Речта си ли? Тук ли ще говори?

— Не, веднага щом се върнат в града. В Мюзик Хол.

Рансъм отново насочи вниманието си към своята спътница.

— Това ли наричате грандиозно дело?

— Е, според мен те така смятат. Тя репетира всяка вечер, чете части от речта на глас на госпожица Чансълър и на госпожица Бърдзай.

— И вие избирате точно това време за разходките си? — усмихна се Рансъм.

— Ами тогава моята старица се нуждае най-малко от мен, твърде е погълната от случващото се.

Доктор Пранс боравеше с факти — Рансъм вече го знаеше, а някои от въпросните факти бяха много интересни.

— Мюзик Хол... това не е ли онази голяма сграда? — попита той.

— Най-голямата, с която разполагаме. Много е голяма, но не колкото намеренията на госпожица Чансълър — додаде доктор Пранс. — Втълпила си е да покаже Верена пред огромна публика — никога не се е изправяла пред толкова голяма аудитория в Бостън. Очаква момичето да предизвика огромна сензация. Ще бъде страхотна вечер и те всички се подготвят за нея. Според тях това е истинското начало.

— И това е подготовката? — попита Базил Рансъм.

— Да, както ви казах, това е основното им занимание.

Рансъм слушаше и едновременно размишляваше. Мислеше, че е възможно принципите на Верена да са се поразклатили след изповедта, която ѝ беше поднесъл в Ню Йорк, но явно не беше така. Двамата с доктор Пранс помълчаха малко.

— Не чувате думите — отбеляза лекарката с усмивка, която изглеждаше мефистофелска в тъмното.

— О, знам ги! — възкликна младият мъж, почти простенвайки, когато ѝ протегна ръка за лека ноц.

XXXVI

Благоразумието му подсказваше да отложи посещението си до сутринта. Смяташе, че има по-голяма вероятност тогава да завари Верена сама, защото двете жени прекарваха вечерите заедно. Ала когато се разсъмна, Базил Рансъм не усети развълнуван трепет. Не знаеше какъв прием го очаква, но се запъти към къщата, която предната вечер му беше посочила доктор Пранс, съзнаващ по-скоро собствената си цел, отколкото вероятните пречки. Докато крачеше, си каза, че да видиш едно място за пръв път нощем, е все едно да четеш чужд автор в превод. В момента — приближаваше единайсет часа — чувстваше, че разгръща оригинала. Малкото пръснато градче беше разположено покрай синия залив, а от отсрещната страна имаше нисък горист бряг с искрящ бял пясък непосредствено до водата. Тесният залив увличаше погледа навън към гледка, която изглеждаше едновременно ярка и замъглена — искрящо задрямало море и далечната извивка на крайбрежието, което на августовското слънце изглеждаше обгърнато в нежна мараня. Рансъм смяташе мястото за град, защото така го беше нарекла доктор Пранс, само че по улиците на това градче усещаш уханието на сено, а на площада можеш да береш къпини. Къщите се гледаха една друга през поляната — ниски, ръждиви, разкривени и раздути къщи със сухи и напукани фасади и тесни прозорчета като помътени очи. Малките им дворове бяха обрасли с буйни старомодни цветя, предимно жълти, по склоновете към морето нагоре се катереха ниви, а горите, в които се губеха, мрачно гледаха към покривите. Резетата и решетките не бяха част от нравите в Мармиън, а слугата, който посрещаше посетителя на прага, беше същество по-скоро желано, отколкото действително присъстващо. Затова Базил Рансъм завари вратата на къщата на госпожица Чансълър широко отворена (както я беше видял и предната вечер), без мандало или звънец. От мястото си на верандата виждаше цялата малка дневна отляво на коридора — стигаше чак до задните прозорци, беше украсена с репродукции на чуждестранни произведения на изкуството, забодени по стените, и имаше пиано и

други импровизирани украси, с които изобретателните жени отрупват къщите, които наемат за няколко седмици. Впоследствие Верена му каза, че Олив е наела къщата обзаведена, но столовете, масите и леглата били толкова малко, че на малобройните обитатели им се налагало да се редуват да седят и да лежат. От друга страна обаче, разполагали с всички произведения на Джордж Елиът и с две снимки на Сикстинската мадона. Рансъм потропа с бастуна си по трегера на вратата, но никой не излезе да го посрещне, затова той влезе в салона, където установи, че братовчедка му, както обикновено, е пръснала многобройни немски книги. Тутакси се потопи в тази литература, но после си спомни, че не за това идва и че през входа е забелязал друга врата, отворена в дъното на коридора, малка веранда от задната страна на къщата. Допусна, че дамите са се събрали там на сянка, дръпна муселиненото перде на задния прозорец и установи, че предимствата на лятната къща на госпожица Чансълър всъщност се намират тук. Имаше веранда и широка дървена решетка, обрасла със стара лоза, която служеше за разширение на верандата. Оттатък решетката се намираще малка и уединена градина, а след нея — огромно гористо пространство с няколко пръснати купчини стари дърва. Впоследствие научи, че те са реликва от времето на корабостроителницата, описано му от доктор Пранс. А отвъд гората отново се виждаше очарователният и подобен на езеро естуар, на който той вече се бе любувал. Не отпрати взор в далечината, погледа му привлече фигура, седнала под решетката, където върху пъстрата черга на земята измежду лозовите листа падаше шарена сянка. Подът на грубо скованата веранда беше толкова нисък, че на практика нямаше разлика в нивата. След миг Рансъм позна госпожица Бърдзай, макар че тя беше с гръб към къщата. Беше сама, седеше неподвижно (в скута ѝ имаше вестник, но позата ѝ не беше на човек, който чете) и гледаше към искрящия залив. Може би спеше, затова Рансъм овладя разкряча на дългите си крака, докато заобикаляше къщата, за да отиде при нея. Това беше единствената предпазна мярка, докато прекосяваше верандата и се приближаваше към нея, ала тя сякаш не го забеляза. Изглежда спеше, но беше нахлутила стара и избеляла сламена шапка, която криеше лицето ѝ. До нея имаше още два-три стола и една маса, върху която се виждаха пет-шест книги и списания, както и чаша с безцветна течност и лъжичка отгоре. Рансъм не искаше да нарушава покоя ѝ, затова приседна на

един от столовете и зачака тя да забележи присъствието му. Намираше задната градина на госпожица Чансълър за очарователна и зажаднелите му сетива доловиха ветреца — ленивия и блуждаещ летен бриз, — на който се поклащаха лозите над главата му. Обгърнатият в омара отсрещен бряг, чиито багри бяха далеч по-деликатни, отколкото на нийоркските улици (беше като посипан със сребро), му се струваше като мечтана страна, като картина. Базил Рансъм беше виждал съвсем малко картини — в Мисисипи почти нямаше, но си ги представяше като нещо по-красиво от действителността, и обстановката, в която се намираше сега, му доставяше наслада почти като поразително произведение на изкуството. Както отбелязах, той не можеше да види дали госпожица Бърдзай се наслаждава на гледката с отворени очи, или прибягва до въображението си (което беше много буйно), затворила изморените си и ослепяващи очи. Докато минутите се нижеха и той седеше до нея, тя му се стори самото въплъщение на човек, отдаден на заслужен отдых, на търпелив и покорен пенсионер. Сякаш в края на дългия си работен ден я бяха сложили тук да хвърли един предварителен поглед към ленивата река, към огрените от слънцето брегове и към рая, в който със сигурност щеше да влезе след своя великодушен живот и който явно не след дълго щеше да отвори врати за нея. След малко тя каза благо, без да се обръща:

— Сигурно отново е време за лекарството ми. Изглежда, тя е намерила подходящото, не мислите ли?

— Имате предвид съдържанието на тази чаша ли? С удоволствие ще ви го дам, но ми кажете по колко вземате. — Базил Рансъм се изправи и взе чашата от масата.

Когато чу гласа му, госпожица Бърдзай бутна назад сламената си шапка с привично движение, поизви увитото си в дрехи тяло (беше й студено дори през август и се налагаше да стои навън завита) и впери в него замислен и съвсем не учуден поглед.

— Една лъжичка или две? — попита Рансъм, разбърка дозата и се усмихна.

— Мисля, че този път са две.

— Няма как доктор Пранс да не намери подходящото лекарство — отбеляза Рансъм, докато й даваше лекарството, а тя по детински надигна лице към него.

Той остави чашата, а тя зае предишната си поза и явно се замисли.

— Хомеопатия — отбеляза тя след малко.

— О, изобщо не се съмнявам. Допускам, че не бихте пили нищо друго.

— Е, сега всички смятат тази система за правилната.

Рансъм се приближи към нея и застана така, че да го вижда по-добре.

— Страхотно е да следваш правилната система — приведе се дружески към нея той. — Не се съмнявам, че го правите във всяко отношение.

Не му се налагаше често да се преструва, но когато го правеше, стигаше до края.

— Е, не знам дали някой има правото да твърди подобно нещо. Помислих ви за Верена — додаде тя след малко и го измери с благия си замислен поглед.

— Чудех се дали ще ме познаете. Разбира се, вие не знаехте, че съм тук — пристигнах едва снощи.

— Ами радвам се, че този път посещавате Олив.

— Помните, че не го сторих последния път, така ли?

— Помолихте ме да не й споменавам, че сме се срещнали. Това помня в основни линии.

— А не помните ли какво ви казах, че искам да направя? Исках да отида в Кеймбридж и да се срещна с госпожица Тарант. И успех благодарение на информацията, която ми дадохте.

— Да, тя ми спомена за посещението ви мимоходом — усмихна се госпожица Бърдзай и в гърлото ѝ се надигна типично нейният гъргорещ смях, чието точно значение Рансъм така и не узна, макар че дълго помнеше с умиление поведението на старицата в онзи момент.

— Не знам колко ѝ е било приятно, но за мен беше огромно удоволствие — толкова голямо, че както виждате, отново идвам да я посетя.

— Значи, ви е разтърсила?

— До основи! — засмя се Рансъм.

— Е, ще бъдете ценно попълнение — отговори госпожица Бърдзай. — Този път идвате да посетите и госпожица Чансълър, нали?

— Зависи дали ще ме приеме.

— Е, ако разбере, че сте разтърсен до основи, вратите ще се отворят — леко замислено изтъкна госпожица Бърдзай, сякаш дори за нейния не особено забележителен ум беше ясно, че взаимоотношенията с госпожица Чансълър са капризна работа. — Но защо да не ви приеме? Тя отиде до пощата за писмата от Бостън, а те са толкова много всеки ден, че се наложи да вземе Верена със себе си да ѝ помогне да ги донесат. Една от тях поиска да остане при мен, защото доктор Пранс отиде за риба, но аз ги уверих, че предпочитам да остана сама за седем минути. Знам колко обичат да са заедно, просто не могат една без друга. Затова дойдоха тук, защото е спокойно и надали ще има някой, който да отвлича вниманието им. Жалко, че току-виж съм развалила всичко това!

— Опасявам се, че аз ще го разваля, госпожице Бърдзай.

— Е, да, един господин — промърмори старицата.

— Да, какво друго да очаква човек от един господин! Няма как да не разваля всичко.

— По-добре да бяхте отишли за риба с доктор Пранс — каза госпожица Бърдзай ведро. Явно и през ум не ѝ минаваше да обърне внимание на зловещото му предсказание.

— Изобщо няма да ви възразя. Дните сигурно са много дълги — протяжни часове. Лекарката при вас ли е отседнала? — попита Рансъм, сякаш не знаеше нищо за нея.

— Да, госпожица Чансълър ни покани и двете. Много е грижовна. Нае филантроп само на теория, обръща внимание на всяка подробност — каза госпожица Бърдзай, седнала в креслото, сякаш беше просто част от интериора. — Струва ми се, че никой нямаше нужда от нас в Бостън през август.

— А тук си седите, наслаждавате се на бриза и се любувате на гледката — отбеляза младежът и се запита кога ли ще се върнат от пощата двете пратенички, чиито седем минути вече изтичаха.

— Да, допада ми всичко на това място с дух на Стария свят. Не допусках, че ще ми е толкова приятно да бездействам. Съвсем различно е от предишното напрежение. Тук сякаш няма проблеми, сякаш няма несправедливости, а дори да има, госпожица Чансълър и госпожица Тарант ще се погрижат. Те, изглежда, смятат, че е по-добре да седя със скръстени ръце. Освен това, когато щедри умове се стичат от вашата част на страната, за да ни помогнат — продължи госпожица

Бърдзай и го изгледа изпод разкривената и изсветляла периферия на шапката си с добродушие, допълващо думите ѝ по какъвто приятен начин си избере Рансъм.

Вече чувстваше, че играе много непочтена игра, защото си беше обещал, че няма да разочарова оптимизма на старицата. През следващите дни това сигурно щеше да му струва доста преструвки, но в момента проявите на неискреност му бяха спестени вследствие на предупредителни шумове, които му напомниха да си опича ума за непосредствени цели. В коридора на къщата се чуха гласове, познати гласове, които бързо се приближаваха, и още преди той да успее да стане на крака, една от говорещите излезе навън и възкликна:

— Скъпа госпожице Бърдзай, има седем писма за вас!

Думите се посипаха по земята още преди да бъдат изговорени докрай, а когато Рансъм стана и се обърна, се озова лице в лице с Олив Чансълър, стиснала в ръка пакет от пощата. Тя се взря в него с ужасена изненада и за миг напълно изгуби самообладание. По лицето ѝ нямаше нито следа от гостоприемство, само смайване, и той разбра, че не би могъл да каже нищо, което да смекчи отвратителния факт на неговото присъствие там. Само ѝ позволи да приеме това, да проумее, че този път няма да се отърве от него. След миг, за да разведри обстановката, той протегна ръка да поеме писмата за госпожица Бърдзай и фактът, че Олив му ги подаде, показваше доколко са я напуснали силите. Базил занесе пакета на възрастната дама и в този миг на прага се появи Верена. Щом го зърна, тя пламна цялата, но и тя като Олив остана безмълвна.

— О, господин Рансъм, какво ви води насам?

В това време госпожица Бърдзай взе писмата си и с нищо не показва, че срещата между Олив и госта ѝ предизвиква някакво сътресение.

Всъщност Верена намали напрежението и от устата ѝ бързо се отрониха най-подходящите думи, все едно нямаше никаква причина да се смущава. Не беше объркана дори когато се изчерви, а бързата ѝ реакция вероятно се дължеше на навика ѝ да говори пред публика. Рансъм ѝ се усмихна, когато тя пристъпи напред, но се обърна най-напред към Олив, която вече беше отместила поглед от него и гледаше към синьото море, сякаш се питаше какво ще стане с нея най-накрая.

— Разбира се, появата ми сигурно е огромна изненада за вас, но се надявам да успея да ви убедя да не ме възприемате като натрапник. Вратата ви беше отворена, затова влязох, а госпожица Бърдзай явно смята, че може да остана. Госпожице Бърдзай, моля ви за закрила, умолявам ви — продължи младият мъж. — Вземете ме под крилото си, покрийте ме с мантията на своето човеколюбие!

Госпожица Бърдзай вдигна очи към него от писмата си, сякаш съвсем смътно беше чула молбата му. Отмести поглед от Олив към Верена и каза:

— Нали има достатъчно място за всички? Като си спомня какво видях на юг, присъствието на господин Рансъм тук ми се струва огромна победа.

Олив явно не проумяваше, затова Верена побърза да се намеси:

— Разбира се, той е научил къде сме от моето писмо. Онова, което написах точно преди да дойдем, Олив — продължи тя. — Не помниш ли, че ти го показах?

Олив се сепна от тази проява на покорство от страна на приятелката си и я стрелна със странен поглед. След това каза на Базил, че не се налага да се оправдава за появата си, всеки имал право да дойде. Мястото било очарователно и се отразявало благотворно на всички.

— Само че има един огромен недостатък за вас — три четвърти от летовниците са жени! — додаде тя.

Този опит на госпожица Чансълър да поведе вежлив разговор — толкова неочакван, толкова неуместен, изречен с побелели устни и студени очи — дотолкова изуми Рансъм със своята необичайност, че той не се сдържа и погледна недоумяващо към Верена, която, ако имаше възможност, би му обяснила явлението. Олив се овладя, напомни си, че е в безопасност, че приятелката ѝ още в Ню Йорк бе отхвърлила своя ухажор и като доказателство за самоувереността си, а и за да покаже на Верена, че сега, след всичко случило се, вече не се страхува, реши, че е уместно да прибегне до лека подигравка.

— О, госпожице Олив, не мислете, че толкова малко държа на представителките на вашия пол, след като ви е добре известно, че най-сериозното ви възражение срещу мен е, че ги обичам прекалено много! — Рансъм не се държеше нагло, не се държеше безочливо, а като наистина скромнен мъж, но прекрасно съзнаваше, че каквото и да

направи или да каже сега, то ще се възприеме като нахално, затова си каза, че ако ще го обвиняват в дързост, нека поне има основание. Честно казано, пет пари не даваше как ще го преценят или кого ще засегне. Имаше цел, която не обръщаше внимание на подобни глупости, и той бе дотолкова погълнат от нея, че черпеше твърдост, равновесие и сигурност, която човек лесно можеше да обърка с хладна незаинтересованост. — Това място ще ми се отрази добре — продължи той. — Не съм бил на почивка повече от две години и не издържах повече. Бях на края на силите си. Щях да ви пиша предварително, че пристигам, но тръгнах съвсем набързо. Хрумна ми, че точно от това имам нужда, спомних си какво ми беше написала госпожица Тарант в бележката си — че тук можеш да легнеш на земята и да носиш старите си дрехи. Обожавам да лежа на земята и всичките ми дрехи са стари. Дано да остана поне три-четири седмици.

Олив го изслуша докрай, постоя още мъничко, а после, без да продума или да го погледне, се втурна към къщата. Рансът забеляза, че госпожица Бърдзай е погълната от писмата си, затова отиде право при Верена, застана пред нея и я погледна в очите. Вече не се усмихваше, както когато разговаряше с Олив.

— Искате ли да се отделим някъде, за да поговорим на четири очи?

— Защо го направихте? Нямате право да идвате! — Верена все още изглеждаше поруменяла, но Рансът забеляза, че всъщност е леко зачервена от слънцето.

— Дойдох, защото се налага, защото имам да ви кажа нещо много важно. Много неща всъщност.

— Същите като в Ню Йорк ли? Не искам да ги чувам отново — ужасни са!

— Не, не същите, други. Елате с мен, да се махнем оттук.

— Все искате да ме водите някъде! Тук няма къде да излизаме — вече сме навън! — засмя се Верена. Помъчи се да го обезоръжи, защото усещаше, че предстои нещо.

— Елате в градината и по-нататък, до водата, за да поговорим. Затова съм дошъл, не заради онова, което казах на госпожица Олив!

Той снижи глас, като че ли госпожица Олив можеше да ги чуе, и в тона му, и бездруго тържествен, се долавяше някаква странна сериозност. Верена се озърна, полюбува се на великолепия летен ден,

на навлечената и безформена фигура на госпожица Бърдзай, която четеше, почти напълно закрила писмото с шапката си.

— Господин Рансъм! — кротичко каза тя и когато очите ѝ срещнаха неговите отново, в тях проблеснаха няколко сълзи.

— Не искам да страдате, наистина. Не искам да говоря неща, които ще ви причинят болка. Как бих могъл да ви нараня, след като изпитвам към вас такива чувства? — продължи той приглушено.

Тя не каза нищо повече, но изражението ѝ го умоляваше да я остави на мира, да я пощади, и когато това изражение стана още по-изразително, сърцето му в миг заликува, предвкусило успеха, защото прочете онова, което искаше да знае. Изражението ѝ му показва, че тя се страхува от него, че вече не си вярва, че съвсем правилно е разтълкувал характера ѝ (тя беше открита за нападение, беше създадена за любов, беше създадена за него) и че е само въпрос на време той да се добере до желаното. Това щастливо просветление го изпълни с нежност към нея и Рансъм не успя да вложи достатъчно убедителност в усмивката и в тихия си шепот, когато ѝ каза:

— Дайте ми само десет минути, не ме прогонвайте още първия миг. Във ваканция съм кратка, жалка ваканция. Не я проваляйте.

Десет минути по-късно госпожица Бърдзай вдигна очи от писмото си и ги видя да се разхождат заедно в разцъфналата градина и да минават през отвор в старата ограда в далечния край на двора. Отидоха в старата корабостроителница от другата страна, която вече се беше превърнала в поляна чак до морето, осеяна с парчета ненужна дървесина. Видя ги да поемат към залива и да спират на брега, за да усетят прохладния бриз по лицето си. Наблюдава ги известно време и сърцето ѝ се сгръ, докато гледаше как упоритият южняк следва като пленник дъщерята на Нова Англия, възпитана в правилните идеали и готова да следва последователно възгледите си. Предвид предразсъдъците му, той несъмнено се държеше прекрасно. Дори отдалеч госпожица Бърдзай смътно забеляза смирението, с което той покани Верена Тарант да седне на ниската купчина почернели от времето дъски — основната мебелировка на онова място. Забеляза и може би прекалено победоносното изражение, с което момичето отклони предложението и застана където искаше — гордо и извърната встрани от него. Госпожица Бърдзай виждаше всичко това, но не чуваше нищо, затова не разбра кои негови думи накараха Верена

внезапно да се обърне към него. Ако знаеше, може би наблюдението нямаше да ѝ се стори толкова странно — при обстоятелствата, при които се срещаха тези двама млади хора, — колкото изглежда на читателя.

— Приеха едната ми статия, най-добрата, струва ми се. — Това бяха първите думи, отронили се от устата на Базил Рансъм, след като двамата се отдалечиха от къщата.

— Отпечатана ли е? Кога ще излезе? — попита Верена тутакси. Въпросът излетя от устните ѝ тъй светкавично, че напълно обезсмисли намерението ѝ отпреди миг да стои далеч от него.

Той не повтори онова, което ѝ беше казал по време на разходката им в Ню Йорк, когато тя изрази неоснователна надежда, че съдбата му на отхвърлен автор ще претърпи обрат — не ѝ каза отново, че е прелестно същество. Само продължи да обяснява всичко, което бе в състояние да обясни, за да го опознае тя по-добре и да се увери, че може изцяло да му има доверие.

— В основни линии идвам поради тази причина. Въпросната статия е най-важният ми литературен опит и аз съм твърдо решен да се откажа или да упорствам до края в зависимост от това ще види ли рожбата ми бял свят. Онзи ден получих писмо от редактора на „Рашънъл Ривю“, в което той ме уверява, че ще се радва да я отпечата, че я намира за забележителна и че с радост ще прочете друг мой материал. Статията съдържа повечето от възгледите, които споделих с вас, както и много други. Наистина вярвам, че ще привлече внимание. Така или иначе, дори простичкият факт, че ще бъде публикувана, е епохален за моя живот. На вас със сигурност ви се струва жалко, защото вие публикувате, вие сте в центъра на вниманието вече няколко години, радвате се на всякакви победи, но за мен това е от огромно значение. Вдъхва ми вяра, че съм способен на нещо. Промени начина, по който гледам на бъдещето. Строях въздушни кули и поставях вас в най-високата и най-красивата. Но настъпи огромна промяна и както ви казах, точно заради нея дойдох.

Верена попиваше всяка дума от това вежливо, помирително и изразително изявление, то беше пълно с изненади за нея и щом Рансъм млъкна, тя попита:

— Защо, преди не бяхте ли доволен от бъдещето си?

Тонът ѝ му подсказа, че не е подозирала у него слабостта на разочарованието, че почти не се е съмнявала, че някой ден той ще постигне победа над изменчивата си съдба. Това бе най-сладостното признание, което бе получавал досега, че може би наистина притежава способности — писмото от редактора на „Рашънъл Ривю“ не беше нищо в сравнение с това.

— Не, бях много тъжен. Не знаех дали изобщо има за мен място на света.

— Мили боже! — възкликна Верена Тарант.

Четвърт час по-късно госпожица Бърдзай, която отново насочи вниманието си към своите писма (пишеше си с човек от Фрамингам, който изписваше по петнайсет страници), усети, че Верена, вече сама, влиза в къщата. Спря я и изрази надежда, че не е изхвърлила господин Рансъм зад борда.

— О, не, той си тръгна. Мина по другия път.

— Дано скоро пак да поговорим с него.

Верена се поколеба.

— Той говори с писалката си. Написал е много хубава статия за „Рашънъл Ривю“.

Госпожица Бърдзай доволно погледна младата си приятелка, а листовете на безкрайното писмо прошумолиха на вятъра.

— Възхитително е как се развиват нещата, нали?

Верена просто не знаеше какво да каже. После си спомни предупреждението на доктор Пранс, че всеки момент може да изгубят скъпата си стара съратница, и го съпостави с казаното от Базил Рансъм — че „Рашънъл Ривю“ излиза четири пъти годишно и редакторът го е осведомил, че статията му ще излезе в по-следващия брой. Помисли си, че може би госпожица Бърдзай няма да го дочака след толкова много месеци и няма да прочете какво е написал нейният кандидат за съпруг. Ето защо нямаше смисъл Верена да разколебава вярата ѝ, нямаше смисъл да се бои от деня на разплата. Позволи си само да целуне старицата по челото, защото шапката ѝ се беше смъкнала, при което госпожица Бърдзай възкликна:

— Верена, устните ти са толкова студени!

Верена не се учуди, че устните ѝ са студени — усещаше как по тялото ѝ пълзи мъртвешки хлад, защото този път Олив щеше да ѝ направи ужасна сцена.

Завари я в стаята ѝ, където беше избягала от господин Рансъм. Седеше до прозореца, явно се беше отпуснала на стола още щом беше влязла и оттам беше наблюдавала разходката на Верена и на натрапника в градината и после надолу към водата. Остана да седи отпусната, почти просната, в същата поза, в която чакаше Верена тогава в Ню Йорк. Момичето нямаше представа какво се кани да му каже Олив, защото възнамеряваше сама да подхване разговора. Запъти се право към нея, падна на колене и хвана ръцете ѝ, сплетени напрегнато в скута на госпожица Чансълър. Верена поизчака, после вдигна очи към нея и каза:

— Искам да ти кажа нещо веднага, без да отлагам повече. Нещо, което не ти казах нито когато се случи, нито след това. Господин Рансъм дойде да ме посети веднъж в Кеймбридж, малко преди да заминем за Ню Йорк. Прекара с мен няколко часа, разходихме се и разгледахме колежа. Писа ми след това, когато отговорих на писмото му, както ти казах в Ню Йорк. Тогава не ти разказах за посещението му. Говорихме дълго за него, а аз премълчах. Направих го съзнателно, не мога да обясня защо, знам само, че не исках да ти казвам — според мен така беше по-добре. Сега обаче искам да ти разкажа всичко — чуеш ли го, ще знаеш всичко. Беше само едно посещение — около два часа. Беше ми много приятно и на него му беше толкова интересно. Една от причините да не ти казвам беше, че не исках да разбираш как е дошъл в Бостън и после в Кеймбридж при мен, без да се отбие при теб. Мислех, че ще го приемеш зле. Сигурно смяташ, че съм те предала. Несъмнено създадох у теб погрешно впечатление, но сега искам да узнаеш всичко — всичко!

Верена изрече всичко това на един дъх и много сериозно, сякаш страстно се опитваше да изкупи предишната си липса на откровеност. Олив я слушаше с втренчен поглед. Отначало не разбираше, но явно беше схванала достатъчно, защото избухна:

— Ти ме предаде, предаде ме! Но предателството ти е за предпочитане пред отвратителните ти откровения! Какво значение има всичко, след като той е пристигнал заради теб? Защо е дошъл? Какво иска?

— Дошъл е да ме помоли да му стана съпруга.

Верена изрече думите със същата сериозност, със същата решимост този път да не допусне никакви упреци. Ала веднага след

това зарови глава в скута на Олив.

Олив не понечи отново да се изправи, не стисна ръцете на Верена в отговор. Просто поседя мълчаливо, докато Верена се питаше дали случилото се в Кеймбридж, излязло на бял свят след толкова много месеци, не я е засегнало твърде дълбоко. Впоследствие обаче осъзна, че се дължи на ужаса от случилото се току-що. Най-сетне Олив попита:

— Това ли ти каза там, до водата?

— Да — вдиша очи Верена, — веднага ми го каза. Твърди, че е справедливо към теб да предизвести намеренията си. Иска да се опита да ме накара да го харесам — така твърди. Искал да ме вижда по-често и да ме опознае по-добре.

Олив се отпусна в креслото с ококорени очи и зяпнала уста.

— Верена Тарант, какво има помежду ви? За какво да се хвана, на какво да повярвам? Два часа в Кеймбридж, преди да заминем за Ню Йорк? — Започна да осъзнава предателството на Верена — предателство, изразяващо се в мълчание. — Боже милостиви, каква ужасна постъпка!

— Олив, исках да те пощадя.

— Да ме пощадя ли? Ако наистина си искала да ме пощадяш, сега той нямаше да бъде тук!

Госпожица Чансълър изстреля думите с неочаквано ожесточение, а избликът ѝ отблъсна Верена и я накара да се изправи. За миг двете млади жени стояха една срещу друга като врагове. Само че това продължи броени секунди. Верена отговори с разтреперан глас, но не от страст, а като зов за милост:

— Да не искаш да кажеш, че съм го очаквала, че съм го повикала? Изумих се, когато го видях тук.

— Деликатността му е колкото на надзирател в някоя от плантациите му! Не знае ли, че го ненавиждаш?

Верена изгледа приятелката си отвисоко — неприсъщо за нея изражение.

— Не го ненавиждам, просто не съм съгласна с възгледите му.

— Не била съгласна! О, небеса! — Олив се извърна към отворения прозорец и облегна чело на вдигнатата рамка.

Верена се поколеба, после я обгърна с ръка.

— Не ми се сърди! Помогни ми, помогни ми! — промърмори тя.

Олив я стрелна с кос поглед, после се извърна към нея:

— Искаш ли да заминем със следващия влак?

— Да избягам от него отново, както сторих Ню Йорк? Не, не, Олив Чансълър, не така — продължи Верена разумно, сякаш цялата мъдрост на вековете се лееше от устните ѝ. — Как да оставим госпожица Бърдзай в това състояние! Трябва да останем, трябва да се преборим с това тук.

— Защо не подходиш честно, но напълно, не половинчато. Защо не му кажеш, че го обичаш?

— Да го обичам? Олив, аз почти не го познавам.

— Ще имаш възможност да го опознаеш, ако остане за цял месец.

— Не ми е неприятен като на теб. Но как да го обичам, след като ми заявява, че иска да се откаже от всичко, от цялата ни работа, от онова, в което вярваме, че не бива да изнасям повече речи, да говоря пред публика? Как да се съглася с това? — продължи Верена със странна усмивка.

— Това ли иска от теб? Просто така?

— Не, не така. Направи го много мило.

— Мило? Бог да ти е на помощ, не се унижавай! Не знае ли, че това е моят дом? — додаде Олив след малко.

— Разбира се. Няма да дойде, ако ти му забраниш.

— Значи, ще се срещате другаде — на брега, в селото?

— Със сигурност няма да го избягвам, няма да се крия — гордо отговори Верена. — Мисля, че в Ню Йорк успях да те убедя колко много държа на нашите цели. Следователно трябва да се срещам с него, съзнавайки силата си. Какво, ако го харесам? Какво значение има? Харесвам работата си повече, харесвам всичко останало на света повече!

Олив я слушаше и споменът как в къщата на Десета улица Верена я упрекна за съмненията ѝ, как отново я увери в предаността си към каузата, се върнаха в съзнанието ѝ със сила, която направи сегашното положение съвсем не толкова ужасно. Въпреки това не приемаше логиката на момичето и отговори:

— Но ти не се срещна с него там, а побърза да избягаш от Ню Йорк, макар да те молех да останеш. Той ти въздейства много силно там, не беше толкова спокойна, когато се върна от разходката си в

парка, колкото се преструваш сега. Отказа се от всичко друго, за да избягаш от него.

— Знам, че не бях толкова спокойна, но вече имах три месеца да размишлявам за начина, по който той ми въздейства там. Приемам всичко много спокойно.

— Не, не е вярно. Изобщо не си спокойна сега!

Верена се умълча, а Олив продължи да я наблюдава изпитателно, да я обвинява, да я осъжда.

— Тогава не ми нанасяй удар след удар! — отговори тя с покъртителна нежност.

Думите ѝ оказаха мигновено въздействие на Олив, тя избухна в сълзи и притегли приятелката си към гърдите си.

— О, не ме изоставяй, не ме изоставяй, иначе ще умра от мъка! — простена тя разтреперана.

— Трябва да ми помогнеш, трябва да ми помогнеш! — проплака умолително и Верена.

XXXVII

Базил Рансъм прекара почти месец в Мармиън. Казвам това с ясното съзнание колко е невероятно. Бедната Олив беше крайно разтревожена от присъствието му, защото след завръщането си в Ню Йорк тя си обеща, че е приключила с него веднъж завинаги. Не само импулсивното отвращение, с което Верена настоя да се махнат от Десета улица, ѝ послужи като доказателство, че за младата ѝ приятелка е било предостатъчно да докосне с пръсти моралната тъкан на господин Рансъм, за да се отдръпне завинаги. Усещането ѝ за безопасност се подхранваше и от собственото му поведение, от явната му нагласа да се откаже от играта. Беше казал на Верена, че малката им разходка е последната възможност, беше ѝ дал да разбере, че гледа на нея не като на начало на по-близки отношения, а като край на отношенията, които е имало помежду им досега. Отказа се от нея по причини, известни само на самия него. Ако желанието му беше да уплаши Олив, явно бе решил, че я е уплашил достатъчно: вероятно южняшката галантност му беше подсказала, че трябва да я остави на мира, преди да я уплаши до смърт. Несъмнено беше решил, че е суетно да се надява Верена да се откаже от стабилните си убеждения, и макар да ѝ се възхищаваше и да желаше да я притежава според собствените си условия, той се примири с изгледите за бъдещето — след шестмесечно ухажване и въпреки цялата ѝ симпатия към него и желанието ѝ да постъпва според очакванията на хората, тя презираше възгледите му точно толкова, колкото и в началото. Олив Чансълър вярваше само в онова, в което искаше да повярва, затова позволи на Верена да избяга от Ню Йорк веднага след като показа на приятелката си какво би било да изпие чашата до дъно и колко скъпо може да ѝ струва животът в света на илюзиите. Ако не се страхуваше толкова, щеше да прозре нещата по-ясно, щеше да разбере, че не бягаме от хората, освен ако не се страхуваме от тях, и не се страхуваме от тях, освен ако не съзнаваме безпомощността си. Верена вече се боеше от Базил Рансъм (макар че този път отказа да избяга), но вече бе въоръжена: призна беззащитността си пред Олив и я помоли за

закрила. Клетата Олив беше поразена като никога, но надвисналата опасност и вля отчаяна енергия. Единствената ѝ утеха беше, че Верена бе признала опасността и се беше оставила в ръцете на приятелката си.

— Харесвам го, нищо не мога да направя, харесвам го. Не искам да се омъжа за него, не искам да възприема идеите му, които са неописуемо неправилни и отблъскващи, но го харесвам повече от всеки друг господин, когото познавам.

Момичето призна това пред приятелката си веднага след като продължиха разговора, за който ви разказах преди малко, и още няколко пъти през следващите няколко дни. Призна сериозната криза, настъпила в живота ѝ, и нямаше нужда да подсилва повече твърдението си, за да стане ясно, че и тя се е поддала на всеобщата страст. Олив и преди бе имала подозрения и страхове, но вече съзнаваше колко неоснователни и глупави са били, защото сега положението беше различно от „фазите“, които тревожно бе наблюдавала по-рано. Радваше я искреността на Верена, осигуряваше ѝ опора. Момичето този път не увърташе с твърдението, че приема красиви и безскрупулни млади мъже заради шанса да ги спечели за каузата. Държеше се твърдо, категорично, настървено. След като премина изненадата от пристигането на Рансъм, Олив реши, че няма да застине в безсловесно покорство пред него. Верена я беше помолила да ѝ помогне, да я спаси. Искаше да го намрази...

— Искаш да го намразиш! — прекъсна я Олив.

— Не, искам да намразя факта, че го харесвам. Искам да ми разкриеш всички причини, поради които трябва да го мразя — повечето са адски важни. Не ми позволявай да пропусна нищо! Не се страхувай, че няма да ти бъда признателна, когато ми ги напомниш!

Това беше една от речите на Верена, докато не спираха да обсъждат ужасния проблем, а трябва да признаем, че тя произнесе много такива речи. Най-странно от всичко беше, че тя отново и отново протестираше пред Олив, че не бива се спасяват с бягство. Не било достойно, срамувала се след бягството от Ню Йорк. Тази тревога за моралния ѝ облик беше нова за Верена, тъй като, макар да беше засягала този въпрос и преди — настояваше, че е неин дълг да се справя с тревогите и притесненията в живота си, — никога не беше заемала подобна позиция толкова категорично пред лицето на някоя опасност. Нямаше навик и да говори или да разсъждава какво е

достойно и какво — не. Ето защо, когато я чу да говори за това, Олив разбра, че ужасната, зловеща и фатална страна на създалото се положение е, че за пръв път в историята на святата им дружба Верена не е искрена. Не беше искрена, когато ѝ каза, че се нуждае от помощта ѝ във връзка с господин Рансъм, за да запази силата и опората си. Олив не си позволи да допусне, че Верена се преструва и просто приспива вниманието ѝ с такива приказки, които само биха маскирали предателството ѝ, биха го направили още по-жестоко. Склонна беше да смята, че предателството ѝ все още е неволно, че Верена заблуждава най-вече самата себе си със своето желание да бъде спасена. Приказките ѝ за достойнство не бяха искрени, не беше искрено и настояването ѝ да останат, за да се грижат за госпожица Бърдзай — като че ли доктор Пранс не беше напълно способна да изпълнява тази функция и нямаше да посрещне с радост тяхното заминаване от къщата! Олив отдавна беше наясно, че доктор Пранс ни най-малко не симпатизира на движението им, нито на идеите им, че вниманието ѝ се свежда само до дребните проблеми на физиологията и на собствената ѝ професия. Никога не би я поканила, преди да прозре този факт, както я убеди впоследствие хладното равнодушие на лекарката по отношение на разговорите им, четенето и репетициите, постоянните ѝ излети за риба и за ботанически занимания. Беше твърде тесногръда, но явно беше по-наясно от всеки друг с физическото състояние на госпожица Бърдзай, а това бе успокоително в този момент, когато тази възхитителна старица видимо отпаднаше.

— Работата е там, че това рано или късно трябва да се случи, така че ще бъде огромно облекчение да приключим. Решението му е твърдо и ако битката не се разрази днес, ще се разрази утре. Според мен моментът е подходящ. Лекцията ми за Мюзик Хол е готова и нямам с какво друго да се занимавам, затова мога да отделя внимание на личната ни борба. А тя изисква много сили, защото той е страшно красноречив. Ако утре си заминем оттук, той ще ни намери на новото място. Ще ни последва навсякъде. Преди време можехме да му избягаме, защото според собственото му признание тогава не е имал пари. И сега нямам много, но достатъчно, за да пътува. Много е обнадежден от факта, че редакторът на „Рашънъл Ривю“ е приел статията му, и е сигурен, че в бъдеще ще се прехранва с писане.

Верена изтъкна всичко това три дни от началото на пребиваването на Базил Рансъм в Мармиън, а приятелката ѝ я прекъсна с въпроса:

— Така ли предлага да те издържа — като пише?

— О, да. Разбира се, не отрича, че ще бъдем ужасно бедни.

— И представата му за литературна кариера се гради на тази единствена статия, която още не е видяла бял свят? Не проумявам как един изискан мъж ще се опитва да спечели жена, след като положението му е толкова жалко.

— Уверява ме, че не би го направил преди три месеца — щял да се срамува, затова по време на посещението ни в Ню Йорк, макар да изпитвал същите чувства като сега, решил да не настоява, да ме пусне да си замина. Едва неотдавна му провървяло, нагласата му се променила само за седмица след писмото на редактора относно статията му, за която незабавно получил заплащане. Писмото било изключително ласкателно. Убеден е в бъдещето си, представя си, че го очаква известност, влияние и богатство — може би неголямо, но достатъчно. Не намира живота за приятен, така вижда нещата, но смята, че едно от най-хубавите неща, които може да стори един мъж, е да се погрижи за жена, която много му харесва и която иска да има до себе си.

— А не можа ли да избере някоя друга от милионите представителки на женския пол? — простена клетата Олив. — Защо се е спрял на теб, след като знае, че ти си неговата противоположност?

— И аз точно това го попитах, а той отговори само, че тези неща нямат разумно обяснение. Влюбил се в мен още първата вечер, у госпожица Бърдзай. Както виждаш, твоето тайнствено предчувствие ще се окаже основателно. Оказва се, че съм му харесала повече, отколкото на другите.

Олив се просна на дивана, зарови лице във възглавниците, които събори в отчаянието си, и простена, че Рансъм не обича Верена, че никога не я е обичал, а само се преструва, тласкан от омразата си към тяхната кауза. Искал да им навреди, да стори най-голямата злина, която му хрумва. Не я обичал, мразел я, искал само да я заглуши, да я смаже, да я унищожи, както Верена несъмнено щяла да се убеди, ако го слуша. Той съзнавал, че гласът ѝ е вълшебен, и още от първия миг, в който чул мелодията му, бил твърдо решен да го съсипе. Не го движела

нежност, а дяволска злоба, защото от нежност никой не иска ужасната жертва, която той не се посвенил да поиска от нея — да извърши богохулство, предателство, да се откаже от работата си и от интересите си, с които била сърдечно свързана, да измами младежките си години, най-чистите си и най-благородни амбиции. Олив изобщо не говореше за себе си, не изрече — поне отначало — нито едно възражение заради своята лична загуба, заради помраченото им от спорове приятелство. Тя говореше само за неописуемата трагедия на отказа от техните идеали, за провала на Верена да осъществи начинанието, с което се е нагърбила, за ужаса да погребее кариерата си под мрак и сълзи, за радостта и въодушевлението, които ще изпълнят сърцата на техните противници, от това блестящо потвърждение за непостоянството, безполезността и предопределеното раболепие на жените. Този мъж само ѝ беше свирнал и тя с радост беше паднала на колене пред него. Най-разпалените протести на Олив можеха да се обобщят в твърдението, че ако Верена ги изостави, борбата за еманципацията на жените ще се върне сто години назад. През онези мъчителни дни тя не говореше непрекъснато, понякога мълчеше, пребледняла и обзета от дълбока тревога, после подемаше разпалени спорове, започваше да умолява, да увещава. Всъщност Верена беше тази, която говореше неспирно — намираше се в непознато състояние и както беше ясно за всички, поведението ѝ беше неестествено и пресилено. Ако се самозаблуждаваше, както твърдеше Олив, в усилието ѝ, в находчивостта ѝ имаше нещо трогателно. Ако се опитваше да изглежда в очите на Олив безпристрастна и здравомислеща по отношение на Базил Рансъм и в плен само на желанието да провери, като морално изпитание, колко дълбоко може да ѝ повлияе той като влюбен мъж, Верена се стараше още повече да пробута тази лъжа на собственото си въображение. Не спираше да твърди, че ще изпадне в отчаяние, ако претърпи поражение, измисляше аргументи, още по-убедителни от тези на Олив — ако това изобщо бе възможно — защо трябва да се придържа към собствената си съдба, защо трябва да се противопостави дори ако сега се измъчва. Беше словоохотлива, красноречива, разпалена. Постоянно повдигаше темата, сякаш за да вдъхне увереност на приятелката си, да ѝ покаже, че владее ума си, че е съхранила независимостта си.

Трудно можем да си представим по-странно положение от онова, в което се намираха двете жени тогава. Особено Верена — не съм способен да пресъздам действителното ѝ състояние. За да я разбере, човек трябва да познава нейната особена, вродена честност, навика ѝ да обсъжда различни въпроси, чувства и морал, нейното образование, атмосферата от лекционните зали, от сеансите, познанията ѝ относно речника на емоциите и тайните на „духовния живот“. Тя се бе научила да диша и да се движи в рядък въздух, както би се научила и да говори китайски, ако успехът ѝ в живота зависеше от това. Но нито ослепителните номера, нито нейните неподправени превъзходни умения не бяха станали част от нейната същност, израз на най-съкровените ѝ предпочитания. Част от нейната природа беше невероятната ѝ щедрост, благодарение на която можеше да се разголи, да се отдаде, да се разкрие напълно пред човека, който го поиска от нея. Както вече отбелязахме, Олив смяташе, че никой не обръща толкова малко внимание на съхранението на личното си достойнство, и макар Верена да го изтъкваше като основание за оставането им в града, трябва да признаем, че в действителност тя беше крайно непоследователна. Олив бе вложила много от себе си в развитието на дарбата на Верена, но не се осмелявам да предположа до какви изводи бе стигнала след дълбок размисъл относно последиците от усъвършенстваното красноречие на момичето. Дали си бе казала, че сега Верена се опитва да я удави в собствените ѝ фрази? Дали не наблюдаваше смаяна фаталния резултат от старанието си да намира отговор за всичко? Тактичността, деликатността, предизвикана от уважение към нещастieto, изисква да извърнем глава от състоянието на Олив по време на тези скръбни седмици. Тя не се хранеше и не спеше, едва заговорила, избухваше в сълзи, чувстваше, че е претърпяла неумолимо и коварно поражение. Помнеше великодушието, с което беше отказала (по-предната зима) да получи от Верена клетва, че ще остане неомъжена, която първоначално бе поискала от нея, но после се бе отказала, защото изпитанието ѝ се стори твърде жестоко. Тогава обаче момичето за един скъпоценен час, безвъзвратно отлетял, беше склонно да ѝ даде това обещание. Олив се разкайваше за това горчиво и гневно, а после се запита още по-отчаяно дали дори ако беше получила това обещание, щеше да има смелостта да изиска изпълнението му с оглед на реалните усложнения. Убедена бе, че ако е

по силите ѝ да каже: „Не, няма да позволя да се отметнеш. Ти ми даде дума и аз няма да отстъпя!“, Верена би изпълнила нареждането ѝ и би останала с нея, ала магията щеше завинаги да напусне духа ѝ, завинаги щеше да изчезне сладостта на приятелството им, ползата от работата им. Не спираше да ѝ повтаря, че се е променила изцяло от онзи миг, когато беше дошла при нея в Ню Йорк след сутринта, която беше прекарала с господин Рансъм, и разридана я беше помолила незабавно да отпътуват. След това беше наранена, вбесена и отвратена, но междувременно не се случи нищо — само еднократна размяна на писма, за която Олив знаеше, — което да породи у нея безсрамна толерантност. Верена признаваше, че е безсрамна, и винаги обясняваше като за пръв път какво се е случило и какво я е разубедило. Просто беше сигурна, че го харесва и че това е правилната гледна точка, единствената, от която би могла да анализира положението и да стигне до така нареченото от нея действително решение — трайно спокойствие. Когато Верена отговаряше на това с красноречието, за което споменах, не пропускаше да напомни, че най-силното ѝ желание на света е да докаже (картина, която Олив ѝ беше нарисувала още първия път), че една жена може да живее, следвайки велика, жива и спасителна идея, и без подкрепата на мъж. Да докаже правотата си в противовес на закостенелите суеверия — извор на всяко нещастие и по-конкретно на самопровъзгласяването на върховенството на мъжете — ето това, твърдеше разпалено тя, я вдъхновяваше в сегашната сериозна криза.

Единственото зрънце утеха на Олив в този нещастен период беше, че вече знае най-лошото. След дълго и злокобно мълчание Верена ѝ беше признала за отвратителната случка в Кеймбридж. Това ѝ се струваше най-лошо, защото беше като гръм от ясно небе, идваше от посока, където всички опасни симптоми бяха изчезнали още преди месеци. Макар Верена да беше направила всичко по силите си, за да компенсира вероломното си мълчание, като разказа случилото се между нея и господин Рансъм в Монаднок Плейс или по време на разходката им в коледжките, Олив смяташе този случай за ключ към всичко, случило се впоследствие, защото тогава Рансъм беше получил неотвратима власт над нея. Ако Верена беше признала навреме, Олив никога не би ѝ позволила да замине за Ню Йорк. Единствената компенсация за тази отвратителна грешка беше, че момичето я

признава и явно вече е на мнение, че е проявило твърде голяма сговорчивост. В някои августовски следобеди — дълги, прелестни и ужасни, на човек му се струваше, че лятото превалия, а шумоленето на раззеленените дървета на полегатите слънчеви лъчи под порива на сладостния ветрец звучеше като гласа на приближаващата есен, като предупреждение за житейските опасности — знаменателни и нетърпими часове, през които, докато седеше под полюшващата се от решетката лоза заедно с госпожица Бърдзай и се опитваше да прочете нещо на глас на своята гостенка, за да успокои нервите си, по-скоро собственият ѝ треперещ глас отново ѝ навяваше мисли за онзи гибелен ден в Кеймбридж, отколкото фактът, че в същия момент Верена е излязла с господин Рансъм на обичайната си кратка всекидневна разходка, до която беше решено да свежда общуването им. Казвам „решено“, но това не е точната дума за компромиса, до който стигнаха, след молби през сълзи и крепки прегръдки, когато Рансъм увери Верена, че наистина ще остане един месец, а тя обеща да не увърта и да не бяга (с което нищо нямаше да постигне, увери я той), а да му даде шанс и да го изслушва по няколко минути всеки ден. Той настоя въпросните няколко минути да бъдат един час, а начинът, по който щяха да го прекарват, беше съвсем очевиден. Разхождаха се по брега до едно каменисто и обрасло с храсталаци място, докдето стигаха точно за уговореното време. Навсякъде по тези места се долавяше меката, нежна и уханна сънливост на местността. Сладостта на белите пясъци, тихата вода, ниските носове, където сред барбариса и езерцата от приливна вода, искрящи на залеза, се виждаха пътеки — навсякъде властваше духът на късното лято. Разхождаха се и в гората, понякога по залесени възвишения, където каприз на природата беше групирал интересно дърветата и където наред моравите или в благоуханните кътчета за отдих и двамата се чувстваха като в приказка. На такива места Верена слушаше спътника си, държейки часовника си в ръка, и искрено се чудеше как е възможно той да обича момиче, поставило толкова отблъскващи условия пред желанието му да я ухажва. Разбира се, той още от самото начало беше приел, че няма да се натрапва отново на госпожица Чансълър и че след онова неловко сутрешно посещение, което описах, през първите три седмици от престоя си в Мармиън няма да влиза в къщата, чиито задни прозорци гледаха към изоставената корабостроителница. Както може да се допусне, Олив не

възрази, а се държа като истинска дама, за да не му дава основания за обвинения. Отношенията между двамата бяха крайно обтегнати, водеха война на живот и смърт. И така, Верена се срещаше с младия мъж, както момиче се среща с ухажор. Виждаха се извън къщата, недалеч от селото.

XXXVIII

Както вече видяхме, Олив мислеше, че знае най-лошото, ала никой не може да знае кое е най-лошото — този път Верена реши да не ѝ се доверява по този въпрос, за разлика от обстойните разговори, които водеше с нея по всички останали. Промяната у обекта на неотклонното обожание на Базил Рансъм беше настъпила след случилото се в Ню Йорк и се изразяваше точно в това — казаните от него думи там, че истинското ѝ призвание е съвсем различно от кухня и фалшив идеал, с който са я обременили близките ѝ и връзката ѝ с Олив Чансълър — тези думи, най-въздействащите и проникновените, които беше изричал, бяха попаднали право в душата ѝ и бяха пуснали корен. Най-сетне им беше повярвала и тогава настъпи промяната, преобразяването. Бяха запалили светлина, в която тя се видя с нови очи, и колкото и да е странно, се хареса повече, отколкото преди това на изкуствената светлина на лампите в аудиториите. Още не можеше да го признае пред Олив, защото то засягаше всичко до корен, но я изпълваше страшно и приятно усещане и Верена благоговееше пред всичко, което предвещаваше то. Тя трябваше да изгори всичко, което обожаваше, и трябваше да обожаваше всичко, което беше изгорил. Най-невероятно беше, че макар да намираще положението за изключително сериозно, не се страхуваше от предателството, което обмисляше — да, определено, вече трябваше да си го признае. Просто истината беше преминала на другата страна и сияйното ѝ лице бе започнало да я гледа от изразителните очи на Базил Рансъм. Тя обичаше, беше влюбена — чувстваше го с всяка фибра на своето същество. Явно по природа не беше устроена да изпитва това чувство в нищожна степен (както изискваше кръстоносният поход, на който беше поела, а също и обетът за отречение, който беше дала на Олив), а го оставяше да бушува, да се насища максимално. Всъщност винаги я беше движила страстта, само че сега обектът ѝ беше друг. Преди беше убедена, че духът ѝ гори с двоен пламък: едната половина беше отдадена на приятелството ѝ с най-невероятния човек на света, а другата преживяваше страданията на всички жени. Верена се вираше ужасено в безцветния прах, в който

само за три месеца след Ню Йорк се бе срутило това убеждение, и смяташе, че само магия може да предизвика подобен катаклизъм. Нямаше представа защо съдбата беше определила Базил Рансъм да направи тази магия. Клетата Верена, която до съвсем скоро се ласкаеше от мисълта, че има вълшебна пръчица в джоба!

Когато вечер към пет часа — когато обикновено отиваше на среща с него — го видеше да я чака недалеч, на завоя на пътя, който след като лъкатушеше около километър-два, се губеше в онова изолирано и врязано място, където в горещите часове жужаха пчели и прелитаха унесено й объркано, тя усещаше, че високата му бдителна фигура пред ниския хоризонт отзад е символ на важността, на огромното значение, което той имаше за нея — на факта, че сега в нейните очи той е най-непоклатимото, категорично и несравнимо нещо на света. Ако той не беше там, където го очакваше тя, щеше да се наложи Верена да поспре и от слабост да се облекне на нещо, защото цялото й съществуване щеше да запулсира по-болезнено, отколкото пулсираше сега, макар че и когато го завареше там, пак я обземаше безпокойство. Кой е той, какъв е, питаше се тя. Какво й предлагаше освен възможност (и то без компенсация чрез слава и богатство) за крещяща измяна на всяка надежда, която е вдъхнала, всяко обещание, което е дала? Рансъм не оставяше място за никакви илюзии относно позицията й като негова съпруга, не я зальгваше с розови обещания за лесен живот, а й даде ясно да разбере, че ще бъде бедна и откъсната от обществото, партньорка в неговата борба, в неговия суров и упорит стоицизъм. Когато говореше за тези неща и свеждаше поглед към нея, тя не сдържаше сълзите си. Усещаше, че за да бъде щастлива, трябва да се хвърли в живота му (колкото и пуст и неплоден да беше сега), но също така намираще тези пречки за ужасни, за жестоки. Не биваше да се смята, че революционната промяна, която се случваше в нея, не бе съпроводена със страдание. Тя страдеше по-малко от Олив, защото беше различна от приятелката си, но докато колелото на опита се въртеше, то сякаш я мелеше на съвсем малки частици. Със своя почтен и ведър нрав, с почтителната си отзивчивост, с изисканата си сърдечност, с желанието винаги да радва другите дори когато доскоро непозната за нея сила я тласка да зарадва себе си, клетата Верена прекарваше онези дни в огромно морално напрежение, което не афишираше само защото нямаше никакво право да изглежда отчаяна.

Дълбоко в себе си таеше огромна жал към Олив и се питаше колко далеч трябва да стигне по пътя на саможертвата. Не можеше да ѝ причини по-голяма злина, беше я измамила във всичко. Само три месеца по-рано беше положила клетва, беше дала дума, наглед предано и въодушевено. Понякога на Верена ѝ се струваше, че не бива да продължава всичко това, а да се задоволи с извода, че обича толкова силно, колкото е способна да обича една жена, и че това няма да се промени. Усещаше хватката на Олив твърде стегната, твърде ужасна. Казваше си, че никога няма да посмее, че е по-добре да се откаже по-рано, отколкото по-късно, че сцената накрая ще бъде нещо, с което няма да може да се справи, че няма право да разрушава цялото бъдеще на това клето същество. Представяше си онези нещастни години, знаеше, че Олив никога няма да преодолее разочарованието. То щеше да я засегне на най-болното място и тя щеше да бъде неизлечимо самотна и завинаги унижена. Странно беше това тяхно приятелство — нещо в него го правеше може би най-съвършеното приятелство между две жени. Разбира се, беше по-скоро от страна на Олив, отколкото от нейна, Верена го знаеше открай време, но и това нямаше значение. Каква полза да си казва, че Олив е започнала всичко и че отначало тя е откликнала просто от учтивост, от силна симпатия. Беше се отдала напълно и трябваше да бъде по-разумна, ако не възнамеряваше да продължава така. В края на трите седмици тя реши да сложи край на проучването си, но единственият резултат беше огромният ѝ интерес към възгледите на Базил Рансъм и изгледите за несекващи неприятности. Уверяваше я, че му се иска тя да го опознае и ето че вече го познаваше доста добре. Познаваше го и го обожаваше, но това нищо не променяше. Да се откаже от него или да се откаже от Олив — ето това чутовно дело предстоеше на Верена.

Базил Рансъм още от онзи ден в Ню Йорк имаше предимството, че е дръпнал струна, която още трептеше, затова не е трудно да си представим, че той не пропускаше да се възползва от него. Беше запалил нова светлина в съзнанието на Верена и беше направил мисълта да се отдаде на един мъж по-приемлива за нея, отколкото да се отдаде на каузата си. Освен това намери начин да задълбочи това убеждение у нея, да стъпче в прахта знамето, което тя развяваше преди. Той се намираше в много необичайно положение — осъществяваше обсадата си с вързани ръце. Тъй като беше длъжен да

смести всичко в един час дневно, Рансъм реши, че трябва да се ограничи до основното. А то беше да ѝ покаже колко много я обича и после да я притиска, неизменно да я притиска. Странно беше да се навърта покрай къщата на госпожица Чансълър, без да може да влезе, и съжаляваше, че не може да види отново госпожица Бърдзай, пък и често нямаше какво да прави сутрин и вечер. За щастие, си носеше много книги (стари томчета, купени от будките в Ню Йорк) и реши, че щом не може да се възползва от нещо повече, ще се задоволи с нещо по-малко. Понякога сутрин се срещаше с доктор Пранс и двамата доста плаваха заедно. Тя беше запалена по лодките и по риболова, затова двамата излизаха заедно в залива, пускаха въдиците си и наговаряха чудовищно количество ереси. Тя се срещаше с него, както и Верена, „сред природата“, само че по различен начин. Рансъм страшно се забавляваше с отношението ѝ и не виждаше какво на света би могло да я накара да трепне. Тя никога не се сепваше и не показваше изненада, държеше се така, сякаш приема всичко странно за нормално, не издаваше, че е запозната със странното положение на Рансъм, с нито една дума не показваше, че е забелязала яростта на госпожица Чансълър и че Верена излиза всеки ден на среща. От поведението ѝ човек би заключил, че е съвсем естествено Рансъм да седи на оградата на километър от къщата, както и в някой от люлеещите се столове на задната веранда на госпожица Чансълър. Единственото, което младият мъж не харесваше у доктор Пранс, беше впечатлението, което тя създаваше у него (и той не разбираше как се прокрадва от пролуките на нейната сдържаност), че смята Верена за незначителна. Тя гледеше иронично на почти всяко ухажване. Не след дълго му се изясни, че докторката не вижда нищо чудно в празноглавието на жените, след като въпреки всичките им недостатъци са способни да накарат мъжете да седят по оградите и да ги чакат. Доктор Пранс го увери, че госпожица Бърдзай не забелязва нищо, че от няколко дни е изпаднала в нещо като вцепенение и изобщо не знаела дали господин Рансъм е някъде наблизо. Сигурно мислела, че се е отбил само за ден и после е заминал, най-вероятно за да се зареди със сили от госпожица Тарант. Понякога, когато погледнеше към него в лодката, потънала в дружелюбно мълчание, докато чакаше рибата да клъвне (ликуваше, когато това стане), тя добиваше дяволски проникателно изражение. Когато Рансъм не се пържеше до нея (нямаше нищо против

масачузетското слънце), той се скиташе по пасторалния полегат склон над брега. Винаги носеше книга в джоба си, излягаше се под шумолящите дървета, чакаше и обмисляше какво да каже на Верена при следващата им среща. В края на втората седмица беше успял (така поне вярваше той) да постигне много повече, отколкото се беше надявал, защото сега момичето като че ли гледаше много по-лековато на така наречената своя „дарба“. Всъщност той се изуми на лекотата (както самата тя подметна веднъж), с която Верена отхвърли дарбата си и се отказа от мисълта, че е нещо полезно и безценно. Той точно това искаше от нея, но фактът, че саможертвата ѝ струваше толкова малко, доказваше правотата му и ясно показваше, че за да бъде щастлива, не се налага Верена да посвети половината от живота си, дърдорейки (независимо колко хубаво) пред публика. Въпреки това Рансъм си мислеше, че като компенсация на саможертвата ѝ трябва да се държи изключително мило с нея през следващите години. През първата седмица от посещението му в Мармиън тя му зададе въпрос, който засягаше точно тази тема:

— Е, ако е само заблуда, защо ми е дадено всичко това, защо съм обременена с толкова ненужна дарба? Пет пари не давам за нея и ви го признавам съвсем открито, но бих искала да знам какво ще стане с тази част от мен, ако се затворя в личния си живот и се посветя, както казвате, на старанието да очаровам само вас. Ще заприличам на певица с красив глас (сам ми казахте, че имам красив глас), която е дала обет да не изпее дори една нота. А нима това не е огромна загуба, нарушение на природните закони? Нима дарбите не са ни дадени, за да ги използваме, имаме ли право да ги потискаме и да лишаваме човешките си събратя от удоволствието, което могат да им донесат? В споразумението, което предлагате (така Верена говореше за брака им), не виждам какво сте предвидили за бедната, вярна и уволнена прислужница. Ще бъда очарователна с вас, но хората ме уверяват, че кача ли се на сцената, очаровам целия свят. Няма нищо лошо да говоря за това, сам ми го казахте. Може би смятате да поставите подиум в предния салон, откъдето да ви произнасям реч всяка вечер и да ви настанявам в леглото след работа. Казвам „предния салон“, сякаш е сигурно, че ще имаме два! Надали средствата ни ще го позволят — пък и трябва да има къде да вечеряме, ако в хола ни ще има подиум!

— Скъпа млада госпожице, лесно мога да разреши този проблем: масата в трапезарията ще бъде подиумът, а вие ще се качвате отгоре.

Това гласеше закачливият отговор на Базил Рансъм на напълно естествения апел на събеседницата му и читателят вероятно ще отбележи, че ако това я бе заставило да прекрати проучването си, значи, твърде лесно се отказваше. Все пак той продължи и в думите му се долавяше повече разум и по-голямо уважение към една сериозна загадка:

— Да очаровате мен, да очаровате света? Какво ще стане с вашето очарование — това ли ви интересува? Ще бъде около пет хиляди пъти по-силно от сега, ето какво ще стане. Ще намерим предостатъчно приложения за дарбата ви, тя ще украсява целия ни живот. Повярвайте ми, госпожице Тарант, тези неща сами се подреждат. Няма да пеете в Мюзик Хол, но ще пеете на мен. Ще пеете на всеки, който ви познава и се окаже близо до вас. Дарбата ви е неунищожима — не говорете така, сякаш искам да я залича или мога да отнема дори частица от нейната божественост. Просто искам да ѝ задам друга посока, но не желая да прекратя дейността ви. Вашата дарба е умението да се изразявате, а аз не мога да ви отнема тази изразителност. Тя няма да блика в определено време в определен ден, но ще напоява, ще наторява, ще украсява блестящо ежедневната ви реч. Помислете си колко прелестно ще бъде, когато влиянието ви стане в буквалния смисъл социално. Вашата дарба, както я наричате, ще ви превърне в най-обаятелната жена в Америка.

Наистина имаме основание да се опасяваме, че Верена се задоволяваше с малко. Не че успяваше да убеди, но тя откриваше в неговата гледна точка прекрасни, пренебрегнати и почти неподозирани истини. Освен това скоро разбра, че не може да му каже нищо (въпреки многото, което си мислеше) за последиците от предателството си към Олив. Верена се въздържа да обсъжда тази тема, след като видя колко го ядосват тези разговори и с каква оскърбителна жестокост отхвърля той този предлог. Настояваше да разбере откога е по-приятно да прекарваш времето си с мрачна стара мома, отколкото с почтен млад мъж, а когато Верена се позоваваше на свещеното приятелство, той питаше по силата на какво недоразумение е лишен от сходна привилегия. В миг на откровение (Верена мислеше, че е много предпазлива, но явно беше снижила гарда) му каза, че

според Олив неговите посещения в Мармиън хвърлят любопитна светлина върху галантността и смяташе, че зад решителното му ухажване на Верена всъщност се крие желанието му да преследва нея. Верена тутакси съжали, че е наляла вода в мелницата му, но разбра, че не е нанесла никаква вреда, защото Базил Рансъм прие добронамерено размислите на госпожица Чансълър относно неговата деликатност и ги превърна в повод хубавичко да се посмее. Нямаше как Верена да разбере, защото той не овладя този изблик на веселие, за да сподели с нея, че е взел решение по въпроса още преди да напусне Ню Йорк — още когато й написа вече споменатата бележка (след като тя замина от града), второто му писмо до нея след посещението му в Кеймбридж: Дружелюбен, почтителен, но въпреки това многозначителен намек, че раздялата не означава мълчание от негова страна. Малко знаем за размислите му — само колкото е важно за повествованието, но ни е известен избликът му на оптимизъм след насърчителната реакция на редактора. Базил си въобразяваше, че значимостта на това насърчение несъмнено бе преувеличена от желанието му да възобнови линията на поведение, от която се беше отказал (колкото и ограничена да бе досега възможността му да я следва) в много по-малка степен, отколкото предполагаше. Въпреки това то предизвика важна революция във вижданията му и го накара да се запита доколко трябва да се съобразява с госпожица Чансълър (от най-изтънчена южняшка гледна точка), преди да реши сериозно да се заеме да ухажва Верена Тарант. Бързо реши, че изобщо не трябва. Благородство проявяваш към хората, които мразиш, не към хората, които обичаш. Той не мразеше клетата госпожица Олив, макар че здравата се постара. А дори да опиташе да я намрази, благородството нямаше да му позволи да зарече любимото момиче, за да се представи като галантен кавалер пред третата си братовчедка. Благородството означава търпимост и великодушие към по-слабите, а госпожица Олив нямаше слабости, тя беше боец и щеше да се бори с него до смърт, без да отстъпи нито на йота. Той усещаше, че тя се бори по цял ден в своята горска къща, усещаше съпротивата ѝ във въздуха и понякога Верена идваше на срещите с него изтощена и пребледняла от схватките.

В същия шеговит дух, в който разглеждаше разбиранията на Олив относно това как следва да живее господин от Мисисипи, той обсъди с Верена лекцията, която тя подготвяше за своето голямо

изпълнение в Мюзик Хол. Научи от нея, че тя ще влезе в сражение като госпожа Фариндър, ще поеме на зимен поход и понесла огромното си оръдие. Всички формалности вече бяха уредени, маршрутът беше начертан и Верена очакваше да произнесе лекцията си на около петдесет различни места. Беше озаглавена „Разумът на жената“ и според госпожица Бърдзай и госпожица Чансълър това щеше да е най-многообещаващата ѝ изява, доколкото можеха да преценят предварително. Този път Верена нямаше да се остави на вдъхновението, не искаше да се изправя пред огромна бостънска публика, без да знае силите си. Пък и вдъхновението ѝ беше доста поотслабнало, защото под влияние на Олив беше прочела и проучила толкова много литература, че всичко ѝ се струваше вече измислено. Олив беше великолепен критик, независимо дали на Базил му харесва, или не, и я беше накарала да премисли всяка дума от лекцията по двайсет пъти. Не беше останала неотретирана интонация. Беше много различно от преди, когато я подготвяше баща ѝ. Жалко, че Базил не можеше да види какви са изискванията на Олив за подготовката или да присъства на вечерните репетиции в малкия им салон, след като смята жените за повърхностни. Мнението на Базил относно събитието в Мюзик Хол се свеждаше до следното — беше решен да го осуети, ако успее. В разговорите си с Верена се отнасяше насмешливо към него и дори попрекаляваше, защото виждаше, че тя намира критиката му за преувеличена. Всъщност не би могъл да преувеличава, защото идеята тя да навлезе в нов етап на кариерата си му се виждаше ненавистна. Закле се Верена да не участва в това, защото в случай на успех работата ѝ щеше да я погълне изцяло (а тя щеше да успее, той ни най-малко не се съмняваше в способността ѝ да предизвика сензация в Мюзик Хол), съпътствана от бурното одобрение на пресата. Пет пари не даваше за нейните ангажменти, за кампаниите ѝ и за очакванията на приятелите ѝ — най-силното му желание беше да порази всичко това с един удар. Това щеше да е неговата победа, символът на неговия успех. За него това се превърна в идея фикс и той не скъпеше предупрежденията си. Когато тя отбелязваше през смях, че единственият начин да я спре е да я похити, той искрено я съжаляваше, задето не прозира непоклатимостта на намеренията под злокобните му шепи. Чувстваше се едва ли не способен да я отвлече. Болезнено ясно беше, че тя скоро ще се превърне в огромна знаменитост, и на него му

призляваше от това. Гледната му точка беше съвсем различна от тази на господин Матиас Пардън.

Един следобед, докато се връщаше с Верена от разходка, съобразена с поставените му условия, той забеляза в далечината доктор Пранс, която се показва гологлава от къщата, заслони очи от червеното залязващо слънце и огледа пътя. От Рансъм се очакваше да се раздели с Верена, преди да стигне до къщата, и двамата бяха спрели да се сбогуват (които всеки ден имаха все по-решаващо въздействие от предишния), когато доктор Пранс оживено започна да им маха. Двата се втурнаха към нея и Верена притисна ръка към сърцето си, опасявайки се, че нещо ужасно се е случило с Олив — че е припаднала или дори издъхнала от непоносимото напрежение. Доктор Пранс наблюдаваше приближаването им с любопитно изражение — не беше усмивка, а по-скоро преувеличен намек, че не забелязва нищо. След минутка им обясни за какво става дума. На госпожица Бърдзай внезапно ѝ примаяло, заявила, че умира, и пулсът ѝ наистина почти изчезнал. Била на верандата заедно с госпожица Олив и лекарката, които опитали да я вдигнат и да я заведат в леглото. Тя обаче не им позволила да я помръднат — умираше и искала да се случи там, на приятно място, в любимото ѝ кресло, в съзерцание на залеза. Попитала за госпожица Тарант и госпожица Чансълър отговорила, че Верена е излязла на разходка с господин Рансъм. Тогава старицата попитала дали господин Рансъм е още там — мислела, че си е заминал. (Базил знаеше от Верена, че с това изключение името му не беше споменавано пред възрастната жена след сутринта, когато я беше видял.) Тя изразила желание да го види — имала да му казва нещо, а госпожица Чансълър отвърнала, че той скоро ще се върне заедно с Верена и че ще го доведат. Госпожица Бърдзай изразила надежда, че няма да се забавят, защото губела сили, а доктор Пранс добави авторитетно, че краят ѝ наистина е близо. Вече няколко пъти излизала да провери дали не се връщат, така че трябвало да побързат. Верена не я остави да довърши разказа си, а се втурна в къщата. Рансъм последва доктор Пранс с усещането, че за него събитието е още по-важно: не само щеше да види как човеколюбивата душа на госпожица Бърдзай отлита, а щеше и да даде възможност на госпожица Чансълър да му напомни, че няма намерение да се отказва от играта. Още докато тези мисли се въртяха в главата му, той застана пред братовчедка си и

нейната почитаема гостенка, която седеше досущ като онзи път, с шапка и увита с много дрехи, на задната веранда на къщата. Олив Чансълър беше до нея и я държеше за ръка, а Верена беше коленичила и се беше привела над старицата.

— Викали сте ме — нежно каза момичето. — Повече няма да ви оставя сама.

— О, няма да ви бавя. Исках само да ви зърна още веднъж. — Гласът на госпожица Бърдзай звучеше съвсем тихо, като на човек, който диша трудно, но без страдалческа или капризна нотка — изразяваше само ведрата умора, която бе белязала последния етап от живота ѝ и сякаш правеше изхода почти блажен. Беше отметнала глава назад, върху облегалката на креслото, панделката на старата ѝ шапка беше разхлабена, късното следобедно слънце осветяваше лицето ѝ и го правеше приказно, безметежно. Рансъм съзря величавост в доверчивото положение на позата ѝ, нещо в нея показваше, че тя е готова отдавна, но е чакала подходящия момент с обичайната си вяра, че така е най-добре. А сега, когато бяха настъпили подходящите условия, тя не можеше да се отърси от усещането, че това си е просто разкош, какъвто за пръв път вкусваше. Рансъм разбираше защо има сълзи в очите на Верена, когато тя погледна към търпеливата си стара приятелка. През последните три седмици тя му беше разказала за великите дела на госпожица Бърдзай, за нейната мисия, изпълнявана година подир година сред чернокожите на юг. Беше обикаляла тези хора, за да ги учи да четат и пишат, беше им занесла библии и ги бе уверявала, че на север имат приятели, които се молят за тяхното спасение. Рансъм знаеше, че Верена не му разказва тези легенди, за да го накара да се срамува от южняшкия си произход, от връзката си с хора, които в недалечното минало бяха предизвикали нуждата от такива апостолски мисии. Знаеше го, защото тя беше чула собственото му мнение за този период, беше направил пред нея историческо обобщение на робството, което не оставяше и място на съмнение, че има слабост към този конкретен пример на човешката глупост. Разказваше му го, защото и тя би желала да постъпи така — да броди сама, взела живота си в ръце, поела на милосърдна мисия в страна, където обществото е настръхнало срещу нея. Това би ѝ допаднало много повече, отколкото само да говори за правата на хората от осветения подиум някъде в Нова Англия. Рансъм каза само:

„Дивотии!“, защото, както вече се убедихме, той смяташе, че познава Верена много по-добре, отколкото се познава самата тя. Което не ѝ пречеше да смята, че се е родила твърде късно за героичния етап от живота в Нова Англия и да гледа на госпожица Бърдзай като на древен паметник от онези времена. Рансъм би могъл да сподели нейното възхищение, особено в този момент. Неведнъж бе казал на Верена колко му се иска да бе срещнал старицата някъде в Каролина или в Джорджия преди войната — да я разведе сред чернокожите и да обсъди с нея новоанглийските ѝ възгледи. Вече не даваше пет пари за повечето от тях, но навремето щяха да бъдат освежителна новост. Госпожица Бърдзай толкова щедро се беше раздавала цял живот, че надали ѝ беше останало много преди последния преход. Един поглед към Олив беше достатъчен, за да се увери, че тя е решила да го пренебрегва, защото през няколко минути, които Базил прекара там, тя нито веднъж не го погледна. Всъщност се извърна веднага щом доктор Пранс се приведе над госпожица Бърдзай и съобщи:

— Доведох ви господин Рансъм. Помните ли, че помолихте да дойде?

— Много се радвам да ви видя отново — обади се Рансъм. — Много мило, че сте се сетили за мен.

Щом чу гласа му, Олив стана и се отдалечи. Отпусна се на един стол в другия край на верандата, обърна се, за да облегне ръце на облегалката и да зарови глава в тях.

Госпожица Бърдзай погледна младия мъж с още по-мътен поглед.

— Мислех, че сте заминали. Не дойдохте повече.

— Той ходи на дълги разходки, много му харесва провинцията — обясни Верена.

— Доколкото виждам оттук, много е красиво. Нямам сили да се разхождам, но сега тръгвам. — Старицата се усмихна, когато Рансъм понечи да ѝ помогне. — О, нямам предвид, че ще тръгвам от креслото.

— Господин Рансъм няколко пъти се вози на лодка с мен. Научих го да хвърля въдица — обади се доктор Пранс, на която явно не ѝ допаднаха сантименталните приказки.

— А, значи, все пак сте от нашата компания. Имате всички основания да смятате, че сте един от нас.

Госпожица Бърдзай изгледа посетителя с нещо като загадъчна готовност да разговаря още с него. След това плъзна поглед настрани, за да види какво става с Олив. Забеляза, че госпожица Чансълър се е оттеглила, затвори очи и се замисли над загадката, която не проумяваше — особените отношения на Базил Рансъм и домакинята. Беше твърде немоцна, за да се занимае активно с въпроса, искаше ѝ се просто да се помирят, но имаше сили само да въздъхне тихичко — признание, че всичко е много объркано и тя се отказва. За миг Рансъм се обезпокои, че старицата може да отпрати някаква молба към Олив, да направи опит да го сдобри с младата дама, за да си достави върховно удовлетворение. Ала силите отново я напуснаха, пък и съзнанието ѝ беше доста помътено. За огромно негово облекчение, но всъщност нямаше да има против да се сдобри с госпожица Чансълър, въпреки че отпуснатата ѝ поза и отчаяно извърнатото ѝ лице му показваха ясно как би реагирала на подобно предложение. Госпожица Бърдзай с благородно упорство мислеше, че въпреки изгнанието му от къщата, дължащо се вероятно на силната ревност на Олив към другите лични връзки на приятелката ѝ, Верена е успяла да го привлече, направила го е привърженик на великите реформи и е събудила у него желание да работи за тях. Рансъм не виждаше причина тази илюзия да е тъй скъпа на сърцето на госпожица Бърдзай — познанството им беше мимолетно и нямаше причина тя да се интересува от възгледите му и да иска да го привлече на страната на каузата им. Това бе просто проява на нейния стремеж към справедливост, на ревностното ѝ желание за прогрес и отчасти се дължеше на интереса ѝ към Верена — на подозрението, невинно и идилично, каквото само можеше да бъде подозрението на човек като нея, че между тях има нещо, че се готви най-близкият съюз помежду им. Южняшкият му произход също натежаваше — да спечелиш за каузата човек от Юга беше сериозно постижение за жена, която макар и вече възрастна беше видяла какви са нагласите в памучните щати. Рансъм не искаше да я разочарова и помнеше предупреждението на доктор Пранс, че не бива да разбива на пух и прах последната ѝ теория. Затова просто сведе смирено глава, недоумяващ с какво е заслужил честта да се превърне в неин обект. Очите му срещнаха тези на Верена, която го погледна откъм нозете на госпожица Бърдзай, и той усети, че тя следи мисълта му и се опитва да му внуши някакво свое желание. Желанието ѝ го трогна дълбоко и той

страшно се притесни да не би да я издаде пред госпожица Бърдзай — да не издаде колко е охладняла към каузата. В този миг Верена се срамуваше от това, трепереше пред опасността да бъде разкрита и погледът ѝ криеше предупреждение към него да внимава. Той почти грейна от радост, защото това бе най-красноречивото признание за влиянието му над нея.

— Ние сме много щастлива малка компания — каза тя на старицата. — Много се радвам, че прекарахте с нас тези седмици.

— Прекрасно си починах. Много съм изморена. Не мога да говоря много. Прекарах чудесно. Направила съм толкова много, толкова много неща.

— На ваше място не бих говорила много, госпожице Бърдзай — намеси се доктор Пранс и коленичи от другата ѝ страна. — Знаем какво сте направили. Не мислите ли, че всички ние знаем историята на живота ви?

— Не е бог знае какво, просто се опитвам да удържа постигнатото. Обърна ли поглед назад, виждам напредъка. Това исках да кажа на вас и на господин Рансъм — защото вече бързам. Добре, хванете се за мен, ала не можете да ме удържите. Вече не искам да оставам. Ще се присъединя към другите, които изгубихме отдавна. Лицата им се връщат в спомените ми съвсем ясно. Изглежда, ме чакат, сякаш всички са там, нетърпеливи за новини. Не мислете, че няма напредък само защото не го забелязвате веднага — ето това исках да ви кажа. Ще разберете стореното едва след като изминете дълъг път. Това виждам сега, когато обърна поглед назад. Виждам, че обществото изобщо не бе пробудено, когато бях млада.

— Вие го пробудихте повече от всеки друг и точно затова ви почитаме, госпожице Бърдзай! — възкликна Верена във внезапен прилив на силни чувства. — Дори да живеете хиляда години, щяхте да мислите само за другите, само за това как да помагате на хората. Вие сте нашата героиня, вие сте нашата светица, няма друг човек като вас!

Верена вече не поглеждаше към Рансъм и по лицето ѝ не бе изписана нито молба, нито осъждане. Заля я вълна от разкаяние и срам — внезапно желание да изкупи тайната си, като признае благородството на живота, който бе водила госпожица Бърдзай.

— О, не съм сторила чак толкова, просто се грижех и се надявах. Вие ще направите повече от мен — вие и Олив Чансълър, защото сте млади и умни, по-умни от мен. Освен това началото вече е поставено.

— Вие го поставихте, госпожице Бърдзай — отбеляза доктор Пранс с извити вежди, изразявайки своя сух, но вежлив протест и изтъквайки на преден план един сякаш изместен авторитет. Начинът, по който тази компетентна дребна жена угаждаше на пациентката си, издаваше, че милата старица бързо гасне.

— Винаги ще мислим за вас, името ви ще бъде свято и ще ни учи на всеотдайност и преданост — продължи Верена със същия тон, все още без да поглежда Рансъм и говорейки така, сякаш вече се опитваше да се възпре, да се обвърже с клетва.

— Е, през последните години най-силно ме порази как двете с Олив отдадохте живота си на каузата. Наистина исках да възтържествува справедливостта — за нас, жените. Не видях да се случва, но вие ще видите. Олив също. Къде е тя, защо не е до мен, за да се сбогуваме? Господин Рансъм също ще види — и ще се гордее, че е помогнал.

— О, Боже! — проплака Верена и зарови глава в скута на госпожица Бърдзай.

— Права сте, че повече от всичко искам вашата слабост и вашето великодушие да получи закрила — каза Рансъм доста двусмислено, но с изключителна почит. — Ще ви запомня като пример за това, на което са способни жените — додаде той. Впоследствие не изпитваше никакви угризения за думите си, защото въпреки всичко смяташе клетата госпожица Бърдзай за въплъщение на женствеността.

Олив реагира на думите му с мъчителен стон — явно ги възприе като арогантен сарказъм, и в същия момент доктор Пранс стрелна Рансъм с поглед, за да го предупреди, че е време да тръгва.

— Довиждане, Олив Чансълър — прошепна госпожица Бърдзай. — Не искам да оставам, макар да ми се иска да видя онова, което ще видите вие.

— Ще видя само срам и разруха! — провикна се Олив към старата си приятелка, докато Рансъм дискретно напускаше сцената.

XXXIX

Срещна се с доктор Пранс в селото на следващата сутрин и още щом я зърна, разбра, че неизбежното се е случило в дома на госпожица Чансълър. Не че лекарката имаше погребално изражение, но лицето ѝ издаваше, че в момента не ѝ е до риболов. Госпожица Бърдзай беше изгубила съзнание кротко предната вечер, около час-два след посещението на Рансъм. Бяха внесли креслото ѝ в къщата, можели само да изчакат края. Госпожица Чансълър и госпожица Тарант седели до нея, без да помръдват, хванали ръцете ѝ в своите, докато старицата кротко угаснала към осем вечерта. Славна смърт. Доктор Пранс намекна, че не е виждала по-навременна кончина. Добави, че покойната била добра жена, от старата закалка. Това беше единственото посмъртно слово за госпожица Бърдзай, което Базил Рансъм щеше да чуе. Той запази спомена за нейната простичка и смирена смърт и през следващите дни неведнъж си казваше, че отсъствието на помпозност и скромността на кариерата ѝ бяха белязали и кончината ѝ. Тя беше доста известна, дейна, ревностна и буквално вездесъща, беше напълно отдадена на благотворителността, на каузите и на вярата си, а единствените хора, за които смъртта ѝ сякаш имаше някакво значение, бяха трите жени в малката къща на Кейп Код. Рансъм научи от доктор Пранс, че тленните останки ще бъдат погребани в малкото гробище в Мармиън, откъдето между надгробните плочи на моряци и рибари се откриваше гледка към морето, което старицата толкова обичаше да съзерцава приживе. Беше видяла мястото малко след пристигането им, когато още можеше да се придвижва, и бе отронила, че сигурно е приятно човек да почива там. Не беше конкретна молба, на госпожица Бърдзай не бе хрумвало в края на дните си да настоява за нещо или да отправи за пръв път от осемдесет години насам лично искане. Обаче Верена и Олив Чансълър бяха възприели думите ѝ като одобрение на това спокойно кътче в многострадалния свят, изпречило се пред погледа на изтощен поклонник.

През деня Рансъм получи бележка от пет реда от Верена, с която го осведомяваше, че за момента не бива да очаква да се срещат. Нуждаела се от спокойствие, за да премисли нещата. После му препоръчваше да напусне околността за три-четири дни — наоколо имало много красиви стари места, които си заслужавало да разгледа. Рансъм сериозно се замисли над писмото ѝ и реши, че ще прояви ужасно лош вкус, ако незабавно не изчезне. Знаеше, че в очите на Олив Чансълър поведението му вече беше белязано с това клеймо, поради което беше безполезно да смята, че може да я разочарова повече. Искаше обаче да създаде у Верена впечатлението, че е готов да направи всичко, за да я зарадва, освен да се откаже от нея. Затова пригответи багажа си с усещането, че прави красив жест и проявява върховна дипломатичност. Заминаването доказваше пред самия него колко сигурен се чувства, колко беше уверен, че колкото и да се гърчи тя в хватката му, той стиска здраво. Емоцията, която Верена бе изразила, докато стоеше на колене до госпожица Бърдзай, беше само неволна реакция. Той си каза, че вероятно ще последват още много, преди тя да се успокои. Жена, която слуша, е погубена, гласи стара поговорка, а какво друго правеше Верена през последните три седмици, ако не да слуша? Немного дълго всеки ден, но с внимание, за което бе показателен и фактът, че тя не напусна Мармиън. Не му беше споменавала, че Олив иска да я отведе, но не беше и нужно — той знаеше, че ако Верена е останала, то е, защото така предпочита. Вероятно тя си мислеше, че се съпротивлява, но ако не се съпротивляваше по-силно, отколкото досега, Рансъм щеше да продължи да вярва в успеха си. Смяташе искрената си молба към него да замине за няколко дни за проява на борбеност, но всъщност той почти не усети удара. Ласкаеше се с мисълта, че се държи тактично с жените, и беше сигурен, че Верена ще бъде впечатлена от това негово качество, когато прочете бележката, която ѝ пишеше в отговор на нейната, за да я осведоми, че заминава за Провинстаун. Тъй като под неблагоприятния му покрив нямаше никой, на когото да повери посланието си — в хотела в Мармиън човек сам трябваше да носи писмата си, — той отиде в селската поща, за да помоли да пуснат писмото в кутията на госпожица Чансълър. Там срещна доктор Пранс за втори път този ден — пускаше писмата, с които Олив осведомяваше малцината приятели на госпожица Бърдзай за времето и мястото на

погребението ѝ. Младата дама се беше затворила с Верена и доктор Пранс беше поела деловите въпроси. Рансъм отбеляза мислено, че тя ще се справи с поръченията си делово и бързо, но това не променяше преценката му за пола, чиято представителка в известен смисъл беше и тя. Осведоми я, че ще отсъства за няколко дни, и изрази дружелюбна надежда, че ще я заvari в Мармиън при завръщането си.

Будните ѝ очи се взряха в него за миг, сякаш за да види дали е сериозен, после му отговори:

— Вероятно допускате, че мога да правя каквото пожелаю, но не е така.

— Искате да кажете, че трябва да се връщате на работа ли?

— Ами да, домът ми в града е празен.

— Както всеки друг дом. По-добре останете до края на сезона.

— За мен няма сезони. Трябва да се погрижа за графика си.

Стоях тук само заради нея.

— В такъв случай довиждане — каза Рансъм. — Ще запазя спомен за нашите излети. И ви пожелавам всякакви професионални успехи.

— Точно затова искам да се върна — отговори доктор Пранс с типичната си сдържаност. Искаше му се да я попита за Верена, но докато се колебаеше как да формулира въпроса, тя отбеляза, явно с желание да го зарадва на раздяла: — Е, надявам се да останете верен на убежденията си.

— На убежденията си ли, госпожице Пранс? Сигурен съм, че не съм ви споменавал за тях. — Сетне Рансъм додаде: — Как е госпожица Тарант днес? Успокои ли се?

— О, не, изобщо не е спокойна — категорично отговори доктор Пранс.

— Емоционална възбуда ли имате предвид?

— Не говори, не помръдва. Също като госпожица Чансълър. Седят безмълвно като часови. Но се чува как тишината трепти.

— Трепти ли?

— Да, крайно напрегнати са.

Както вече казах, Рансъм беше спокоен, но не успя да разбере дали състоянието на двете жени в къщата е добър знак за него. Много му се искаше да попита доктор Пранс дали според нея той можеше да разчита на Верена, но се стесняваше, защото двамата с лекарката не

бяха засягали темата за отношенията му с госпожица Тарант. Освен това не искаше да задава въпрос, който повече или по-малко издава съмнение. Затова взе компромисно решение да се поинтересува косвено и най-общо за Олив и така да подразбере останалото.

— Какво мислите за госпожица Чансълър, как ви се струва?

Доктор Пранс се позамисли — прекрасно съзнаваше, че въпросът му е натоварен с повече от очевиден смисъл.

— Ами отслабнала е — отговори тя, а Рансът се извърна обезсърчен и си каза, че май наистина е най-добре дребната лекарка да се върне към графика си.

Справи се прекрасно с положението, остана в Провинстаун една седмица, вдишваше превъзходния въздух, изпуши безброй пури и се излежава по древните пристани, които бяха обрасли с гъста трева и още по-силно от Мармиън създаваха впечатлението за западнало величие. И той като приятелите си от Бостън беше много напрегнат — понякога му се искаше да се втурне обратно към брега на онова заливче, а гласове във въздуха му нашепваха, че по време на отсъствието си ще бъде надхитрен. Въпреки това остана толкова време, колкото си беше наумил, като се успокояваше с мисълта, че няма как да му избягат, освен ако не заминат за Европа, което надали щяха да сторят. Ако госпожица Олив се опиташе да скрие Верена някъде в Щатите, той щеше да я открие, но признаваше, че бягство в Европа би го затруднило, защото не разполагаше с достатъчно пари да ги последва. Слабо вероятно беше обаче те да прекосят Атлантика в навечерието на планирания дебют на Верена в Мюзик Хол. Преди да се завърне в Мармиън, той писа на младата дама, за да я извести за предстоящата си поява и за да ѝ каже, че ще я очаква за среща на следващия ден. Надяваше се да извлече от този ден възможно най-много. Предостатъчно му беше мъчителното очакване на нощта, не можеше да протака повече. Върна се от Провинстаун със следобедния влак и вечерта се увери, че бостънките не са напуснали градчето. Прозорците на къщата под брястовете светеха. Той стоеше на същото място, където беше стоял с доктор Пранс онази вечер, докато слушаше гласа на Верена, която репетираше речта си. Този път гласът ѝ не се чуваше — нямаше никакъв звук, единственият признак на живот бяха светещите лампи. Явно къщата все още тънеше в мълчанието, описано от доктор Пранс. Рансът смяташе, че проявява огромно благородство,

като не настоява за незабавна среща с Верена. Тя не отговори на бележката му, но на следващия ден дойде на срещата в предложението от него час. Видя я да се приближава по пътя, облечена с бяла рокля, разтворила голям чадър, и отново отбеляза мислено колко му харесва походката ѝ. Слиса го обаче изражението ѝ и онова, което вещаеше — преbledняла, със зачервени очи, по-сериозна от всякога, явно бе прекарала отсъствието му в плач. Ала още от първите ѝ думи стана ясно, че не е плакала за него.

— Идвам само да ви кажа, че е напълно невъзможно! Премислих всичко, дадох си много време и това е отговорът ми — окончателно и категорично. Трябва да го приемете, друг няма да има!

Базил Рансъм се намръщи уплашено.

— Но защо, моля ви?

— Защото не мога, не мога, не мога — повтори тя разпалено с разкривено лице.

— Проклятие! — промърмори младият мъж. Грабна ръката ѝ, праметна я през своята и я принуди да тръгне с него по пътя.

Същия следобед Олив Чансълър излезе от къщата си и дълго време скита по брега. Разглеждаше залива, платната, които се мяркаха върху синята вода и се плъзгаха по вятъра и светлината — интригуваха я като никога преди. Съдбата беше решила Олив никога да не забрави този ден — знаеше, че ще бъде най-тъжният, най-болезненият ден в живота ѝ. Вече не беше в плен на безпокойство и на мъчителен страх както в Ню Йорк, когато Базил Рансъм откъсна Верена в парка, за да я направи своя, но сърцето ѝ беше печално и натежало, беше потънала в жестока меланхолия и беше онемяла от отчаяние. Беше изразходвала яростния си ужас, парещата си мъка и сега бе твърде изтощена, за да се противопоставя на съдбата. Сякаш се беше примирила, сякаш бродеше в този прелестен следобед, знаейки, че „десетте минути“, които Верена я беше осведомила, че възнамерява да предостави на господин Рансъм сутринта, неочаквано се бяха превърнали в цял един ден. Бяха излезли заедно да се повозят на лодка.

Един от жителите на селото, от когото бяха наели малкия плавателен съд, по молба на Верена изпрати сина си да осведоми за това госпожица Чансълър. Тя не разбра дали са взели със себе си лодкаря. Дори когато получи информацията, нервите на Олив не се обтегнаха до краен предел, както тогава, по време на разходката им в

Ню Йорк. Много се бе променила оттогава. Не беше хукнала навън като обезумяла, за да крачи по брега и да се провиква към хората във всяка минаваща лодка да помолят младата дама, която плава някъде в залива заедно с тъмен дългокос господин, да се върне незабавно. Тъкмо обратното, след първия остър спазъм на болката, която изпита от новината, тя си намери работа в къщата, написа сутрешните си писма, прегледа сметките, както се канеше от доста време. Искеше да не мисли, защото знаеше до какви отвратителни изводи ще стигне. Свеждаха се основно до факта, че на Верена вече не може да се има доверие. Предната нощ ѝ се беше заклела с изтерзано ангелско лице, че е направила избора си, че тяхното приятелство и работата им са по-важни за нея от всеки друг живот, който би могла да води, че е дълбоко убедена, че откаже ли се от тези свещени неща, просто ще умре от разкаяние и срам. Възнамерявала да се срещне с господин Рансъм само още веднъж за десет минути, за да му каже няколко безспорни истини, а после двете щели да се върнат към предишния си щастлив и ползотворен живот, щели да се отдадат още по-енергично на великолепната си кауза. Олив забеляза колко се разстрои Верена от смъртта на госпожица Бърдзай, как при вида на величественото и същевременно скромно оттегляне от сцената на тази невероятна жена, девойката отново се отдаде на духа на най-съкровениите часове, които бяха прекарвали заедно, у нея отново се разпали вярата, че дребната лична радост не може да се сравни със сладостта на това да работиш за хората, които страдат и продължават да чакат. Ето защо Олив повярва, че отново може да разчита на нея, но съзнаваше също, че Верена е много напрегната и омаломощена след ужасното си лично изпитание. О, Олив знаеше, че тя го обича — разбра от ожесточението, с което се бореше клетото момиче, ѝ и отдаде заслуженото, като повярва на твърденията ѝ, на искреността на усилията ѝ. Макар да бе изтормозена и огорчена, Олив Чансълър все още предпочиташе да бъде непоклатимо справедлива, затова изпитваше неизразима жал към Верена, смяташе я за жертва на зла магия и пазеше цялото си презрение и ненавист за причинителя на общото им нещастие. Ако Верена се беше качила в лодка с него половин час след заканата си да го удостои с лаконичен отказ, то се дължеше на факта, че той като всички мъже си имаше начини да предизвиква безизходни ситуации, да я принуждава да прави неща, които би сторила само с дълбока погнуса

и под заплахата на още по-силна болка, ако не го направи. Въпреки това обаче очевидният факт беше, че на Верена не може да се има доверие дори след всичките ѝ емоционални излияния в дните след смъртта на госпожица Бърдзай. Олив би желала да изпита мъчителното разкаяние, което тя се бе побояла да си навлече. Би желала да види заключената врата, която тя не би могла да отвори!

Неизразимо печалното усещане, че в крайна сметка поради огромната ѝ деликатност и щедрост на Верена беше отредено да покаже как от незапомнени времена жените са били играчка за мъжката себичност и ненаситност, съпътстваше Олив като унило убеждение по време на разходката ѝ, която продължи цял следобед и ѝ донесе трагично облекчение. Отдалечи се много, придържаше се към уединени места, подлагаше лице на прелестната светлина, която сякаш се надсмиваше на мрака и горчивината, обзели духа ѝ. Имаше песъчливи заливчета с гладки скали, където тя спираше за дълго — отпускате се върху камъка, сякаш с надеждата никога повече да не се надигне. Излизаше за пръв път след смъртта на госпожица Бърдзай, с изключение на онзи един час, който прекара с още десетина симпатизанти от Бостън до гроба на изморената старица. Оттогава бяха минали три дни и тя само пишеше писма, разказваше, описваше случилото се на онези, които не бяха дошли. Мислеше, че някои биха могли да го сторят, вместо да се налага да им изпраца листовете, изпъстрени с разхвърляни спомени в отговор на молбата им да научат подробности. Селак Тарант и съпругата му дойдоха, нахално според Олив, защото не общуваха активно с госпожица Бърдзай. Пък и нямаше нужда да го правят за Верена, защото тя присъства лично и оказа почит. Госпожа Тарант явно се бе надявала госпожица Чансълър да я покани да остане в Мармиън, но Олив не беше в състояние да прояви такова героично гостоприемство. Именно за да не ѝ се налага да прави такива неща бе платила значителни суми на Селак два пъти през година. Ако семейство Тарант имаха нужда от смяна на обстановката, можеха да обикалят страната — в момента средствата им го позволяваха. Можеха да отидат в Саратога или в Нюпорт. Появата им показваше, че могат да си бръкнат в джоба (или в нейния), поне появата на госпожа Тарант. Селак продължаваше да носи паметния си дъждобран (дори в горещия августовски ден), но съпругата му шумолеше сред ниските надгробни плочи в Мармиън с

дрехи, които очевидно ѝ бяха стрували доста пари (колкото и слабо да бе осведомена Олив в тази област). Освен това, след като доктор Пранс си замина (когато всичко приключи), тя с облекчение посрещна възможността с Верена да останат насаме — двете заедно с чудовищния въпрос, вклинил се помежду им. Тази компания им беше предостатъчна, за бога! Не се беше отървала от съквартирантка като доктор Пранс само за да я замени с госпожа Тарант.

Дали озадачаващото отклонение на Верена точно в този ден не подсказа на Олив, че няма смисъл да се бори, че светът е един огромен капан, чиято постоянна жертва са жените, и че най-страшното проклятие, тегнещо върху тях, е да нараняват хората, които най-силно ги обичат? Помисли ли си тя, че женската слабост е не просто жалка, но и отвратителна като предопределеното им подчинение на още по-отблъскващата мъжка настойчивост? Запита ли се защо трябва да посвещава живота си на спасението на представителките на един пол, които всъщност не искат да бъдат спасени и отхвърлят истината дори след като ги е окъпала светлината на зората и те са се престорили на укрепнали и нахранени до насита? Няма дори да се опитвам да навляза в тези загадки, няма да анализирам тези разсъждения. Само ще отбележа, че човешките усилия никога не ѝ се бяха стрували толкова безплодни и неблагодарни като през онзи фатален следобед. Очите ѝ се спряха на лодките, които виждаше в далечината, и Олив се запита дали в една от тях Верена не се носи към своята съдба. Далеч беше от мисълта да я умолява да се завърне у дома — искаше ѝ се едва ли не лодката да отплава и тя никога повече да не види Верена, никога да не преживее ужасните подробности на по-мъчителна раздяла. Олив мислено преживя живота си през последните две години, отново се увери колко благороден и красив е бил замисълът ѝ, но е почивал на илюзия, за която ѝ приляваше дори да си помисли. В момента беше изправена пред действителността, над която красивото и равнодушно небе сипеше безучастно лъчите си. А действителността беше, че Верена просто бе за Олив повече, отколкото Олив за Верена, и че надареното с невероятен природен талант момиче бе обърнало внимание на каузата им само защото нямаше по-сериозен и по-силен интерес. Дарбата ѝ, с която тя би могла да постигне чудеса, не означаваше нищо за нея. Беше ѝ толкова лесно, че просто би я зарязала за месеци, все едно затваря капака на пиано. Само за Олив нейната

дарба бе всичко. Верена бе откликнала, беше се отдала на подтика и настояването от страна на Олив просто защото беше състрадателна, млада, щедра и изпълнена с мечти, но това бе само парникова лоялност, зараза от чуждия пример и когато се бе появило бликнало отвътре чувство, то бе охладило въодушевлението ѝ. Запита ли се Олив дали приятелката от толкова месеци не беше просто неволна, но изключително умела преструвана? Отново моля за извинение, че не мога да дам отговор. Сигурно е само, че тя не си спести бурните размисли, способни да разкъсат мъглите и неяснотите в живота. Такива часове на просветление спохождат всеки човек поне веднъж и той вижда миналото в светлината на настоящето, прозира същината на нещата сякаш трасирана от невидими дотогава стълбове. Целият минал живот внезапно добива ясни очертания, с всичките си грешки и неправилни наблюдения, с цялата си заблудена и глупава география. И хората разбират, както разбираше Олив, а най-вероятно страдаха, както страдеше и тя. Съжалението заради погрешните преценки се разгоря в нея като огън, а великолепието на мечтата, над която вече се бе спуснала скръбна завеса, извика в очите ѝ сълзи, които закапаха една подир друга, без да облекчат болката и бремето ѝ. Замисли се за неизброимите си разговори с Верена, за клетвите, които си бяха разменили, за сериозните им проучвания, за всеотдайната им работа, за удовлетворението, за зимните нощи под лампата, когато ги вълнуваха най-справедливите мечти и най-възвишените страсти, смущавали някога човешкото сърце. Трагедията от падането след такъв полет намери израз само в неразбираемото печално и протяжно мърморене на клетото момиче.

Следобедът превали и донесе лекото захлаждане, което в края на лятото започва да бележи намаляването на деня. Олив се извърна към къщи и в този момент си каза, че ако спътникът на Верена още не я беше довел обратно, има основания да се тревожи какво им се е случило. Мислеше, че никоя платноходка няма как да се върне в града, без да мине покрай погледа ѝ и тя да види кои са пътниците — вече беше видяла десетки лодки с мъжки фигури на борда. Напълно възможно беше да е станал нещастен случай (откъде Рансъм с неговите навици от плантацията ще знае как се управлява платноходка?), затова в съзнанието ѝ изплува ясната представа за опасност — не се бе появила по-рано само заради прелестното време,

— мислите ѝ запрепусаха бясно към най-лошия изход. Представи си как лодката се обръща и течението я отнася, как (след цяла седмица неописуем ужас) вълните изхвърлят в някой далечен залив тялото на млада жена, обезобразено до неузнаваемост, но с дълга кестенява коса и бяла рокля. Само преди час изпита нещо като облекчение при мисълта, че Верена може да потъне някъде отвъд хоризонта, но сега с известно закъснение примирението беше изместено от остра и непосредствена тревога. Олив ускори крачка с разтуптяно сърце. Тогава почувства какво означава приятелството за нея — когато мисълта, че може никога вече да не зърне лицето на най-близкото до сърцето си същество би било равносилно на слепота. Когато се върна в Мармиън, здрачът вече се беше сгъстил и Олив поспря пред къщата, над която възправените в тревата брястове сякаш бяха метнали по-черно покривало от друг път.

Нито един от прозорците не светеше, а когато тя отвори вратата, застана в коридора и се заслуша, стъпките ѝ не предизвикаха никакъв отведен шум. Сърцето ѝ се сви — непривично беше Верена да остане в някаква лодка от десет сутринта до девет след падането на нощта, затова Олив с писък се втурна към ниския тъмен салон (по това време притъмнял заради широколистната зеленина от едната страна и лозата върху решетката от другата), вик, издаващ силно лично вълнение, желание да притисне отново своята приятелка в обятията си при каквито и да е условия, дори жестоки за самата нея. В следващия миг се стрелна обратно с ново възклицание, защото Верена всъщност беше в стаята, седеше неподвижна в ъгъла — където се беше настанила, когато се бе върнала — и я гледаше с безмълвно лице, което бе странно, неестествено в сумрака. Олив се закова на място и за миг двете жени се взираха една в друга. Олив също не продума, само се приближи до Верена и седна до нея. Не знаеше какво става, никога преди не я бе виждала такава. Не ѝ се говореше, изглеждаше съсипана и смирена. Това бе може би най-лошото — ако изобщо можеше да има нещо по-лошо от случилото се преди, затова Олив хвана ръката ѝ, тласкана от неустойимо състрадание и желание да ѝ вдъхне утеха. Когато усети дланта ѝ в своята, се досети и какво изпитва Верена — срам, срам заради слабостта си, заради бързото предателство, заради бясното мятане сутринта. Верена не възропта, не даде никакво обяснение, сякаш не искаше да чуе дори звука на собствения си глас.

Мълчанието ѝ само по себе си беше молба — молба към Олив да не задава въпроси (вярваше, че тя няма да я укори с думи), а само да почака, докато Верена отново вдигне глава. Олив разбра или поне смяташе, че е разбрала, и това само задълбочи скръбта ѝ. Щеше да седи и да я държи за ръка — само това можеше да направи, вече с нищо друго не можеха да си помогнат. Верена облегна глава назад и затвори очи и около час, докато нощта се настаняваше в стаята, нито една от двете жени не продума. Определено беше срам. След известно време прислужницата се появи на прага съвсем нехайно, както правеха в Мармиън, и донесе лампа, но Олив неистово ѝ махна с ръка да си върви. Искаше да остане на тъмно. Да, това беше срам.

На следващата сутрин Базил Рансъм почука силно с бастуна си на рамката на вратата на госпожица Чансълър, която беше отворена, както обикновено. Нямахше нужда да чака прислужницата да му отвори, защото Олив, която нямаше причини да очаква посещението му и която по някаква причина се оказа в гостната, излезе в малкия вестибюл.

— Извинете, че ви безпокоя. Надявах се да видя госпожица Тарант за минутка.

С тази реч и със сдържан поздрав се обърна той към своята роднина. Тя за миг застана с лице към него и необикновените ѝ зелени очи уловиха светлината.

— Невъзможно е. Повярвайте ми.

— Защо да е невъзможно? — попита той и се усмихна въпреки вътрешното си недоволство. И тъй като Олив не му отговори, а само го изгледа студено и дръзко, както не бе правила преди, той поднесе и кратко обяснение: — Искам само да я видя, преди да замина, да ѝ кажа няколко думи. Искам да знае, че след вчера реших да напусна това място. Тръгвам с обедния влак.

Реши да застане не за да достави удоволствие на Олив Чансълър, но въпреки това се изненада, че думите му не извикаха удоволствие на лицето ѝ.

— Няма голямо значение дали ще си заминете, или не. Госпожица Тарант замина.

— Замина ли? — Тази новина дотолкова противоречеше на намеренията на Верена от предната вечер, че възкликанието му се дължеше колкото на раздражение, толкова и на изненада, което

осигури на Олив моментно предимство. Случваше ѝ се за пръв път, затова нека простим радостта на клетото момиче — доколкото изобщо бе възможно да изпита радост. Видимото объркване на Базил Рансъм бе най-приятното нещо за нея от много време насам.

— Лично я изпратих до влака днес сутринта. И го видях да напуска гарата.

Олив не откъсваше очи от лицето му, за да види как ще приеме той вестта.

Трябва да признаем, прие я доста зле. Беше решил, че е най-добре да се оттегли, но заминаването на Верена беше друга работа.

— И къде замина? — попита той намръщено.

— Не мисля, че съм длъжна да ви кажа.

— Не, разбира се! Извинете, че попитах. Много по-добре е да разбере сам, защото ако получа информацията от вас, деликатността изисква да ви бъде признателен.

— Мили боже! — възкликна госпожица Чансълър при мисълта за деликатност от страна на Рансъм. — Няма да я намерите.

— Така ли мислите?

— Сигурна съм!

Насладата ѝ от създалото се положение достигна своята кулминация и от устните ѝ се откъсна пронизителен, непознат и тревожен звук, който би трябвало да изпълни ролята на смях, на ликуващ кикот, но който от разстояние би прозвучал и като отчаян вой. Звукът отекна в ушите на Рансъм и той бързо се извърна.

XI

Посрещна го госпожа Луна, както и при първото му посещение на Чарлс Стрийт, само че не по същия начин. Тогава тя знаеше съвсем малко за него, ала днес ѝ беше известно прекалено много и се държеше с него леко оскърбително и презрително, като че ли каквото и да кажеше или да направеше той, щеше да бъде доказателство само за отвратително двуличие и извратеност. Тя си имаше теория, че той се е държал позорно с нея, и Рансъм беше наясно — не с факта, а с теорията, поради което стигна до извода, че възмущението ѝ е също толкова повърхностно, колкото и мненията ѝ, защото ако беше убедена, че той я е оскърбил, или ако имаше някакво достойнство, нямаше изобщо да пожелае да се срещне с него.

Рансъм не застана на прага на госпожица Чансълър без основателна причина, а след като го стори, не можеше да си тръгне, щом като в къщата имаше човек, пред когото може да дръпне речта си. Поръча да предадат името му на госпожа Луна, след като го осведомиха, че е на гости — надяваше се, че все пак има шанс дамата да го приеме, защото смяташе, че отказът е твърде вероятно продължение на писмата, които му беше написала през последните четири-пет месеца. Не ги беше чел внимателно, защото бяха пълни с упреци за негови минали постъпки, които той почти не помнеше. Писмата му досаждаха, защото го занимаваха други неща.

— Изобщо не съм учудена от лошия ви вкус и на грубостта — каза тя още с влизането му в стаята и го изгледа по-строго, отколкото той я смяташе способна.

Схвана критичния намек, че не е ходил да я види още от посещението на сестра ѝ в Ню Йорк. Явно след срещата им у госпожа Бъридж изпитвал към нея антипатия, която сложила край на подобни прояви на внимание. Рансъм не се засмя — беше твърде погълнат от мислите си и притеснен, но отвърна с тон, който явно я подразни не по-малко от евентуална неуместна проява на веселост:

— Мислех, че най-вероятно няма да искате да ме видите.

— И защо да не ви видя, ако реша? Да не мислите, че не ми е все едно дали ви виждам, или не?

— Предположих, че бихте искали, съдейки по писмата ви.

— Тогава защо да откажа?

— Защото така правят жените.

— Жените, жените... Какво знаете за жените!

— Всеки ден научавам по нещичко.

— Явно още не сте се научили да отговаряте на писмата им. Много се учудвам, че не се преструвате, че не сте получили моите.

Рансъм вече се усмихна — възможността да излее раздразнението, което го ядеше отвътре, върна доброто му настроение.

— Какво да ви кажа? Просто ме сразихте. Освен това отговорих на едно.

— На едно? Говорите така, все едно съм написала десетки! — възкликна госпожа Луна.

— Мислех, че точно това сте възнамерявали — да ми окажете честта да ми изпратите колкото може повече писма. Бяха смазващи, а когато един мъж е смазан, това е краят.

— Да, наистина изглеждате на парченца! Радвам се, че повече никога няма да ви видя!

— Вече разбирам защо ме приехте — само за да ми кажете това — отбеляза Рансъм.

— За мен е удоволствие. Връщам се в Европа.

— Нима? Заради образованието на Нютън?

— А, не знам как имате смелост да говорите за това, след като го изоставихте!

— В такъв случай да оставим тази тема и ще ви кажа какво искам.

— Не ме интересува какво искате — отбеляза госпожа Луна. — И дори нямате приличието да ме попитате къде в Европа отивам.

— Какво значение има за мен, след като отплавате от този бряг?

Госпожа Луна се изправи.

— О, каква вежливост! — възкликна тя и се запъти към прозореца — един от прозорците, откъдето Рансъм по препоръка на Олив се бе възхитил на гледката към Бек Бей. Госпожа Луна се загледа натам с вид на човек, който съжaliaва, че ще остави всичко това. —

Твърдо съм решила да узнаете къде отивам — каза тя след малко. — Заминавам за Флоренция.

— Не се тревожете! — отговори той. — Аз ще отида в Рим.

— И ще отнесете там повече арогантност, отколкото са виждали от епохата на императорите.

— Нима императорите са били арогантни освен другите си пороци? Аз пък съм твърдо решен да ви кажа за какво съм дошъл — каза Рансът. — Нямах да ви моля, ако можех да помоля някой друг, но съм притиснат от обстоятелствата, а не виждам кой може да ми помогне.

Госпожа Луна се обърна към него с най-искрена насмешка.

— Да ви помогна ли? Помните ли последния път, когато аз помолих вас за помощ?

— Вечерта у госпожа Бъридж ли? Тогава се опитах да помогна. Помня, че ви предложих да стъпите на стол, за да можете да виждате и чувате.

— Какво да виждам и чувам, моля ви? Противното ви увлечение!

— Точно за това искам да поговорим — продължи Рансът. — Вече знаете всичко и няма да се озадачите, затова се осмелявам да ви попитам.

— Откъде можете да намерите билети за лекцията ѝ довечера ли? Нима не ви е изпратила?

— Уверявам ви, че не идвам в Бостън, за да я чуя — отговори Рансът с тъга, която госпожа Луна изглежда прие за изтънчено възмущение. — Бих искал да узная къде мога да намеря госпожица Тарант в този момент.

— И смятате, че е тактично да ми задавате този въпрос?

— Не виждам защо не, но знам, че според вас не е така, затова повдигам въпроса пред вас поради една-единствена причина — няма кой друг да ми помогне. Ходих в къщата на родителите на госпожица Тарант в Кеймбридж, но тя е затворена и празна, без признаци на живот. Отидох там най-напред, когато пристигнах днес сутринта, и звъня на тази врата едва след като пътуването ми до Монаднок Плейс се оказа безрезултатно. Прислужницата на сестра ви ме осведоми, че госпожица Тарант не живее в тази къща, но допълни, че госпожа Луна е тук. Надали ви е приятно да ви споменават като заместител, пък и нито аз, нито прислужницата ви смятаме за такъв. Просто реших, че

може да опитам. Дори не попитах за госпожица Чансълър, защото тя несъмнено няма да ми даде никаква информация.

Госпожа Луна изслуша този искрен отчет за делата на младия мъж, полуизвърнала глава през рамо към него и вперила в него най-студения поглед от своя арсенал.

— Значи, предлагате да предам доверието на сестра си, така ли?

— По-лошо — предлагам ви да предадете госпожица Тарант.

— Какво ме интересува госпожица Тарант? Не проумявам за какво говорите.

— Наистина ли не знаете къде живее тя? Не сте ли я виждали тук? Нима двете с госпожица Олив не са неразделни?

При тези думи госпожа Луна се обърна към него, скръсти ръце, отметна глава назад и възкликна:

— Вижте какво, Базил Рансъм, никога не съм ви мислела за глупак, но ми се струва, че сте си изгубили ума, откакто ви видях за последен път!

— Няма спор — усмихна се Рансъм.

— Да не искате да кажете, че не знаете всичко, което може да узнае човек за госпожица Тарант?

— Не съм я виждал, нито съм чувал за нея през последните десет седмици. Госпожица Чансълър я скри.

— Как така ще я скрие, като името ѝ е по всички стени и огради в Бостън?

— О, да, забелязах и не се съмнявам, че ще мога да я видя, ако изчакам до довечера. Само че не искам да чакам до довечера. Искам да я видя сега — и то насаме.

— Нима? Много интересно! — провикна се госпожа Луна и се засмя пресекливо. — И по каква работа, моля?

Рансъм се поколеба.

— Предпочитам да не ви казвам.

— Значи, очарователната ви откровеност си има граници! Клетите ми братовчедо, много сте наивен. Да не мислите, че давам и пет пари?

Рансъм не отговори на въпроса ѝ, но след минутка продължи:

— Ама честно, госпожо Луна, няма ли да ми помогнете?

— Боже, как ужасно гледате и какви отвратителни думи използвате! „Честно“! Чуйте се само! Като че ли толкова харесвам това същество, че ще искам да го задържа за себе си!

— Не знам, не разбирам — тихо и бавно отвърна Рансъм, но все още с тъжен поглед.

— Като че ли аз разбирам повече! Вие не сте за пример, обаче наистина мисля, че заслужавате по-добра съдба от тази да ви зареже момиче с толкова нисък произход.

— Не съм зарязан. Много я харесвам, но тя никога не е откликвала с взаимност.

На което госпожа Луна отговори с насмешка:

— Странно, че на вашата възраст сте такъв наивник!

Рансъм отвърна само замислено и доста разсеяно:

— Сестра ви наистина е много умна.

— С което искате да кажете, допускам, че аз не съм! — Госпожа Луна неочаквано промени тона си и каза мило и смирено: — Бог ми е свидетел, никога не съм се и преструвала!

Рансъм впери поглед в нея и накрая се досети какъв е смисълът на този променен тон. Изведнъж беше проумяла, че след като портретът на Верена е на витрините на половината магазини, след като реклами за речта ѝ висят по всички огради и предстои голямото събитие, на което тя ще се покаже пред цялата страна, тя дотолкова е повярвала във висшето си предназначение, че скъпият ѝ роднина южняк ѝ изглежда неизгодна партия и може да се счита за отхвърлен. Ако случаят беше такъв, може би имаше смисъл госпожа Луна да поупорства още. Базил много бързо съобрази това, но все пак имаше време да прецени, че най-уместната реплика към събеседницата му би била:

— Кога отплавате за Европа?

— Може би няма да отплавам — отговори госпожа Луна, загледана навън през прозореца.

— А какво ще стане с образованието на Нютън?

— Ще опитам да се задоволя със страната, където вие сте получили своето.

— Не искате ли да го направите гражданин на света?

— О, светът! — промърмори тя, загледана в сгъстяващия се сумрак към светлините на града, чиито отражения започваха да се появяват в Бек Бей. — Толкова ли съм щастлива да бъда гражданка на света?

— Може би все пак ще мога да отида във Флоренция! — подметна Рансъм през смях.

Тя отново се обърна с лице към него, този път бавно, и заяви, че не познава нищо по-странно от неговото състояние — дали не би бил така добър да обясни. С оглед на възможностите, които имал (харесвала го заради тях, не заради нрава му), защо му трябвало да тича подир петоразредна позьорка и толкова да иска да я направи своя? Можел да ѝ отговори, че не ѝ влиза в работата, и тя, разбира се, не можела да възрази, затова признавала, че пита само от интелектуално любопитство и защото човек винаги се измъчва, като се натъкне на толкова мъчително противоречие. След нещата, които го беше чувала да обяснява за своите убеждения и теории, за възгледите си относно живота и важните въпроси на бъдещето, би допуснала, че позьорството на госпожица Тарант ще бъде отвратително за него. Нима нейните възгледи не бяха същите като възгледите на Олив, а Рансъм и Олив още от самото начало никак не си бяха допаднали? Госпожа Луна го попита, защото наистина беше озадачена:

— Не знаете ли, че някои хора нямат покой, докато не разрешат загадката?

— Надали сте по-озадачена от мен — отговори Рансъм. — Изглежда, обяснението се крие в същата формула, която толкова успешно приложихте към мен. Вие харесвате възгледите ми, но не и характера ми. Аз презирам възгледите на госпожица Тарант, но характерът ѝ... е, той ми харесва.

Госпожа Луна го гледаше и изглежда чакаше, защото обяснението не ѝ се струваше пълно.

— И само толкова? — попита тя.

— Само колко? — усмихна се Рансъм. После додаде: — Сестра ви ме победи.

— Досетих се, че е победила някой наскоро — изглеждаше толкова весела и щастлива. Надали се дължи само на заминаването ми.

— Значи, изглежда весела и щастлива? — попита Рансъм със свито сърце. Лицето му беше толкова скръбно, когато зададе този въпрос, че госпожа Луна отново се развесели.

— Разбира се, доколкото е възможно тя да бъде весела. Всичко е относително. С такава нетърпение очаква речта на приятелката си довечера, че състоянието ѝ е неописуемо! Не може да седи мирна и три

минути, излиза по петнайсет пъти дневно, непрекъснато урежда, дава интервюта, обсъжда, телеграфира и рекламира, такава бюрокрация и търчане, все едно води цяла армия на бойното поле. Какво правят с армиите в Европа? Мобилизират ги, нали? Е, Верена е мобилизирана и това е щабът.

— Вие ще ходите ли в Мюзик Хол довечера?

— За каква ме вземате? Нямам желание някой да ми крещи цял час.

— Не се съмнявам, не се съмнявам, че госпожица Олив е в треска — продължи Рансъм разсеяно. После додаде рязко и с различен тон: — Ако тази къща е щаб, както казвате, как така не сте я виждали?

— Олив ли? Че аз само нея виждам!

— Имах предвид госпожица Тарант. Все някъде трябва да е — и то наблизко, след като ще говори довечера.

— Да не искате да отида да я търся? Само това липсва! — провикна се госпожа Луна. — Ама какво ви става, Базил Рансъм, какво целите? — попита тя много остро. Беше опитала с високомерие, беше опитала и със смирение, но накрая се беше озовала срещу съперник, когото не приемаше сериозно, но въпреки това беше не по-малко неприятен.

Не знам дали Базил Рансъм би се опитал да отговори на въпроса й, ако не се беше появила пречка, но в мига, в който тя изрече думите, завесата на входната врата се отмести и на прага се появи посетител.

— Боже, колко досадно! — възкликна госпожа Луна достатъчно силно, за да бъде чута, и без да помръдва от мястото си, впери неблагоприятно поглед в натрапника — господин, когото Рансъм имаше чувството, че вече е виждал. Беше млад мъж със свежо лице и буйна коса, преждевременно побеляла. Стоеше и се усмихваше на госпожа Луна, невъзмутим от липсата на всякаква любезност. Тя го погледна, сякаш не го познава, а Рансъм се подготви да си тръгва и да остави двамата да се оправят.

— Опасявам се, че не ме помните, макар да сме се виждали преди — дружелюбно каза младият мъж. — Идвах преди седмица и госпожица Чансълър ме представи.

— А, да, но тя не е у дома в момента — отговори неопределено госпожа Луна.

— И аз така разбрах, но не допуснах това да ме възпре. — Младият мъж погледна усмихнато и към Базил Рансъм, с което стана по-приятен в очите на госпожа Луна и сякаш привлече внимание към превъзходството си. — Много искам да получа информация по един въпрос и не се съмнявам, че ще бъдете така добра да ми я дадете.

— Сега си спомням... вие работите в пресата — каза госпожа Луна. Рансъм също си беше спомнил кой е младият мъж. Присъстваше на прословутото събиране у госпожица Бърдзай, където доктор Пранс го беше описала като блестящ журналист.

Той достойно прие определението, което му даде госпожа Луна, и продължи да се усмихва на Рансъм (сякаш и той си беше спомнил кой е), изричайки думата, която обясни всичко:

— Аз съм от „Веспър“, нали сте чували? — И продължи: — Е, госпожо Луна, не ме интересува, няма да ви оставя на мира, искаме да научим последните новини за госпожица Верена и те трябва да излязат от тази къща.

— О, за бога! — промърмори Рансъм под носа си и взе шапката си.

— Госпожица Чансълър я е скрила. Обиколих целия град да я търся, но дори баща ѝ не я е виждал цяла седмица. Получихме неговите мисли по въпроса — никак не е трудно, — обаче не ни трябват те.

— А какво искате? — почувства се длъжен да попита Рансъм, след като господин Пардън (спомни си дори името) се представи достатъчно.

— Искаме да разберем как се чувства тя преди тази вечер, напрегната ли е, какво очаква, как ще изглежда, с какво ще бъде облечена в шест часа. Господи! Ако можех да я видя, щях да разбера какво искам, тя също, допускам! — възкликна господин Пардън. — Разберете, госпожо Луна, неестествено е да не го иска човек. Повече няма да ви разпитвам къде е тя, защото ще ви се стори твърде нахално, след като тя желае да се усамоти. Макар че според мен допуска грешка. Ние бихме могли да използваме тези последни часове с неясна полза! Не може ли поне да ми дадете някои лични подробности — каквито обичат хората? Какво ще вечеря? Или пък ще говори на гладно?

— Ама моля ви, господине, изобщо не ме интересува. Нямам нищо общо с тази работа! — гневно се провикна госпожа Луна.

Репортерът се вторачи в нея, после нетърпеливо каза:

— Нямате нищо общо, значи — не одобрявате, така ли? — и вече бъркаше в страничния си джоб за бележника.

— Бог да ни е на помощ! — възкликна госпожа Луна и въпреки неприятното усещане, че всичко, което се стреми да избегне, бързо се стоварва върху главата на момичето, Рансъм избухна в циничен смях.

— О, дайте воля на протеста си, госпожо. Дайте ни поне нещичко! — продължи господин Пардън. — Протест от тази къща ще бъде очарователна подробност. Трябва ни, нямаме нищо друго! Читателите ни се интересуват от сестра ви почти колкото от госпожица Верена, знаят прекрасно колко силна е подкрепата ѝ. Много ще се радвам да запиша: „Какво мисли семейството на госпожица Чансълър“ — вече си представям заглавието.

Госпожа Луна се отпусна тежко в най-близкия стол, простена и закри лицето си с ръце.

— Бог да ми е на помощ, радвам се, че заминавам за Европа!

— Това е поредната подробност — всичко има значение — отбеляза Матиас Пардън и бързо си записа в бележника. — Позволете да попитам дали заминавате в Европа, защото не одобрявате възгледите на сестра си?

Госпожа Луна отново скочи на крак и изтръгна бележника от ръката му.

— Ако имате наглостта да публикувате дори една дума за мен или да споменете името ми във вестника, ще дойда в редакцията ви и ще направя невероятна сцена!

— Скъпа госпожо, това би било божи дар за нас! — възкликна въодушевено господин Пардън, но прибра бележника в джоба си.

— Навсякъде ли търсихте госпожица Тарант? — попита го Базил Рансъм.

Щом чу този въпрос, господин Пардън му хвърли поглед, изпълнен с внезапно лукавство — съзря в него конкурент. Затова Рансъм додаде:

— Не се тревожете, не съм репортер!

— Все за нещо сте пристигнали от Ню Йорк.

— Да, но не като представител на вестник.

— Бързо се надушихте — промърмори възмутено госпожа Луна.

— Ами ходих навсякъде, където ми хрумна — отговори господин Пардън. — Душих около агента на сестра ви, но не успях да поговоря с него. Подозирам, че играе своя игра. Госпожица Чансълър ми каза — както госпожа Луна сигурно помни, — че няма да бъде тук цяла седмица и че предпочита да не ми казва нито къде, нито как ще прекара времето преди паметната вечер. Разбира се, аз я уверих, че ще науча, ако мога, както сигурно помните разговора ни по темата — каза той на госпожа Луна. — Открито я предупредих, че ако не внимават, ще прекалят с потайността. Доктор Тарант не беше никак доволен от нея. Все пак направих всичко по силите си с материала, за който отговарях, и „Веспър“ осведоми публиката, че местонахождението на госпожица Тарант е най-голямата загадка на сезона. Трудно ще заблудиш „Веспър“.

— Страх ме е да си отворя устата във ваше присъствие — обади се госпожа Луна, — но трябва да изтъкна, че сестра ми е проявила необичайна общителност. Казала ви е толкова много, че дъхът ми секва.

— Длъжен съм да ви изпитам, може пък да знаете нещо — невъзмутимо отговори Матиас Пардън. — Не е честно, защото всъщност нищо не ви е известно. Госпожица Чансълър се е променила, съществено се е променила, защото преди година-две тя беше буквално недостъпна. След като успях да накарам нея да омекне, защо да не успея и с вас, госпожо? Тя съзнава, че в момента мога да ѝ помогна, и тъй като не съм злобен, съм готов наистина да ѝ помогна с каквото мога. Проблемът е, че още не ми се доверява, не ме допуска. Така или иначе — продължи той и се обърна конкретно към Рансъм, — преди половин час в Хол не знаеха нищо за госпожица Тарант с изключение на факта, че преди около месец тя отишла там заедно с госпожица Чансълър, за да изпробва гласа си, който звънял в цялата зала като сребро, и че госпожица Чансълър гарантира абсолютната ѝ точност довечера.

— Е, това е всичко необходимо — подметна Рансъм напосоки и протегна ръка за сбогом на госпожа Луна.

— Напускате ли ме вече? — попита тя и го удостои с поглед, който би смутил всеки зрител, който не е репортер на „Веспър“.

— Имам да върша много неща, налага се да ме извините. —
Беше напрегнат, не го свърташе, сърцето му туптеше по-бързо от
обикновено и не изпитваше грам угризение, че ще я остави сама да се
отърве от господин Пардън.

Господинът продължаваше да се намесва в разговора вероятно с
надеждата, че ако се позабави, ще се появи или госпожица Тарант, или
госпожица Чансълър.

— Всички места в залата са продадени, очаква се огромна
публика. Ето какво се случва, когато нашата бостънска публика
прегърне някоя идея! — възкликна господин Пардън.

Единственото желание на Рансъм беше да се измъкне и за да
улесни освобождението си, като намекне, че така ще я види отново, на
излизане каза лицемерно на госпожа Луна:

— По-добре елате довечера.

— Не ми харесва бостънската публика, не ми харесва и идеята!
— отговори тя.

— Да не искате да кажете, че няма да ходите? — възкликна
господин Пардън ококорен и тупна с ръце джобовете си. — Не я ли
смятате за гениална?

Госпожа Луна беше ужасно изморена и раздразнението, че
Рансъм ѝ се изплъзва, явно потънал в мисли за Верена, и я оставя лице
в лице с противния вестникар, чието присъствие правеше невъзможен
разпаления ѝ протест — раздразнението, че всичко и всеки ѝ се
подиграва и не застава на нейна страна, беше толкова силно, че тя
изгуби самообладание и устните ѝ необмислено отрониха:

— Не, разбира се, според мен тя е примитивна идиотка!

— О, госпожо, никога не бих си позволил да отпечатам това! —
чу Рансъм укора на господин Пардън, докато напускаше вестибюла.

XLI

През следващите два часа той обикаля из Бостън, без да съзнава накъде върви, уверен само, че не иска да се връща в хотела си и че няма да може нито да вечеря, нито да даде почивка на измъчените си нозе. Обзет от същото отчаяние, скиташе едновременно безцелно и нетърпеливо дни наред, преди да замине от Ню Йорк, и очакваше тревогите и възбудата му да се разсеят. В момента го терзаеха повече от всякога с невиждана сила. Късноноемврийският здрач се беше сгъстил, но вечерта беше приятна, а по осветените улици цареше пъстро оживление, присъщо за началото на зимата. Витрините на магазините блестяха през заскрежените стъкла, по тротоарите сновяха пешеходци, звънците на трамваите дрънчаха в студения въздух, вестникарчетата с викове разнасяха вечерните вестници, вестибюлите на театрите — осветени и накичени с плакати и снимки на актриси, подмамваха през своите въртящи се врати, тапицирани с червена кожа или сукно и малки месингови кабари. През големи стъклени прозорци се виждаше вътрешността на хотелите: мраморните фойета, осветени от бялата електрическа светлина, колоните, хора от Запад, изтегнати по диваните, а зад щанд встрани, отрупан с периодика и романи с меки корици, невръстни момчета с възрастни лица показваха програмите на театрите, продаваха либрета и евтини места за партера. Рансъм поспираше на някой ъгъл, несигурен накъде да поеме, и вдигаше поглед към звездите, ярки и тъй близки, блещукащи над града. Бостън му изглеждаше огромен и бликащ от нощен живот, буден и подготвящ се за изпълнена с удоволствия нощ.

Отново и отново минаваше покрай Мюзик Хол и навсякъде виждаше афиши с лика на Верена, обърнати към алеята откъм Скул Стрийт, откъдето идваха пешеходците. Изглеждаха му изпълнени със зловещо очакване. Хората още не бяха започнали да влизат, но залата беше готова, осветена и отворена, така че събитието скоро щеше да започне. Така смяташе Рансъм, но същевременно му се искаше кризата вече да е приключила. Всичко край него беше свързано с мисълта,

която пулсираше в главата му — въпросът дали все още е възможно да се намеси и да попречи на момичето да скочи в бездната.

Беше убеден, че цял Бостън ще я слуша или поне всички, които виждаше по улиците, и тази мисъл донякъде го вдъхновяваше и стимулираше. Представи си как я спасява от могъщата тълпа и отново закрочи сред хората, с които щеше да се бори за нея. Не беше закъснял, чувстваше се достатъчно силен, нямаше да бъде късно дори ако вече стояха пред погледите на хиляди хора. Беше се снабдил с билет още сутринта и моментът вече беше настъпил. Накрая се върна в хотела си за десетина минути, за да се освежи, да се поиздокара и да изпие чаша вино. Сетне отново пое към Мюзик Хол и видя, че зрителите вече влизат — първите капки от могъщ поток — и че много от тях са жени. След седем минути се нижеха бързо — преди това едва се влачеха — и вече оставаше само половин час. Рансъм влезе заедно с останалите, прекрасно знаеше къде е мястото му — когато пристигна в Бостън, го избра уж много старателно сред малкото останали. Сега обаче, когато застана под високия облицован таван над редицата пламъчета, които маркираха местата на съединяване със стените, осъзна, че мястото няма значение, защото не възнамеряваше да го заеме. Не беше част от публиката, беше нещо различно, уникално и идваше по много специален въпрос. Нямаше да има значение дори ако още от самото начало си беше купил място за правостоящ. Хората се стичаха и съвсем скоро щяха да останат места само за правостоящи. Рансъм нямаше конкретен план, искаше само да влезе в сградата, за да може да огледа обстановката и да реши какво да предприеме. За пръв път влизаше в Мюзик Хол и беше силно впечатлен от високите тавани и внушителните редици от балкони. Понякога сякаш разбираше как се чувства млад мъж, който на многолюдно място по някакви свои причини дебне с пистолет да убие крал или президент.

Залата го порази с римския си размах. Вратите на балконите горе, които постоянно се отваряха и затваряха под напора на зрителите и разпоредителите, му напомняха на vomиториумите в Колизеума, за които беше чел. Лъскавите тръби и изваяните шпилове на огромния орган в дъното на сцената, заета от редици столове за хористите и местните знаменитости, се извисяваха чак до купола, а в основата му имаше огромна бронзова статуя на някакъв музикален гений. Залата беше невероятно просторна и внушителна и публиката се увеличаваше

много бързо, без да я изпълва. Рансъм ясно си представяше как ще изглежда претъпкана и смелостта на двете млади жени да се изправят пред това невъобразимо изпитание му се стори поразителна, особено неизменното напрежение на клетата Олив, която все се тревожеше и трепереше и сигурно си представяше всякакви катастрофи и възможности за провал. Отпред на сцената имаше висока и тясна катедра подобна на пюпитър, покрита с червен плюш, а до нея имаше висок резбован стол, на който Верена нямаше да седне, Рансъм беше сигурен в това, макар да допускаше, че понякога ще се подпира на облегалката. Отзад в полукръг бяха подредени половин дузина кресла, явно за приятели на ораторката, за нейните спонсори и покровители. Залата се пълнеше със звуци: скърцаха пантите на седалките, докато хората се настаняваха, виковете на момчетата, които обикаляха и съобщаваха: „Снимки на госпожица Тарант — историята на живота ѝ!“ или „Портрети на ораторката — историята на нейната кариера!“, но те звучаха пискливо и незначително в огромната зала. Рансъм не забеляза кога се заеха няколко от креслата зад катедрата, безразборно, но малко по-късно разпозна дори отдалеч трима от хората там. Жената с правилни черти, лъскави кичури коса и видими дори отдалеч вежди, със сигурност беше госпожа Фариндър, а господинът до нея с бялото палто, чадър и невзрачно лице най-вероятно беше Амария, нейният съпруг. В другия край на редицата се виждаше втора двойка, която Рансъм, незапознат с някои глави от историята на Верена, без изненада разпозна като госпожа Бърддж и нейния син с вид на подлизурко. Изглежда, интересът им към госпожица Тарант не беше мимолетно увлечение, защото и те като Рансъм бяха пристигнали от Ню Йорк да я слушат. Имаше и други хора, които младият мъж не познаваше, наседали тук-там в полукръга, но няколко места все още бяха празни (едно от които несъмнено беше за Олив) и Рансъм си помисли, колкото и да беше напрегнат, че един от столовете трябва да остане празен в знак на почит към госпожица Бърдзай, която присъстваше духом.

Беше си купил снимка на Верена и я намираше за поразително лоша. Купи си също и биографията ѝ, която мнозина виждаше да четат, но я пхна в джоба си, за да я разгледа по-късно. Не свързваше Верена с това предприемчиво и широко рекламирано начинание. В него долавяше намесата на Олив, борбена, целеустремена, жертваща добрия вкус в името на широката гласност, подчинявайки се на огромната

машина за публичност. Независимо дали се беше борила Олив, в събитието се усещаше известна показност, от която страните му още по-силно пламнаха и му се искаше да има достатъчно пари, за да изкупи цялата стока на гласовитите момчета. Изведнъж в залата прозвуча органична музика и Рансъм разбра, че прелюдията е започнала. И това му се стори пълна глупост, но не си даде време да разсъждава, стана от мястото, което си беше избрал близо до края на реда, и застана до една от многобройните врати. Може и да нямаше конкретен план, но вече изпитваше неудържим порив и дори се засрами от временното си колебание. Беше преценил, че Верена, все още скрита за публиката от приятелката си, ще се появи на сцената броени минути преди изпълнението си, затова досега не бе изгубил нищо, чакайки пред сцената. Ала вече беше време да се възползва от възможността. Преди да излезе от залата във фоайето, той спря с гръб към сцената и огледа публиката. Зрителите се бяха умножили, бяха осветени от равномерната светлина на окачените високо газени лампи и в мрачната атмосфера, с каквато винаги се отличават подобни места, публиката му заприлича на огромна вълна, застинала в страховито очакване. Обзе го безпокойство, задето възнамерява да осуети всеобщата наслада от зрелището, и за миг си представи себе си като жертва на свирепата ярост на разочарованата тълпа. Ала при мисълта за опасността прекоси още по-бързо грозните коридори. Планът му вече добиваше конкретни очертания и дори не се наложи Базил да моли за напътствия как да стигне до една конкретна малка врата, която възнамеряваше да отвори. Докато си купуваше билета сутринта, се беше постарал да е от страната на залата, където се намираще гримьорната на изпълнителите. Беше си избрал място в този сектор и вече се намираще недалеч от целта си. Никой не го спря и не го повика. Слушателите на госпожица Тарант продължаваха да се стичат (явно събитието имаше безпрецедентен успех сред публиката) и бяха ангажирали напълно вниманието на разпоредителите. Рансъм отвори врата в дъното на коридора и оттам влезе в малък вестибюл, в който имаше само втора врата срещу него, до която беше застанала фигура. Щом я зърна, той за миг се закова на място.

Беше фигурата на набит полицай с шлем и месингови копчета — полицай, който го очакваше, Рансъм тутакси проумя този факт. Същевременно се досети, че Олив Чансълър е научила за пристигането

му и е помолила за закрила този пазител на реда, който пазеше входа, готов да го брани от натрапници. Това донякъде изненада Рансъм, защото беше допускал, че нервната му роднина ще отсъства от къщата през целия ден, че ще бъде при Верена, където и да се намираше убежището ѝ. Все пак изненадата му не беше толкова силна, че да възпре напредъка му за повече от броени секунди, затова Рансъм прекоси залата и застана пред полицая. Отначало никой от двамата не продума, само се измерваха сурово с поглед. Рансъм чуваше органа, който свиреше в залата — звукът долиташе през тънките стени. Звучеше съвсем наблизко и всичко трептеше. Полицаят беше висок мъж, със слабо и бледо лице, прегърбени рамене, малки и неподвижни очи и нещо в устата издуваше бузата му. Рансъм прецени, че мъжът не е много силен, но се надяваше, че и самият той да не е твърде слаб. Не беше тук обаче, за да демонстрира физическата си сила — не му допаднаше мисълта за публично сбиване заради Верена, освен ако не го възприемеше от новата гледна точка на Олив за рекламата. Пък и изобщо нямаше да се наложи. Рансъм продължаваше да мълчи, полицаят също, и нещо в начина, по който изминаха тези няколко мига, и в усещането, че Верена е отделена от него само с някаква тънка преграда, му внушиха мисълта, че тя също го очаква, но в друг смисъл, че тя няма нищо общо с тази демонстрация на мощ, че след секунда интуицията ще ѝ подскаже за присъствието му, защото тя се моли богу да бъде спасена, да се избави.

Лице в лице с Олив тя не се осмеляваше, но би дръзнала, ако той държи ръката ѝ. Изведнъж осъзна, че никой друг не е вярвал толкова в него, колкото Олив Чансълър. Сякаш виждаше през вратата ужасния ѝ втрепен във Верена поглед, докато стискаше часовника си в ръка, сякаш виждаше и как Верена отмества очи от нея. Олив би се радвала лекцията да започне още преди час, но това, разбира се, не беше възможно. Рансъм не попита нищо, струваше му се загуба на време, просто след малко каза на полицая:

— Бих искал да поговоря с госпожица Тарант. Бъдете така добър да ѝ предадете визитката ми.

Пазителят на реда, застанал между Рансъм и бравата на вратата, пое подаденото му картонче, бавно прочете името, обърна го да огледа и гърба, после го върна на събеседника си.

— Струва ми се, че няма смисъл — отговори той.

— Откъде знаете? Нямаме право да отклонявате молбата ми.

— Имам толкова право, колкото и вие да молите. Вие сте тъкмо човекът, който тя не иска да доближава.

— Не мисля, че госпожица Тарант не иска да я доближавам — отговори Рансъм.

— За нея не знам, не тя ме нае да пазя залата. Имам предвид другата, госпожица Чансълър. Тя организира лекцията.

— И тя ви предупреди да не ме пускате? Пълен абсурд! — искрено възкликна Рансъм.

— Предупреди ме, че нямаме работа тук, че не сте наред с главата. А сега най-добре се успокойте! — нареди полицаят.

— Да се успокоя ли? Не съм ли достатъчно спокоен?

— Виждал съм луди, които са досущ като вас. Ако искате да видите ораторката, защо не отидете да седнете в залата при останалите? — Полицаят зачака неподвижно, разумно и предъвквайки отговора на въпроса си.

Рансъм разполагаше само с един отговор:

— Защото не искам просто да я видя. Искам и да поговоря с нея — насаме.

— Да, всички искат насаме — отбеляза полицаят. — На ваше място не бих пропуснал лекцията, ще ви бъде от полза.

— Лекцията ли! — засмя се Рансъм. — Тя няма да се състои.

— Напротив, веднага щом органът спре. — И полицаят додаде по-скоро на себе си; — Защо вече не спира, по дяволите!

— Защото госпожица Тарант е наредила на органиста да продължава да свири.

— И кого е изпратила с това нареждане, моля ви се? — Новият познат на Рансъм влезе в неговия тон. — Не ми се вярва госпожица Чансълър да ѝ е робиня.

— Изпратила е баща си или дори майка си. И те са вътре.

— Откъде знаете? — попита замислено полицаят.

— О, аз знам всичко — увери го Рансъм усмихнат.

— Мисля, че хората не са дошли да слушат органа и ако скоро не спре да свири, ще чуем нещо друго.

— Много скоро ще чуете много неща — отбеляза Рансъм.

Изглежда, самообладанието му направи впечатление на неговия противник, който понаведе глава като ранено животно и изгледа

младия мъж изпод рунтавите си вежди.

— Наслушах се на много неща, откакто съм в Бостън.

— О, Бостън е страхотно място — небрежно подметна Рансъм в отговор. Вече не слушаше нито полицаия, нито органа, защото от другата страна на вратата се разнесоха гласове. Полицаят не каза нищо повече, само се облегна на вратата и скръсти ръце. Между двамата отново се възцари мълчание. Органът спря.

— Просто ще почакам тук, ако позволите — каза Рансъм. — След малко ще ме повикат.

— И кой ще ви повика?

— Госпожица Тарант, надявам се.

— Преди това ще трябва да се оправи с другата.

Рансъм извади часовника си, който още преди няколко часа беше настроил на бостънско време, и установи, че по време на този разговор минутите са се изнизали устремно и вече е осем и пет.

— Госпожица Чансълър ще трябва да се оправя с публиката — каза той след малко и думите му не бяха празнословие. Вече беше напълно убеден, че в помещението, до което му беше отказан достъп, от известно време се разиграва драма, в която той също беше участник, че там е крайно напрегнато и че няма да приключи без неговата намеса. Тази негова интуитивна увереност укрепна още повече, след като установи, че Верена кара публиката си да я чака. Защо не излизаше на сцената? Защо, освен ако не знаеше, че той е там и не се опитваше да спечели време?

— Мисля, че тя вече излезе на сцената — заяви стражът на вратата, чийто спор с Рансъм някак едностранно и без ни най-малко да навреди на непоклатимостта му, беше преминал във фазата на дружелюбното бърбене.

— Ако беше излязла, щяхме да чуем аплодисментите на публиката.

— Ей сега ще ги чуем — оповести полицаият.

И се оказа омразно прав, защото публиката сякаш наистина ръкопляскаше. От залата и от балконите се разнесе силен шум — няколко хиляди души тропаха с крака и удряха с чадърите и с бастуните си. На Рансъм му прималя, няколко секунди не откъсваше поглед от очите на полицаия. После спокойствието внезапно го заля като вълна и той възкликна:

— Скъпи ми приятелю, това не са аплодисменти, а проява на нетърпение. Не е посрещане, а призив!

Полицаят нито се съгласи с предположението му, нито го отхвърли, просто изду другата си буза и отбеляза:

— Може да ѝ е прилошало.

— О, надявам се да не е така! — нежно рече Рансъм. Тропотът се усилваше все повече, но след минута утихна. Преди това обаче стана ясно, че Рансъм е бил прав за причината. Поведението на тълпата беше предизвикано от нетърпение, не беше поздрав. Той отново погледна часовника си, установи, че са минали още пет минути, и си спомни думите на журналиста на Чарлс Стрийт, че Олив гарантира точността на Верена. Странно, но точно когато Рансъм си спомни за въпросния господин, той влетя от плът и кръв през вратата, силно възбуден.

— Защо тя не излиза на сцената, за бога? Ако иска да ги принуди да я повикат, вече го направи! — Господин Пардън настойчиво местеше поглед от полицаия на Рансъм и обратно и беше толкова трескав, че изглежда не позна южняка.

— Може да ѝ е прилошало — отговори полицаят.

— На публиката ще ѝ прилошее! — кресна в отговор журналистът. — Ако ѝ е прилошало, защо не повика лекар? Цял Бостън е в тази зала, длъжна е да говори. Искам да вляза да проверя.

— Не може — лаконично го отрязва полицаят.

— Защо да не може, моля? Искам да получа информация за „Веспър“!

— Не може да влезете и толкова! И него не го пускам — додаде полицаят добродушно, сякаш от желание да направи забраната за господин Пардън по-малко оскърбителна.

— Странно, вас трябва да ви пуснат — каза Матиас и за миг погледна Рансъм.

— Може би, ама не го пускат — отговори полицаят.

— Мили боже! — задъхано възкликна господин Пардън. — От самото начало си знаех, че госпожица Чансълър ще оплеска всичко. Къде е господин Файлър? — попита той настойчиво и двамата присъстващи, и никой от двамата конкретно.

— Сигурно е на входа и брои парите — отговори полицаят.

— Може да се наложи да ги върне, ако не внимава!

— Може би. Ще му кажа, ако дойде, но само на него. Май вече е готова — додаде той равнодушно.

Беше доловил неясен шум, който прерасна в поредната експлозия от звуци. Този път със сигурност бяха аплодисменти — пляскането на безброй ръце, примесено с възгласи на безброй гърла. Демонстрацията, макар и впечатляваща, не беше очакваната и много бързо утихна. Господин Пардън се заслушваше с тревожно изражение.

— Мили боже, не можах ли да я посрещнат по-сърдечно? — провикна се той. — Ще изтичам да видя какво става!

Когато той изчезна, Рансъм попита полицаия:

— Кой е господин Файлър?

— Мой стар приятел. Той ръководи госпожица Чансълър.

— Ръководи ли?

— Нея и госпожица Тарант. И двете. Това му е бизнесът.

— В такъв случай да ходи сам да говори пред публика.

— О, той не говори, той е шефът.

В този момент вратата отсреща се отвори и едър разгорещен мъж с къса твърда брада, щръкнала от върха на брадичката, и развято подире му палто, влетя вътре, проклинайки.

— Какви са тези щуротии? Много са изгъркани тези номера!

— Ама тя не е ли на сцената? — попита полицаият.

— На сцената не е госпожица Тарант — каза Рансъм, все едно знаеше всичко по въпроса. Веднага се досети, че това е господин Файлър, агентът на госпожица Чансълър. След това си каза, че въпросната личност със сигурност е предупредена от братовчедка му и ще се опита да припише вината за неочакваното закъснение на Верена на Рансъм или на неговото влияние. Обаче господин Файлър само го изгледа, явно нямаше представа кой е — изглежда, госпожица Чансълър беше преценила, че е по-благоразумно да си държи езика зад зъбите относно Рансъм (освен пред полицаия).

— На сцената ли? Не, там е онзи шарлатанин баща й! — провикна се господин Файлър с ръка върху бравата на вратата, допуснат от полицаия.

— Лекар ли търси? — попита полицаият безстрастно.

— Ще му изпратя теб, ако не пусне момичето! Да не искаш да ми кажеш, че са се заключили? Ама какви ги вършат?

— Преместиха ключа от онази страна — отговори полицаят, докато господин Файлър обсипваше вратата с порой от силни удари и яростно дърпаше бравата.

— Какъв смисъл има да пазите отпред, след като вратата е заключена? — попита Рансъм.

— За да не правите това — кимна полицая към господин Файлър.

— Както се вижда, намесата ви е много полезна.

— Не знам. Тя все пак трябва да излезе.

Междувременно господин Файлър продължаваше да блъска и да тресе вратата, настояваше веднага да го пуснат и питаше какво искат — публиката да събори залата ли! Разнесе се нов взрив от аплодисменти, явно последвали някакво извинение, някакви тържествени увъртания, поднесени от Селах Тарант. Те заглушиха гласа на агента, а също и объркания отговор, последвал откъм салона. За миг не се чуваше нищо конкретно, вратата остана затворена, а Матиас Пардън се върна във вестибюла.

— Той съобщи, че тя е получила лек световъртеж от напрежението. Ще бъде готова след около три минути.

В това се изразяваше приносът на господата Пардън към кризата. Допълни, че публиката била прелестна, истинска бостънска публика, много добронамерена.

— В залата има огромна тълпа, истинска бостънска публика! — крещеше господин Файлър и блъскаше по вратата. — Занимавал съм се с примадони, занимавал съм се с всякакви феномени, но такова още не ми се беше случвало. Помнете ми думата, госпожици, ако не ми отворите, ще разбия вратата!

— Май няма как да влошите положението повече от това — подметна полицаят на Рансъм и отстъпи встрани безсилно.

XLII

Рансъм не отговори. Само наблюдаваше вратата, която в този момент се отвори отвътре. На прага застана Верена — тя беше отворила — и впери поглед право в него. Беше облечена в бяло, а лицето ѝ беше по-бяло от дрехата, над която косата гореше като огън. Пристъпи напред, но той я изпревари и се озова до нея на прага на стаята. Лицето ѝ се разкриви страдалчески и Рансъм не понечи да хване ръката ѝ пред всички тези хора, само тихо каза:

— Чаках ви — много дълго.

— Знам, видях ви на мястото ви. Искях да поговорим.

— Е, госпожице Тарант, не е ли по-добре да излезете на сцената? — провикна се господин Файлър и размаха ръце пред нея, сякаш да я запрати през чакалнята право на сцената пред публиката.

— След малко ще съм готова. Татко ще се погрижи. — И за изненада на Рансъм тя се усмихна приветливо на неукротимия агент. Явно наистина искаше да го успокои.

Тримата влязоха в гримьорната, където в дъното, зад неугледните маси и столове, под ярката газена лампа на канапето седеше госпожа Тарант с изпънат гръб, скована, поруменяла от едва сдържаното напрежение, а до нея, просната и заровила глава в скута на майката на Верена, се виждаше трагичната фигура на Олив Чансълър. Рансъм не знаеше доколко отпуснатото тяло на Олив е свидетелство за ужасна сцена, разиграла се зад заключената врата. Той просто отново рязко затвори вратата под носа на репортера и на полицаия и в същия момент през прохода, водещ към сцената, след кратката си публична изява слезе Селах Тарант. Закова се на място, щом зърна Рансъм, уви се поплътно в дъждобрана си и измери младия мъж с поглед от глава до пети.

— Е, господине, може би ще ни обясните това недоразумение — отбеляза той и се усмихна толкова старателно, че сякаш ъгълчетата на устата му се събраха на тила. — Допускам, че вие по-добре от всеки друг може да ни осветлите на какво се дължат трудностите ни!

— Спокойно, татко, скоро всичко ще се нареди! — възкликна Верена тихо, задъхана като водолаз, който тъкмо изплува на повърхността.

— Едно нещо искам да разбера — наистина ли ще изгубим още половин час в разговори за битовите ни неуредици? — попита господин Файлър и избърса възмутеното си лице. — Ще изнесе ли госпожица Тарант лекцията, или няма? Ако няма, моля да ми каже защо. Дава ли си сметка, че всяка част от секундата в момента струва около петстотин долара?

— Знам, знам, господин Файлър. След малко ще започна — продължи Верена. — Искам само да поговоря с господин Рансъм, само няколко думи. Публиката се успокои, не чувате ли? Имат ми доверие, нали така, татко? Искам само да поговоря с господин Рансъм?

— Кой е господин Рансъм, по дяволите? — провикна се недоумяващо отчаяният Файлър.

Верена говореше на другите, но гледаше любимия си и погледът ѝ бе неизразимо трогателен и умоляващ. Цялата трепереше, гласът ѝ глъхнеше сподавено и Рансъм усети прилив на състрадание към нейната болка — към неизбежната ѝ агония. В същия миг обаче го завладя и друго чувство, което прогони разкаянието — видя, че може да постигне желаното, че Верена го умолява с цялото си същество да я пощади, но докато той не се съгласи, тя ще бъде безпомощна да се съпротивлява. А онова, което искаше Базил, се разгоря пред него и призова цялото му мъжество, въздигна решителността му до висини, от които не само доктор Тарант, господин Файлър и онемялата от срам Олив, но и огромната тръпнеща в очакване зала, и развълнуваната тълпа, притихнала засега и сподавила гнева си — изглеждаха дребни, преодолими и мимолетни. Той все още не проумяваше съвсем ясно. Видя, че Верена не отказва, а протака, че магията, благодарение на която той все още можеше да я спаси, бе усещането за неговата близост.

— Да тръгваме, да тръгваме — прошепна той бързо и протегна ръце към нея.

Тя хвана едната му ръка, но умолително, не в знак на съгласие.

— О, оставете ме, оставете ме — заради нея, заради другите! Ужасно е, невъзможно е!

— Настоявам за обяснение защо господин Рансъм не е задържан от полицията! — нададе вой госпожа Тарант от канапето си.

— Бях задържан, госпожо, през последния четвърт час. — Рансъм все по-убедено чувстваше, че ще се справи, ако запази самообладание. Приведе се към Верена с нежност, която му помагаше да не обръща внимание на присъстващите. — Скъпоценна моя, убеждавах ви, предупреждавах ви. Оставих ви на спокойствие десет седмици, но нима сте се съмнявали, че този момент ще дойде? За нищо на света не бива да се предлагате на тази ревяща тълпа! Не ме молете да проявя загриженост към тях, към нито един от тях! Те искат само да зяпат, да дърдорят и да се хият! Вие сте моя, не тяхна!

— За какво говори този мъж, по дяволите? Това е най-превъзходната публика, която се е събирала някога! — задъхано се намеси господин Файлър.

— Проклет да е цял Бостън! — каза Рансъм.

— Господин Рансъм проявява силен интерес към дъщеря ми — поясни Селак Тарант. — Той не одобрява възгледите ни.

— През живота си не съм чувала за такава отвратителна, злостна и неморална проява на егоизъм — изрева госпожа Тарант.

— Егоизъм ли? Госпожо Тарант, никога не съм се преструвал, че не съм егоист.

— Да не искате тълпата да ни избие всичките?

— Може да си получат обратно парите. Можете ли да им върнете парите? — попита Верена и се завъртя трескаво сред хората.

— Верена Тарант, да не искаш да кажеш, че няма да излезеш на сцената? — изпищя майка ѝ.

„Мили боже! Как може да я карам да страда така!“, помисли си Рансъм и би сложил край на отвратителната сцена, като притисне Верена в обятията си и се втурне навън, ако Олив, която бе скокнала на крака след пронизителните писъци на госпожа Тарант, не се беше хвърлила помежду им в този момент толкова стремително, че откъсна момичето от ръката на Рансъм. За негова изненада очите, които го погледнаха от нейното уплашено и изтерзано лице, бяха досущ като тези на Верена — изпълнени с гореща молба. За един миг тя сякаш беше готова да падне на колене пред него, само и само да се проведе лекцията.

— Ако не сте съгласен с нея, изведете я на сцената и поспорете. На публиката адски ще ѝ хареса! — каза господин Файлър на Рансъм и май наистина смяташе предложението си за практично.

— Тя е подготвила превъзходна реч! — печално отбеляза Селах пред всички.

Никой не обърна внимание на думите му, а съпругата му отново избухна:

— Верена Тарант, иде ми да те зашлевя! Нима наричаш този господин джентълмен? Не проумявам защо баща ти не го изгони!

А междувременно Олив наистина се молеше на братовчед си:

— Позволете ѝ да излезе на сцената само този път — за да избегне позора! Нямате ли жал, наистина ли искате да ме освиркат? Нямате ли сърце?

Рансъм не можеше да понесе лицето и гласа ѝ. Тя се метна към Верена, притисна я силно към себе си и той видя, че страданието на приятелката ѝ е нищожно в сравнение с нейното.

— Какво значение има един час, след като всичко е лицемерно и фалшиво? Един час или десет години, няма значение! Моя ли е, или не? Ако е моя, то е завинаги!

— Ваша! Ваша! Верена, помисли какво правиш! — простена Олив, надвесена над момичето.

Господин Файлър изригна порой от клетви и ругатни и заплаши виновниците — Верена и Рансъм — с пълната тежест на закона. Госпожа Тарант беше изпаднала в неудържима истерия, а Селах се въртеше отнесено из стаята и повтаряше, че най-хубавият ден в живота му скоро ще рухне в калта.

— Не виждате ли колко са прекрасни, колко са добри, след като ни отделят толкова много време? Не разбирате ли, че след като се държат така — нито звук цели пет минути, — заслужават награда? — попита Верена Рансъм с ангелска усмивка. Колко нежно и мило молеше тя за милосърдие и доброта по отношение на добронамерената и по детски наивна публика!

— Госпожица Чансълър може да ги възмезди както пожелае. Да им върне парите и да направи малко подаръче на всеки.

— Пари и подаръци? Иде ми да ви застрелям, господине! — провикна се господин Файлър. Публиката наистина бе проявила изключително търпение и заслужаваше похвалите на Верена, но

отдавна минаваше осем и откъм залата вече се долавяха признаци на раздразнение — викове, дюдюкане, подсвиркване. Господин Файлър се втурна по коридора към сцената, следван от Селах. Госпожа Тарант се излегна разридана на канапето, а Олив, разтреперана от разразилата се буря, попита Рансъм какво иска от нея, на какво унижение желае да се подложи, каква жертва да поднесе.

— Готова съм на всичко... ще ви се подчиня... ще се унижа... ще се въргалям в прахта!

— Не искам нищо от вас, нямам вземане-даване с вас — отговори Рансъм. — Моля ви само да не се надявате, че в желанието си да направя Верена своя съпруга ще ѝ кажа: „Добре, може да отидеш за час-два!“ — продължи той. — Верена, всичко това е отвратително и ужасно, просто е прекалено! Хайде, да се махаме оттук възможно най-бързо. Останалото ще уредим после!

Обединените усилия на господин Файлър и на Селах Тарант да успокоят публиката явно не даваха очаквания резултат, защото залата продължаваше да бучи и звукът все повече се засилваше.

— Оставете ни насаме, оставете ни за минутка! — провикна се Верена. — Нека да поговоря с него и всичко ще се нареди! — Тя се втурна към майка си, дръпна я от канапето, поведе я към вратата. Пътном госпожа Тарант обедини сили с Олив (поне с това я компенсира ужасната ситуация) и вкопчени една в друга, двете олюляващи се жени бяха избутани от Верена във вестибюла, изоставени от полицая и от репортера, втурнали се там, където беше най-напечено.

— О, защо дойдохте, защо дойдохте? — извърна се Верена и се хвърли към него с протест, който бе по-скоро капитулация. Никога досега не му се беше отдавала така, както в този миг на упрек.

— Не ме ли очаквахте, не бяхте ли сигурна? — попита той усмихнат и я изчака да се приближи.

— Не знаех... беше ужасно... непоносимо! Видях ви в залата, когато дойдохте. Веднага щом пристигнахме тук, излязох на стълбите към сцената и огледах всичко заедно с татко... зад гърба му... и почти веднага ви зърнах! Изгубих ума и дума. Не бих могла да говоря във ваше присъствие! Татко не ви познава, а и аз нищо не му казах, но Олив се досети веднага щом се върнах! Спусна се към мен, погледна ме — о, само как ме погледна — и се досети. Изобщо не се налагаше

да излиза да проверява. Като ме видя как треперя, и тя се разтрепери, сигурна беше също като мен, че с нас е свършено. Чуйте ги, чуйте хората в публиката! Сега моля да си вървите — ще се видим утре, ако все още желаете. Само това искам сега. Още не е твърде късно — ако си тръгнете, всичко ще се нареди!

Рансъм беше толкова погълнат от желанието физически да я изведе оттам, че надали забеляза странния ѝ трогателен тон и увереността ѝ, че би могла да го убеди. Явно вече се бе отказала от всичко — от всички преструвки, че има други убеждения, че е предана на каузата си. Отърсила се беше от всичко това веднага щом бе почувствала близостта му и го помоли да си тръгне, както годеница би помолила за нещо своя любим. Ала за зла беда на клетото момиче каквото и да направеше, да кажеше или да оставеше неизречено, ставаше още по-скъпа на сърцето му, а хората, които шумно настояваха тя да застане пред тях, все повече му приличаха на беснееща тълпа.

Той изобщо не възнамеряваше да откликне на молбата ѝ, каза само:

— Разбира се, Олив е знаела, била е убедена, че ще дойда!

— Щеше да бъде сигурна, ако не бяхте замлъкнали толкова неочаквано, след като заминах от Мармиън. Сякаш се бяхте смирили, сякаш се бяхте съгласили да чакате.

— Да, за няколко седмици. Но те приключиха вчера. Побеснях онази сутрин, когато научих за бягството ви, и през следващата седмица направих няколко опита да ви открия. После престанах — реших, че така е по-добре. Уверих се, че са ви скрили добре, реших дори да не ви пиша. Усещах, че мога да изчакам — и да мисля за последния ден в Мармиън. Освен това ми се стори уместно да ви оставя насаме с нея за последен път. Може би сега ще ми кажете къде бяхте.

— Бях с родителите си. Олив ме изпрати при тях онази сутрин с писмо. Не знам какво пишеше в него. Може би е имало пари — отговори Верена, готова да му разкрие всичко.

— И къде ви отведоха те?

— Не знам, на различни места. Бях в Бостън веднъж, но само в карета. Бяха уплашени досущ като Олив, но бяха твърдо решени да ме спасят!

— В такъв случай не биваше да ви водят тук тази вечер. Как изобщо сте се съмнявали, че ще дойда?

— Не знам какво си мислех и преди да ви видя днес, не подозирах, че цялата сила, която се надявах да имам, ще ме напусне за миг и че ако опитам да говоря... и вие сте в публиката... ще ме сполети позорен провал. Тук се разигра ужасна сцена — умолявах ги да отложим, да ми дадат време да се опомня. Чакахме ли, чакахме, после ви чух да говорите с полицая зад вратата и сякаш всичко свърши. Но ще успея да се справя, ако си тръгнете. Публиката отново притихна — явно татко е успял да ги заинтригува.

— Дано! — възкликна Рансъм. — След като госпожица Чансълър е поискала да присъства полицаю, значи ме е очаквала.

— Чак след като сте ходили в къщата. Изхвърча във фойето заедно с татко, намериха полицая и го поставиха отпред. Тя заключи вратата, сигурно се страхуваше, че хората ще я разбият. Не чаках да се случи това, но в мига, в който разбрах, че сте от другата страна, буквално се парализирах. Сега, като поговорих с вас, се посъвзех... и бих могла да изляза на сцената — додаде Верена.

— Скъпо дете, имате ли шал или наметка? — попита Рансъм в отговор и се озърна. Забеляза наметката ѝ, праметната върху един стол — дълга кожена пелерина. Взе я и наметна Верена, преди тя да успее да му възрази. Дори му позволи да я нагласи и застанала пред него, облечена от глава до пети, само промърмори:

— Не разбирам... къде ще отидем? Къде ще ме отведете?

— Ще хванем нощния влак за Ню Йорк и утре сутрин ще се оженим.

Верена продължаваше да се взира в него с плувнали в сълзи очи.

— А какво ще стане с хората? Чуйте, чуйте!

— Баща ви явно вече не им е интересен. Ще крещят и ще тропат, защото такава е природата на тълпата.

— О, природата им е прекрасна! — умолително възрази Верена.

— Скъпа моя, това е една от заблудите, от която трябва да ви освободя. Чуйте ги, те са безмозъчни зверове!

В залата вече бушуваше буря, която ставаше толкова яростна, че Верена се извърна към него с огромна молба:

— Мога да ги успокоя само с една дума!

— Запазете успокоителните си думи за мен — ще ви трябва до една в бъдеще — засмя се Рансъм.

Отново отвори вратата към вестибюла, но яростното нападение на госпожа Тарант го принуди да се върне заедно с Верена. Щом зърна дъщеря си облечена за тръгване, тя се втурна напред — отчасти възмутено, отчасти за да се вкопчи в нея сред порой от укори, сълзи, молби, нелепи доводи и думи за сбогом. Притисна я в прегръдка, която бе едновременно върховна ласка, наказанието, с което малко преди това я беше заплашила, и начин да възпре бягството на момичето.

— Скъпа майко, така е най-добре, нищо не мога да направя. Но въпреки това те обичам. Пусни ме, пусни ме! — заекваше Верена, целуваше майка си, мъчеше се да се откопчи от нея и протягаше ръка към Рансъм. Той разбра, че единственото ѝ желание е да се махне оттам, да остави всичко зад гърба си. Олив беше съвсем наблизил, на прага на стаята, и само един поглед беше достатъчен на Рансъм да разбере, че от предишната ѝ слабост вече няма и следа. Тя беше успяла да се овладее и пълното опустошение ѝ бе вляло сили. Изражението ѝ щеше завинаги да се запечата в паметта му, не можеше да си представи по-ярко vyplъщение на наранена гордост и попарена надежда. Суха, отчаяна и скована, но въпреки това колеблива и неуверена, светлите ѝ блеснали очи бяха вперени право напред, сякаш диреха смъртта. Дори в този напрегнат момент Рансъм си помисли, че Олив би срещнала смъртта си още в този миг, със стоманена броня и огнедишаща, тя би се хвърлила насреща непоколебимо като героиня, каквато всъщност беше. През това време огромната възбуда на тълпата в залата се надигаше на приливи и отливи — явно Селах Тарант и агентът се мъчеха да разговарят с множеството, да го успокояват, ала с променлив успех. И сякаш понесени от един такъв порив от прохода се появиха една дама и един господин, които Рансъм разпозна като госпожа Фариндър и съпруга ѝ.

— Е, госпожице Чансълър — попита успялата дама много рязко, — това ли имахте предвид, като обещавахте, че ще върнете достойнството на жените?

Тя бързо прекоси стаята, следвана от Амария, който мимоходом отбеляза липсата на организация, и двамата се оттеглиха експедитивно, без госпожата да удостои дори с поглед Верена, която продължаваше разпратата с майка си. Рансъм се мъчеше да ги разтърве, проявявайки

цялата нужна предпазливост към госпожа Тарант, и не обели нито дума на Олив. Помисли си, че с нея е свършено, и не видя как разяреното ѝ лице изведнъж пламна, сякаш думите на госпожа Фариндър бяха бич, и как във внезапен прилив на решителност братовчедка му се втурна към прохода за сцената. Ако я беше видял, сигурно щеше да си помисли, че тя се надява да се подложи на жестоко изкупление, като се остави в ръцете на хилядите хора, които бе разочаровала и измамила, като им предостави възможност да я стъпчат и да я разкъсат на парчета. Сигурно би му напомнила за жените по барикадите на Френската революция или дори жертвената фигура на Хипатия, подмятана от разярената александрийска тълпа. За миг я възпря появата на госпожа Бъридж и на сина ѝ, които бяха напуснали сцената по примера на семейство Фариндър и влетяха в стаята като хора, които търсят укрытие от приближаваща буря. Лицето на майката изразяваше вежливото смайване на човек, който е бил поканен на вечеря, но пред очите му са издърпали покривката от масата, а младият човек, който я крепеше, хванал я под ръка, бе изцяло погълнат от сцената между госпожа Тарант и Верена, която се опитваше да се откопчи от нея, а също и от неочакваното присъствие на южняка. Красивите му сини очи се местеха помежду им, а изражението му издаваше огромна досада и смайване. Дори му се стори, че би могъл да се намеси и без излишна нескромност да заяви, че никога не би допуснал да се разрази такава разпра. Само Верена, облечена и готова за бягство, беше глуха за него, а Рансъм не му се стори подходящият човек, към когото да отправи подобна забележка. Госпожа Бъридж и Олив, която тъкмо се стрелна покрай тях, се спогледаха с овладяна мигновена ирония от страна на едната и с нескрито пренебрежение от страна на другата.

— О, каните се да говорите ли? — попита дамата от Ню Йорк с кратък смях.

Олив вече беше изчезнала, но Рансъм чу отговора ѝ, който долетя зад гърба ѝ през стаята:

— Отивам да ме освиркат и да ме унижат!

— Олив, Олив! — внезапно се провикна Верена, а пронизителният ѝ писък сигурно стигна чак до сцената.

Ала Рансъм вече беше успял да я отскубне със сила и бързо да я изведе, като остави госпожа Тарант да се хвърли в обятията на госпожа

Бъридж, която, Рансъм изобщо не се съмняваше, щеше мило да я подкрепи в мъката ѝ и да ѝ отдели няколко ценни минути на аристократично съчувствие и разумна сдържаност. В лабиринта отвън групи хора, бързо и уплашено напускаха залата, отказваха се от спектакъла. Рансъм мимоходом покри главата на Верена с качулката на дългата ѝ наметка, за да скрие лицето и самоличността ѝ. Така никой нямаше да я разпознае, а докато се примесваха с изливащата се навън тълпа, той забеляза пълната и страховита тишина, с която залата посрещна трескавата поява на Олив Чансълър на сцената. Всички шумове тутакси заглъхнаха, възцари се почтителна тишина, огромната публика зачака и каквото и да им кажеше тя (сигурно беше адски смутена), надали щяха да я замерват със седалките. Опиянен от победата си, на Рансъм малко му дожаля за нея и с облекчение установи, че дори когато е разочарована, бостънската публика остава великодушна.

— Ах, вече съм доволна! — каза Верена, когато излязоха на улицата.

Ала колкото и да беше доволна, Рансъм забеляза, че под качулката лицето ѝ е обляно в сълзи. С оглед на намерението ѝ да влезе в този съвсем не бляскав съюз напълно бе възможно това да не са последните сълзи, които ѝ е отредено да пролее.

Издание:

Автор: Хенри Джеймс

Заглавие: Бостънци

Преводач: Надежда Розова

Година на превод: 2016 (не е указана)

Език, от който е преведено: английски

Издание: първо

Издател: ИК „Колибри“

Град на издателя: София

Година на издаване: 2016

Тип: роман

Националност: британска

Печатница: „Инвестпрес“ АД

Излязла от печат: 19.08.2016

Технически редактор: Симеон Айтов

Художник: Стефан Касъров

Коректор: Донка Дончева

ISBN: 978-619-150-762-7

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/3441>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.